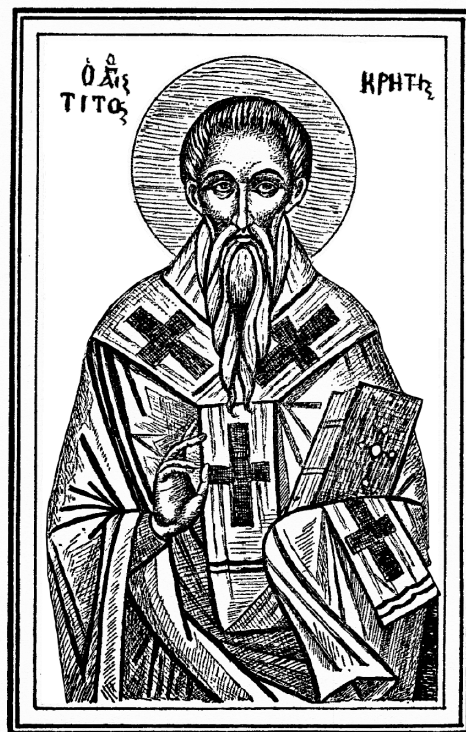
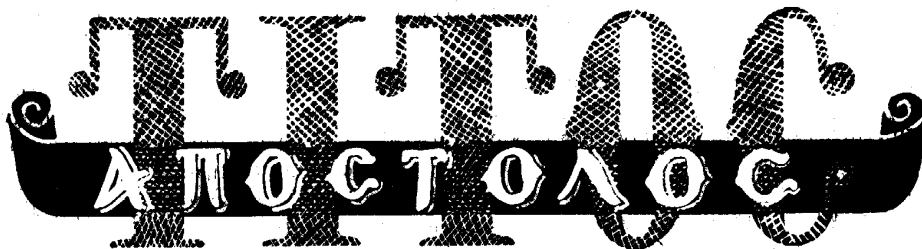

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΙΤΟΣ

ΕΠΙΣΗΜΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ', ΤΕΥΧΟΣ 14, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΕΠΙΣΗΜΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ', ΤΕΥΧΟΣ 14, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Α. Έποπτεύουσα Συνοδική Έπιτροπή:

Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Κρήτης κ.κ. Ειρηναῖος

Σεβ. Μητροπολίτης Άρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Άνδρέας

Σεβ. Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Εὐγένιος

Γραμματεὺς: Άρχιμ. Νήφων Βασιλάκης,

Κωδικογράφος τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου

Β. Διευθυντῆς Συντάξεως: Άρχιμ. Πρόδρομος Ξενάκης,

Ἵπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου

Ταχυδρομικὴ Διεύθυνσις:

«ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΙΤΟΣ»,

Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος Ἐκκλησίας Κρήτης

Ἁγίου Μηνᾶ 25, 712 01 Ἡράκλειο

Τηλ. & FAX: 2810 288658, e-mail: isynodec@otenet.gr

Ἐπιμέλεια ἐκτύπωσης: Γεώργιος Τ. Τσερεβελάκης

Γεώργιος Ἑμμ. Τζατζάνης

Ἐκτύπωση: Γραφικὲς Τέχνες: «ΤΥΠΟΚΡΕΤΑ»

ΒΙ.ΠΕ. Ἡρακλείου Κρήτης

* Τὸ παρὸν τεῦχος τυπώθηκε καὶ κυκλοφόρησε τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2014.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Λόγος Κατηχητήριος, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς	11
Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις, ἐπὶ τῷ Ἀγίῳ Πάσχα	13
Ὁμιλία τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῶ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ὀνομαστηρίων Αὐτοῦ	15
Ὁμιλία τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου εἰς Παναγίαν Σουμελᾶ Πόντου (15.08.2010)	19
Μήνυμα τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς Ἰνδίκτου	23
Ὁμιλία τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, κατὰ τὴν Θρονικὴν Ἑορτὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου	25
Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις, ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις	27

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος, περὶ οἰκονομικῆς στηρίξεως τοῦ ὑπὸ τῆς κρίσεως χειμαζομένου λαοῦ	31
Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος περὶ τῆς χρήσεως καὶ διαδόσεως τοῦ <i>Κρητικοῦ Παναγίου</i>	33
Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος, περὶ θεμάτων ἐκκλησιαστικῆς τάξεως	35

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἀνακοινωθέν 8ης Φεβρουαρίου 2010	39
Ἀνακοινωθέν 4ης Μαΐου 2010	39
Δελτίον Τύπου 1ης Ἰουνίου 2010	40
Ἀνακοινωθέν 1ης Σεπτεμβρίου 2010	40
Ἀνακοινωθέν 21ης-22ας Σεπτεμβρίου 2010	41
Ἀνακοινωθέν 12ης Ὀκτωβρίου 2010	42
Ἀνακοινωθέν 7ης Δεκεμβρίου 2010	42

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΙΣ ΚΥΡΙΟΝ ΕΚΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ ΚΥΡΟΥ ΑΝΘΙΜΟΥ

Βιογραφία τοῦ Μητροπολίτου Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου	45
Σύντομον Χρονικόν	46
Ἀγγελτήριο Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης	48
Ἀνακοινωθέν Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης	49
Ἀγγελία ἐκδημίας τῇ Α.Θ.Π. τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΩ	50

ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΙΟΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΝ

Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Ἀνθίμου, Ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ	53
--	----

Λόγος τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου, Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης 57

Λόγος τοῦ Αἰδεσιμολ. Πρωτ. Νικολάου Πολάκη, Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμης καί Αὐλοποτάμου, ἐκ μέρους τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου 61

Λόγος τοῦ κ. Γεωργίου Παπαδάκη, Νομάρχου Ρεθύμης 63

Λόγος τοῦ κ. Γεωργίου Χ. Μαρινάκη, Δημάρχου Ρεθύμης 65

ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Σεπτόν Γράμμα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ 68

Γράμμα τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ.κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ 69

Γράμμα τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ 71

Γράμμα τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ.κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ 71

Γράμμα τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 72

Γράμμα τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ 72

Γράμμα τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καί Μεγάλης Βρεταννίας κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ 73

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΙ ΛΟΓΟΙ

Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καί Βιάννου κ. Ἀνδρέου, ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, κατὰ τὸ Τεσσαρακονθήμερον Ἱερὸν Μνημόσυον 77

Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρεθύμης καί Αὐλοποτάμου κ. Εὐγενίου, κατὰ τὸ Ἑτήσιον Ἱερὸν Μνημόσυον 81

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Συνοδικὸν Γράμμα τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Πατριάρχην τῶν Σέρβων κ.κ. ΕΙΡΗΝΑΙΟΝ, ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ Αὐτοῦ 89

Συνοδικὸν Γράμμα τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Μητροπολίτην Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας κ. Σάββαν, ἐπὶ τῷ ἐν Μόλενσκ τῆς Ρωσσίας ἐπισυμβάντι τραγικῷ ἀεροπορικῷ δυστυχήματι 90

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΛΟΓΟΙ - ΜΕΛΕΤΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Εὐγενίου, κατὰ τὴν ἐόρτιον Θεϊὰν Λειτουργίαν, ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ αὐτοῦ ἐν Ἡρακλείῳ 93

Προσφώνησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας κ. Εὐγενίου, Ἀρχηγοῦ τῆς Συνοδικῆς Ἀντιπροσωπίας τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, κατὰ τὴν Θρονικὴν Ἑορτὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας (30.11.2010) 97

Δρ. Ἰωάννου Ν. Λίλη, Λέκτορος τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Ἡρακλείου Κρήτης, *Ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ Βυζάντιο· οἱ τρεῖς περίοδοι τῆς φιλοσοφίας κατὰ τὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ* 101

Ἀρχιμ. Νήφωνος Βασιλάκη, Δρ. Κανονικοῦ Δικαίου, *Ἡ Νομοκανονικὴ προσφορά τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμία Β' στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία* 115

Βιβλιοπαρουσίαση Ἀρχιμ. Νήφωνος Βασιλάκη, Δρ. Κανονικοῦ Δικαίου, Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Ἀθανασίου *ΠΙΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΟΣΠΟΡΟ* 147

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ**ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ
ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ**

Καταστατικὸ Λειτουργίας Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος μὴ Κερδοσκοπικοῦ Ὄργανισμοῦ - Φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου» 153

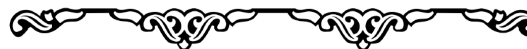
Κανονισμὸς Λειτουργίας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Παγκοινιὰ Παιδικοῦ Γεύματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου» 163

Ἐγκρισις Πράξεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου περὶ Κανονισμοῦ Λειτουργίας τοῦ Πνευματικοῦ - Πολιτιστικοῦ Πολύκεντρον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου 165

*ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΙ
ΛΟΓΟΙ*

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

*Λόγος Κατηχητήριος ἐπὶ τῇ ἐνάρξει
τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς*

†ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΧΑΡΙΣ ΕΙΗ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,

ΠΑΡ' ΗΜΩΝ ΔΕ ΕΥΧΗ, ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἀπὸ αὐρίον εἰσερχόμεθα εἰς τὸ στάδιον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Εἰς τὸν Κατανυκτικὸν Ἑσπερινὸν τῆς Συγγνώμης ποὺ θὰ ψαλῇ ἀπόψε, θὰ ἀκούσωμεν τὸν ἱερὸν ὕμνογράφον νὰ μᾶς προτρέπη: «Τὸν τῆς νηστείας καιρὸν φαιδρῶς ἀπαρξώμεθα, πρὸς ἀγῶνας πνευματικὸς ἑαυτοὺς ὑποβάλλοντες», προετοιμαζόμενοι διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἀχράντου Πάθους καὶ τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου μας.

Ζητεῖται, λοιπόν, κατ' ἀρχὴν διάθεσις χαρούμενη, διὰ νὰ ἀποδυθῶμεν ἐπιτυχῶς εἰς τοὺς πνευματικὸς ἀγῶνας τῆς κατανυκτικῆς περιόδου τῶν καθαρμῶν καὶ τῶν ἀναβάσεων. Ἡ νηστεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ λιτότης, ὁ περιορισμὸς τῶν ἐπιθυμιῶν, ἡ πυκνὴ προσευχή, ἡ ἐξομολόγησις καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν περίοδον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς ἐπαχθὴ καθήκοντα, ὡς βάρη ἀσήκωτα ἢ ὡς ἔργα καταναγκαστικὰ ποὺ φέρουν ἀθυμίαν καὶ κατήφειαν! Οἱ ἱατροὶ ὅταν συνιστοῦν δίαιταν ἢ γυμναστικὴν ἢ ἄλλας ἀσκήσεις, ἀναγκαίως διὰ τὴν ψυχοσωματικὴν ὑγιείαν καὶ εὐρωστίαν, τὸ πρῶτον ποὺ ζητοῦν, ὡς ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν ἐπιτυχίας, εἶναι ἡ εὐχάριστος ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ἐνδιαφερομένου, τὸ χαμόγελον, καὶ ἡ ἐλπιδοφόρος θετικὴ σκέψις! Ἀνάλογα ἰσχύουν καὶ διὰ τὸ ἅγιον στάδιον τῶν Νηστειῶν ποὺ ἀνοίγεται ἐνώπιόν μας. Τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν πρέπει νὰ τὴν βλέπωμεν ὡς πολύτιμον θεῖον χάρισμα! Ὡς τὴν μεγάλην ὥραν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ποὺ θέλει νὰ μᾶς ἀποτραβήξῃ ἀπὸ τὰ ὑλώδη, χαμαίζηλα καὶ ἀποπνέοντα θάνατον, καὶ νὰ μᾶς ἀνεβάσῃ ὑψηλότερα, εἰς τὴν πλήρη υγείας καὶ ζωῆς σφαῖραν τοῦ πνεύματος! Ὡς τὴν μεγάλην εὐκαιρίαν ποὺ μᾶς δίδεται διὰ νὰ ἀποτοξινώσωμεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ κάθε πάθος καὶ νὰ ἀπαλλάξωμεν τὸ σῶμα ἀπὸ ὅ,τι περιττόν, ἐπιζήμιον καὶ θανάσιμον! Ἐπομένως, ὡς μίαν πολὺ μεγάλην ἀγαλλίασιν καὶ χαρὰν μας. Ἀληθινὴν ἑορτὴν καὶ εὐφροσύνην!

Ἀλλὰ ἡ νηστεία, ἀγαπητοί, τὴν ὁποῖαν ζητεῖ ἀπὸ τὰ τέκνα τῆς ἡ Ἐκκλησίας, ἡ ἐγκράτεια, ἡ λιτότης, ὁ περιορισμὸς τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν συναφῶν περιττῶν ἐξόδων, ἀποτελοῦν, κυριολεκτικῶς, σωτήριον συνταγὴν εἰδικῶς ἐφέτος, ποὺ ἔχει ἐκσπάσει ἡ μεγάλη παγκόσμιος οἰκονομικὴ κρίσις, ἡ ὁποία ἐγκυμονεῖ ἄμεσον κίνδυνον χρεωκοπίας ὅχι μόνον «νοικοκυριῶν» καὶ ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ καὶ χωρῶν ὁλοκλήρων ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον, μὲ συνακόλουθον ὀλέθριον ἀποτέλεσμα τὴν κατακόρυφον αὔξησιν τῆς ἀνεργίας, τὴν δημιουργίαν ὁλοκλήρων στρατιῶν νεοπτῶχων, τὴν ἀπόγνωσιν, τὴν ἔκρηξιν κοινωνικῶν ἀναστατώσεων, τὴν αὔξησιν τῆς ἐγκληματικότητος καὶ ἄλλα χειρότερα τούτων. Ἡ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ μᾶς διδάσκει νὰ πορευώμεθα καθημερινῶς μὲ ὀλιγώτερα, χωρὶς τὴν ὕβριν τῆς ὑπερβολῆς, τῆς σπατάλης καὶ τῆς ἐπιδείξεως! Νὰ ἀπεμπολοῦμεν τὴν πλεονεξίαν, νὰ ἀγνοοῦμεν τὰς προκλήσεις τῆς διαφημίσεως, ἡ ὁποία προβάλλει διαρκῶς νέας ψευδεῖς ἀνάγκας, καὶ νὰ περιοριζώμεθα εἰς τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα καὶ ἀναγκαῖα, μὲ ἀξιοπρεπῆ ἡθελημένην λιτότητα! Νὰ μὴ εἴμεθα καταναλωτικὴ ἀγέλη βουλιμικῶν, ἀπερισκέπτων καὶ ἀκάрдων ἀτόμων, ἀλλὰ κοινωνία εὐαισθητῶν προσώπων, δίδοντες ἐν ἀγάπῃ τόπον καὶ χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν ἄλλον, τὸν «πλησίον» μας, ποὺ ὑστερεῖται καὶ δυσπραγεῖ! Μᾶς διδάσκει ἀκόμη τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἐγκαρτέρησιν εἰς τὴν μικρὰν ἢ μεγαλυτέραν στέρησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ταυτόχρονον ἐκζήτησιν τῆς βοηθείας καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, μὲ πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν φιλόστοργον πρόνοιάν Του! Ἔτσι θέλει τὴν Τεσσαρακοστὴν ὁ Χριστός! Ἔτσι τὴν ἐβίωσαν ὅλοι οἱ Ἅγιοι! Ἔτσι ἠγωνίσθησαν τὸν ἀγῶνα τῆς οἱ εὐσεβεῖς πατέρες μας! Ἔτσι τὴν ἐγνώρισε παλαιόθεν τὸ Γένος μας! Ἔτσι τὴν προβάλλει καὶ τὴν κηρύσσει πάντοτε, καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὴν παροῦσαν δύσκολον διεθνῇ συγκυρίαν, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει πολὺπειρος καὶ ἀδιαλείπτως νήφουσα Μήτηρ Ἐκκλησία!

Ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Φαναρίου ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ καὶ αἰσθηματὶ εὐθύνης λέγοντες καὶ κηρύσσοντες, εὐχόμεθα πατρικῶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ καὶ καλῇ καρποφορίᾳ τὸ ἀρχόμενον ἅγιον στάδιον!

Ἀγία καὶ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ ,βί'
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

Πατριαρχική Απόδειξις ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα

†ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,
Χριστὸς ἀνέστη!

Εὐφρόσυνος καὶ φωτεινὴ ἀνέτειλε καὶ πάλιν ἡ ἀγία ἡμέρα τοῦ Πάσχα καὶ σκορπίζει χαράν, παρηγορίαν, ἀγαλλίασιν καὶ βεβαίαν ἐλπίδα ζωῆς εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς, παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀνὰ τὸν κόσμον βαρεῖαν ἀτμόσφαιραν ἐξ αἰτίας τῆς πολυδιαστάτου κρίσεως, μὲ ὅλας τὰς γνωστὰς ὁδυνηρὰς ἐπιπτώσεις τῆς εἰς τὸν καθημερινὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἀνέστη ἐκ τοῦ Τάφου ὁ Χριστός, ὁ Θεάνθρωπος, καὶ μαζί Του ἀνέστη ὁ ἄνθρωπος! Ἡ καταδυναστεία τοῦ θανάτου ἀποτελεῖ παρελθόν. Ἡ ἀπελπισία τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἄδου παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτί. Ὁ μόνος Ἰσχυρὸς καὶ Χορηγὸς τῆς ζωῆς, ἀφοῦ ἀνέλαβεν ἐθελουσίως διὰ τῆς Ἐνσαρκώσεώς Του ὅλην τὴν δυστυχίαν τῆς φύσεώς μας καὶ τὸ ἴδιον τὸ κεφάλαιόν της, τὸν θάνατον, ἥδη «τὸν ἄδην ἐνέκρωσε τῇ ἀστραπῇ τῆς Θεότητος» καὶ ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ζωὴν καὶ «περισσὸν» ζωῆς.

Αὐτὴν τὴν περίσσειαν ζωῆς, τὴν ὁποῖαν ὁ Ἄναστὰς ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς, δὲν παύει νὰ συκοφαντῇ καὶ νὰ διαβάλλῃ πάντοτε μὲ συνέπειαν πρὸς τὸ ὄνομά του ὁ διάβολος, καίτοι ἀπονευρωμένος πλέον καὶ ἐντελῶς ἀνίσχυρος καὶ καταγέλαστος. Τὴν συκοφαντεῖ μὲ τὴν εἰς τὸν κόσμον ἐπικρατοῦσαν ἀκόμη «ὑβρίν», τόσον ἔναντι τοῦ Θεοῦ, ὅσον καὶ ἔναντι τοῦ συνανθρώπου καὶ τῆς ὅλης κτίσεως. Τὴν διαβάλλει μὲ τὴν εἰσέτι ὑφισταμένην ἐντὸς ἡμῶν «ἀρχαίαν σκωρίαν» τῆς ἀμαρτητικῆς ροπῆς, τὴν ὁποῖαν καταλλήλως πάντοτε ἐκμεταλλεύεται, προσπαθῶν νὰ μᾶς παγιδεύσῃ εἴτε εἰς τὴν ἔμπρακτον ἀμαρτίαν, εἴτε εἰς τὴν περὶ τὴν πίστιν πλάνην. Ἡ «ὑβρις» εἶναι ἀπότοκον τῆς «σκωρίας» ἐκείνης καὶ ἀμφοτέραι συναποτελοῦν τὸ ἀπαίσιον ζεῦγος τῶν εὐθυνομένων διὰ τὴν διατάραξιν τῶν σχέσεών μας πρὸς ἑαυτούς, πρὸς ἀλλήλους, πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ὅλην τὴν Δημιουργίαν. Εἶναι, κατὰ ταῦτα, ἀδήριτος ἀνάγκη νὰ ἀποκαθάρωμεν τὴν σκωρίαν ἐκείνην μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας, ὥστε νὰ λάμψῃ ἄπλετον τὸ ζωοποιὸν φῶς τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ εἰς τὸν νοῦν,

εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα μας, νὰ ἀπομακρύνῃ τὸ σκότος τῆς ὕβρεως καὶ νὰ ἐκχυθῇ τὸ «περισδόν» τῆς ζωῆς εἰς τὸν κόσμον ὅλον. Τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ οὔτε διὰ τῆς φιλοσοφίας, οὔτε διὰ τῆς ἐπιστήμης, οὔτε διὰ τῆς τέχνης, οὔτε διὰ τῆς τεχνικῆς, οὔτε διὰ τινος ἰδεολογίας, εἰ μὴ μόνον διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν μέχρι Παθῶν καὶ Σταυροῦ καὶ Τάφου καὶ ταμείων τοῦ ἄδου συγκαταβάλλοντα καὶ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντα Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐκφραζομένης διὰ μυστηριακῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ ἐμπόνου καὶ συστηματικοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ζῇ ἀδιαλείπτως καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως, καὶ διὰ τῶν ἀγίων Μυστηρίων τῆς, τῆς Θεολογίας καὶ τῆς πρακτικῆς διδασκαλίας τῆς, μᾶς δίδει τὴν δυνατότητα νὰ μεταλάβωμεν τοῦ θαύματος, νὰ μετὰσχωμεν τῆς νίκης κατὰ τοῦ θανάτου, νὰ γίνωμεν τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἀληθῶς «θεῖας κοινωνοὶ φύσεως», ὅπως συνέβη καὶ συμβαίνει μὲ ὅλους τοὺς Ἀγίους. Ἡ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας ἡμῶν φυομένη κακοβότανος καὶ ἀκανθηρὰ δέσμη τῶν παθῶν, ἡ λιπαινομένη ἐκ τῆς σκωρίας τοῦ ἐν ἡμῖν «παλαιοῦ ἀνθρώπου», εἶναι ἐπάναγκες νὰ μεταμορφωθῇ τὸ συντομώτερον ἐν Χριστῷ, διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ζωντανῶν εἰκόνων Του, δηλ. τῶν συνανθρώπων μας, εἰς ἀνθοδέσμη ἀρετῶν, ἀγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης. Οὕτω, ὁ ἱερός ὑμνογράφος ἐπικαίρως ψάλλει: «Δικαιοσύνης ἐσθῆτα περιβαλλόμενοι λευκὴν ὑπὲρ χιόνα, τῇ παρούσῃ τοῦ Πάσχα ἡμέρᾳ εὐφρανθῶμεν, ἐν ᾗ ὁ Χριστός, δικαιοσύνης ὡς ἥλιος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνατείλας, πάντας ἡμᾶς ἀφθαρσίᾳ κατεφαίδρυνεν». Τὸ λευκὸν ἔνδυμα τῆς δικαιοσύνης μᾶς ἐδόθη συμβολικῶς κατὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα καὶ καλούμεθα διὰ τῆς διαρκοῦς μετανοίας, τῶν χαροποιῶν δακρύων, τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς, τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐπιθυμιῶν, τῆς ὑπομονῆς εἰς τὰ ὀδυνηρὰ τοῦ βίου καὶ τῆς ἀνυποχωρήτου προσπάθειας πρὸς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν πασῶν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ μάλιστα τῆς κεφαλαιώδους ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, νὰ τὸ ἀνακαθάρωμεν, μετέχοντες οὕτως εἰς τὴν σταυρικὴν κένωσιν τοῦ Θεανθρώπου, ὥστε νὰ ἔλθῃ ἡ πασχάλιος εὐφροσύνη, τὸ φαιδρὸν ἀναστάσιμον φῶς καὶ ἡ σωτηρία εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ εἰς τὸν περὶ ἡμᾶς κόσμον.

Ταῦτα ἀπὸ τοῦ πάντοτε ἐν τῇ δοκιμασίᾳ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ φωτὶ καὶ τῇ χαροποιῷ ἐμπειρίᾳ τῆς Ἀναστάσεως, ὑπάρχοντος Φαναρίου ἐορτίως γράφοντες καὶ τὴν στοργὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας διερμηνεύοντες, εὐχόμεθα ὁλοψύχως πᾶσαν παρὰ τοῦ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντος Ἀρχηγοῦ τῆς Ζωῆς σωτήριον δωρεὰν καὶ πασχάλιον εὐλογίαν.

Ἄγιον Πάσχα 2010

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
διάπυρος πρὸς Χριστὸν Ἀναστάντα εὐχέτης πάντων ὑμῶν

Ὁμιλία
τῆς Α.Θ. Παναγιόττιος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. Βαρθολομαίου, ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ,
κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν ὀνομαστηρίων Αὐτοῦ

Εὐχαριστοῦμεν ἐκ μέσης καρδίας καὶ ἐν συγκινήσει πολλῇ, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, Ἱερώτατε Μητροπολίτα ἅγιε Χαλκηδόνης κ. Ἀθανάσιε, διὰ τὴν γέμουσαν ἀγάπης, μεστήν νοημάτων καὶ λόγων ἐπαινετικῶν προσφωνήσιν ὑμῶν ἐπὶ τῇ ἐορτῇ καὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Βαρθολομαίου, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἀναξίως φέρομεν.

Εἶπε ποτε πολὺς γέρων ἀγιορείτης εἰς νεαρὸν ἐκ τοῦ κόσμου διάκονον, μέγα ἐφ' ἑαυτῷ φρονοῦντι· «Ἐὰν κάποιος σὲ ἐπαινοῦν, πρόσεχε μήπως ἐπαρθῇς. Νὰ νομίζῃς ὅτι τὰ λεγόμενα ἀφοροῦν σὲ κάποιον ἄλλο ποὺ στέκεται δίπλα σου καὶ ὄχι σὲ ἐσένα. Ἐτσι γλυτώνεις ἐκ τῆς ἐπάρσεως ποὺ φέρνουν οἱ ἔπαινοι».

Τούτῳ τῷ διακριτικῷ γέροντι στοιχοῦσα καὶ ἡ ἡμετέρα Μετριοτής, λέγει μετὰ τοῦ προφητάνακτος Δαυΐδ «Μὴ ἡμῖν, Κύριε, μὴ ἡμῖν, ἀλλ' ἡ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν» (Ψαλμ. ΡΙΓ', 9). Ἐκείνῳ γὰρ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις.

Σήμερον ἐορτάζομεν τὴν μνήμην τοῦ κατὰ μὲν τοὺς τρεῖς συνοπτικοὺς Εὐαγγελιστὰς Βαρθολομαίου, καὶ κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην Ναθαναήλ, διότι κατὰ τοὺς ἐγκρίτους τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐρμηνευτὰς, Βαρθολομαῖος καὶ Ναθαναήλ εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Τὸ μὲν Ναθαναήλ (Θεόδοτος ἢ Θεόδωρος ἐλληνιστὶ) τὸ κύριον αὐτοῦ ὄνομα, τὸ δὲ Βαρθολομαῖος τὸ ἐπώνυμον ἢ ὀρθότερον τὸ πατρώνυμον αὐτοῦ (υἱὸς τοῦ Ταλμαΐ ἢ Τολομαῖ).

Οὗτος, λοιπόν, ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Βαρθολομαῖος ἐκήρυξε μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου «Χριστὸν Ἰησοῦν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον» (Α' Κορ. 2, 2), διὸ καὶ ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν εἰδωλομανούντων, κατ' ἰσχυρὰν καὶ παλαιοτάτην τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν. Καὶ οὐ μόνον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἅγιοι Ἀπόστολοι κατὰ τὸν αὐτὸν ἐμαρτύρησαν τρόπον, σταυρωθέντες δηλονότι, ὡς Ἀνδρέας, Πέτρος, Φίλιππος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου, Σίμων ὁ Κανανίτης, Κλεόπας καὶ μακρὰ σειρὰ ἄλλων μετ' αὐτοὺς Ἁγίων Μαρτύρων ἕως οὗ ὁ τῶν ἀνάκτων πρῶτος Χριστιανός, ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, κατήγγησε τὴν διὰ σταυρώσεως θανατικὴν ποινὴν, ἐξ ἀπείρου σεβασμοῦ πρὸς τὸν σταυρωθέντα Κύριον. Σημειωτέον, ὅτι ἡ σταύρωσις ἦτο ῥωμαϊκὴ ποινὴ διὰ τοὺς κακούργους, τοὺς ληστάς, τοὺς δούλους καὶ τοὺς ἐπαναστάτας, ἐνῷ διὰ τοὺς Ῥωμαίους πολίτας ἦτο ἡ διὰ ξίφους καρατόμησις.

Ἐμειναν ὁμως δύο τινά: Ἡ τιμητικὴ προσκύνησις τοῦ Ζωοποιοῦ τοῦ Κυρίου Σταυροῦ, καὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν φρικτῶν πόνων τοῦ μαρτυρίου τῆς σταυρώσεως. Ἐξ ἧς καὶ αἱ φράσεις αἱ ἕως τοῦ νῦν λεγόμεναι: «μὲ σταύρωσες», «μὴ μὲ σταυρώνῃς», «εἶσαι σταυρωτῆς», «σηκώνει τὸν σταυρόν του», ὡς καὶ ἄλλαι παρεμφερεῖς.

Ὡς ἐκ τούτου, ὀρθῶς καὶ ἡ Ὁρθοδοξία γενικῶς ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ Πόλει ταύτῃ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀποκαλεῖται «ἐσταυρωμένη». Καὶ τοῦτο διότι ὅλη ἡ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας πορεία τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας εἶναι μία διαρκὴς «σταύρωσις» καὶ μία ἀέναος «συσταύρωσις» μετὰ τῆς ὁμογενείας.

Εἶναι μία πορεία ἐν μέσῳ κινδύνων κατὰ τὸ τοῦ Σειραχίδου «Ἐπίγνωνθι ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις, καὶ ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεως περιπατεῖς» (Σοφία Σειράχ 9, 13). Τὸ χωρίον τοῦτο ἐρμηνεύων ὁ ἐν Ἀγίοις πατὴρ ἡμῶν Βασίλειος ὁ Μέγας συμπληρώνει: «Πανταχόθεν σεαυτὸν περισκόπει. Ἀκοίμητον ἔχε πρὸς τὴν σεαυτοῦ φυλακὴν τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα. Ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις. Κεκρυμμένοι βρόχοι παρὰ τοῦ ἐχθροῦ πολλαχόθεν καταπεπῆγασιν. Πάντα οὖν περισκόπει «ἵνα σῶζῃ ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος» (Παροιμίαι 6, 5).

Ἐγραφε πρὸς ἡμᾶς πρὸ ἡμερῶν προσφιλὴς ἐν Χριστῷ ἀδελφός: «Ἴσως στοὺς ἀποκαλυπτικούς μας καιροὺς τὸ πιὸ δυνατό κήρυγμα Ὁρθοδοξίας εἶναι ἡ ἐσταυρωμένη Μητέρα Ἐκκλησία, ποὺ μαρτυρεῖ ὅτι βρίσκεται μὲν ἐν φυλακῇ, ἐν πτωχείᾳ, ἐν πληγαῖς, ἐν στενοχωρίαις, ἐν θλίψεσιν, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἡ δόξα Της καὶ ὁ στέφανός Της καὶ αὐτὸ ἐγγυᾶται τὴν πορεία Της, τὴν ἀγιότητά Της».

Ἐδῶ πλησίον εἶναι αἱ «Κυανέαι Πέτραι», βραχονησίδες εἰς τὸ ἄνω στόμιον τοῦ Βοσπόρου ἐν τῇ ἐξόδῳ πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ἄκρως ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν. Ὡνομάζοντο καὶ «Πλαγκταὶ Πέτραι» διότι ἐπιστεύετο ὅτι κινοῦνται ἢ μία πρὸς τὴν ἄλλην. Εἶναι αἱ περίφημοι «Συμπληγάδες Πέτραι». Ἐν μέσῳ αὐτῶν πορεύεται ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ εὐλογημένη ὁμογένεια.

Πολλάκις, καθὼς λέγει ὁ τῆς ἡμετέρας Μετριότητος προκάτοχος, ὁ ἐν Ἀγίοις πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «εἶδομεν τὴν θάλασσαν κάτωθεν ἀναμοχλευομένην τῆς ἀβύσσου, χαλεπὸς γὰρ ὁ χειμῶν». Ὅμως ὁ δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς «οὐ τέχνη περιγίνεται τοῦ χειμῶνος, ἀλλὰ νεύματι λύει τὴν ζάλην» (αὐτόθι).

Νεύει πρὸς ἡμᾶς ὁ Κύριος τῆς δόξης ἵνα μὴ γενώμεθα ὡς οἱ ναῦται, οἵτινες λόγῳ τρικυμίας «ἀντὶ τῶν οἰάκων καὶ τῶν κωπῶν τὰς χεῖρας τοῖς γόνασι περιπλέκουσι, καὶ ἵνα μὴ πρὸς ἀμυχανίαν τοῦ χειμῶνος, κείμεθα ἐπὶ τῶν στρωμάτων ὀλοφυρόμενοι καὶ κλαίοντες» (αὐτόθι).

«Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ» (Β' Τιμ. 30, 7). Μακρὰν ἀφ' ἡμῶν πᾶν εἶδος, ἔστω καὶ ἀπο-

σκίασμα, δειλίας. Διότι, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, «δειλία ἐστὶν ἐκτροπὴ πίστεως, ὡς ἐπὶ προσδοκίᾳ ἀδοκῆτων. Ὁ δοῦλος Κυρίου γενόμενος, τὸν οἰκεῖον Δεσπότην καὶ μόνον φοβηθήσεται· ὁ δὲ τοῦτον οὕτω φοβούμενος, τὴν ἑαυτοῦ σκιὰν πολλάκις πεφόβηται. Ἰησοῦ ὀνόματι, μάστιζε πολεμίους. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἰσχυρότερον ὄπλον» (Λόγος Κ').

Γνωρίζομεν καὶ ἀκραδάντως πιστεύομεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὠκοδομήθη ἐπὶ τὴν πέτραν, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. Καὶ «εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;» (Ῥωμ. 8, 31). Οὔτε βροχή, οὔτε ποταμοί, οὔτε ἄνεμοι, οὔτε δαίματα καὶ φόβητρα δύνανται νὰ παρασαλεύσωσιν ἡμᾶς, οὐδὲ βῆμα ποδός. Ψάλλομεν μετὰ τοῦ ψαλμωδοῦ: «οὐ φοβηθησόμεθα ἐν τῷ ταράσσεσθαι τὴν γῆν καὶ μετατίθεσθαι ὄρη ἐν καρδίαις θαλασσῶν» (Ψαλμ. ΜΕ', 3). Ἀπὸ ὑσπληγγοῦ θέομεν καὶ νομίμως ἀθλούμεθα, ἀποβλέποντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς «ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν» (Ἑβρ. 12, 2).

Ἀποκαλούμεθα «Ῥωμηοί», ἐκ τῆς Νέας βεβαίως Ῥώμης. Αὕτῃ ἡ λέξις περιλαμβάνει τὴν ἔννοιαν τῆς ῥώμης ποὺ εἶναι δύναμις, ἰσχύς, ἀνδρεία, ῥωμαλέον φρόνημα, ῥωμαλεότης φρενῶν, ἀγωνιστικὴ διάθεσις «καὶ στὰ εὐκόλα καὶ στὰ δύσκολα». Μακρὰν ἀφ' ἡμῶν πᾶσα μεμψιμοιρία, «μιζέρια», ἡττοπάθεια. Ζῇ Κύριος ὁ Θεός! Πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν ἐφαίνετο ὅτι τὸ πᾶν ἀπώλετο. Αἱ Κασσάνδραι ὠρύοντο. Διαπεφωνήκαμεν.

Καὶ ἰδοὺ, ἦλθεν ἡ ἄνοιξις. Ἐντὸς ὀλίγου καὶ τὸ θέρος. Νῦν οἱ πάγοι ἐκτῆκονται καί, ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, «νῦν πηγαὶ διαυγέστερον νάουσι, νῦν δὲ ποταμοὶ δαψιλέστερον τῶν χειμερίων δεσμῶν λύονται» (Λόγος εἰς τὴν Καινὴν Κυριακὴν). Ὁ νοῶν νοεῖτω.

Εὐελπιστοῦμεν ὅτι θὰ ἀνατεílουν ἀκόμη καλύτεραι ἡμέραι καὶ διὰ τὴν Ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὴν ὁμογένειαν. Ὑπεμείναμεν χειμῶνα βαρύν. Ἦλθεν ἡ ἄνοιξις καὶ ἡ ἀνθοφορία. Ἀναμένομεν τὸ θέρος καὶ τὴν καρποφορίαν. Ἀπαναινόμεθα τὴν ἔλευσιν φθινοπώρου καθ' ὃ φθίνουσιν αἱ ὁπῶραι καὶ φρικιῶμεν ἀναλογιζόμενοι νέον χειμῶνα καὶ «βοριάν ποὺ τ' ἄρνάκια παγώνει», κατὰ τὸν ποιητὴν.

Εἰθισμένοι βεβαίως εἴμεθα εἰς πειρασμοὺς καὶ εἰς τὸ «κινεζικὸν» μαρτύριον. Ὡς ἄνθρωποι ἀσθενεῖς εὐχόμεθα πολλάκις τῆς ἡμέρας ἵνα μὴ ὁ Κύριος εἰσενέγκῃ ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. Ἄλλ' ὅταν, Θεοῦ παραχωρήσει, οἱ πειρασμοὶ ἔλθουν δριμύτεροι, τότε ἀκούομεν Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου τοῦ παραγγέλλοντος: «Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσῃτε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν» (Ἰακώβου 1, 2-3). Καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα οὐσιαστικῶς δὲν ζῶμεν, μόνον ὑπομένομεν.

Ἀφίνομεν τὰ πάντα εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου, ᾧ μέλει περὶ ἡμῶν. Ἡ Πόλις

ἡμῶν καὶ Χριστοῦπολις εἶναι, καὶ Θεοτοκούπολις καὶ Ἀγίουπολις. Ἐν αὐτοῖς πᾶσι πᾶσα ἡ ἐλπίς ἡμῶν ἐστὶ. Καὶ οὐ ψευσόμεθα τῶν ἐλπίδων.

Εὐχαριστοῦμεν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν τοὺς πεφιλημένους ἐν Χριστῷ ἀδελφούς καὶ συλλειτουργοὺς Ἱεράρχας, μετὰ τῶν ὁποίων αἴρομεν τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρικοῦ Φαναρίου, καθὼς καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ποὺ ὅλοι μαζί δίδομεν σήμερον τὴν μαρτυρίαν τῆς ζωτικότητος καὶ τοῦ δυναμισμού τῆς Ὁρθοδοξίας. Εὐχαριστοῦμεν διότι ἦλθετε νὰ μᾶς βεβαιώσετε ὅτι εἴσθε συγκηρυναῖοι ἡμῶν, ὅτι τιμᾶτε καὶ σέβεσθε ὅλοι τὴν πρωτόθρονον καὶ πρωτεύθυνον Ἐκκλησίαν μας, ὅτι ἐπιθυμεῖτε προφρόνως νὰ καταστήσετε ἐλαφρότερον τὸ φορτίον ποὺ φέρει εἰς τοὺς ὤμους τοῦ ὁ Πατριάρχης τοῦ Γένους, φορτίον δυσβάστακτον ἄνευ Χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἰδικῆς σας ἀγάπης καὶ τῆς εὐγενοῦς συμπράξεώς σας. Διὸ καὶ σᾶς εὐγνωμονοῦμεν καὶ σᾶς ἀνταγαπῶμεν περιπαθῶς. Πόσον πενιχρότερα θὰ ἦτο ἡ σημερινὴ ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τοῦ Πατριάρχου χωρὶς τὴν ἰδικὴν σας ὁλόθυμον προσέλευσιν, συμμετοχὴν καὶ συμπροσευχὴν.

Εὐχαριστοῦμεν ἰδιαίτερώς τὸν Ἱερώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἐγκορίεσκ κ. Μᾶρκον καὶ τὸν ἀποστείλαντα αὐτὸν Μακαριώτατον καὶ Ἀγιώτατον Πατριάρχην Μόσχας καὶ πάσης Ῥωσσίας κ. Κύριλλον, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη ἀφοῦ ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν ἡμῶν ἐν Ῥωσσίᾳ ἐπεξετάθη σήμερον καὶ μέχρι ἐδῶ διὰ νὰ διατρανωθῇ ἡ ἀλήθεια ὅτι ἀμφοτέρω «τοῦ Κυρίου ἐσμέν», τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης, τὸ ὄνομά Του εἶναι ἀγάπη, ἡ οὐσία Του εἶναι ἀγάπη. Καὶ αὕτη συνέχει ἡμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους εἰς μίαν οἰκογένειαν καὶ ἡ μεταξὺ ἡμῶν ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει παρὰ τὰ ἀναφύμενα ἐνίοτε προβλήματα.

Ἐξοχώτατοι κ. Βουλευτά, κ. Πρέσβυ, κ. Γενικὲ Πρόξενε, σᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ ὑμᾶς ὁλοθύμως. Μᾶς κάμετε νὰ αἰσθανώμεθα ἐντονώτερον τὴν στοργὴν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, τὴν ὁποίαν καὶ χρειαζόμεθα ἀπαραιτήτως.

Εὐλογοῦμεν τοὺς εὐλαβεῖς κληρικοὺς ἐντεῦθεν καὶ πανταχόθεν, οἵτινες ἦλθον ἐορτίως εἰς συμπροσευχὴν ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου των. Ἔχομεν πολλὴν ἀνάγκην τῶν προσευχῶν ὅλων, ὥστε ἰλέψω ὁμματι νὰ ἐπιβλέπῃ ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελώνος ἐπὶ τὸν πρῶτον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονόν Του καὶ νὰ τὸν ἐμπνέῃ καὶ νὰ ὁδηγῇ τὰ βήματα καὶ τὰ διαβήματά του μέσα εἰς τὰ δρώμενα καὶ μάλιστα εἰς τὰ δράματα τοῦ σημερινοῦ κόσμου καὶ νὰ τὸν στηρίξῃ ὅταν μὲ τοὺς συγκηρυναίους τοῦ λιτανεύουν τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου.

Ἄς εὐχηθῶμεν ὅλοι τοῦ χρόνου τὴν 11ην Ἰουνίου νὰ εὐρεθῶμεν καὶ πάλιν περιστοιχίζοντες ἐδῶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Κερατείου τὸν θεοφρούρητον καὶ θεομεγάλυντον ἀγιώτατον θρόνον τοῦ Πρωτοκλήτου. Ἀμήν.

**Ὁμιλία τῆς Α.Θ.Παναγιότικτος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου
εἰς Παναγίαν Γουμελᾶ Πόντου
(15.08.2010)**

«Πανηγυριζέτωσαν οἱ θεόφρονες»!

Μὲ τὰ λόγια αὐτά, Ἱερώτατοι ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς, Εὐλαβέστατοι λοιποὶ κληρικοί, Ἐξοχώτατοι κύριοι βουλευταὶ καὶ κ. Πρέσβυ, Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχόντες τοῦ Θρόνου, καὶ εὐλογημένα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Μελωδὸς μᾶς παρακινεῖ νὰ πανηγυρίσουμε τὴν πάνσεπτον Κοίμησιν καὶ ἱερὰν εἰς οὐρανοὺς Μετάστασιν τῆς Παναγίας Θεομήτορος!

«Πανηγυριζέτωσαν οἱ θεόφρονες»!

Ὅσοι πιστεύουν εἰς τὸν Χριστόν, ὅσοι προσκυνοῦν τὴν πανύμνητον Δέσποιναν Μαρίαν ὡς ἀληθῆ Θεοτόκον, ὅσοι αἰσθάνονται τέκνα της, κατὰ τὴν υἰοθεσίαν ποὺ μᾶς χαρίζει ὁ Υἱός της, ἅς πανηγυρίζουν σήμερον! Διότι αὐτή, ἡ ὁποία «ἐν τῇ Γεννήσει τὴν παρθενίαν ἐφύλαξε», κατὰ τὴν σημερινὴν Κοίμησιν της δὲν ἐγκατέλειψε τὸν κόσμον, ἀλλ' ὡς Κυρία τοῦ κόσμου καὶ Παντάνασσα, Παντοβασίλισσα -ὅπως θὰ ἔλεγαν οἱ Τριγλιανοί-, φέρει ἐνώπιον τοῦ Θρόνου τοῦ Υἱοῦ της ὅλον τὸν κόσμον, δεομένη ἀπαύστως ὑπὲρ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἐκείνη ποὺ εἶναι ὁ «κόσμος» τοῦ κόσμου, δηλαδή τὸ στολίδι καὶ ἡ εὐπρέπεια ὅλης τῆς Δημιουργίας, γίνεται μεσίτρια τοῦ κόσμου πρὸς τὸν Οἰκτίρμονα Θεόν, καὶ μεταβιβάζει τὸν πόνον τοῦ κόσμου, τὴν ἀγωνίαν τοῦ κόσμου, τὸν φόβον τοῦ κόσμου, τὴν ἀνάγκην τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ τὸν πόθον τοῦ κόσμου εἰς τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου, ὁ Ὅποῖος τὴν τιμᾷ ὡς Μητέρα Του καὶ ἐπακούει εὐχαρίστως τῶν μητρικῶν πρεσβειῶν καὶ ἱκεσιῶν της! «Πανηγυριζέτωσαν, λοιπόν, οἱ θεόφρονες», διότι ἡ Παναγία εἶναι γιὰ πάντα δική μας! «Τεμέτερον Παναΐαν τρηνέσαν»!

Ἀλλά, ἀγαπητοὶ παρόντες καὶ ὅσοι εἴσθε μαζί μας νοερῶς ἢ τηλεοπτικῶς αὐτὴν τὴν στιγμήν, αὐτὸ τὸ «πανηγυριζέτωσαν οἱ θεόφρονες», τοῦ ἱεροῦ ὕμνογράφου ἐφέτος προσλαμβάνει διὰ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ ἀνὰ τὸν κόσμον εὐσεβῆ τέκνα της νέας διαστάσεις! Μετὰ ἀπὸ ὀγδόντα ὀκτὼ ἔτη ληθάργου καὶ σιωπῆς, «ἀητέντς ἐπαραπέτανεν ψηλὰ

σὰ ἐπουράνε» καὶ ἰδοὺ ὅτι, κατόπιν τῆς ἀδείας τῶν ἐντίμων τοπικῶν ἀρχῶν τῆς Τουρκίας, τὰς ὁποίας καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐπαινοῦμεν καὶ εὐγνωμόνως εὐχαριστοῦμεν, ἐδῶ, εἰς τὸ ὄρος Μελαῦ, εἰς τὸ παλλάδιον τῆς Θεομητορικῆς εὐλαβείας τοῦ Πόντου, τῆς Καππαδοκίας, ὅλης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Νοτίου Ρωσσίας, τῆς Οὐκρανίας καὶ τῶν Παραδουναβίων Χωρῶν, εἰς τὴν πανίερρον Πατριαρχικὴν ἡμῶν καὶ Σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Σουμελιώτισσας, ἔστω καὶ χωρὶς «λαλίαν» ἀπὸ τὰ τέως «τρανταπέντε σήμαντρα καὶ τὰ δεκαοχτὼ καμπάνας» τοῦ ἄσματος, ἀκούσθηκε καὶ πάλιν γλυκύτατον τὸ «Πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ ἡ ἱερὰ καὶ εὐπρεπής, Παρθένε, μνήμη σου!» Ἀκούσθηκε ξανὰ τὸ παρήγορον «ἐν τῇ Γεννήσει τὴν παρθενίαν ἐφύλαξας, ἐν τῇ Κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες, Θεοτόκε!» Τελεῖται καὶ πάλιν ἡ Θεία Λειτουργία, καὶ μάλιστα Πατριαρχική, τοῦ Θεοῦ ἐπιφυλάξαντος εἰς τὴν ἡμετέραν Μετριότητα τὴν μεγάλην συγκίνησιν καὶ χαρὰν, τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐλογίαν, τὴν ὁποίαν μόνον εἰς τὰ ὄνειρά της εἶδε μακρὰ σειρὰ ἐκ τῶν ἀοιδίμων σεβασμίων προκατόχων μας Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν! «Ἴδετε, λαοὶ καὶ θαυμάσατε! Τὸ ὄρος γὰρ τὸ ἅγιον καὶ ἐμφανέστατον Θεοῦ», τὸ Ποντιακὸν Θεομητοροσκέπαστον ὄρος Μελαῦ, καὶ πάλιν, ὅπως καὶ κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους τῆς ἀνθήσεως ἐδῶ τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ Μοναχισμοῦ, «ἐφ' ὕπερθεν αἴρεται, οὐρανὸς ἐπίγειος, ἐν ἐπουρανίῳ, καὶ ἀφθάρτῳ χθονὶ οἰκισζόμενος!» (Δ' ὥδῃ Α' Κανόνος). Ἦνῶθη καὶ πάλιν, μετὰ ἀπὸ ἐννέα περίπου δεκαετίας, ἡ ἀγιοτόκος καὶ ἀγιότροφος γῆ τοῦ Πόντου μὲ τὸν οὐρανόν! Ἄγγελοι καὶ Ἀρχάγγελοι, Ὅσιοι καὶ Μάρτυρες καὶ Ἱεράρχαι, πνεύματα δικαίων τετελειωμένα, ψυχὰι εὐσεβῶς κεκοιμημένων πατέρων μας ἀναρίθμητοι, συμπροσεύχονται σήμερον μαζί μας, ἄδοντες ἐν εὐφροσύνῃ ἐξαίσιον ὕμνον πρὸς τὴν Ἀρχοντοδέσποιναν τοῦ Πόντου, τῆς Σουμελαῖ τὴν Παναγίαν! Πανηγυρίζουν μὲ ἑξαλλον χαρὰν οἱ Ἅγιοι Κτήτορες τῆς Μονῆς Βαρνάβας καὶ Σωφρόνιος, ὁ Ὅσιος Χριστοφόρος, οἱ γείτονες Τίμιος Πρόδρομος τοῦ Βαζελῶνος, Ἅγιος Γεώργιος Περιστερεώτας ἀπὸ τὸ Πυργὶ καὶ Ἅγιος Εὐγένιος τῆς Τραπεζοῦντος! Σκιρτοῦν ἀπὸ ἀγαλλίαςιν αἱ μακάριαι ψυχὰι τῶν ἀοιδίμων Μεγάλων Κομνηνῶν, Ἰωάννου τοῦ Β', Ἀλεξίου Β' καὶ Γ', Βασιλείου καὶ Μανουὴλ τοῦ Γ', ὡς καὶ τῶν Σκαρλάτου, Στεφάνου καὶ Ἰωάννου Ὑψηλάντου, τῶν μακαριστῶν Ἡγεμόνων τῶν Παραδουναβίων Χωρῶν, καὶ συμψάλλουν μαζί μας «ὥδῃ τὴν ἐξόδιον» εἰς τὴν Θεομήτορα! Μαζί των, πιστεύομεν ὅτι θὰ αἰσθάνωνται χαρὰν καὶ ἱκανοποίησιν καὶ αἱ ψυχὰι τῶν Ὁθωμανῶν Σουλτάνων Βαγιαζήτ τοῦ Β', Σελήμ τοῦ Α' καὶ τοῦ Β', Μουράτ τοῦ Γ', Ἰμπραήμ τοῦ Α', Μεχμέτ τοῦ Δ', Σουλεϊμάν τοῦ Β', Μουσταφᾶ τοῦ Β' καὶ Ἀχμέτ τοῦ Γ', οἱ ὅποιοι ἐπίσης ἠγάπησαν, ὑπεστήριξαν, ἐνίσχυσαν ποικιλοτρόπως καὶ ἐτίμησαν τὴν Μονὴν καὶ τοὺς Μοναχοὺς αὐτῆς, καὶ ἀνενέωσαν τὰ προνόμια τῶν Χριστιανῶν προκατόχων των, διότι κάποιο θαῦμα τοὺς εἶχε κάμει ἡ Παναγία, κάποια εὐεργεσίαν τῆς εἶχον δεχθῇ καὶ αὐτοί! Ἐγινε, λοιπόν, καὶ πά-

λιν ἡ Παναγία Σουμελᾶ κοινὸν σημεῖον ἀναφορᾶς ὅλων μας, καὶ μαζί μας σήμερα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πλήθη τῶν ἐξ Ἑλλάδος, Ρωσσίας, Οὐκρανίας καὶ ἄλλων χωρῶν προσκυνητῶν, εὐρίσκονται ἐδῶ τόσον ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ποντοῦ κ. Τύχων, κομιστὴς τῆς πρὸς τὴν Μονὴν μας μεγάλης εὐλαβείας τῶν Ρώσων ἀδελφῶν μας, ὅσον καὶ ὁ προτελευταῖος ἡγούμενος τῆς ἐν Βερμίῳ ἀναδενδράδος τῆς Σουμελᾶ Ἱερώτατος Μητροπολίτης Δράμας κ. Παῦλος, ἐντεῦθεν ἔλκων τὴν καταγωγὴν, ὡς καὶ οἱ συμπροσευχόμενοι Ἱερῶτατοι Μητροπολίται Ἡλιουπόλεως κ. Θεόδωρος, Νεαπόλεως καὶ Σταυρου-πόλεως κ. Βαρνάβας καὶ Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, τῶν ὁποίων τὴν παρουσίαν, ὡς καὶ τῶν Ἐξοχωτάτων κυρίων Βουλευτῶν ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἐκ Ρωσσίας, τοῦ κυρίου Πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ πάντων τῶν λοιπῶν προσελθόντων προσκυνητῶν, χαιρετίζομεν μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ ἐγκαρδιότητα.

Ἀπὸ τὸν ἱερὸν καὶ ἱστορικὸν αὐτὸν χώρον ἀπευθύνομεν θερμὸν ἐόρτιον χαιρετισμὸν καὶ τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν πρὸς τοὺς συμπανηγυρίζοντας τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐν Βερμίῳ εὐσεβεῖς Χριστιανοὺς καὶ ἀσπαζόμεθα τὸν ἀδελφὸν ἅγιον Βεροίας. Τοὺς εὐχόμεθα, τοῦ χρόνου ὅλοι μαζί ἐδῶ! Χαιρετίζομεν ἐπίσης μὲ πολλὴν τιμὴν τὴν παρουσίαν τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐντίμου Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Διαβεβαιούμεθα καὶ αὐτοὺς καὶ ὅλον τὸν ἐπιτόπιον πληθυσμὸν ὅτι οἱ Χριστιανοὶ συνερρεύσαμεν ἐδῶ σήμερον ὡς ἄγγελοι εἰρήνης καὶ φιλίας, μὲ τὰ καλλίτερα δι' αὐτοὺς αἰσθήματα. Ἡ Παναγία, ἄλλωστε, μᾶς ἐνώνει ὅλους, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι πάρα πολλὰ θαύματα καὶ θεραπείας ποικίλων ἀσθενειῶν ἔκανε ἀδιακρίτως ἡ Σουμελιώτισσα καὶ εἰς Χριστιανοὺς καὶ εἰς Μουσουλμάνους, καὶ εἰς Ρωμηοὺς, καὶ εἰς Τούρκους! καὶ εἰς Ρώσους, καὶ εἰς Γεωργιανούς, καὶ εἰς Ρουμάνους! Εἶναι δροσοπηγὴ θείων χαρίτων ἡ πανύμνητος Θεοτόκος καὶ ξεδιψᾷ ἀδιακρίτως ὅλους τοὺς προστρέχοντας εἰς αὐτήν! Ἀλλὰ καὶ τὸ Κοράνιον τὴν τιμᾷ ὡς Προφήτιδα καὶ τῆς ἀφιερώνει σελίδας ὁλοκλήρους μὲ ωραίους λόγους εὐλαβείας καὶ μὲ ἀρκετὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸν βίον της, γνωστὰ εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἱερὰν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅταν πρὸ ἐτῶν εἰς τὴν Ἀδελαΐδα τῆς Αὐστραλίας κάποιοι κατεσκεύασαν μίαν βλάσφημον εἰκόνα διὰ νὰ ἐμπαΐξουν τὴν Παναγίαν, πρῶτος ὁ μουσουλμάνος θρησκευτικὸς λειτουργὸς τῆς πόλεως ἔσπευσε, μαζί μὲ τὸν ἐκεῖ Ἐπίσκοπόν μας (Ἀριανζοῦ Ἰωσήφ), νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐντόνως διὰ τὴν ἐνέργειαν ἐκείνην καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ σεβασμὸν πρὸς τὴν πάνσεπτον Παρθένον Μαρίαν.

Ἄς εἶναι ἡ Παναγία ἡ Σουμελιώτισσα, ἡ Ἀθηνιώτισσα Παναγία, ἡ Παναγία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ἡ Κυρία τοῦ Πόντου, ἐγγυήτρια καλλιτέρων ἡμερῶν διὰ τοὺς δύο λαούς, οἱ ὁποῖοι συναντῶνται σήμερον εἰς τὸ ἐδῶ ἐορτάζον πανίερον σέβασμά της! «Ἐκεῖ ἀτὲν προσκύναναν Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι». Τὸ προσκύνημά μας αὐτὸ ἅς εἶναι μία ἐπὶ πλέον γέφυρα ἐπικοινωνίας καὶ ἐμπιστο-

σύνης ανάμεσα εἰς τοὺς δύο λαοὺς.

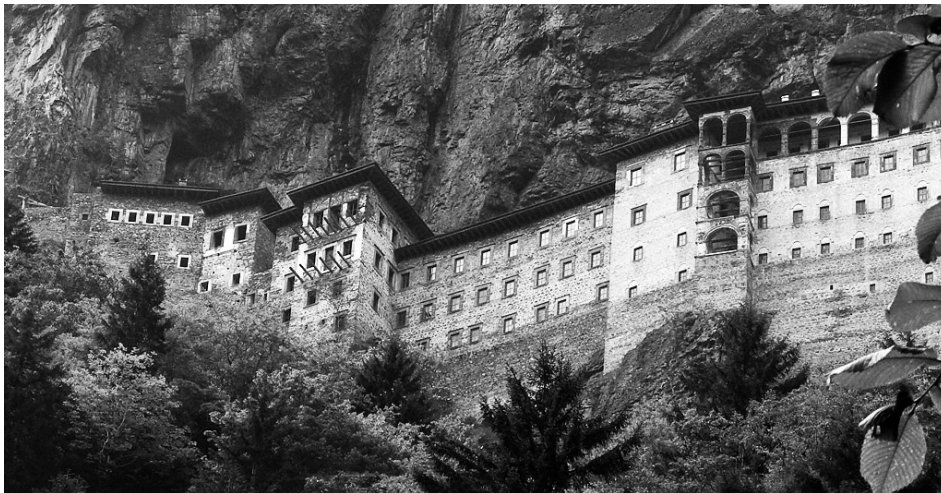
Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ, παιδιὰ τῆς Παναγίας, σεῖς ὅλοι ποὺ συρρεύσατε σήμερα «σοῦ Μελαῖ», σ' αὐτὸ τὸ μέγα μοναστήρι ποὺ «ἔχτισαν καλόγεροι, λαὸς καὶ βασιλιάδες»!

Σήμερα ζοῦμε ἓνα κορυφαῖο θρησκευτικὸ καὶ ἱστορικὸ γεγονὸς. Σήμερα σταματοῦν «τὰ δάκρυ τῆς Παναΐας» καθὼς ὑποδέχεται ἐδῶ πολυάριθμα τὰ παιδιὰ τῆς «ἐκ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ, καὶ θαλάσσης, καὶ ἑώας» (᾿Ωιδὴ ἡ Κανόνος τοῦ Ἀγίου Πάσχα).

Σήμερα ὁ Πόντος γίνεται πραγματικὰ Εὐξείνιος καθὼς δέχεται караβάνια ὁλόκληρα προσκυνητῶν ποὺ γεμίζουν τοὺς δρόμους καὶ τὰ δρομάκια καὶ τὲς ἀνωφέρειες καὶ τὲς πλαγιὲς τῶν βουνῶν ποὺ ὁδηγοῦν στὸν ἱερό βράχο ὅπου ἡ Παναγία ἡ Σουμελιώτισσα θρονιασμένη ἐκεῖ ψηλά- ἐδῶ ψηλά, στάζει τὸ ἱερὸ δάκρυ γύρω ἀπὸ προσευχὲς καὶ λιβανωτά- ὅπως ἔγραφε ὁ νοσταλγὸς πρὸ 90 ἀκριβῶς ἑτῶν.

Ὅλα αὐτὰ τὰ 88 χρόνια ἡ ἀκοίμητος κανδήλα τῆς μνήμης καὶ τῆς εὐλαβείας πρὸς τὴν Σουμελιώτισσα ἔκαιε καὶ ἐφώτιζε καὶ καθοδηγοῦσε τὴν πορεία ὅλων τῶν Ποντίων, ὅλων τῶν Ρωμηῶν, ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων, ποὺ ἔλεγαν στὴν προσευχή τους: «Σουμελά μας Παναγία, τὴν εἰκόνα σου ἐγώ, τὴ σεπτὴ καὶ τὴν ἁγία, ἔρθα γιὰ νὰ προσκυνῶ».

Χρόνια πολλὰ, ἀδελφοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ καὶ λοιποὶ παριστάμενοι! Ἄξιον τὸ προσκύνημά μας! Ἐπιστρέφοντες εἰς τὰ ἴδια ἅς κρατήσουμε σὰν ἀναμμένη πασχαλινὴ λαμπάδα τὴν ἀκαταίσχυντη Θεομητορικὴ ἐλπίδα τοῦ Σουμελιώτικου Δεκαπενταυγούστου, ν' ἀνθήσῃ πλουσίως μέσα μας καὶ «νὰ φέρῃ κι ἄλλο»! Ἀμήν.

Ἱερά Μονὴ Παναγίας Σουμελαῖ Τραπεζοῦντος

*Μήνυμα τῆς Α. Θ. Παναγιότικτος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,
ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς Ἰνδίκτου*

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΥΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ὁ μακαριστὸς προκατόχος ἡμῶν αἰδίδιμος Πατριάρχης Δημήτριος ἔχων πλήρη ἐπίγνωση τῆς κρισιμότητος τῆς περιβαλλοντικῆς κρίσεως, καθὼς καὶ τῆς εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἄμεσον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἀντιμετώπισίν της, ἐξέδωκε πρὸ δύο καὶ πλέον δεκαετιῶν τὴν πρώτην ἐπίσημον ἐγκύκλιον διὰ τὴν διαφύλαξιν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ ἐγκύκλιος ἐκείνη, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία καθιέρωσεν ἐπισήμως τὴν α' Σεπτεμβρίου, ἀρχὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ὡς ἡμέραν προσευχῆς διὰ τὴν προστασίαν τοῦ περιβάλλοντος, ἀπηυθύνετο πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας εἰς ὅλα τὰ μήκη καὶ πλάτη τῆς γῆς.

Ὅπως μὲ διορατικότητα εἶχεν ἐπισημάνει τότε ἡ Ἐκκλησία μας, ἡ σημασία τοῦ εὐχαριστιακοῦ καὶ ἀσκητικοῦ ἥθους τῆς παραδόσεώς μας ἀναδεικνύεται ὡς μεγίστη καὶ κρίσιμος προσωπικὴ συνεισφορὰ εἰς τὸν καλὸν καὶ πανανθρώπινον ἀγῶνα τῆς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ὡς Θείας Κτίσεως καὶ κοινῆς κληρονομίας. Σήμερον, μεσοῦσης μιᾶς ἄνευ προηγουμένου οἰκονομικῆς κρίσεως, ἡ ἀνθρωπότης δοκιμάζεται πολλαχῶς. Ἡ δοκιμασία ὅμως αὕτη δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰς προσωπικὰς δυσκολίας ἐνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα συνολικῶς ὡς κοινωνίαν, συμπεριφορὰν καὶ ἀντίληψιν διὰ τὸν περιβάλλοντα κόσμον καὶ ἱεράρχησιν ἀξιών καὶ προτεραιοτήτων.

Εἶναι σημαντικόν, ἡ παροῦσα θλιβερὰ οἰκονομικὴ κρίσις νὰ ἀποτελέσῃ ἔναυσμα διὰ τὴν πολυθρυλουμένην καὶ ἀπολύτως ἀναγκαίαν στροφὴν πρὸς τὴν περιβαλλοντικῶς βιώσιμον ἀνάπτυξιν. Πρὸς ἐκεῖνο τὸ πρότυπον δηλαδὴ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία θέτει ὡς βάσιν τὸ περιβάλλον καὶ ὄχι τὸ ἀνεξέλεγκτον οἰκονομικὸν κέρδος. Ἄς ἀναλογισθῶμεν ὅλοι ἐπὶ παραδείγματι τί δύναται νὰ συμβῇ εἰς κράτη, τὰ ὁποῖα σήμερον πλήττονται ἐντό-

νως ἐκ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως καὶ πενίας, ὅπως ἡ Ἑλλάς, ἡ ὁποία διαθέτει ταύτοχρόνως ἐξαιρετικὸν φυσικὸν πλοῦτον: μοναδικὰ οἰκοσυστήματα, σπάνια εἶδη χλωρίδος καὶ πανίδος καὶ φυσικοὺς πόρους, ωραιότατα τοπία, ἄφθονον ἥλιον καὶ ἄνεμον. Ἐὰν τὰ οἰκοσυστήματα ὑποβαθμισθοῦν καὶ ἐκλείψουν, οἱ φυσικοὶ πόροι ἐξαντληθοῦν καὶ τὰ τοπία καταστραφοῦν, ἐνῶ ἐκ τῆς κλιματικῆς ἀλλαγῆς προκύψουν ἀπρόβλεπται καιρικαὶ συνθήκαι, ποία θὰ εἶναι ἡ βάση καὶ τὸ οἰκονομικὸν μέλλον τῶν κρατῶν αὐτῶν καὶ συνολικῶς τοῦ πλανήτου;

Ἐκτιμῶμεν, λοιπόν, ὅτι τώρα καθίσταται ἀδήριτος ἡ ἀνάγκη διὰ τὴν συνάρθρωσιν κοινωνικῶν συναινέσεων καὶ πολιτικῶν πρωτοβουλιῶν, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ στροφή πρὸς μίαν ὁδὸν ἀειφορίας καὶ οἰκολογικῶς βιωσίμου ἀναπτύξεως.

Διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας, ἡ προστασία τοῦ περιβάλλοντος, ὡς θείας καὶ «καλῆς λίας» κτίσεως, ἀποτελεῖ μεγίστην εὐθύνην διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀνεξαρτήτως τῶν ὑλικῶν ἢ οἰκονομικῶν ὠφελειῶν τὰς ὁποίας δύναται νὰ ἀποφέρει. Ἡ ἄμεσος διασύνδεσις τῆς θεοσδότου ὑποχρεώσεως καὶ ἐντολῆς «ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν» μὲ κάθε πτυχήν τῆς συγχρόνου ζωῆς, ἀποτελεῖ τὴν μόνην ὁδὸν διὰ τὴν ἁρμονικὴν συνύπαρξιν μὲ ἕκαστον στοιχεῖον τῆς κτίσεως καὶ μὲ τὸ σύνολον τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἐν γενεῇ.

Καλοῦμεν λοιπὸν πάντας, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, εἰς τὸν τιτάνειον ἀλλ' ὅμως δίκαιον ἀγῶνα διὰ τὸν μετριασμὸν τῆς περιβαλλοντικῆς κρίσεως καὶ τὴν ἀποτροπὴν τῶν χειροτέρων ἐκ τῶν ἐπιπτώσεων αὐτῆς, μὲ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν ἐναρμόνισιν τοῦ προσωπικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ συλλογικοῦ μας τρόπου ζωῆς καὶ σκέψεως μὲ τὰς ἀπαιτήσεις διαβιώσεως καὶ διατηρήσεως τόσον τῶν φυσικῶν οἰκοσυστημάτων καὶ ἐνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν εἰδῶν χλωρίδος καὶ πανίδος, ὅσον καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου ὡς ἐνιαίου καὶ ἀδιαίρετου συνόλου.

,βι' Σεπτεμβρίου α'

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος,
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

**Ὁμιλία τῆς Α.Θ. Παναγιότικτος τοῦ
Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου
κατὰ τὴν Θρονικὴν ἑορτὴν τοῦ
Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου**

Ἱερώτατοι ἀδελφοί,

Εὐλογημένα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας!

Ἡ ἀέναος ροὴ τοῦ χρόνου μᾶς ἔφερε διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν εἰς τὴν ἐτήσιον μνήμην τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, οὐρανίου προστάτου τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀνδρέας ὁ ἐπώνυμος τῆς ἀνδρείας, ὁ τὴν περιβόητον φωνὴν «εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν» ἐκφωνήσας μόλις συνήνητησε τὸν Ἰησοῦν, ὁ εὐαγγελιστὴς τῶν Ἀποστόλων καὶ Πρωτόκλητος, ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον καὶ εἰς τὴν εὐάνδρον Θράκην καὶ ἵδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βυζαντίου. Αὐτὸς εἶναι ἀπόψε καὶ αὖριον τὸ τιμώμενον πρόσωπον. Αὐτὸς προεξάρχει τῆς σεμνῆς ἡμῶν πανηγύρεως. Αὐτὸς δέχεται τὸν ἄξιον ὕμνον τῶν τέκνων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἐστιάτωρ τῆς ἡμέρας καὶ μᾶς προσφέρει τὴν πνευματικὴν τράπεζαν τῆς λογικῆς ὀρθοδόξου λατρείας. Αὐτὸς εἶναι ὁ θερμὸς προστάτης μας, ὁ σταθερὸς ὑποστηρικτὴς μας, ὁ ἰσχυρὸς πρέσβυς μας πρὸς τὸν Θεόν. Αὐτὸς εἶναι ὁ γλυκὺς πατέρας ὅλων μας. Αὐτὸς εἶναι ὁ αἰώνιος ἄγγελος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Νέας Ρώμης!

Αὐτὸν τὸν ἑλληνώνυμον Ἀπόστολον, τὸν ἀγιάσαντα τὴν ἀχαϊκὴν γῆν μετὰ τὸν σταυρόν του καὶ τὸ αἷμα του, τὸν λίαν ἀγαπητὸν καὶ ἐνταῦθα, καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς τὴν Σκωτίαν, καὶ εἰς τὴν Κύπρον, καὶ εἰς τὴν Οὐκρανίαν, καὶ εἰς τὴν Ρουμανίαν, καὶ εἰς πλείστας ἄλλας χώρας, συνήλθομεν διὰ νὰ τιμήσωμεν καὶ διὰ νὰ λάβωμεν τὴν εὐχὴν του. Καὶ εἶναι μεγάλη χαρὰ ὅτι μαζί μας εἶναι, πλὴν τῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν ποὺ συνέτρεξαν ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ τῶν Καθηγουμένων ἐξ Ἁγίου Ὁρους, Κρήτης, Ἑσσεξ ταῆς Ἀγγλίας καὶ ἀλλαχόθεν, καὶ φερέλπιδες φοιτηταὶ τῆς περισέμνου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐκκολαπτόμενοι ἐργάται τοῦ Εὐαγγελίου, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν Καθηγητῶν των Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Ἀρκαλοχωρίου κ. Ἀνδρέου καὶ Ἐντιμολ. κ. Μιλτιάδου Κωνσταντίνου. Ὁμοίως παρίστανται καὶ φοιτηταὶ τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας τῆς ἰδίας εὐκλεοῦς μεγαλοπόλεως τῆς Μακεδονίας, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἑλλογ. κ. Χριστοφόρου Κοντάκη, Προέδρου αὐτῆς, καὶ ἄλλων Καθηγητῶν, ἐλθόντες καὶ αὐτοὶ «πρὸς ἀνακαμίνωσιν πίστεως καὶ λῆψιν εὐλογίας». Δυστυχῶς δὲν εἶναι ἐδῶ νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦν φιλαδέλφως οἱ φοιτηταὶ τῆς περιπύστου Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Τὸ διατί, ὅλοι τὸ γνωρίζετε. Ἄς κάμωμεν προσευχὴν αὐτὸ νὰ συμβῇ τοῦ χρόνου, «ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾗ πεπληρωμένη»!.. Τοὺς καλωσορίζομεν, λοι-

πόν, ἡμεῖς ὅλους καὶ εὐχόμεθα ὁ μέγας Ἀπόστολος νὰ ἀνάψῃ εἰς τὴν καρδίαν των ἔνθεον ἀποστολικὸν ζῆλον κατ' ἐπίγνωσιν, διὰ νὰ ἀναλάβουν τὴν ἱερὰν σκυτάλην καὶ νὰ συνεχίσουν τὸ ἅγιον ἐκκλησιαστικὸν ἔργον ὅπου ἕκαστος ταχθῇ.

Παρίστανται ἐπίσης Κρήτες πιστοὶ ἐκ τῶν ἐνοριῶν Πλατανιαῖ καὶ Μασταμπᾶ Ρεθύμνου, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ποιμενάρχου των Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Εὐγενίου, ὁ ὁποῖος ἐγκαινιάζει ἀξιεπαίνως τὴν ποιμαντορίαν του εἰς τὴν Μητρόπολιν, τὰ ἡνία τῆς ὁποίας μόλις πρὸ ὀλίγων ἐβδομάδων ἀνέλαβε, μὲ εὐλαβῇ προσκύνῃσιν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Καλῶς ἦλθατε, εὐσεβῇ τέκνα τῆς εὐάνδρου Μεγαλονήσου. Παρίσταται, ἀκόμη, ἀντιπροσωπεΐα τῆς Διακοινοβουλευτικῆς Συνελεύσεως τῆς Ὁρθοδοξίας, κομίζουσα τὸν σεβασμὸν πάντων τῶν ἐν τῇ Συνελεύσει μετεχόντων Κοινοβουλίων εἰς τὴν ἐορτάζουσαν πρωτεύθυνον Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τὸ περικλεές καὶ μαρτυρικὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Τοὺς καλωσορίζομεν μετὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης καὶ παρακαλοῦμεν νὰ διαβιβάσουν εἰς τὸ σύνολον τῶν συναδέλφων των τὴν στοργὴν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τὰς πατρικὰς εὐχὰς καὶ τὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν τῆς ἡμετέρας Μετριοτήτος. Παρίσταται μικτὸς ὄμιλος προσκυνητῶν, Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, ἐξ Ἀγίου Φραγκίσκου Ἀμερικῆς, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Ἀγίου Φραγκίσκου κ. Γερασίμου καὶ τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ ὁμολόγου του Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. George Niederauer. Ὁμοίως τοὺς ὑποδεχόμεθα μετὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης πολλῆς. Μετὰ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων ὑποδεχόμεθα τόσον τὴν ὁμάδα προσκυνητῶν ἐκ τοῦ ΚΑΠΗ Θέρμης Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἐορτάζοντος τὰ ὀνομαστήριά του κ. Ἀνδρέου Βιολιτζῆ, εἰς ὃν καὶ εὐχόμεθα ἔτη πολλά, ὅσον καὶ τὰ μέλη τοῦ Σωματείου Παναγίας Γάλαζας Θαλασσοκρατούσας ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Γαλαξειδίου, καὶ πάντας τοὺς ἐκ διαφόρων μερῶν καὶ χωρῶν καταφθάσαντας εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τὴν χαρὰν τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες ὅλων τῶν μακρὰν ὁδὸν πορευθέντων προκειμένου νὰ μᾶς δείξουν τὴν ἀγάπην των, τὴν ἀφοσίωσίν των, τὴν εὐλαβῇ προσήλωσιν εἰς ὅσα ὁ θεότευκτος θεσμὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐκφράζει καὶ ἐκπροσωπεῖ. Ἡ παρουσία σας μᾶς ἐνισχύει τὰ μάλα καὶ μᾶς δίδει δυνάμεις διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἄρσεως τοῦ καθ' ἡμέραν σταυροῦ. Εἴθε ὅλοι νὰ ἔχετε ἀκέραιον τὸν μισθὸν σας παρὰ Κυρίου καὶ εἴθε ὁ Πρωτόκλητος τῶν Ἀποστόλων νὰ εἶναι διὰ βίου βοηθὸς καὶ ἀντιλήπτωρ σας. Νὰ ἔλθετε, ἀγαπητοί, καὶ πάλιν. Ὅσας φορὰς καὶ ἂν ἔλθετε, ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν πρόκειται νὰ σᾶς ἀπογοητεύσῃ.

Ὅσας φορὰς καὶ ἂν μᾶς ἐπισκεφθῆτε δὲν θὰ λάβωμεν κορεσμὸν ἐκ τῆς παρουσίας σας. Νὰ ἔχετε ὅλοι τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν καὶ ὀλοκάρδιον εὐχὴν καὶ νὰ εἶναι τὰ ἔτη σας πολλά, ὑγιεινὰ καὶ κατὰ πάντα εὐλογημένα καὶ σωτήρια! Ἰδιαιτέρας εὐχὰς ἀπευθύνομεν εἰς ὅσους καὶ ὅσας ἐορτάζουν τὰ ὀνομαστήριά των!

Καλὰ Χριστοῦγεννα!

Πατριαρχική Απόδειξις ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις

†ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ – ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ

ΒΗΘΛΕΕΜ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ συλλειτουργοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐλογημένα,
Μέσα εἰς τὴν ἀνὰ τὸν κόσμον ἐπικρατοῦσαν τελευταίως σκοτεινὴν ἀτμό-
σφαιραν τῆς σοβούσης ποικίλης κρίσεως, οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς, ἠθικῆς καί,
κυρίως, πνευματικῆς, ἡ ὁποία πολὺν θυμὸν, πολλὴν πικρίαν, πολλὴν σύγχυ-
σιν, πολλὴν ἀγωνίαν, πολὺ ἄγχος, πολλὴν ἀπογοήτευσιν καὶ πολὺν φόβον διὰ
τὴν αὔριον προξενεῖ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, γλυκεῖα ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλη-
σίας:

«Δεῦτε, πιστοί, ἐπαρθῶμεν ἐνθέως καὶ κατίδωμεν συγκατάβασιν θεϊκὴν ἄνω-
θεν ἐν Βηθλεὲμ πρὸς ἡμᾶς ἐμφανῶς...»

(Ἰδιόμελον ΣΤ΄ Ὁρας Χριστουγέννων).

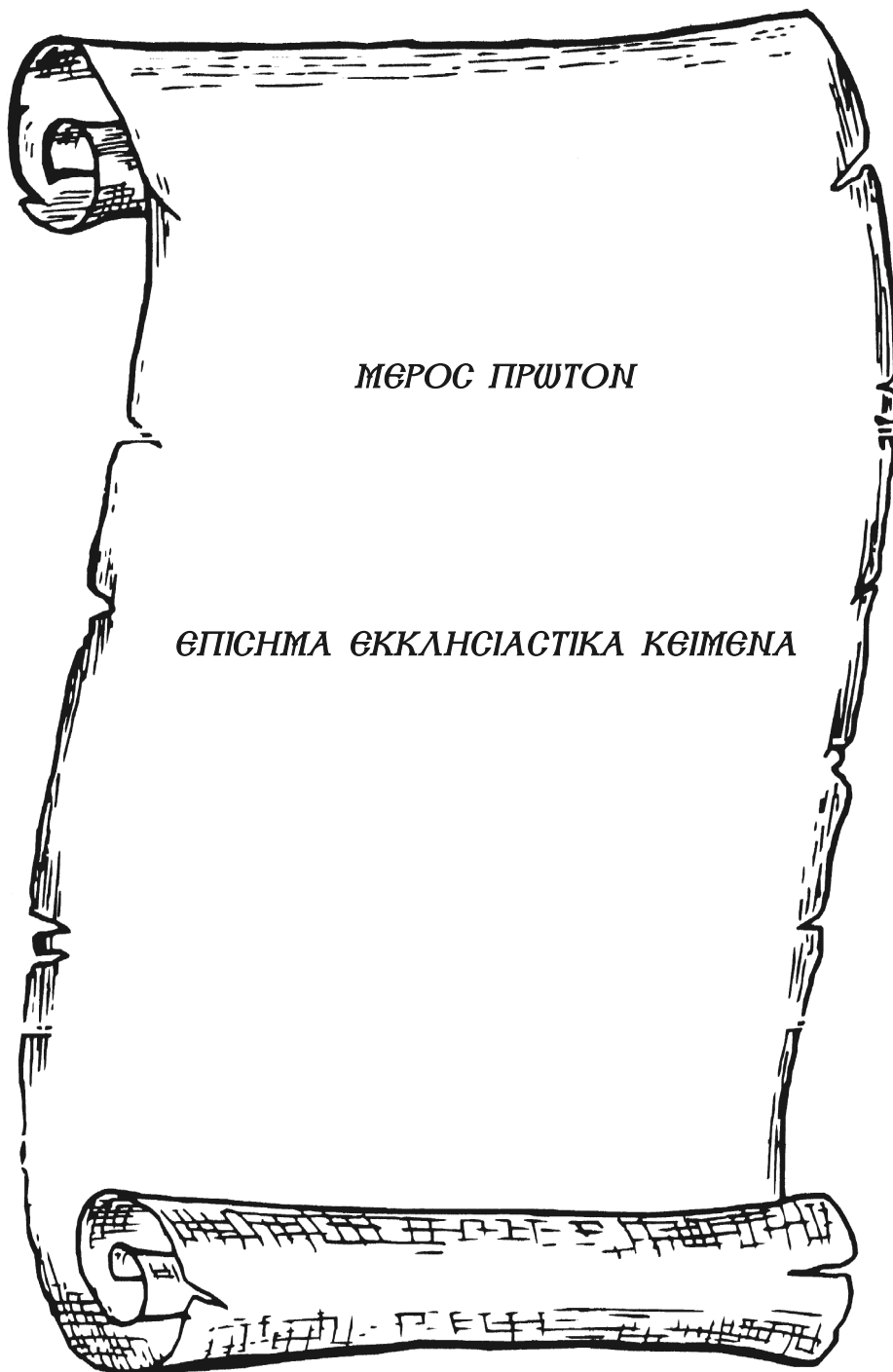
Πίστις ἀκλόνητος τῶν Χριστιανῶν εἶναι ὅτι ὁ Θεὸς δὲν παρακολουθεῖ ἀφ’
ὕψηλοῦ καὶ ἀδιαφόρως τὴν πορείαν τοῦ κατ’ εἰκόνα καὶ ὁμοιώσιν Του ὑπὸ τοῦ
ιδίου, αὐτοπροσώπως, πλασθέντος ἀνθρώπου. Τούτου ἕνεκα καὶ ἡ ἐνανθρώ-
πησις τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ Λόγου Του ἦτο ἀπ’ ἀρχῆς ἡ «εὐδοκία» Του, τὸ
πρώτιστον θέλημά Του, ἡ «προαιώνιος βουλή» Του. Νὰ ἀναλάβῃ ὁ Ἰδιος, ἐξ
ὑπερβολῆς ἀγάπης, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ποὺ ἔπλασε, καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ
«θείας φύσεως κοινωνόν» (Β΄ Πέτρ. 1: 4). Καὶ τοῦτο, πρὸ τῆς πτώσεως τῶν Πρω-
τοπλάστων, πρὸ καὶ αὐτῆς τῆς πλάσεώς των! Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Πρωτο-
πλάστων, ἡ «προαιώνιος βουλή» τῆς Σαρκώσεως περιέλαβε τὸν Σταυρόν, τὸ
Ἄχραντον Πάθος, τὸν Ζωοποιὸν Θάνατον, τὴν εἰς Αἶδου Κάθοδον, τὴν Τριή-
μερον Ἑγερσιν, ὥστε ἡ παρείσακτος ἀμαρτία, ποὺ ἐδηλητηρίασε τὰ πάντα, καὶ
ὁ λαθρεπιβάτης τῆς ζωῆς θάνατος νὰ τεθοῦν τελείως καὶ ὀριστικῶς ἐκποδών,
καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀπολαύσῃ ἀκεραίαν τὴν Πατρικὴν κληρονομίαν τῆς αἰωνιό-
τητος.

Ἄλλ’ ἡ θεϊκὴ συγκατάβασις τῶν Χριστουγέννων δὲν περιορίζεται μόνον εἰς
τὰ τῆς αἰωνιότητος. Ἀφορᾷ καὶ εἰς τὰ τῆς ἐπὶ γῆς πορείας ἡμῶν. Ὁ Χριστὸς ἦλθεν
εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ εὐαγγελισθῇ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν καὶ νὰ μᾶς

είσαγάγη εἰς αὐτήν, ἀλλ' ἦλθεν ἐπίσης εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν. Ἐχόρτασε θαυματουργικῶς κατ' ἐπανάληψιν τὰ πλήθη τῶν ἀκροατῶν τοῦ λόγου Του, ἐκαθάρισε λεπρούς, ἐστερέωσε παραλύτους, ἐχάρισε τὸ φῶς εἰς τυφλοὺς, τὴν ἀκοὴν εἰς κωφοὺς καὶ τὴν ὁμιλίαν εἰς ἀλάλους, ἀπήλλαξε δαιμονισμένους ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα, ἀνέστησε νεκρούς, ὑπεστήριξε τὸ δίκαιον τῶν ἀδικουμένων καὶ λησμονημένων, ἐστηλίτευσε τὸν ἀθέμιτον πλουτισμόν, τὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἀσπλαγχνίαν, τὴν ὑποκρισίαν καὶ τὴν «ὔβριν» εἰς τὰς ἀνθρωπίνους σχέσεις, ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπόδειγμα ἐθελουσίῳ κενωτικῆς χάριν τῶν ἄλλων θυσίας! Ἴσως ἡ διάστασις αὕτη τοῦ μηνύματος τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως πρέπει νὰ προσεχθῇ περισσότερο κατὰ τὰ σημερινὰ Χριστούγεννα. Πολλοὶ συνάνθρωποι καὶ συγχριστιανοὶ δοκιμάζουν φοβερὸν πειρασμόν ἐκ τῆς σοβούσης κρίσεως. Εἶναι ἀναρίθμητοι αἱ στρατιαὶ τῶν ἀνέργων, τῶν νεοπτῶχων, τῶν ἀστεγῶν, τῶν νέων μὲ τὰ «ψαλιδισμένα ὄνειρα». Ἀλλά, Βηθλεὲμ ἐρμηνεύεται «Οἶκος Ἄρτου»! Χρεωστοῦμεν, λοιπόν, οἱ πιστοὶ εἰς πάντας τοὺς ἐμπεριστάτους ἀδελφοὺς ὅχι μόνον τὸν «Ἐπιούσιον Ἄρτον», δηλαδὴ τὸν Χριστόν, ὁ Ὅποιος εὐρίσκεται ἐσπαργανωμένος εἰς τὴν πενιχρὰν φάτνην τῆς Βηθλεὲμ, ἀλλὰ καὶ τὸν καθημερινὸν ἐπιτραπέζιον ἄρτον τῆς ἐπιβιώσεως, καὶ ὅλα τὰ «ἐπιτήδεια τοῦ σώματος» (Ἰακ. 2: 16). Εἶναι ἡ ὥρα τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν ὑψηλῷ αἰσθήματι εὐθύνης! Ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀκούεται ἐντονώτερος καὶ ἀπαιτητικώτερος ὁ ἀποστολικὸς λόγος: «Δεῖξον μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου» (Ἰακ. 2: 18)! Ὁ καιρὸς, δηλ. ἡ εὐκαιρία, νὰ «ἐπαρθῶμεν ἐνθέως» εἰς τὸ ὕψος τῆς οἰκειούσης ἡμᾶς μὲ τὸν Θεὸν βασιλικῆς ἀρετῆς τῆς Ἀγάπης.

Ταῦτα ἀπὸ τῆς ἀγίας καὶ μαρτυρικῆς καθέδρας τῆς Ἐκκλησίας τῶν τοῦ Χριστοῦ Πενήτων εὐαγγελιζόμενοι πρὸς τὰ ἀνὰ τὸν κόσμον τέκνα τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπικαλούμεθα ἐπὶ πάντας τὴν θεϊκὴν συγκατάβασιν, τὸ ἄπειρον ἔλεος, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χάριν τοῦ δι' ἡμᾶς ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου ἐνανθρωπήσαντος Μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, Ὡς ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Φανάριον, Χριστούγεννα ,βι'
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως
Διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

**Συνοδική Ἐγκύκλιος
περὶ οἰκονομικῆς στηρίξεως
τοῦ ὑπὸ τῆς κρίσεως χειμαζομένου λαοῦ**

Ἀριθμ. πρωτ. 246

Ἐν Ἡρακλείῳ, τῇ 4ῃ Μαΐου 2010

Πρὸς
Τοὺς Αἰδεσιμωτάτους Κληρικούς, τοὺς Ὅσιωτάτους Μοναχοὺς
καὶ τὸν εὐσεβῆ Λαὸ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, ὅλοι οἱ Κρῆτες Ἐπίσκοποι, Ποιμένες καὶ Πνευματικοὶ σας Πατέρες, ἀπευθυνόμαστε σήμερα, αὐτὴν τὴν μεγάλη ἡμέρα τῆς Ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς εἰς ὅλους ἐσᾶς, τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἐκφράζομε τὴν πατρικὴ μας ἀγάπη καὶ τὴν εἰλικρινῇ συμπαράστασή μας, εἰς τὴν δύσκολη οἰκονομικὴ συγκυρία τῆς Χώρας μας. Ταυτόχρονα διατρανώνομε τὴν ἀμέριστη διάθεσή μας νὰ εἴμαστε ὅλοι μας ἄρωγοὶ καὶ συμπαράστατες ὅλου τοῦ λαοῦ μας, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς παρούσης οἰκονομικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς γενικώτερης κρίσεως, τὴν ὁποίαν περνοῦμε τὸν τελευταῖο καιρό.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔπαυσε ποτὲ καὶ δὲν θὰ παύσει ὡς ἡ Μητέρα τοῦ λαοῦ, νὰ συμπαρίσταται, νὰ ἀγωνιᾷ καὶ νὰ ἀγρυπνεῖ εἰς ὅλες τὶς δυσκολίες καὶ τὶς περιστάσεις τῆς ζωῆς τοῦ Τόπου μας, τῆς Ἑλλάδος. Μαζὶ ἐπορευθήκαμε, ὡς ἓνα σῶμα εἰς ὅλη τὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ λαοῦ, τοῦ Τόπου, τῆς Ἑλλάδος. Μαζὶ καὶ τώρα θὰ ὑπερβοῦμε μὲ θάρρος, ἐλπίδα καὶ αὐτὴν τὴν κρίση, χωρὶς νὰ δειλιάσωμε, νὰ «γονατίσωμε» καὶ νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ τὸν ἀγῶνα. Ὁ Τόπος μας, ἡ Ἑλλάδα μας ἦταν πάντοτε Τόπος ἀγῶνων καὶ θυσιῶν. Αὐτὸν τὸν Τόπο τὸν πονοῦμε, τὸν ἀγαποῦμε, εἶναι τὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ εἰς ἐμᾶς, γι' αὐτὸ προασπιζόμαστε ἀπὸ κοινοῦ τὴν ζωὴ καὶ τὴν πορεία τῆς Χώρας μας, ὡς Ἕλληνες, μὲ ἔνδοξο παρελθόν, βέβαιον παρὸν καὶ ἐλπιδοφόρον μέλλον. Εἴμαστε ὅλοι ἓνα σῶμα, τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ μεγάλη οἰκογένεια τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ ἂν κάποιοι μὲ διάφορες σκοπιμότητες θέλουν νὰ μᾶς διαχωρίσουν καὶ νὰ διασπᾶσουν τὴν ἐνότητά μας.

Μὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, μὲ ἀγάπη εἰς τὸν Τόπο μας, μὲ χρέος ἱερὸ καὶ μεγάλη ὑπευθυνότητα ἀπέναντι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπεφάσισε στὴν τελευταία συνεδρία της, τῆς 4ης Μαΐου 2010 ἐκτάκτως νὰ συμβάλωμε οἰκο-

νομικῶς ὅλοι μαζί, ὡς Ἐκκλησία Κρήτης, σήμερα, τὴν ἡμέρα αὐτὴ τῆς μεγάλης Ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὸ μέτρο τῶν δυνατοτήτων μας, οἱ Ἱεράρχες, οἱ Ἱερεῖς καὶ τὰ Μοναστήρια τῆς Κρήτης, μὲ ὁποιαδήποτε προσωπική μας οἰκονομικὴ προσφορά. Καλούμαστε, ἐπίσης, ὅλες οἱ Ἑνορίες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης καὶ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ προσφέρουμε εἰς τὸ Ταμεῖο Στήριξης τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, τὰ ἔσοδα τοῦ παγκαρίου τῆς σημερινῆς Ἑορτῆς, μαζί καὶ μὲ τὶς ἐθελοντικὲς προσωπικὲς προσφορὲς ὅλων μας, Ἐπισκόπων, Ἱερέων, Μοναχῶν καὶ λαϊκῶν.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀγαπητὰ μας παιδιά,

Σὰς προσκαλοῦμε καὶ σὰς παρακαλοῦμε ὅλους σας, νὰ συμβάλουμε μὲ τὴν προσφορὰ ὅσων χρημάτων θέλει καὶ μπορεῖ καθένας μας. Εἶναι χρέος ὅλων μας νὰ συμπαρασταθῶμεν ἐμεῖς, ὡς Ἕλληνες εἰς τὸν Τόπον μας. Εἶναι ἡ ὥρα καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ εἴμαστε στοργικοὶ γιὰ τὸν Τόπο μας, γιὰ νὰ ὑπερβοῦμε τὴν κρίση ποὺ ἀντιμετωπίζομε σήμερα.

Νὰ ἔχετε ὅλοι πλούσια τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ διαρκὴ τὸ φωτισμὸ τοῦ Παναγίου Πνεύματος εἰς τὰ πρόσωπα, τὶς οἰκογένειες καὶ τὰ ἔργα σας.

Μὲ πατρικὲς εὐχὲς καὶ ἐν Κυρίῳ ἀγάπη

† Ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος, Πρόεδρος
 † Ὁ Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας Μακάριος
 † Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Ἀνθιμος
 † Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Δαμασκηνὸς
 † Ὁ Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων Εἰρηναῖος
 † Ὁ Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας Εὐγένιος
 † Ὁ Πέτρας καὶ Χερρονήσου Νεκτάριος
 † Ὁ Κισάμου καὶ Σελίνου Ἀμφιλόχιος
 † Ὁ Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου Ἀνδρέας
 † Ὁ πρ. Κισάμου καὶ Σελίνου Εἰρηναῖος

**Συνοδική Ἐγκύκλιος
περὶ τῆς χρήσεως καὶ διαδόσεως
τοῦ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ**

Ἀριθμ. Πρωτ. 543

Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 23ῃ Σεπτεμβρίου 2010

Πρὸς
Τοὺς Αἰδεσιμωτάτους Κληρικοὺς
καὶ τοὺς Ὀσιωτάτους Μοναχοὺς τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, κατὰ τὴν Συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 4ης Μαΐου ἐ.ἔ. ἀπεφάσισεν, ὅπως συστήσῃ ὑμῖν διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν τὴν ἀνάγκην τῆς ὑποχρεωτικῆς χρήσεως τοῦ «ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ», τοῦ ἐκδοθέντος κατὰ τὸ ἔτος 2000 ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, τῇ εὐλογίᾳ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ καὶ τῇ εὐσεβεῖ προνοίᾳ, ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πέτρας καὶ Χερρονήσου κ. Νεκταρίου.

Ἡ καλαίσθητος αὕτη ἔκδοσις τοῦ «ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ» εἰς τρεῖς (3) τόμους, καθιστᾷ τοῦτο εὐχρηστον εἰς τὰ ἀναλόγια τῶν Ἱερῶν ἡμῶν Ναῶν, περιλαμβάνει δὲ τὰς Ἱερὰς Ἀκολουθίας ἀπάντων τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀγίων καὶ καλύπτει ἐξ ἐπόψεως ὑμνολογικῆς πάντας τοὺς καταγραφέντας ἐν τῷ Ἀγιολογίῳ τῆς Ἐκκλησίας Ἀγίους, οἵτινες ἐορτάζονται πανηγυρικῶς εἰς τὴν Νῆσον ἡμῶν.

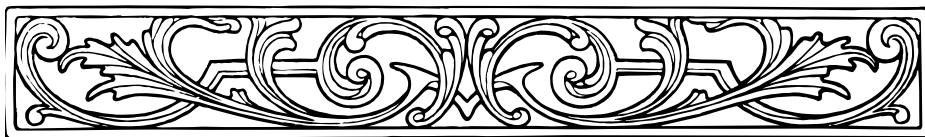
Διὰ τοὺς λόγους αὐτούς, δεόν ὅπως ἀποφεύγηται ἡ σύνταξις νέων ἀκολουθιῶν εἰς Κρήτας Ἀγίους, ἐφ' ὅσον αὗται περιλαμβάνονται εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἔργον. Ἐὰν δὲ τοῦτο εἰς εἰδικὰς καὶ μόνον περιπτώσεις καθίσταται ἀναγκαῖον, δύνασθε νὰ ἀπευθύνησθε εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ εὐχή καὶ ἡ εὐλογία τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου διὰ τὴν ἀνάθεσιν τῆς συντάξεως νέων ἀκολουθιῶν, θεωρεῖται ἀπαραίτητος.

Κατόπιν πάντων τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, διὰ τοῦδε τοῦ Συνοδικοῦ Ἐγκυκλίου ἡμῶν Γράμματος, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος προτρέπει καὶ παρακαλεῖ πατρικῶς πάντας ὑμᾶς, τὰ εὐσεβῆ καὶ φιλάγια τέκνα Αὐτῆς, ὅπως χρησιμοποιῆτε ἐν τοῖς Ναοῖς τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ Ἑνοριῶν τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, τὴν πολύτιμον καὶ λίαν ὠφέλιμον διὰ τὸ πλήρωμα Αὐτῆς ἔκδοσιν ταύτην, διότι θεωροῦμεν τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ὀφειλομένην τιμὴν πρὸς τοὺς Κρήτας Ἀγίους.

Εὐχόμενοι εἰς πάντα φιλάγιον τὴν εὐλογίαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, ταῖς πρεσβείαις πάντων τῶν ἐν Κρήτῃ διαλαμψάντων Ἀγίων, διατελοῦμεν

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν καὶ τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης

† Ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος, Πρόεδρος
 † Ὁ Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας Μακάριος
 † Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Εὐγένιος
 † Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Δαμασκηνὸς
 † Ὁ Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων Εἰρηναῖος
 † Ὁ Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας Εὐγένιος
 † Ὁ Πέτρας καὶ Χερρονήσου Νεκτάριος
 † Ὁ Κισάμου καὶ Σελίνου Ἀμφιλόχιος
 † Ὁ Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου Ἀνδρέας
 † Ὁ πρ. Κισάμου καὶ Σελίνου Εἰρηναῖος

*Συνοδική Ἐγκύκλιος
περὶ θεμάτων ἐκκλησιαστικῆς τάξεως*

Ἀριθμ. Πρωτ. 756

Ἐν Ἡρακλείῳ, τῇ 23ῃ Νοεμβρίου 2010

Πρὸς
τοὺς Ὀσιωτάτους Ἱερομονάχους,
τοὺς Αἰδεσιμωτάτους Ἐφημερίους
καὶ τοὺς Εὐλαβεστάτους Διακόνους τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς
καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοὶ καὶ Συλλειτουργοί,

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, κατὰ τὴν Συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 12ης Ὀκτωβρίου ἐ.ξ., συνεζήτησεν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ προσφάτως ἀνακῦψαν ἀνησυχητικὸν φαινόμενον τῆς συμμετοχῆς ἐνίων Κληρικῶν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ ἀλλαχόθεν εἰς Ἱεροπραξίας καὶ εἰς τελετὰς ἐν ἐτέραις ἐκκλησιαστικαῖς Ἐπαρχίαις, ἄνευ γνώσεως, εὐλογίας καὶ ἀδείας τὸσον τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῶν, ὅσον πολλάκις καὶ ἄνευ τῆς κατὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Τάξιν κανονικῆς ἀδείας τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου, εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τοῦ ὁποίου ἀνήκουν.

Τὸ θέμα τοῦτο τῆς λήψεως κανονικῆς ἀδείας ἐκ τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου πάντων τῶν οἰουδήποτε βαθμοῦ Κληρικῶν, οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ μετάσχουν εἰς ἱεροπραξίας καὶ τελετὰς εἰς ἐτέρας Ἐκκλησιαστικὰς Ἐπαρχίας, ἐκτὸς τῆς Ἐπαρχίας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν, ἄπτεται τοῦ γνησίου ἐκκλησιολογικοῦ ἡμῶν φρονήματος καὶ ἀφορᾷ εἰς τὴν τήρησιν τῆς παραδεδομένης καὶ ὀρθῆς Ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, συμφώνως τῷ Ἀποστολικῷ παραγγέλματι «τὰ πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω» (Α΄ Κορ. 14,40) ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἱεροῖς Κανόσι τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ὅθεν, ὁμοφώνῳ Συνοδικῇ Ἀποφάσει, πατρικῶς προτρέπομεν πάντας ὑμᾶς, τὸν Ἱερὸν Κλῆρον τῆς Μεγαλονήσου ἡμῶν, ὅπως, προκειμένου ἵνα λάβητε μέρος εἰς οἰανδήποτε ἱεροπραξίαν καὶ τελετὴν, λαμβάνουσαν χώραν εἰς

έτέραν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπαρχίαν, ἔχητε προηγουμένως τὴν εὐλογίαν τοῦ Ποιμενάρχου ὑμῶν καὶ τὴν κανονικὴν ἄδειαν τοῦ Ποιμενάρχου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπαρχίας, εἰς ἣν βούλεσθε ἵνα μεταβῇτε.

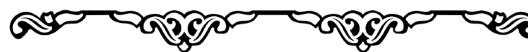
Ἐπὶ τούτοις, παρακαλοῦντες διὰ τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀνταπόκρισιν πάντων ὑμῶν συμφώνως πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Τάξιν καὶ τὴν Παράδοσιν, διατελοῦμεν,

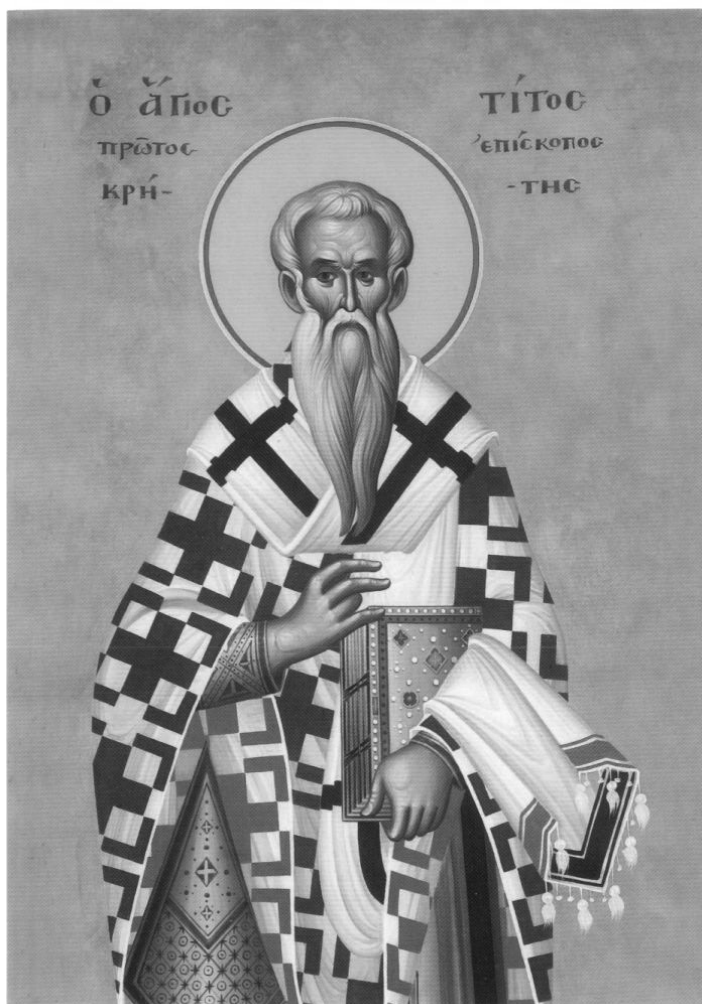
Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν καὶ τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης

† Ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος, Πρόεδρος
† Ὁ Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας Μακάριος
† Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Εὐγένιος
† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Δαμασκηνός
† Ὁ Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων Εἰρηναῖος
† Ὁ Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας Εὐγένιος
† Ὁ Πέτρας καὶ Χερρονήσου Νεκτάριος
† Ὁ Κισάμου καὶ Σελίνου Ἀμφιλόχιος
† Ὁ Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου Ἀνδρέας
† Ὁ πρ. Κισάμου καὶ Σελίνου Εἰρηναῖος

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝΤΑ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἅγιος Ἀπόστολος Τίτος, Πρῶτος Ἐπίσκοπος Κρήτης
Τοιχογραφία ἐκ τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Εὐγενίου Ἡρακλείου
(Ἔργον Ἑμμ. Κιαγιαδάκη, 2003)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἀνακοινωθέν 8ης Φεβρουαρίου 2010

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακή Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνήλθε σήμερα 8 Φεβρουαρίου 2010 στὸ Ἡράκλειο σὲ τακτικὴ συνεδρία καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς της.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, κατανοώντας τὴν ἀγωνία ποὺ βιώνουν οἱ ἄνθρωποι τῆς Μεγαλονήσου, ἐξ αἰτίας τῆς παγκόσμιας «οἰκονομικῆς κρίσεως», ἐκφράζει τὴν συμπαράστασή της, ἰδιαίτερα στοὺς οἰκονομικὰ ἐμπερίστατους. Καλεῖ δὲ ὅλους νὰ ἐνώσουμε τὶς δυνάμεις μας καὶ νὰ ἀγωνισθοῦμε μὲ ταπείνωση καὶ ἐλπίδα στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, γιὰ νὰ διέλθουμε δυνατώτεροι.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἔναρξη σὲ λίγες μέρες τῆς κατανυκτικῆς περιόδου τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, εὐχεται στὸν πιστὸ λαὸ τῆς Μεγαλονήσου νὰ διέλθουμε ὅλοι μὲ μετάνοια καὶ προσευχὴ τὴν ἐπικείμενη περίοδο καὶ νὰ ἀξιωθοῦμε νὰ ἐορτάσουμε μὲ χαρὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου μας.

Ἀνακοινωθέν 4ης Μαΐου 2010

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακή Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνήλθε σήμερα 4 Μαΐου 2010 στὸ Ἡράκλειο σὲ τακτικὴ συνεδρία καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς της.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος συζητᾶται ἀπολύτως καὶ συμμετέχει εἰς τὴν ἀγωνία τοῦ λαοῦ μας, λόγω τῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας τῆς Χώρας μας καὶ τῶν ἐκτάκτων οἰκονομικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ληφθεῖ, ἐκφράζει δὲ τὴν ἀμέριστη κατανόησιν καὶ τὴν συμπαράστασιν της σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ τόπου μας, οἱ ὁποῖοι ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὰ νέα μέτρα.

Μὲ αὐτὸ τὸ δεδομένο, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ἀπευθύνει ὁλόθυμη ἑκκλήση πρὸς ὅλες τὶς κοινωνικὰς δυνάμεις, σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ τόπου μας, συλλογικά, συνειδητὰ καὶ ὑπεύθυνα, ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα τοῦ καθενός, νὰ συμπορευθοῦμε καὶ νὰ συ-

να αγωνισθοῦμε ἀπὸ κοινοῦ, μὲ θάρρος, δύναμη καὶ ἐλπίδα εἰς τὸν Ἀρχηγὸ τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸν Ἰησοῦ Χριστό, γιὰ νὰ ξεπεράσουμε ὅσο τὸ δυνατόν ἀλώβητοι τὶς δύσκολες περιστάσεις τῶν καιρῶν μας, οἰκονομικές, κοινωνικές, ἠθικές καὶ πνευματικές.

Στὰ πλαίσια αὐτά, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε ἐκτάκτως νὰ συμβάλει μὲ τὴν οἰκονομικὴ συνδρομὴ τῶν Ἱεραρχῶν, τῶν Ἱερέων καὶ τῶν Μοναστηριῶν καθὼς καὶ μὲ τὴν διάθεση ὅλων τῶν ἐσόδων τῶν Ἐνοριῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης στὸ Ταμεῖο Στήριξης τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ κοινὴ προσπάθεια θὰ γίνῃ τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς σὲ ὅλους τοὺς Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας μας, στὴ διάρκεια καὶ στὸ πνεῦμα τῆς Θείας Λειτουργίας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν εὐλογημένο λαὸ τῆς.

Δελτίον Τύπου 1ης Ἰουνίου 2010

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, μετὰ τὴν δολοφονικὴ ἐπίθεση στὰ διεθνῇ χωρικὰ ὕδατα, εἰς βάρος ἀόπλων ἀκτιβιστῶν, οἱ ὁποῖοι μετέφεραν ἀνθρωπιστικὴ βοήθεια στοὺς ἐμπερίστατους Παλαιστινίους κατοίκους τῆς Γάζας, ἐκφράζει τὴν ἀμέριστη συμπάθεια καὶ τὴν συμπαράστασή της στὶς οἰκογένειες τῶν τραγικῶν θυμάτων.

Ταυτοχρόνως καταδικάζει ἀπερίφραστα τὴν ἐγκληματικὴ αὐτὴν ἐνέργεια, ἡ ὁποία παραβιάζει κατὰφωρα κάθε ἀρχὴ καὶ ἔννοια διεθνοῦς δικαίου, ἀπὸ ὅπου καὶ ἐάν προέρχεται αὐτή, εὐχεται δὲ καὶ ἐλπίζει νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ πνεῦμα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καταλλαγῆς, τόσο στὴ Γάζα ὅσο καὶ σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Ἀνακοινωθὲν 1ης Σεπτεμβρίου 2010

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης πληροφορεῖ τὸν εὐσεβῆ Κρητικὸ Λαὸ ὅτι ἔπειτα ἀπὸ τὴν Ἀπόφαση Αὐτῆς, τῆς 4ης Μαΐου 2010, σχετικὰ μὲ τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν οἰκονομικὴ στήριξη τῆς Χώρας μας, λόγῳ τῶν δυσκολιῶν τῆς πρόσφατης γενικώτερης οἰκονομικῆς κρίσεως, συγκεντρώθηκε ἀπὸ τὰ παγκάρια τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν Ἐνοριῶν τῆς Με-

γαλονήσου, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ συνολικὸ ποσὸν τῶν ἐξήντα πέντε χιλιάδων, τετρακοσίων (65.400,00) εὐρώ.

Ἐπίσης, πληροφορεῖ ὅλους ὅτι τὴν Τετάρτη, 1η Σεπτεμβρίου 2010, Συνοδικὴ Ἀντιπροσωπία, ἀποτελούμενη ἀπὸ τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης κ. Εἰρηναῖο, τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας κ. Εὐγένιο καὶ τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπο Κνωσοῦ κ. Εὐγένιο μετέβη εἰς τὴν Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, ὅπου συναντήθηκε μὲ τὸν Κύριο Πρόεδρο τῆς Βουλῆς, κ. Φίλιππο Πετσάλνικο, καὶ παρέδωκεν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης τὸ συμβολικὸ τοῦτο ποσό γιὰ τὸ Ταμεῖο Στήριξης τῆς Χώρας μας.

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος μας εὐχαριστεῖ τὸν Ἱερὸ Κλῆρο, τὶς Μοναστικὰς Ἀδελφότητες καὶ τὸν εὐσεβῆ Κρητικὸ Λαὸ γιὰ τὴν συνδρομὴ καὶ τὴν ἀρωγὴ τους εἰς τὴν κοινὴ αὐτὴ προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, προτρέπει δὲ ὅλους νὰ συνεχίσωμε τὸν κοινὸ ἀγῶνα, τὴν προσπάθεια καὶ τὶς θυσίες γιὰ τὴν ὑπερβαση τῆς οἰκονομικῆς καὶ κάθε ἄλλης κρίσεως τοῦ Τόπου μας, μὲ πνεῦμα σύμπνοιας, συμπόρευσης καὶ ἀγάπης.

Ἀνακοινωθὲν 21ης-22ας Σεπτεμβρίου 2010

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνήλθε στὸ Ἡράκλειο σὲ Συνεδρίες, τὴν 21η καὶ 22α Σεπτεμβρίου 2010, καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τὰ θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, μεταξὺ ἄλλων, ἐμελέτησε τὰ πολὺ ἐπωφελεῖ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης ἄρθρα τοῦ Ν.3848/19-5-2010, ποὺ ψηφίσθηκε πρόσφατα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία, καὶ ἀφοροῦν στὴν δυνατότητα ποὺ παρέχεται πλέον σ' αὐτὴν νὰ ἐκδίδει, μὲ ἔγκριση τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἴκου-μενικοῦ Πατριαρχείου, Κανονισμοὺς καὶ Διοικητικὰς Πράξεις κανονιστικοῦ περιεχομένου γιὰ τὴν ρύθμιση τῶν ἐσωτερικῶν θεμάτων της.

Κατὰ τὴν πρώτη ἡμέρα τῶν Συνεδριῶν της, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξέλεξε παμψηφεί στὴ θέση τοῦ Ἀρχιγραμματέως αὐτῆς τὸν Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτη Κύριλλο Διαμαντάκη καὶ στὴ θέση τοῦ Ὑπογραμματέως τὸν Ἱερολ. Διάκονο Πρόδρομο Ξενάκη.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Σχολικοῦ ἔτους, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐγκαρδίως χαιρετίζει τοὺς μαθητές, τοὺς σπουδαστές, τοὺς δασκάλους καὶ καθηγητὲς τῶν Σχολείων τῆς Κρήτης, ὅλων τῶν βαθμίδων, καὶ εὐχεται σὲ ὅλους υἱεὶα καὶ πρόοδο. Χαιρετίζει ἐπίσης ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς Κρήτης καὶ εὐχεται σὲ ὅλους εἰρήνη, δύναμη καὶ κουράγιο στοὺς δύσκολους καιροὺς μας.

Ἀνακοινωθέν 12ης Ὀκτωβρίου 2010

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνήλθε σήμε-
ρα, 12 Ὀκτωβρίου 2010, στὸ Ἡράκλειο σὲ τακτικὴ Συνεδρία, ἀσχολήθηκε μὲ
τὰ θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως καὶ μεταξὺ ἄλλων ἀπεφάσισεν ὁμο-
φώνως:

α) Οἱ κατὰ τόπους Σεβ. Ἀρχιερεῖς τῆς Μεγαλονήσου νὰ προσκαλέσουν τοὺς
Θεολόγους Καθηγητὲς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπαρχιῶν τους, νὰ συζητήσουν
μαζί τους τὰ θέματα ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦν καὶ νὰ ἀνταλλάξουν ἀπόψεις σχε-
τικὰ μὲ τὸ μάθημα τῶν Ὁρησκευτικῶν, τὸν Ὁρθόδοξο Πολιτισμὸ καὶ τὴν Πα-
ράδοσή μας καθὼς καὶ γιὰ τὶς ἀγωνίες καὶ τοὺς προβληματισμοὺς τῶν παι-
διῶν μας,

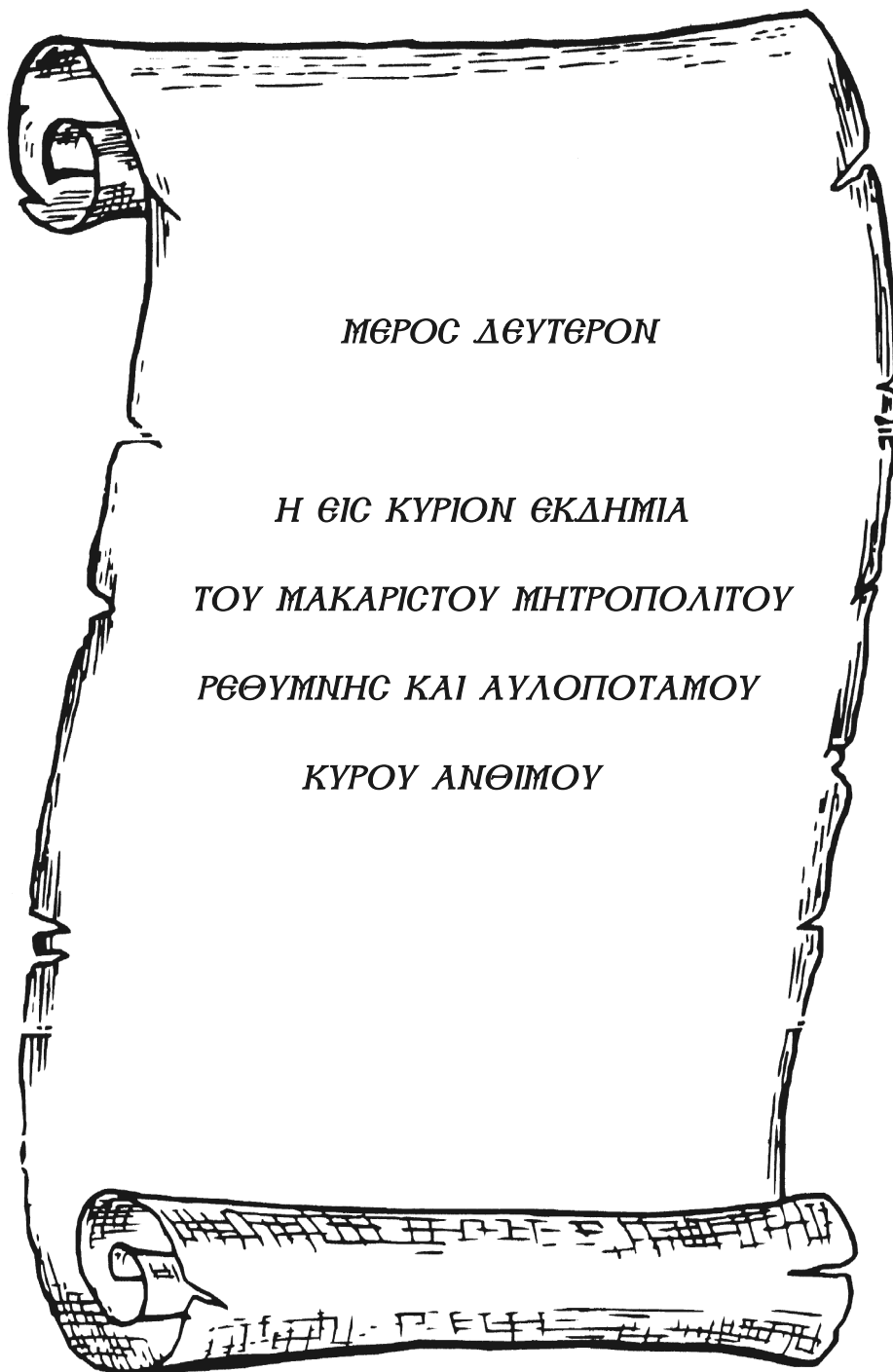
β) Ἀναφορικὰ μὲ τὸ θέμα τῆς ἠλεκτρονικῆς κάρτας συναλλαγῶν τοῦ πο-
λίτη, προτρέπει καὶ παρακαλεῖ τὸν Ἱερὸ Κλῆρο καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸ τῆς Κρή-
της νὰ μὴν τρομοκρατεῖται ἀπὸ ἀνεύθυνους, νὰ προσδοκᾷ τὸ Πρόσωπον τοῦ
Ἐρχόμενου Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὑπενθυμίζει δὲ τὰ λόγια τοῦ διορατικοῦ
Γέροντος Πορφυρίου: «... ἂν ἐμεῖς ἔχομε μέσα μας τὸν Χριστό, δὲν μπορεῖ μὲ
τίποτα νὰ μᾶς πειράξει ὁ ἀντίχριστος...».

Ἀνακοινωθέν 7ης Δεκεμβρίου 2010

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνήλθε σήμε-
ρα 7 Δε-
κεμβρίου 2010 στὸ Ἡράκλειο σὲ τακτικὴ συνεδρία καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τρέ-
χοντα ὑπηρεσιακὰ θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς της.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος πάντοτε, ἰδιαίτε-
ρώς ὅμως στὶς μέρες μας, ἀφουγκράζε-
ται μὲ στοργὴ τὶς ἀγωνίες καὶ τὰ προβλήματα, ποὺ ἀντιμετωπίζουν πολλοὶ
ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους μας, λόγῳ τῆς δύσκολης σημερινῆς οἰκονομικῆς συγ-
κυρίας, καὶ καλεῖ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ, μὲ ἀφορμὴ τὶς ἐπικείμενες ἑορτὲς τοῦ
Ἁγίου Δωδεκαημέρου, νὰ ἐναποθέσουμε τὶς ἐλπίδες μας εἰς τὸν Ἐνανθρω-
πήσαντα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, εὐχόμενι σὲ ὅλους ὑγεία, δύναμη καὶ πλού-
σια τὴν εὐλογία Του.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΙΣ ΚΥΡΙΟΝ ΕΚΔΗΜΙΑ
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΘΙΜΟΥ

Ὁ μακαριστός Μητροπολίτης Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου Ἄνθιμος
(Ὀκτώβριος 1996 - Αὐγούστος 2010)

**ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΘΙΜΟΥ**

Ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Ἀνθιμος ἐγεννήθη τὴν 8-3-1953 εἰς τοὺς Ἀστρακοὺς Πεδιάδος Ἡρακλείου. Μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου ἐφοίτησεν εἰς τὴ Θεολογικὴν καὶ τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μετεξεπεδεύθη ἐν εἰς τὴν Γενεὺν καὶ Παρίσιους.

Μοναχὸς ἐκάρη τὴν 2-4-1977 εἰς τὴν Ἱερὰ Μονὴ Ἀγκαράθου Πεδιάδος Ἡρακλείου. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὴν 18-8-1977 ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἀλεξανδρουπόλεως, (νῦν Θεσσαλονίκης) κ. Ἀνθιμο καὶ Πρεσβύτερος τὴν 8-1-1978 ἀπὸ τὸν ἀοίδιμον Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης Εὐγένιον. Ὑπηρετήσεν ὡς Ἐφημέριος καὶ Ἱεροκήρυξ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης (1977-1983), ὡς Ἐφημέριος, Ἱεροκήρυκας, Γενικὸς Ἐπόπτης τοῦ πνευματικοῦ ἔργου καὶ ὑπεύθυνος τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου, Ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀτάλης-Μπαλῆ Μυλοποτάμου (1983-1996) καὶ Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης (1992-2000).

Διετέλεσε Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Φοιτητικοῦ Θεολογικοῦ Συνδέσμου Ἀθηνῶν (1975-1976), Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Ρεθυμνίων Μικρασιατῶν (1990-1996) καὶ Μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Συνδέσμου Κρητῶν Θεολόγων (1995-1996). Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν πλῆθος ἄρθρων καὶ μελετῶν. Ἐτιμήθη μὲ τὸ ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου (1992) καὶ μὲ ἄλλας διακρίσεις.

Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ἐξελέγη τὴν 24-10-1996. Ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος τὴν 2-11-1996 καὶ ἐνθρονίσθη ἐν τὸ Ρέθυμνον τὴν 24-11-1996. Ἐκοιμήθη τὴν 15η Αὐγούστου 2010.

Εύγτομον Χρονικόν

Τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς, 15 Αὐγούστου 2010, στίς 20.00 μ.μ., ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυρὸς ᾽Ανθιμος (κατὰ κόσμον Γεώργιος Συριανὸς) εἰς τὸ Πανεπιστημιακὸν Νοσοκομεῖον Ἡρακλείου. Ἀμέσως ἐτελέσθη Τρισάγιον ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης κ. Εἰρηναῖον, τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέαν καὶ τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Κνωσοῦ κ. Εὐγένιον.

Τὴν πρωῒαν τῆς Δευτέρας, 16 Αὐγούστου 2010 εἰς τὰς 9.00 π.μ., τὸ σκῆνωμα τοῦ σεπτοῦ Ἱεράρχου μεταφέρθηκε εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ, ὅπου καὶ ἐψάλη Τρισάγιον προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου, παρουσίᾳ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ ἐτέθη εἰς λαϊκὸν προσκύνημα. Εἰς τὴν συνέχεια, εἰς τὸ Μέγαρον τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης ἐπραγματοποιήθη Συνοδική σύσκεψις. Κατ' αὐτὴν ἀπεφασίσθη ἡ ἀνάθεσις τῆς τοποτηρητείας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων κ. Εἰρηναῖον. Ἐπίσης ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισεν ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία νὰ ψαλῇ τὴν ἐπομένην, Τρίτην 17 Αὐγούστου, εἰς τὴν 11ην π.μ., εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν καὶ ἀμέσως μετὰ τὰς ἐργασίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὸ σεπτὸν σκῆνωμα μετεφέρθη εἰς Ρέθυμνον, εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου καὶ ἐτέθη εἰς λαϊκὸν προσκύνημα, ἀφοῦ προηγουμένως ἐτελέσθη Τρισάγιον ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης κ. Εἰρηναῖον, παρουσίᾳ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.

Τὸ ἑσπέρας ἤρχισεν ὁλονύκτιος Ἀγρυπνία ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων κ. Εἰρηναῖον. Τὴν πρωῒαν τῆς ἐπομένης, 17 Αὐγούστου, ἐτελέσθη θεία Λειτουργία ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης κ. Εἰρηναῖον, μὲ συλλειτουργοὺς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέαν καὶ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Ἀμφιλόχιον.

Εἰς τὴν συνέχεια ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου καὶ συμμετεχόντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης. Τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ, ἐξεπροσώπησεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. ᾽Ανθιμος καὶ τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Μακαριότητα, τὸν Πατριάρχην

Ἀλεξανδρείας κ.κ. ΘΕΟΔΩΡΟΝ, ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Νειλουπόλεως κ. Γεννάδιος.

Τὸ πένθος τῆς Ἐκκλησίας ἔφερον ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων κ. Εἰρηναῖος, Τοποτηρητὴς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου, ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Ἀνθιμος Μαντζουράνης καὶ ὁ Διάκονος Εὐάγγελος Ζαφειρόπουλος.

Παρέστησαν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, Ἀρχαὶ ἀπ' ὅλην τὴ νῆσον, σύσσωμος ὁ ἱερὸς Κλήρος καὶ Μοναστικά Ἀδελφότητες, ὡς καὶ πλῆθος κόσμου.

Ἐπικηδεῖους λόγους ἐξεφώνησαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἀνθιμος, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Νειλουπόλεως κ. Γεννάδιος, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ.κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κ. Βασίλειος Κουλαῖδης, Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, διὰ Βίου Μάθησης καὶ Θρησκευμάτων, ὁ Νομάρχης Ρεθύμνης κ. Γεώργιος Παπαδάκης, ὁ Δήμαρχος Ρεθύμνου κ. Γεώργιος Μαρινάκης καὶ ὁ πρωτοπρεσβύτερος π. Νικόλαος Πολάκης, Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος, ἐκ μέρους τοῦ ἱεροῦ Κλήρου. Τὸν ἐπικήδειον Λόγον ἐξεφώνησεν ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εἰρηναῖος. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐξοδίου Ἀκολουθίας, ἡ σορὸς τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου μεταφέρθηκε εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου πόλεως Ρεθύμνης, ὅπου καὶ ἐτάφη.

*Ἀγγελτήριον
Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης*

Ἀριθμ. Πρωτ.393

Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 15ῃ Αὐγούστου 2010

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης θλίψει βαθυτάτη ἀγγέλλει τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν Αὐτῆς ἀοιδίμου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου.

Τὴν Δευτέραν, 16ην Αὐγούστου 2010 καὶ ὥραν 9.00 π.μ. τὸ σεπτὸν σκήνωμα τοῦ μεταστάντος θὰ ἐκτεθῇ εἰς προσκύνησιν εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀγίου Μηνᾶ Ἡρακλείου καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐν πομπῇ θὰ μεταβῇ εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου.

Ἡ ἐξόδιος ἀκολουθία θὰ τελεσθῇ εἰς τὸν ὡς ἄνω Ἱερὸν Ναὸν τὴν Τρίτην, 17ην Αὐγούστου 2010 καὶ ὥραν 11.00 π.μ.

Ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ σεπτοῦ Ἱεράρχου θὰ λάβῃ χῶραν εἰς τὸν προαύλειον χῶρον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου τοῦ Κοιμητηρίου τῆς Πόλεως Ρεθύμνου.

Παρακαλοῦνται τὰ εὐσεβῆ τῆς Ἐκκλησίας τέκνα ὅπως μετάσχωσιν εἰς τὸ πένθος τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ εὐχωνται ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου κυροῦ Ἀνθίμου.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης

Ἀνακοινωθέν Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης συνελθοῦσα εἰς ἕκτακτον σύσκεψιν ἐπὶ τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν Αὐτῆς ἀοιδίου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου, ἐν Ἡρακλείῳ σήμερον, Δευτέραν, 16ην Αὐγούστου καὶ ὥραν 9.00 π.μ.

α) ἐτέλεσε Τρισάγιον πρὸ τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου ἐν τῷ Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀγίου Μηνᾶ ὑπὲρ ἀναπαύσεως αὐτοῦ μετὰ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀγίων,

β) ὥρισεν, ὅπως ἡ ἐξόδιος ἀκολουθία τελεσθῇ εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου τὴν Τρίτην, 17ην Αὐγούστου 2010 καὶ ὥραν 11.00 π.μ. Πρὸ τῆς ἐξοδίου Ἀκολουθίας θὰ τελεσθῇ τρισαρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία.

γ) ἀπεφάσισεν, ὅπως τὸ μὲν πένθος τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης φέρῃ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων κ. Εἰρηναῖος, τὸν δὲ ἐπικήδειον ἐκφωνήσῃ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εἰρηναῖος, Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου καὶ

δ) καθήκοντα Τοποτηρητοῦ τῆς χηρευούσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ἀνετέθησαν, συνωδὰ τῷ Καταστατικῷ Νόμῳ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων κ. Εἰρηναῖον.

Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 16ῃ Αὐγούστου 2010

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
 τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης

*Ἀγγελία ἐκδημίας τῇ Α.Θ.Π. τῷ Οἰκουμενικῷ
Πατριάρχει κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΩ*

Ἀριθμ. Πρωτ.396

Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 15ῃ Αὐγούστου 2010

Τῇ Αὐτοῦ Θειοτάτῃ Παναγιότητι
Τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχει
κυρίῳ κυρίῳ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΩι
καὶ τῇ περὶ Αὐτὴν Ἀγία καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ

Εἰς Φανάριον.

Παναγιώτατε,

Θλίψει βαθυτάτῃ ἀναφέρομεν τῇ Ὑμετέρᾳ Θειοτάτῃ Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ Αὐτὴν Ἀγία καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ ἀοιδίου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου.

Ἡ ἐξόδιος Ἀκολουθία τελεσθήσεται εἰς τὸν Ἱερὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου τὴν Τρίτην, 17ην Αὐγούστου 2010 καὶ ὥραν 11.00 π.μ..

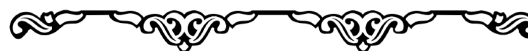
Ὡσαύτως γνωρίζομεν τῇ Ὑμετέρᾳ Θειοτάτῃ Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ Αὐτὴν Ἀγία καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ ὅτι, συνωδᾷ τῷ ἄρθρῳ 20 τοῦ Νόμου 4149/1961 περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς ἐν Κρήτῃ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡρίσθη Τοποτηρητὴς τῆς χηρευούσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων κ. Εἰρηναῖος.

Διὰ τὴν Ἱερὰν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης

Ὁ Πρόεδρος
Ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος

*ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΕΞΟΔΙΟΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΝ*

Ἐκ τῆς Ἑξοδίου Ἀκολουθίας τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου κυροῦ Ἀνθίμου
(ἱ. Μητροπολιτικός Ναός Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνης - 17 Αὐγούστου 2010)

Λόγος

τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Ἀνθίμου,
Ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

«Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς» Ἀπ. 2,10.

Συλλειτουργοῦμε καὶ συμπροσευχόμεθα σήμερα στὸ Μητροπολιτικὸ ναὸ τοῦ Ρεθύμνου, τῆς πόλης τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ εὐχόμεθα γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς τοῦ αἰοιδίμου, πολυφιλήτου, πολυσεβάστου, πολυκλαύστου καὶ ἀλησμονήτου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει σαράντα ἡμερῶν ἀπὸ τὴν εἰς Κύριον ἐκδημία του.

Τὰ ἀνθρώπινα καὶ οἱ βουλές μας βρίσκονται στὰ χέρια καὶ στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

Τὴν 15η Αὐγούστου, ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως καὶ μεταστάσεως εἰς τοὺς οὐρανοὺς τῆς Παναγίας μας, ἐκλήθη εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ ὁ ἐπίσκοπος Ἀνθιμος.

Εἶναι δυνατόν τὸ γεγονός αὐτὸ νὰ μὴν ἐκφράζει τὴ βουλή τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐν Χριστῷ καὶ Ἐκκλησίᾳ ἐπιβράβευση τῆς ἐπίγειας πενηνταεπτάχρονης πορείας του, μὲ τὴν δεκατετράχρονη ἀρχιερατικὴ Του διακονία;

Ἡ Παναγία τῆς Ἀγκαράθου, ἡ Παναγία ἡ Χαρακιανή, ἡ Παναγίτσα τοῦ Μασταμπᾶ Ἡρακλείου δὲν ἄφησε ἀπαραμύθητο καὶ ἀπαράκλητο τὸν ἐπίσκοπο Ἀνθιμο, ἀλλὰ καὶ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ.

Εὐαρεστημένη ἡ Παναγία ἡ Χαρακιανή ἀπὸ τὴν καθημερινὴ χορεία τῶν ἐκτοντάδων προσκυνητῶν ποὺ σταματοῦν γιὰ νὰ ἀνάψουν τὸ κεράκι τους, προσκυνητῶν ποὺ εὐεργετήθηκαν ἢ ποὺ ὑποβάλλουν στὴν θαυματουργὴ πρόνοιά της προβλήματα, προσωπικὲς ἢ οἰκογενειακὲς δοκιμασίες καὶ πειρασμούς, εὐαρεστημένη ἡ Παναγία ἀπὸ αὐτὴ τὴν πνευματικὴ μυσταγωγία, στὸ προσκύνημά της στὴ Χαρακιανή ποὺ ὁ ἐπίσκοπος Ἀνθιμος δημιούργησε μὲ τὴν ἐγκατάστασή του τὸ 1983 ὡς ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀττάλης Μπαλὴ καὶ ὡς Ἀρχιμανδρίτης στὴ Μητρόπολη Ρεθύμνης, τὸν ἐκοίμησε εἰς τοὺς κόλπους της καὶ τὸν προσέλαβε στὴν ἀγκαλιά της τὴν ἡμέρα τῆς λαμπροτέρας καὶ λαοφιλεστέρας Θεομητορικῆς ἑορτῆς: τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ὅμως τὴν ἴδια ἡμέρα πανηγυρίζει καὶ ἡ Παναγίτσα τοῦ Μασταμπᾶ, ἀπ' ὅπου ξεκίνησε τὴν ἐκκλησιαστικὴ του διακονία, ἀλλὰ καὶ ἡ Παναγία τῆς Ἀγκαράθου.

Τὸ μοναστήρι τῆς μετανοίας του ὅπου στὶς 2 Ἀπριλίου 1977 ἐκάρη μοναχὸς καὶ στὶς 18 Αὐγούστου 1977 ὁ κατὰ κόσμον Γεώργιος Συριανός, χειροτονεῖται διάκονος, ὑπὸ τοῦ Γέροντος του, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, τότε Ἀλεξαν-

δρουπόλεως Ἀνθίμου καὶ λαμβάνει τὸ ὄνομα Ἀνθιμος, πὺν ἔχει τὴν πνευματική του μήτρα καὶ καταβολὴ στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχῃ Ἀνθιμο Ζ΄ (1895-1897).

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης στὶς 8 Ὀκτωβρίου 1992 τὸν ἐξέλεξε ἀρχιγραμματέα της, ὑπὸ τὸν τότε τίτλο τοῦ γραμματέως, ἐκτιμήσασα τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἦθος καὶ τὴν προσφορά του, ἀλλὰ καὶ τὴ δυσεύρετη φιλολογικὴ κατάρτισή του, τὴν ἀριστη ἐλληνομάθειά του, καὶ τὴν ἐμβριθεῖ σχέση του μὲ τὸν Ἕλληνα λόγο, προτερήματα πὺν διέκριναν καὶ τὸν προκάτοχό του Θεόδωρο.

Ἡ χαρισματικὴ σχέση πὺν εἶχε μὲ τὴ γλῶσσα ὁ μακαριστὸς Ἀνθιμος θὰ μπορούσε νὰ τὸν εἶχε ὁδηγήσει εἰς ἄλλας ἀτραποὺς καὶ κοινωνικὰς βαθμίδας.

Ἐννοῶ τὴν πανεπιστημιακὴ πορεία καὶ ἐξέλιξη στὸ ἀντικείμενο τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Ἀλλ' ὅμως ὁ ἱερὸς πόθος καὶ ὁ ἔνθεος ζῆλος ἐκδηλώθηκαν ἀπὸ τὴν παιδικὴ του ἡλικία εἰς τὴν κώμη Ἀστρακῶν Πεδιάδος, ὅπου εἶδε τὸ φῶς τῆς ζωῆς τὸ 1953. Γόνος εὐσεβοῦς μικρασιατικῆς οἰκογενείας τοῦ Σωτηρίου καὶ τῆς Γαρουφαλιάς.

Ὁ ἴδιος ἱερὸς πόθος διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ διακονία συνεχίστηκε καὶ ὅταν ἡ οἰκογένειά του ἐγκαταστάθηκε στὸ Ἀτσαλένιο τοῦ Ἡρακλείου, ὅπου ἐπεράτῳσε τὰς σπουδὰς τῆς μέσης ἐκπαίδευσης.

Εἰσῆχθη φοιτητὴς στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν καὶ στὴ συνέχεια στὴ Γενεὺ καὶ στὸ Παρίσι συνεχίζει τὶς μεταπτυχιακὰς του σπουδὰς, ὡς ὑπότροφος, μὲ μέριμνα τοῦ Κρήτης Εὐγενίου, ὁ ὁποῖος τὸν χειροτόνησε πρεσβύτερο καὶ τὸν χειροθέτησε Ἀρχιμανδρίτη εἰς τὸν Μητροπολιτικὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, στὶς 8 Ἰανουαρίου 1978. Ὑπῆρξε μάλιστα καὶ ἡ τελευταία χειροτονία τοῦ ἀοιδίου καὶ γεραοῦ Εὐγενίου, πρωθιεράρχου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.

Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ἐξελέγη στὶς 24 Ὀκτωβρίου 1996, μὲ μνημειώδη, μοναδικὴ καὶ δυσεύρετη ἔκφραση ἀγάπης συνόλου τοῦ πληρώματος τῆς μητροπόλεώς του, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, πὺν τόσο ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν ἐκλογὴ καὶ ἐγκατάστασή του.

Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ ἀποτιμήσουν τὸ ἱερὸ τρίπτυχο τῆς ἐκκλησιαστικῆς του διακονίας: τὸ ἔργο καὶ τὴν προσφορά τοῦ ἀνδρείου ἱεράρχῃ, Μητροπολίτου Ἀνθίμου.

Τὸ πρῶτον, ὡς ἱεράρχῃς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπου παρακάθησε ὡς μέλος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, μετὰ τὴ διεύρυνσή της, ἀπὸ τοὺς ἐκτὸς τῆς Τουρκίας μητροπολίτας, ὑπὸ τὴν πεπνυμένη πηδαλιουχία τοῦ Πατριάρχου κυρίου Βαρθολομαίου. Ἀγάπησε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τιμήθηκε μὲ τὴ συμμετοχή του στὴ συνοδεία τοῦ Πατριάρχῃ μας στὴν Αὐστρία, Γεωργία, Κούβα, ἀλλὰ καὶ ἐκπροσώπησε τὸν Πρῶτο Θρόνο τῆς ὀρθοδοξίας, στὶς ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴ καὶ μνήμη τοῦ Μάξιμου τοῦ Γραικοῦ, στὴν Ἐκκλησία

τῆς Ρωσίας.

Στὴν Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, τὸ δεύτερον, διακρίθηκε γιὰ τὴν εὐπρέπεια καὶ εὐγένειά του, γιὰ τὴ σταθερότητα τῶν ἀπόψεων καὶ τοῦ χαρακτήρα του.

Ὡς συνοδικὸς ἐργάστηκε γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα καὶ σύμπνοια τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι δὲ πανθομολογούμενη ἡ ἀγάπη, τὸ ἐνδιαφέρον, ἡ ἀγωνία, ἡ μέριμνα καὶ ἡ συμπαράσταση τοῦ ἀειμνήστου Ρεθύμνης Ἀνθίμου πρὸς τὴ νεωτέρα ἱεραρχία. Εὐγνωμονοῦμε τὸ πρόσωπό του. Μακαρίζομε τὴν εὐλογημένην του ψυχὴν.

Δὲν εἶναι μάλιστα καθόλου τυχαῖο τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Ἐκκλησία Κρήτης ἐξελέξε παμψηφεί ἄξιο διάδοχό του, τὸν ἀπὸ Κνωσοῦ Εὐγένιο, τὸν ὁποῖο καὶ ὁ μακαριστὸς Ἀνθιμος εἶχε προκρίνει καὶ ψηφίσει γιὰ ἀρχιεραγματεὰ τῆς Συνόδου καὶ γιὰ ἐπίσκοπο.

Χάριτι, μάλιστα, Θεοῦ ὁ διάδοχός του τοῦ ἔκλεισε καὶ τὰ μάτια.

Τὸ τρίτον: ὡς Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου διακρίθηκε γιὰ τὴν διαρκὴ προσπάθειά του νὰ καταρτίσει καὶ νὰ στελεχώσῃ τὸν ἱερὸ κληρο τῆς μητροπόλεώς του. Χειροτόνησε πολλοὺς κληρικοὺς καὶ βοήθησε ὅσους ἐπιθυμοῦσαν γιὰ περαιτέρω μόρφωση, κατάρτιση καὶ σπουδές.

Στελέχωσε τὶς ἱερὲς μονὲς Ἀρκαδίου, Βοσάκου, Ρουστίκων καὶ Χαλέπας μὲ νέους κληρικοὺς. Ἀνακαίνισε τὶς μονὲς Βοσάκου καὶ Χαλέπας.

Ἰδρυσεν καὶ ἀνήγειρε τὴν Ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας τῆς Ρωμέας. Ἰδρυσεν βιβλιοπωλεῖο, γραφεῖο συμπαράστασης στὴ μητέρα, ἐνδιαφέρθηκε ἰδιαίτερος γιὰ τὴ λειτουργία τῆς Σχολῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, συνέχισε τὴν ἔκδοση τῶν περιοδικῶν τοῦ προκατόχου του «Λόγος πίστεως καὶ μαρτυρίας» καὶ «Νέα Χριστιανικὴ Κρήτη» ὅπου δημοσίευσαν μελέτες τῶν νέοι ἐπιστήμονες.

Μὲ τὴν φιλόκαλη αἰσθητικὴ κρίση του ἀνακαίνισε τὸ ἐπισκοπεῖο καὶ τὸ ἱστορικὸ κτήριο τῶν γραφείων τῆς Μητροπόλεως.

Ὡς χαρακτηρὰς διακρίθηκε γιὰ τὴν ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονὴ στὶς ἀποφάσεις του, γιὰ τὴ ψυχικὴ δύναμη τῆς ὑπέρβασης τῶν δυσκολιῶν. Ὑπῆρξε εὐρεία καὶ φωταυγὴς διάνοια, ὅξυ καὶ νηφάλιο πνεῦμα, εὐθύς καὶ εἰλικρινής, ἀξιοπρεπής, εὐγενὴς καὶ διακριτικός.

Μὲ εὐστόχους καὶ ἐπιγραμματικούς, κάποτε καὶ καυστικούς, σχολιασμοὺς τῶν συνεπειῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, περιέγραφε μεγάλα γεγονότα καὶ πράξεις. Ἐκαμπτε καὶ ξεπερνοῦσε τὶς δοκιμασίες καὶ τοὺς πειρασμούς, ἀπτόκα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ ἀδυναμιῶν, πὺ θὰ ἐπαναλαμβάνονταν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων καὶ ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου.

Τὸ διαυγέστατο μυαλό του, ἡ χαλύβδινη θέλησή του, τὴν ὁποία πολλάκις προσωπικὰ ἐθαύμασα, τὸ θάρρος, ἡ καρτερικότητα καὶ ἡ ὑπομονή του, ἡ ὁποία μᾶς ἐξέπληξε ὅλους κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἀσθένειάς του, ἦταν ἀπὸ τὰ χαρί-

σματα τῆς προσωπικότητάς του. Ἦταν ἡ καρποφορία τῆς ἀκλόνητης πίστεως Του στοῦ Θεοῦ, τῆς μεγάλης ἀγάπης καὶ προσευχῆς του πρὸς τὴν Παναγία μητέρα μας.

Ὁ δικαιοκρίτης Χριστὸς ἀναπαύει τὴ μακαρία ψυχὴ του, ἡ ὁποία ἀγάλλεται εὐφραينوμένη γιὰ τὸ τελούμενο σήμερα τεσσαρακονθήμερο μνημόσυνό του καὶ αὐλίζεται ἐν σκηναῖς δικαίων, ἐν κόλποις Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, ἀλλὰ καὶ Εὐγενίου καὶ Τιμοθέου τῶν χειροτονησάντων τον, ὅπως καὶ Θεοδώρου, Τίτου, Ἀθανασίου, Τιμοθέου, Χρυσάνθου καὶ Διονυσίου τῶν προκατόχων του κατὰ τὸν 20ὸ αἰῶνα.

Ὁ πολυφίλητος Μητροπολίτης κυρὸς Ἄνθιμος, ἐλεήμων καὶ ἀκτήμων εἰς τὸν κόσμον αὐτό, ἀγάπησε πανθομολογουμένως ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας του τὴν Ἐκκλησίαν.

Κοπίασε, μόχθησε, δὲν πτοήθηκε ἀπὸ τὸ βάρος τῶν εὐθυνῶν, ἐργάστηκε ἀγύγυστα καὶ σκληρὰ στὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, μὲ τὴ «λαμπρὰ ἀρχιερατικὴ του διακονία» ὅπως εἶπε στὸν ἐπικήδειο λόγο ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εἰρηναῖος.

Ὑπῆρξε χρήσιμος καὶ πολύτιμος στὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκπλήρωσε τὸν προορισμό του, ἐπετέλεσε τὸ χρέος του, ηὔξησε τὸ τάλαντο ποὺ τοῦ ἔδωσε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Εὐφώνως καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης θὰ μνημονεύει τοῦ ὀνόματός του ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης. Ἄν καὶ ἡ ἀρχιερατεία του ὑπῆρξε δεκατετράχρονη, πολλά, οὐσιαστικὰ καὶ μεγάλα διαδραματίστηκαν κατ' αὐτήν.

Πιστὸς ἄχρι θανάτου ὑπάρχων, θὰ τοῦ ἀποδοθεῖ ὁ στέφανος τῆς ζωῆς κατὰ τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως «Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς».

Λόγος

τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Βιρηναίου,
Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Θεσσαλονίκης κ. Ἀνθιμε,
Ἐκπρόσωπε τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν
Πατριάρχου Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ,
Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε Νειλουπόλεως κ. Γεννάδιε,
Ἐκπρόσωπε τῆς Α. Θ. Μακαριότητος τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας
καὶ πάσης Ἀφρικῆς Κ.Κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ,
Ἐξοχώτατε κ. Γενικὲ Γραμματέα
τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, Διὰ Βίου Μάθησης καὶ Θρησκευμάτων, Ἐκπρό-
σωπε τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως,
Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
Ἀδελφοὶ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι,
Ὅσιώτατοι Μοναχοὶ καὶ Μοναχές,
Ἐξοχώτατε Κύριε Ὑπουργέ, Κυρίες καὶ Κύριοι Βουλευτές,
Ἐντιμώτατοι Ἀρχοντες τῆς Νομαρχιακῆς καὶ τῆς Τοπικῆς Ἀυτοδιοικήσε-
ως,

Πενθηφόρε τοῦ Κυρίου Λαέ,
Σήμερον πενθεῖ ἡ Κρήτη καὶ ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Κρήτης. Ἕνα ἐκλεκτὸ μέλος Της, ὁ Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτά-
μου κυρὸς Ἀνθιμος, δὲν εἶναι πλέον εἰς τὴν ζωὴ. Μετέβη εἰς τὰ οὐράνια, ἐξερ-
χόμενος ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ὁ πόνος γιὰ τὴν ἀπουσία του ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ
ἀπὸ τὴ Σύνοδό μας εἶναι συγκλονιστικός, βαθύς, ψυχικός, ἐγκάρδιος.

Μαζὶ μὲ τὴν Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδο, ὁλόκληρη ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης
πενθεῖ γιὰ τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Ἱεράρχου, ὁ ὁποῖος κοσμοῦσε ὅλη τὴν
Ἐκκλησία, μαζὶ καὶ τὴν εὐλογημένη Μητρόπολή του, τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Ρε-
θύμνης καὶ Αὐλοποτάμου.

Σήμερον πενθοῦν τὰ Μοναστήρια τῆς Ἀγκαράθου εἰς τὸ Ἡράκλειο, ὅπου
ὁ κεκοιμημένος Ἀδελφὸς ἐκάρη μοναχός, τῆς Ἀτάλης εἰς τὸ Μυλοπόταμο, τὴν
ὁποία ἀνακαίνισε καὶ ἀνέδειξε, τοῦ ἱστορικοῦ καὶ αἰωνίου Ἀρκαδίου, τὸ ὁποῖον
ἰδιαιτέρως ἀγάπησε καὶ ἐφρόντισε, τοῦ Βωσάκου καὶ τῆς Χαλέπας, τὰ ὁποία
ἀνακαίνισε καὶ πατρικῶς καὶ ἐπισταμένως ἐφρόντισε.

Ἐξαιρέτως πονεῖ καὶ θλίβεται ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ρεθύμνης καὶ Αὐλοπο-
τάμου, τὴν ὁποίαν ἀγάπησε ὁλόψυχα καὶ διηκόνησε ἐγκάρδια.

Ὁ εὐλαβὴς Κλῆρος καὶ ὁ εὐλογημένος λαὸς τῆς, οἱ Ἀρχοντες, οἱ φορεῖς, οἱ

πάντες θρηνοῦν διὰ τὸν ἀπορφανισμόν τους αὐτόν.

Ὅλοι εἶναι συγκλονισμένοι καὶ ἄφωνοι. Ἀποχαιρετοῦν σιωπηρὰ τὸν Πνευματικὸν τους Πατέρα καὶ Ἐπίσκοπον, τὸν συνετὸν καὶ εὐγενῆ καὶ αὐθεντικὸν Ποιμενάρχην, τὸν ἄξιον διάδοχον ἀξίων προκατόχων του, τῶν μακαριστῶν Ἀθανασίου, Τίτου καὶ Θεοδώρου.

Τὸ χαροποιὸν πένθος, γιὰ τὴν κοίμηση τοῦ αἰοδίμου Ἱεράρχου Ἀνθίμου, ἀρχίζει κατὰ τὴν μεγάλην Ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποίαν ἐωρτάσαμε πρὶν ἀπὸ δύο ἡμέρες, τῆς Ἑορτῆς τῆς Παναγίας μας, τὴν ὁποίαν τόσον ἀγάπησε καὶ ἡ ὁποία πάντοτε, «ἐκ νεότητος αὐτοῦ» μέχρι καὶ τὴν ἔξοδό του ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν, συνώδευε τὴν πορεία του. Ἀπὸ τὴν Ἀγκάραθο, εἰς τὴν Παναγίτσα τοῦ Μασταμπᾶ Ἡρακλείου, μέχρι καὶ τὸ προσκύνημα τῆς Χαρακιανῆς, τὸ ὁποῖον τόσο πολὺ ἀγάπησε καὶ ἀνέδειξε.

Μιά πορεία εὐλογημένη καὶ διαρκῶς συνδεδεμένη μὲ τὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ.

Ἐκείνη μετέστη πρὸς τὴν ζωὴν, «Μήτηρ ὑπάρχουσα τῆς ζωῆς».

Ἐκεῖνος μετέστη πρὸς τὴν ὄντως ζωὴν, μὲ τὴν συνοδεία τῆς Θεοτόκου, τὸ ἑσπέρας τῆς Ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεώς της.

Εἰς τὸ Πανεπιστημιακὸν Νοσοκομεῖον Ἡρακλείου, μόλις 57 ἐτῶν, ἀφήνει τὴν τελευταία του πνοὴ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὰ στοργικὰ χέρια τῶν θεραπόντων ἱατρῶν του, οἱ ὅποιοι ἔκαναν τὸ πᾶν, ἀλλὰ δὲν ἐκατάφεραν νὰ τὸν κρατήσουν εἰς τὴν ζωὴν. Ἀξιοὶ ὅλων τῶν εὐχαριστιῶν καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μας, διὰ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὸν αἰοδίμον Ἱεράρχην τῆς Κρήτης, κυρὸν Ἀνθιμον.

Ὁ ἐκλιπὼν Ἱεράρχης εἰσέρχεται ἤδη εἰς τὰ οὐράνια σκηνώματα, ὅπου ἀσφαλῶς τὸν ὑποδέχονται αἰοδίμοι Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε συνδεθεῖ, οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Εὐγένιος καὶ Τιμόθεος καὶ ἀπὸ τοὺς Προκατόχους του ὁ Τίτος καὶ ὁ Θεόδωρος.

Ἐμεῖς τὸν κατευοδώνομε καὶ τὸν προπέμπομε μὲ πόνο ψυχῆς καὶ βαθύτατη θλίψη, ἐκεῖνοι τὸν ὑποδέχονται.

Ἡ προχθεσινὴ ἡμέρα ἦταν ἡ τελευταία τῆς εὐλογημένης ζωῆς του καὶ ἡ εἵσοδος του εἰς τὰ οὐράνια καὶ τὰ αἰώνια.

Τὸ πρῶτο ξεκίνημα τῆς ζωῆς του ἔγινε εἰς τοὺς Ἀστρακοὺς Πεδιάδος, ὅπου γεννήθηκε τὸ 1953, συνεχίζει εἰς τὸ Ἡράκλειο, εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Πόλεως, εἰς τὴς Κατασκηνώσεις τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, εἰς τὸ Γοργολαῖνι, εἰς τὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τὸ Παρίσι καὶ τὴν Γενεύη γιὰ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς.

Στὴ συνέχεια ἀκολουθεῖ ἡ λαμπρὰ Ἀρχιερατικὴ του Διακονία, μὲ τὴν ἐκλογή του εἰς Μητροπολίτην Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου, τὴν 24ην Ὀκτωβρίου 1996, μὲ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονία του, τὴν 2αν Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, καὶ τὴν μετέπειτα ἐνθρόνισή του εἰς τὸν Τόπον τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ χρέους του, τὸ Ρέθυμνο, μέχρι καὶ προχθές, ἡμέρα τῆς ἐκδημίας του εἰς Κύριον.

Τὸ ἔργο του, κατὰ τὰ δεκατέσσερα ἔτη τῆς θεοφιλοῦς ποιμαντορίας του ἦταν μεγάλο καὶ γόνιμο. Ἐπωφελὲς καὶ πολύτιμο γιὰ ὅλους, τὴν πόλη τοῦ Ρεθύμνου, τὴν Μητρόπολη, τὶς Ἱερὲς Μονές, τὶς Ἑνορίες, τὰ Ἰδρύματα, ὅλον τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ εὐλογημένου τούτου Τόπου.

Ἐχειροτόνησε πλῆθος ἱερέων, πλεόν τοῦ μισοῦ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς Μητροπόλεώς του, ἐγκαινίασε Ναοὺς, ἵδρυσε Ἑνορίες, Μουσεῖο Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης, ἐξέδωσε τὸ Ἐπιστημονικὸ Δελτίο Νέα Χριστιανικὴ Κρήτη καὶ τὸ περιοδικὸ τῆς Μητροπόλεως Λόγος Πίστεως καὶ Μαρτυρίας, ἀνακαίνισε τὸ κτήριο τῶν Γραφείων καὶ προσφάτως τὸ Ἐπισκοπεῖο του καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, «τὸν λόφο τῆς ἐλπίδος καὶ τοῦ χρέους», διαρκῶς ἐπισκοποῦσε τὸ ἐμπειστευμένο εἰς αὐτὸν Ποίμνιό του, τὸ ὁποῖον ἀγαποῦσε καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὑποδειγματικῶς ἀγαπήθηκε.

Ἐπέδειξε, ὡς ἀληθινὸς Πατέρας, ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς ἐμπερίστατους, τοὺς σπουδαστές, τοὺς φοιτητές, τοὺς νέους, τὰ παιδιά, τοὺς νέους κληρικοὺς τῆς Μητροπόλεως. Ἐφρόντισε γιὰ τὴν ἵδρυση καὶ λειτουργία Γραφείου Συμπαραστάσεως τῆς Μητέρας, τῶν ἐμπερίστατων γυναικῶν, τῶν ἄγαμων καὶ κακοποιημένων μητέρων, ὑπηρέτησε σιωπηρὰ καὶ ἀθόρυβα τὸν πόνο, τὴ θλίψη, τὴ δοκιμασία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τὴν περίοδο τῆς δοκιμασίας τῆς υγείας του, ὑπέμεινε ἀγόγγυστα καὶ ὑποδειγματικὰ τὸν καύσωνα τῆς ἀσθενείας του καὶ ἐσήκωσε τὸν σταυρό του μὲ θαυμαστὸ τρόπο. Σιωπηλός, μυσταγωγικός, διδακτικός. Πάντοτε θαρραλέος, αἰσιόδοξος, γελαστός, εὐδιάθετος, γεμάτος ἐλπίδα καὶ χαρά, προθυμία καὶ ζήλο, προσευχὴ καὶ παράκληση, νὰ γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ καλύτερο.

Μέχρι τὴν τελευταία στιγμή τῆς ζωῆς του εἶχεν ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ θέματα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μας, εἰς τὴν ὁποίαν διακόνησε ὡς Γραμματέας γιὰ ὀκτὼ χρόνια, τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐλπίδα καὶ καταφυγὴ τοῦ ἡ Παναγία μας. Ἐκεῖνη τὸν ἐκάλεσε, τὸν ἐνέπνευσε, τὸν ἐπροστάτευσε, τὸν ἐσκέπασε, τὸν εὐλόγησε καὶ τελικὰ τὸν συνώδευσε εἰς τοὺς οὐρανίους θαλάμους, τὴν ἡμέρα τῆς Ἑορτῆς τῆς ἰδικῆς Της Κοιμήσεως.

Σεβασμιώτατε καὶ ἀγαπημένε μας ἀδελφέ,

Τούτη τὴν ὥρα σὲ προπέμπομεν ὅλοι μας εἰς τὴν ἀνάπαυσή σου εἰς τὴν οὐράνια βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸν γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὴν ζωὴ σου. Γι' αὐτὸ πού ἦσουν καὶ εἶσαι, γιὰ ὅλα ὅσα προσέφερες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας, τὴν Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδό μας, τὸν Ἱερὸ Κλῆρο καὶ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ.

Εὐχαριστοῦμε καὶ τὸ δικό σου ἀγαπητὸ καὶ εὐλογημένο πρόσωπο. Τοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς θυσίες σου, τὴν καλωσύνη καὶ τὴν πολύτιμη προσφορά σου. Τὸ θάρρος καὶ τὸ ὡραῖο παράδειγμά σου, τὴν λεβεντιά καὶ τὴ σύνεσή σου.

Εἰς τὸ πρόσωπόν σου ἐφαρμόσθηκε τὸ τοῦ Παύλου «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν

ἡγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ Δίκαιος Κριτὴς» (Β/ Τιμ. 4, 7-8).

Τὸν ἴδιο δρόμο ἀκολούθησες καὶ ἐσύ. Τὸν ἀγῶνα ἀγωνίσθηκες, τὴν πίστιν ἐτήρησες, ἀναμένεις δὲ τὸν στέφανο τῆς δόξης. Δόξα τῷ Θεῷ.

Νὰ ἔχωμε ὅλοι ἐμεῖς τὶς εὐχὲς καὶ τὶς προσευχὲς σου. Νὰ ἐξακολουθήσεις νὰ ἀγαπᾷς τὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Κρήτης, τὴν Κρήτη, τὸ Ρέθυμνο, ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι στὴν δύσκολη ποικίλῃ κρίσει τῶν ἡμερῶν μας, τὶς ὁποῖες διανύομεν, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὶς προσευχὲς, τὴν στήριξη καὶ τὴν ἀγάπη σου.

«Μακαρία ἡ ὁδὸς ἣ πορεύει σήμερον, ὅτι ἡτοιμάσθη σοι τόπος ἀναπαύσεως».

Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀξιομακάριστε καὶ αἰείμνηστε ἀδελφεὲ ἡμῶν.

*Λόγος τοῦ Αἰδεσμοῦ. Πρωτ. Νικολάου Πολάκη,
Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου,
ἐκ μέρους τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου*

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Θεσσαλονίκης κ.κ. Ἀνθιμε,
ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μας κ.κ. Βαρθολομαίου.
Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης κ.κ. Εἰρηναῖε.
Σεβασμία τῶν Ἱεραρχῶν χορεία.

«Εὐάρεστος Θεῷ γενόμενος ἠγαπήθης καὶ ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθης.
Ἡρπάγης, μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσίν σου ἢ δόλος ἀπατήσῃ τὴν ψυχὴν
σου»(πρβλ. Σοφ. Σολ. 4:10-11).

Μόνο μὲ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, τῆς Ἀγίας Γραφῆς, μπορῶ νὰ
δώσω τὴν ἀπάντησιν ποὺ ἀπαιτοῦν τὰ ἀμείλικτα ἐρωτήματα τῆς ἀνθρώπινης
λογικῆς καὶ ὑπόστασής μας γιὰ τὸν πρόωρό σου θάνατο, πολυαγαπημένε καὶ
πολυσέβαστέ μας γέροντα.

Ἡ ἱστορικὴ πόλις τοῦ Ρεθύμνου καὶ ὁ εὐσεβὴς λαὸς τῆς, ἡ περιάκουστη Ἱερὰ
Μητρόπολις Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου καὶ οἱ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς σή-
μερα κατευδοῦνουν τὸν πνευματικὸν πατέρα καὶ ποιμέναρχην καὶ τὸν προ-
πέμπουν στὴν αἰωνιότητα μὲ τὸν λιβανωτὸ τῆς ἀγάπης τους, μὲ τὸ ἄρωμα τῆς
εὐγνωμοσύνης τους καὶ μὲ τὰ δάκρυα τοῦ σεβασμοῦ τους.

Προπέμπουμε στὸ αἰώνιο ταξίδι τὸν ἀξιοθαύμαστο ὀπλίτη καὶ γενναῖον ἀξιο-
ματικὸ «παρατάξεως Κυρίου», τὸν κατακτητὴ τῶν καρδιῶν, τὸν σοφὸ καὶ συ-
νετὸ ἡγέτη μὲ τὴ γλυκύτητα τῆς ἀπλότητος καὶ τὴ θερμότητα τῆς οἰκειότητος,
τὸν πνευματικὸν πατέρα μὲ τὴ συγκινητικὴ μελιχιότητα, τὴν πρωτόγνωρην προ-
σῆνεια, τὴ χριστιανικὴ διάκριση, τὴ δυσεύρετην στίς μέρες μας εὐαισθησία, τὴν
εὐαγγελικὴν ταπείνωσιν καὶ ἀπλότητα. Προπέμπομε τὸν ἄξιο Ποιμέναρχην μὲ τὴν
καθαρότητα τῆς ζωῆς, τὸ ὀρθόδοξο ἥθος, τὸ πατερικὸ καὶ διδακτικὸ ὕφος, τὴ
βαθιὰ καὶ ἀκλόνητην πίστην καὶ τὴν πανθομολογουμένη ἀγάπην πρὸς τὸν Θε-
άνθρωπον καὶ τὸν συνάνθρωπον.

Ἡ παρουσία ὅλων αὐτὴν τὴν ἡμέραν σ' αὐτὸν τὸ ναὸ ἐκφράζει τὴν τιμὴν στὸν
Ἐπίσκοπον γενικῶς καὶ στὸν συγκεκριμένο ἐπίσκοπον εἰδικῶς. Ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ
τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας του εἶναι ὁ πνευματικὸς πατέρας, τροφодότης καὶ
καθοδηγητὴς τοῦ λαοῦ. Εἶναι ὁ ποιμένας τῶν λογικῶν προβάτων καὶ ὁ στρα-
τηγὸς τῆς πνευματικῆς στρατιᾶς. Ὅ,τι εἶναι ὁ ἥλιος καὶ ἡ ἀναπνοὴ γιὰ τὴν ὑπαρ-
ξὴ μας εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος γιὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν μας.

Σιωπηλὰ στεκόμαστε μπροστὰ στὸ ὄντως φοβερότατο τοῦ θανάτου μυστήριον.
Γιὰτὶ ὅπου ὁ πόνος εἶναι βαθύς κει τὰ λόγια περιττά. Κεὶ ἀρμόζει ἡ σιωπὴ καὶ

ή προσευχή. Ἡ νεκρολογία τῆς σιωπῆς εἶναι ὁ πιο εὐγλωττος λόγος. Γι' αὐτὸ τὰ λίγα τοῦτα φτωχὰ λόγια εἶναι Ἄννας καρδιακὸς χαιρετισμὸς ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῶν κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας, τὴν ὁποία τόσο ἀγάπησες καὶ τὴν ὁποία ὑπηρετήσες μὲ αὐταπάρνηση τὰ λίγα χρόνια τῆς Ἀρχιερατείας Σου.

Ἐκ μέρους τῶν μοναστικῶν ἀδελφοτήτων τῆς Μητροπόλεώς μας, πὺ τόσο ἀγάπησες καὶ μὲ πάθος ἀγωνίστηκες γιὰ τὴ στελέχωση, τὴν ἀναστήλωση καὶ ἀνακαίνιση αὐτῶν, ἓνα μεγάλο «εὐχαριστῶ».

Ἐκ μέρους τῶν κληρικῶν αὐτῆς, πὺ τόσο ἀγάπησες καὶ ἀγωνίστηκες γιὰ τὰ διάφορα προβλήματα αὐτῶν, καὶ ἐκ μέρους τῶν πιστῶν μελῶν αὐτῆς, πὺ γνωρίζω πόσο στεναχωριόσουν ὅταν δὲν μποροῦσες νὰ ἀνταποκριθεῖς ὅσο ἔπρεπε στὰ διάφορα αἰτήματα αὐτῶν, ἓνα ἀπέραντο, μεγάλο «εὐχαριστῶ».

Πολυσέβαστε γέροντά μου, ἐπιθυμῶ αὐτὴν τὴ στιγμή τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας νὰ ἐκφράσω τὸν ἀπέραντο σεβασμὸ μου καὶ τὴν υἱική μου ἀγάπη. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς Ἀρχιερατείας Σου ἐπέλεξες ἐμένα ὡς στενὸ συνεργάτη στὴ θέση τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου. Στὰ δεκατέσσερα περίπου χρόνια τῆς συνεργασίας μας διδάχτηκα πάρα πολλά, ἔζησα ἀπὸ κοντὰ τὶς ἀγωνίες, τοὺς προβληματισμοὺς καὶ τὰ ὁράματα γιὰ τὴν πνευματικὴ προκοπὴ τοῦ ποιμνίου Σου. Στὰ δημιουργικὰ αὐτὰ χρόνια ἔζησα τὸν Ἐπίσκοπο μὲ τὸν ἀκέραιο χαρακτήρα, μὲ τὸ ἀδαμάντινο ἦθος, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸν Ἐπίσκοπο μὲ τὴ μεγάλη καρδιά πὺ ἤξερε νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ συγχωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ περισσότερο νὰ σιωπᾷ, ὅταν ἔπρεπε.

Πολυσέβαστε γέροντά μου, ὅλοι ἐμεῖς, κλῆρος καὶ λαός, γιὰ τελευταία φορά, μία χάρη ζητᾷμε καὶ σὲ παρακαλοῦμε μέσα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς μας· νὰ προσεύχεσαι γιὰ μᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐνώπιον τοῦ ἐπουρανίου θυσιαστηρίου.

Αἰωνία Σου ἡ μνήμη.

Λόγος τοῦ κ. Γεωργίου Παπαδάκη, Νομάρχου Ρεθύμνης

«Η ΥΠΟΜΟΝΗ εἶναι μεγάλη ἀρετή. Καὶ μόνο νὰ σκεφτοῦμε τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ, παίρνουμε δυνάμεις γιὰ τὸν προσωπικό μας σταυρό».

Τὰ γεμάτα αὐτὰ σοφία καὶ σύνεση λόγια ἀνήκουν στὸν σεβάσμιο ἱεράρχη καὶ πνευματικό πατέρα τοῦ Νομοῦ, Μητροπολίτη Ἀνθιμο, πὺν ἀποχαιρετοῦμε σήμερα.

Σὲ Ἑσᾶς, Σεβασμιώτατε, πὺν δώσατε μὲ σθένος, αἰσιοδοξία, ἀλλὰ καὶ μὲ ζηλευτὴ ἀξιοπρέπεια τὴ μάχη μὲ τὶς ἀσθένειες πὺν τόσο Σᾶς ταλαιπώρησαν, χωρὶς ὡστόσο ἡ ἔκβαση νὰ εἶναι αἴσια.

Θλίψη καὶ συγκίνηση εἶναι τὰ κυρίαρχα συναισθήματα τῆς τοπικῆς κοινωνίας, πὺν ἔχασε τὸν πνευματικό της καθοδηγητὴ τόσο πρόωρα.

Σὲ μία ἡλικία πὺν εἶχε ἀκόμα νὰ δώσει πολλά, τόσο στὴν Ἐκκλησία ὅσο καὶ στὸ λαὸ τοῦ Ρεθύμνου.

Ἡ πορεία Σας στὴν κεφαλὴ τῆς Μητρόπολης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ὑπῆρξε σύντομη ἀλλὰ λαμπρή.

Μὲ τὶς γνώσεις, τὸ ἦθος καὶ τὸ κῦρος Σας τιμήσατε τὸ ὑψηλὸ Σας λειτουργημα.

Τὸ ἔργο Σας πολὺ σημαντικό καὶ ἄξιο σεβασμοῦ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν κληρικῶν συνιστᾷ μιὰ βαριὰ κληρονομιά γιὰ ἐκεῖνον πὺν θὰ Σᾶς διαδεχθεῖ.

Μὰ καὶ ἡ θέση πὺν κατέχετε στὴν καρδιὰ καὶ στὴν ἐκτίμηση τῶν Ρεθεμνωτῶν εἶναι ἐξίσου μοναδική. Ἀπόρροια τῆς κοινωνικῆς Σας προσφορᾶς, τῆς εὐαισθησίας Σας καὶ τῆς πολὺπλευρης προσωπικότητάς Σας.

Ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Νομαρχιακῆς Ἀρχῆς εἶχα τὴν τιμὴ τῆς θεσμικῆς συνεργασίας καὶ τῆς κοινωνικῆς συναναστροφῆς μαζί Σας.

Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ μοιραστοῦμε τὴν ἀγωνία καὶ τοὺς προβληματισμοὺς γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ τόπου καθὼς καὶ τὴν ὑλοποίηση κοινωνικῶν δράσεων.

Ἡ σκέψη Σας σύνθετη μὰ καὶ πρακτική. Ὁ λόγος Σας πληθωρικός, χωρὶς ὅμως ὑπερβολές, πάντα καίριος καὶ σύγχρονος. Προσαρμοσμένος στὰ νέα δεδομένα, στὴ νέα ἐποχή, στὶς καταστάσεις, τὰ προβλήματα καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ σήμερα.

Μὰ καὶ «ἐκτὸς γραφείου καὶ ἐκκλησίας» ἡ συναναστροφή μαζί Σας ἦταν πάντα εὐχάριστη ἀλλὰ καὶ ἐπικοινωνητική.

Ἡ ἀπλότητα, τὸ χιοῦμορ ἀλλὰ καὶ οἱ γνώσεις Σας γιὰ διάφορα θέματα ἔκαναν τὸν συνομιλητὴ Σας νὰ αἰσθάνεται οἰκεῖα καὶ νὰ ἀπολαμβάνει τὶς κοινωνικὲς αὐτὲς συναντήσεις.

Ὑπῆρξατε ἓνας χαρισματικὸς ἱεράρχης, ἓνα δραστήριο καὶ ἀνήσυχο πνεῦμα, πὺν ἐνέπνεε τοὺς νέους κληρικοὺς καὶ ἀπέπνεε σεβασμὸ στὸ ποίμνιό του.

Οἱ προσδοκίες ὅλων μας στὸ πρόσωπό Σας ὑπῆρξαν μεγάλες. Καὶ δυστυχῶς μένουν ἀνεκπλήρωτες... μὲ τὸν πρόωρο χαμό Σας.

Σεβασμιώτατε,

Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ ὅσα προσφέρατε στοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ρεθύμνου τὰ δεκατέσσερα αὐτὰ χρόνια πὺν ἡγηθήκατε τῆς Ἱερᾶς Μητρόπολης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου.

Ἡ σκέψη καὶ ἡ ἀγάπη ὅλων μας θὰ Σᾶς συντροφεύει στὸ ταξίδι αὐτό, μὲ τὴν εὐχὴ νὰ εἶναι γαλήνιος ὁ δρόμος πρὸς τὴν αἰωνιότητα.

Αἰωνία Σας ἡ μνήμη.

*Λόγος τοῦ κ. Γεωργίου Χ. Μαρινάκη,
Δημάρχου Ρεθύμνης*

Σύσσωμος ὁ Ρεθυμνιώτικος λαὸς ἀλλὰ καὶ τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο τοῦ Δήμου Ρεθύμνης καταθέτουν τὴ δύσκολη τούτη ὥρα τὴ βαθιὰ τους ὀδύνη καὶ ἄφατη θλίψη, γιὰ τὴν ἀδόκητη ἀπώλεια τοῦ μακαριστοῦ Ἱεράρχη καὶ σεπτοῦ Ποιμενάρχη τους Ἀνθίμου. Τὸ Ρέθυμνο πάνδημο ἀποχαιρετᾷ σήμερα μὲ συγκίνηση τὸν ἀκούραστο καὶ αἰοίδιμο Ποιμενάρχη τῆς Ἐκκλησίας, τὸν πνευματικὸ τοῦ Ἠγέτη, τὸν ἀνεξίκακο Ἱερωμένο μὲ τὸ γνήσιο ὀρθόδοξο πνεῦμα, ποῦ διατηροῦσε πάντα τὶς πύλες τῆς Μητρόπολης καὶ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ἀνοιχτὰ γιὰ κάθε ἀναξιοπαθοῦντα συνάνθρωπο, γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς ποῦ χρειαζόταν τὴ σοφὴ συμβουλὴ του, τὴν εὐλογία του, τὴν καθαρότητα τῆς σκέψης του, τὴ διακριτικότητα καὶ τὴν ἀνόθευτη ἀγάπη ποῦ συνόδευε κάθε του πράξη.

Τὸ ἔργο του στὴ σύντομη διαδρομὴ του στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Ρεθύμνης τὸ καταγράφουν καὶ θὰ τὸ ἀποτιμήσουν ἄλλοι ἀρμοδιότεροι ἀπὸ μένα. Ὅλοι μας ὅμως γνωρίζουμε τὴν ἐπιμονή του στὴ στήριξη καὶ ἀνάδειξη τοῦ φιλανθρωπικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ ἀποτυπωνόταν στὴν ὁργάνωση συσσιτίου γιὰ ἀπόρους σὲ σταθερὴ βάση, στὴ λειτουργία τοῦ Φιλόπτωχου Ταμείου καὶ τοῦ Τμήματος διακονίας, ἐνῶ ἀξιομνημόνευτη εἶναι ἡ συνδρομὴ του στὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

Ἐκδηλο, ἐξάλλου, ἦταν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὰ Μοναστήρια τοῦ Ρεθύμνου, τὰ ὁποῖα ἤκμασαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του. Ἡ ἄδοση καὶ αὐθεντικὴ ἀγάπη του τόσο γιὰ τὸ Ρέθυμνο ὡς πόλης τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ σταθερὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ συνανθρώπους μας μὲ ἰδιαίτερες ἀνάγκες, ἐκδηλώνονταν μὲ τρόπο συγκινητικό. Ξεχωριστὴ φροντίδα ἐπιφύλαττε πάντα στὸ Σύλλογο «Ἀγάπη», ποῦ στεγάζει τὶς λειτουργίες του σὲ χῶρο τῆς Ἱερᾶς Μητρόπολης καὶ τοῦ ὁποῖου Συλλόγου διετέλεσε ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν Πρόεδρος μέχρι καὶ τὴν ὕστατη ἡμέρα τῆς ζωῆς του, ἐνῶ γιὰ μία ἐξαετία διετέλεσε καὶ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Μικρασιατῶν, τοὺς ὁποίους ἀγαποῦσε καὶ τιμοῦσε ὡς Μικρασιάτης καὶ ὁ ἴδιος.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σύντομη ἀναφορά μου σ' ἓνα μικρὸ μόνο μέρος τῆς δράσης τοῦ ἁγίου Ποιμενάρχη, θὰ ἤθελα νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε μία σεμνὴ ἀναφορά στὸν Ἄνθρωπο, παρότι ὁ ἴδιος δὲν ἐπεθύμησε ποτὲ τὴν προβολὴ του καὶ οὔτε ἐπε-

δίωξε τὴ δημοσιοποίηση τοῦ φιλόανθρωπου ἔργου του. Τὸν γνώρισα στὸ πλαίσιο τῆς ἀγαστῆς συνεργασίας μας ὡς Δημάρχου. Ἄνθρωπος προσηνής, σεμνός, μελίχιος, πρᾶος καὶ εὐγενικός, εὐπρεπὴς καὶ φωτισμένος, μὲ ἀδιαμφισβήτητη παιδεία, τὴν ὁποία ἐξαντλοῦσε στὴν ἠθικὴ ἐξύψωση καὶ ἀναγέννηση τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ποιμνίου του. Εὐρυμαθής, μὲ ἐπιστημονικὴ καὶ συγγραφικὴ δράση γιὰ τὴν ὁποία ἔλαβε τιμητικὲς διακρίσεις καὶ ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, εἶχε ἓναν μοναδικὸ τρόπο νὰ συνδυάζει τὴ γνώση καὶ τὴ σοφία μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀγνότητα πού συναντᾷ κανεὶς σὲ ἀνθρώπους φωτισμένους, πού νοιάζονται καὶ ὑπηρετοῦν μὲ ἀπαράμιλλο πάθος καὶ θεόπνευστη ἀγάπη τὸ ἔργο τους.

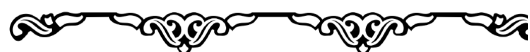
Ἐνα ἔργο πού εἶχε ἀποδέκτες ὅλο ἀνεξαιρέτως τὸ Ποίμνιό του καὶ ἰδιαίτερα τοὺς νέους γιὰ τοὺς ὁποίους πάντα ἀγωνιοῦσε καὶ ἀναζητοῦσε πεδία ἐπικοινωνίας μαζί τους. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν δίστασε, διαπνεόμενος ἀπὸ ἓνα σύγχρονο πνεῦμα νὰ διοργανώνει συναντήσεις στοὺς χώρους ψυχαγωγίας καὶ συνάθροισής τους, προσελκύνοντας μὲ τρυφερότητα καὶ ἀρετὴ κάθε νεανικὴ ψυχὴ, στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπάρχουν ἀπροσμέτρητες στιγμὲς καὶ κοινὲς δράσεις πού βιώσαμε μαζί του. Ἦδη ἀναφερθῆκαμε σὲ κάποιες ἀπὸ αὐτὲς τούτῃ τῇ δύσκολῃ ὥρᾳ τοῦ ὕστατου ἀποχαιρετισμοῦ.

Ὅμως, αὐτὸ πού πάντα θὰ θυμόμαστε ἦταν ἡ ἀντοχὴ καὶ ἡ γενναιότητα πού ἐπέδειξε στὸν ἄμετρο πόνο πού προκάλεσε ἡ στέρηση τοῦ πολύτιμου ἀγαθοῦ τῆς υἱείας του. Τὸ ἀκλόνητο θάρρος του καὶ τὴν ψυχικὴ του δύναμη, πού ἐγίναν φλόγα ἀπαντοχῆς γιὰ κάθε ἄνθρωπο πού βιώνει δοκιμασίες καὶ ὑπόδειγμα θέλησης, ἀξιοπρέπειας καὶ ἀγῶνα γιὰ ὅλους μας εἰδικὰ σήμερα πού οἱ ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς κλονίζουν τὶς ἀντιστάσεις μας καὶ γονατίζουν τὸ κουράγιο μας. Δυστυχῶς γιὰ ὅλους μας, ἐκοιμήθηκε πάνω στὴν ἀκμὴ τῆς δημιουργικότητάς του, σὲ μιὰ περίοδο πού εἶχαμε ὅλοι ἀνάγκη τὴν παρουσία καὶ τὸ ἔργο του, ἀφήνοντας ὀρφανὴ τὴν Ἐκκλησίᾳ μας καὶ σταλάζοντας πόνο στὴν καρδιά μας.

Τὸ Ρέθυμνο εὐλογήθηκε μὲ διαπρεπεῖς Ἱεράρχες, ὅμως δυστύχησε νὰ τοὺς χάσει σύντομα, προτοῦ ὁλοκληρώσουν τὸ θεάρεστο ἔργο τους, προτοῦ φέρουν σὲ πέρας τὴν ἐπίγεια ἱερὴ τους ἀποστολή. Ὁ ἐκδημήσας τετιμημένος Ἱεράρχης μας ἦταν προορισμένος γιὰ ἀκόμη σπουδαιότερο ἔργο στὴ ζωὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀκόμη ὅμως καὶ στὴ διάρκεια τῆς σύντομης διακονίας του μᾶς ἀφήνει πολὺτιμη παρακαταθήκη, τὴν ὁποία πάντα θὰ τιμοῦμε. Ἀποτελεῖ εὐλογία, ἐξάλλου, ἡ κοίμησή του τὴν ἡμέρα ἐορτασμοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Εὐχομαι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Κρήτης, μὲ τὴ φώτιση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ ἀναδείξει ἀντάξιο διάδοχό του. Αἰωνία Σου ἡ μνήμη πολυσέβαστε Γέροντα καὶ Δεσπότη, Μακαριστὲ Ἱεράρχη, αἰίδιμε Ποιμενάρχη μας. Θὰ σὲ θυμόμαστε πάντα μὲ ἀγάπη καὶ σεβασμό.

*ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,
ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΚΑΙ
ΜΗΝΥΜΑΤΑ*

Σεπτόν Γράμμα
τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Ἱερώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης, ὑπέρτιμε καὶ ἑξαρχε Εὐρώπης, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Εἰρηναῖε, Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Θλίψει βαθυτάτῃ ἐπληροφορήθημεν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 396 καὶ ἡμερομ. ιε' Αὐγούστου ἐ.ἔ. γράμματος τῆς ἡμετέρας ἀγαπητῆς Ἱερότητος τὴν ἐν Κυρίῳ κοίμησιν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Ἀνθίμου.

Μιμνησκόμενοι τοῦ προσφιλοῦς ὀνόματος αὐτοῦ ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν ἐντεύξεσιν ἡμῶν, ἐκφράζομεν τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι, τῇ Ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης καὶ τῷ ἀπορφανισθέντι πνευματικοῦ πατρός ποιμνίῳ τῆς ἡν θεοφιλῶς ἐποίμανε θεοσώστου Ἐπαρχίας τὴν πατρικὴν συμπάθειαν καὶ τὰ συλλυπητήρια ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἐκδημίᾳ αὐτοῦ, εὐχόμενοι ὅπως ὁ καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων τὴν ἐξουσίαν ἔχων Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀφ' ἡμῶν μεταστάντος ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ ᾗ ἀγήρως.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, γνωρίζοντες ὑμῖν ὅτι κατὰ τὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ ἡμᾶς προσωπικῶς θέλει ἐκπροσωπήσῃ ὁ Ἱερώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καὶ ἀγαπητὸς ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς κύριος Ἀνθιμος, πρὸς ὃν ἐγγράφη σχετικῶς, ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος Αὐτοῦ.

βι' Αὐγούστου ις

*Γράμμα τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας
κ.κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ τοῦ Β΄*

Ἀριθμ. Πρωτ.: 960

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Λάμπης καὶ Σφακίων, Τοποτηρητὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ ἀδελφε καὶ συλλειτουργεῖ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Εἰρηναῖε, χάρις καὶ ἔλεος τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ τοῦ Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου, ἐκλεκτοῦ Ἱεράρχου τῆς κατὰ Κρήτην Ἐκκλησίας, μεγάλου εὐεργέτου τῆς ἐν Ἀφρικῇ ὀρθοδόξου ἱεραποστολῆς, ὡς καὶ ἡμετέρου πνευματικοῦ ἀδελφοῦ καὶ συμμοναστοῦ εἰς τὴν περιώνυμον Ἱερὰν Μονὴν Ἀγκαράθου, διὰ τοῦ παρόντος Πατριαρχικοῦ ἡμῶν Γράμματος, ἐκφράζομεν πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τὸν ἱερὸν κλῆρον καὶ τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ὁλοθύμους συλλυπητηρίους εὐχάς, προσευχόμενοι ὅπως ὁ Κύριος κατατάξῃ αὐτὸν μετὰ Ἀγίων καὶ Δικαίων.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, φιλαδέλφως πληροφοροῦντες ὑμᾶς ὅτι κατὰ τὴν ἐξόδιον Ἀκολουθίαν τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου τὴν ἡμετέραν Μετριότητα θὰ ἐκπροσωπήσῃ ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Νειλουπόλεως κ. Γεννάδιος, Ἀρχιγραμματεὺς τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱερᾶς Συνόδου, εὐχόμεθα ὑμῖν μακροήμερευσιν, ἐν εὐλογίαις θείων θησαυρισμάτων καὶ δωρημάτων, παραμένοντες ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

Ἐν τῇ Μεγάλῃ Πόλει τῆς Ἀλεξανδρείας
τῇ 16ῃ Αὐγούστου 2010

**Γράμμα τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων
κ.κ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ**

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Κρήτης κ. Εἰρηναίῳ, ἀδελφῷ, ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς Ἡμῶν Μετριότητος, ἀσπασμὸν ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Μετὰ λύπης βαθείας, οὐχ ἦττον ὅμως λύπης Κυρίου, ἐπληροφορήθημεν χθὲς τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν μετὰ μακρὰν καὶ πολυώδυνον ἀσθένειαν τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου, ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ Ἡμῶν γενομένου.

Συμμετέχοντες εἰς τὸ κατὰ Χριστὸν πένθος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, εἰς τὴν διακονίαν τῆς ὁποίας ὁ ἐκλιπὼν Ἱεράρχης ἑαυτὸν ἠνάλωσε, προσευχόμεθα ἀπὸ τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν χώρᾳ ζώντων μετὰ δικαίων καὶ ὁσίων καὶ ἀναδείξεως ἀξίου διαδόχου αὐτοῦ.

Ἐφ' οἷς ἀποδιδόντες Αὐτῇ τὸν ἐν Κυρίῳ ἀσπασμόν, διατελοῦμεν.

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλὴμ, βί' Αὐγούστου γ'.

Ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ Ἀδελφός,

ΘΕΟΦΙΛΟΣ Γ'

Πατριάρχης Ἱεροσολύμων

**Γράμμα τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
κ.κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ**

Μετὰ συγκινήσεως ἐπληροφορήθημεν τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ ἐν Χριστῷ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Κυροῦ Ἀνθίμου, καὶ ἐκφράζομεν ὀλοθύμως θερμὰς συλλυπητήριους προσήσεις, εὐχόμενοι, ὅπως ὁ Κύριος καὶ χορηγὸς τῆς ζωῆς καὶ νικητὴς τοῦ θανάτου τάξῃ

τὴν μακαρίαν ψυχὴν τοῦ μεταστάντος Ἱεράρχου ἐν χώρᾳ ζώντων καὶ σκηναῖς δικαίων.

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος, Πρόεδρος

Γράμμα
τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς
κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Μετὰ βαθείας συγκινήσεως ἐπληροφορήθημεν τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου.

Ἐκφράζομεν τὴν ὁλόψυχον συμπάθειαν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης, συμπροσευχόμενοι μεθ' ὑμῶν καὶ δεόμενοι τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου καὶ προσφιλοῦς ἀδελφοῦ ἐν χώρᾳ ζώντων καὶ ἐν σκηναῖς δικαίων. Εἶθε ὁ Κύριος νὰ εὐδοκήσῃ εἰς ἀνάρρησιν ἐπαξίου Ἀρχιερέως εἰς διαδοχὴν τοῦ ἐκδημήσαντος ἀοιδίμου ἐν Ἱεράρχαις Κρήτης ἀδελφοῦ κυροῦ Ἀνθίμου.

Εἶθε ἡ μνήμη του νὰ εἶναι αἰωνία.

Διατελῶ ὡς πάντοτε
 Μετὰ πολλῆς τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης
 καὶ ἰδιαζούσης τιμῆς,
 † ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Δημήτριος

Γράμμα
τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας
κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Ἐν ὁδύνῃ πολλῇ πληροφορούμενος τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου, θερμῶς παρακαλῶ ὅπως διαβιβασθοῦν εἰς τε τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ εἰς τοὺς κατὰ σάρκαν οἰκείους τοῦ μεταστάντος Ἀδελφοῦ ἡ βαθυτάτη συμπάθεια τῆς ταπεινότητός μου, σὺν τῇ εὐχῇ ὅπως ὁ Κύριος ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ κοιμηθέντος Ἱεράρχου ἐν σκηναῖς δικαίων, ἀναδείξῃ δὲ ἀντάξιον διάδοχον αὐτοῦ.

Ἐν Σύδνεϋ τῇ 17ῃ Αὐγούστου 2010
 † ὁ Αὐστραλίας Στυλιανὸς

Γράμμα
τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας
κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Μετὰ πολλῆς λύπης ἐπληροφορήθηκα τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, κυροῦ Ἀνθίμου. Διὰ τοῦτο ἀπευθύνω τοῦτο τὸ γράμμα, διὰ νὰ ἐκφράσω τὴν συμπάθειά μου καὶ νὰ μοιρασθῶ τὴν θλίψιν Ὑμῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης διὰ τὴν πρόωρον ἀποχώρησιν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τούτου τοῦ κόσμου τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου.

Ὁ ἀειμνήστος Μητροπολίτης Ἀνθιμος ὑπῆρξε διακεκριμένος Ἱεράρχης τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης μὲ λιπαρὰν παιδείαν καὶ βαθὺ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα. Ὑπῆρξε δὲ γνωστὸς εἰς τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴν Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας διὰ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ συμμετοχὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἐορτασμοὺς τῆς 100ετηρίδος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς πόλεως Cardiff, Νοτίου Οὐαλλίας 1909-2006.

Συλλυπούμεθα ὅθεν θερμῶς Ὑμᾶς καὶ τὴν Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης καὶ δεόμεθα ὅπως ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἀναπαύσῃ αὐτὸν ἐν σκηναῖς δικαίων καὶ ἐν χώρᾳ ζώντων καὶ καθοδηγήσῃ τὴν Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν Κρήτης εἰς τὴν ἐκλογὴν ἀνταξίου διαδόχου του.

Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου, ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν γενομένου, αἰωνία ἡ μνήμη.

Συμμετέχω εἰς τὸ βαθὺ πένθος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης καὶ εὐχόμενος εἰς Ὑμᾶς ὑγείαν κατ' ἅμφω καὶ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ Ἀγίου Θεοῦ εἰς τὰ τίμια ἔργα σας διατελῶ μετὰ πολλῆς ἐν Κυρίῳ ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τιμῆς.

Λονδίνο, 17 Αὐγούστου 2010

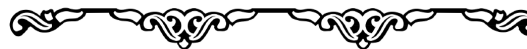
† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας Γρηγόριος

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΙ ΛΟΓΟΙ

Έκ τοῦ Τεσσαρακονθήμερου Ἱεροῦ Μνημοσύνου τοῦ ἀοιδίου Μητροπολίτου κυροῦ Ἀνθίμου
(Ἱ. Μ. Ν. Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνης, 19 Σεπτεμβρίου 2010)

*Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
 Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέου,
 ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
 τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, κατὰ τὸ
 Τεσσαρακονθήμερον Ἱερὸν Μνημόσυνον*

«Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς» Ἀπ. 2,10.

Συλλειτουργοῦμε καὶ συμπροσευχόμεθα σήμερα στὸ Μητροπολιτικὸ ναὸ τοῦ Ρεθύμνου, τῆς πόλης τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ εὐχόμεθα γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς τοῦ ἀοιδίμου, πολυφιλήτου, πολυσεβάστου, πολυκλαύστου καὶ ἀλησμονήτου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει σαράντα ἡμερῶν ἀπὸ τὴν εἰς Κύριον ἐκδημία του.

Τὰ ἀνθρώπινα καὶ οἱ βουλές μας βρίσκονται στὰ χέρια καὶ στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

Τὴν 15η Αυγούστου, ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως καὶ μεταστάσεως εἰς τοὺς οὐρανοὺς τῆς Παναγίας μας, ἐκλήθη εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ ὁ ἐπίσκοπος Ἄνθιμος. Εἶναι δυνατόν τὸ γεγονός αὐτὸ νὰ μὴν ἐκφράζει τὴ βουλή τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐν Χριστῷ καὶ Ἐκκλησίᾳ ἐπιβράβευση τῆς ἐπίγειας πενηνταεπτάχρονης πορείας του, μὲ τὴν δεκατετράχρονη ἀρχιερατικὴ Του διακονία;

Ἡ Παναγία τῆς Ἀγκαράθου, ἡ Παναγία ἡ Χαρακιανή, ἡ Παναγίτσα τοῦ Μασταμπᾶ Ἡρακλείου, δὲν ἄφησε ἀπαραμῆυτο καὶ ἀπαράκλητο τὸν ἐπίσκοπο Ἄνθιμο, ἀλλὰ καὶ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ.

Εὐαρεστημένη ἡ Παναγία ἡ Χαρακιανὴ ἀπὸ τὴν καθημερινὴ χορεία τῶν ἐκαστοντάδων προσκυνητῶν ποὺ σταματοῦν γιὰ νὰ ἀνάψουν τὸ κεράκι τους, προσκυνητῶν ποὺ εὐεργετήθηκαν ἢ ποὺ ὑποβάλλουν στὴν θαυματουργὴ πρόνοιά της προβλήματα, προσωπικὲς ἢ οἰκογενειακὲς δοκιμασίες καὶ πειρασμούς, εὐαρεστημένη ἡ Παναγία ἀπὸ αὐτὴ τὴν πνευματικὴ μυσταγωγία, στὸ προσκύνημά της στὴ Χαρακιανὴ ποὺ ὁ ἐπίσκοπος Ἄνθιμος δημιούργησε μὲ τὴν ἐγκατάστασή του, τὸ 1983, ὡς ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἀττάλης Μπαλῆ καὶ ὡς Ἀρχιμανδρίτης στὴ Μητρόπολη Ρεθύμνης, τὸν ἐκοίμησε εἰς τοὺς κόλπους της καὶ τὸν προσέλαβε στὴν ἀγκαλιά της, τὴν ἡμέρα τῆς λαμπροτέρας καὶ λαοφιλεστέρας Θεομητορικῆς ἑορτῆς, Τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ὅμως τὴν ἴδια ἡμέρα πανηγυρίζει καὶ ἡ Παναγίτσα τοῦ Μασταμπᾶ, ἀπ' ὅπου ξεκίνησε τὴν ἐκκλησιαστικὴ του διακονία, ἀλλὰ καὶ ἡ Παναγία τῆς Ἀγκαράθου.

Τὸ μοναστήρι τῆς μετανοίας τοῦ ὅπου στὶς 2 Ἀπριλίου 1977 ἐκάρη μοναχὸς καὶ στὶς 18 Αὐγούστου 1977 ὁ κατὰ κόσμον Γεώργιος Συριανὸς χειροτονεῖται διάκονος ὑπὸ τοῦ Γέροντός του, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, τότε Ἀλεξαν-

δρουπόλεως Ἀνθίμου καὶ λαμβάνει τὸ ὄνομα Ἀνθιμος, πὺν ἔχει τὴν πνευματική του μήτρα καὶ καταβολὴ στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχῃ Ἀνθιμο Ζ΄ (1895-1897).

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης στὶς 8 Ὀκτωβρίου 1992 τὸν ἐξέλεξε ἀρχιγραμματέα της, ὑπὸ τὸν τότε τίτλο τοῦ γραμματέως, ἐκτιμήσασα τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἦθος καὶ τὴν προσφορά του, ἀλλὰ καὶ τὴ δυσεύρετη φιλολογικὴ κατάρτισή του, τὴν ἀριστη ἐλληνομάθειά του, καὶ τὴν ἐμβριθῆ σχέση του μὲ τὸν Ἕλληνα λόγο, προτερήματα πὺν διέκριναν καὶ τὸν προκάτοχό του Θεόδωρο.

Ἡ χαρισματικὴ σχέση πὺν εἶχε μὲ τὴ γλῶσσα ὁ μακαριστὸς Ἀνθιμος, θὰ μπορούσε νὰ τὸν εἶχε ὁδηγήσει εἰς ἄλλας ἀτραποὺς καὶ κοινωνικὰς βαθμίδας.

Ἐννοῶ τὴν πανεπιστημιακὴ πορεία καὶ ἐξέλιξη στὸ ἀντικείμενο τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Ἀλλ' ὅμως ὁ ἱερὸς πόθος καὶ ὁ ἔνθεος ζῆλος ἐκδηλώθηκαν ἀπὸ τὴν παιδικὴ του ἡλικία εἰς τὴν κώμη Ἀστρακῶν Πεδιάδος, ὅπου εἶδε τὸ φῶς τῆς ζωῆς τὸ 1953. Γόνος εὐσεβοῦς μικρασιατικῆς οἰκογενείας τοῦ Σωτηρίου καὶ τῆς Γαρουφαλιάς.

Ὁ ἴδιος ἱερὸς πόθος διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ διακονία συνεχίστηκε καὶ ὅταν ἡ οἰκογένειά του ἐγκαταστάθηκε στὸ Ἀτσαλένιο τοῦ Ἡρακλείου, ὅπου ἐπεράτωσε τὰς σπουδὰς τῆς μέσης ἐκπαίδευσης.

Εἰσῆλθε φοιτητὴς στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν καὶ στὴ συνέχεια στὴ Γενεύη καὶ στὸ Παρίσι, συνεχίζει τὶς μεταπτυχιακὲς του σπουδές, ὡς ὑπότροφος, μὲ μέριμνα τοῦ Κρήτης Εὐγενίου, ὁ ὁποῖος τὸν χειροτόνησε πρεσβύτερο καὶ τὸν χειροθέτησε Ἀρχιμανδρίτη εἰς τὸ Μητροπολιτικὸ ναὸ τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ, στὶς 8 Ἰανουαρίου 1978. Ὑπῆρξε μάλιστα καὶ ἡ τελευταία χειροτονία τοῦ ἀοιδίου καὶ γεραοῦ Εὐγενίου, πρωθιεράρχου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.

Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ἐξελέγη στὶς 24 Ὀκτωβρίου 1996, μὲ μνημειώδη, μοναδικὴ καὶ δυσεύρεστη ἔκφραση ἀγάπης σύνολου τοῦ πληρώματος τῆς μητροπόλεώς του. Τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, πὺν τόσο ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν ἐκλογὴ καὶ ἐγκατάστασή του.

Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ ἀποτιμήσουν τὸ ἱερὸ τρίπτυχο τῆς ἐκκλησιαστικῆς του διακονίας. Τὸ ἔργο καὶ τὴν προσφορά τοῦ ἀνδρείου ἱεράρχῃ, Μητροπολίτου Ἀνθίμου.

Τὸ πρῶτον ὡς ἱεράρχῃς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπου παρακάθησε ὡς μέλος τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, μετὰ τὴ διεύρυνσή της, ἀπὸ τοὺς ἐκτὸς τῆς Τουρκίας μητροπολίτας, ὑπὸ τὴν πεπνυμένη πηδαλιουχία τοῦ Πατριάρχου κυρίου Βαρθολομαίου. Ἀγάπησε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Καὶ τιμήθηκε μὲ τὴ συμμετοχὴ του στὴ συνοδεία τοῦ Πατριάρχῃ μας στὴν Αὐστρία, Γεωργία, Κούβα, ἀλλὰ καὶ ἐκπροσώπησε τὸν Πρῶτο Θρόνο τῆς ὀρθόδοξίας, στὶς ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴ καὶ μνήμη τοῦ Μάξιμου τοῦ Γραικοῦ, στὴν

Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας.

Στὴν Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, τὸ δεύτερον, διακρίθηκε γιὰ τὴν εὐπρέπεια καὶ εὐγένειά του, γιὰ τὴ σταθερότητα τῶν ἀπόψεων καὶ τοῦ χαρακτήρα του.

Ὡς συνοδικὸς ἐργάστηκε γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα καὶ σύμπνοια τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι δὲ πανθομολογούμενη ἡ ἀγάπη, τὸ ἐνδιαφέρον, ἡ ἀγωνία, ἡ μέριμνα καὶ ἡ συμπαράσταση τοῦ ἀειμνήστου Ρεθύμνης Ἀνθίμου πρὸς τὴ νεότερα ἱεραρχία. Εὐγνωμονοῦμε τὸ πρόσωπό του. Μακαρίζομε τὴν εὐλογημένην του ψυχὴν.

Δὲν εἶναι μάλιστα καθόλου τυχαῖο τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ἐκκλησία Κρήτης ἐξελέξε παμψηφεί ἄξιο διάδοχό του, τὸν ἀπὸ Κνωσοῦ Εὐγένιο, τὸν ὁποῖο καὶ ὁ μακαριστὸς Ἀνθιμος εἶχε προκρίνει καὶ ψηφίσει γιὰ ἀρχιεραγματεὰ τῆς Συνόδου καὶ γιὰ ἐπίσκοπο.

Χάριτι, μάλιστα, Θεοῦ ὁ διάδοχός του τοῦ ἔκλεισε καὶ τὰ μάτια.

Τὸ τρίτον: ὡς Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αυλοποτάμου, διακρίθηκε γιὰ τὴν διαρκὴ προσπάθειά του, νὰ καταρτίσει καὶ νὰ στελεχώσει τὸν ἱερὸ κληρο τῆς μητροπόλεώς του. Χειροτόνησε πολλοὺς κληρικοὺς καὶ βοήθησε ὅσους ἐπιθυμοῦσαν γιὰ περαιτέρω μόρφωση, κατάρτιση καὶ σπουδές.

Στελέχωσε τὶς ἱερὲς μονὲς Ἀρκαδίου, Βοσάκου, Ρουστίκων καὶ Χαλέπας μὲ νέους κληρικοὺς. Ἀνακαίνισε τὶς μονὲς Βοσάκου καὶ Χαλέπας.

Ἰδρυσεν καὶ ἀνήγειρε τὴν Ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας τῆς Ρωμέας. Ἰδρυσεν βιβλιοπωλεῖο, γραφεῖο συμπαράστασης στὴ μητέρα, ἐνδιαφέρθηκε ἰδιαίτερος γιὰ τὴ λειτουργία τῆς Σχολῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, συνέχισε τὴν ἔκδοση τῶν περιοδικῶν τοῦ προκατόχου του «Λόγος πίστεως καὶ μαρτυρίας» καὶ «Νέα Χριστιανικὴ Κρήτη» ὅπου δημοσίευσαν μελέτες τῶν νέοι ἐπιστήμονες.

Μὲ τὴν φιλόκαλη αἰσθητικὴ κρίση του ἀνακαίνισε τὸ ἐπισκοπεῖο καὶ τὸ ἱστορικὸ κτήριό τῶν γραφείων τῆς Μητροπόλεως.

Ὡς χαρακτηρὸς διακρίθηκε γιὰ τὴν ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονὴ στὶς ἀποφάσεις του, γιὰ τὴ ψυχικὴ δύναμη τῆς ὑπέρβασης τῶν δυσκολιῶν. Ὑπῆρξε εὐρεία καὶ φωταυγὴς διάνοια, ὁξὺ καὶ νηφάλιο πνεῦμα, εὐθύς καὶ εἰλικρινής, ἀξιοπρεπής, εὐγενὴς καὶ διακριτικός.

Μὲ εὐστοχοὺς καὶ ἐπιγραμματικούς, κάποτε καὶ καυστικούς σχολιασμοὺς τῶν συνεπειῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, περιέγραφε μεγάλα γεγονότα καὶ πράξεις. Ἐκαμπτε καὶ ξεπερνοῦσε τὶς δοκιμασίες καὶ τοὺς πειρασμούς, ἀπότοκα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ ἀδυναμιῶν, ποὺ θὰ ἐπαναλαμβάνονταν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων καὶ ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου.

Τὸ διαυγέστατο μυαλό του, ἡ χαλύβδινη θέλησή του, τὴν ὁποία πολλάκις προσωπικὰ ἐθαύμασα, τὸ θάρρος, ἡ καρτερικότητα καὶ ἡ ὑπομονή του, ἡ ὁποία μᾶς ἐξέπληξε ὅλους κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἀσθένειάς του, ἦταν ἀπὸ τὰ χαρί-

σματα τῆς προσωπικότητάς του. Ἦταν ἡ καρποφορία τῆς ἀκλόνητης πίστεως Του στοῦ Θεοῦ, τῆς μεγάλης ἀγάπης καὶ προσευχῆς του πρὸς τὴν Παναγία μητέρα μας.

Ὁ δικαιοκρίτης Χριστὸς ἀναπαύει τὴ μακαρία ψυχὴ του, ἡ ὁποία ἀγάλλεται εὐφραينوμένη γιὰ τὸ τελούμενο σήμερα τεσσαρακονθήμερο μνημόσυνό του καὶ αὐλίζεται ἐν σκηναῖς δικαίων, ἐν κόλποις Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, ἀλλὰ καὶ Εὐγενίου καὶ Τιμοθέου τῶν χειροτονησάντων τον, ὅπως καὶ Θεοδώρου, Τίτου, Ἀθανασίου, Τιμοθέου, Χρυσάνθου καὶ Διονυσίου τῶν προκατόχων του κατὰ τὸν 20ὸ αἰώνα.

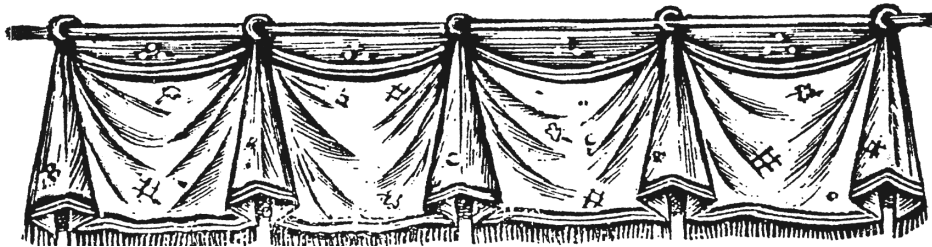
Ὁ πολυφίλητος Μητροπολίτης κυρὸς Ἄνθιμος, ἐλεήμων καὶ ἀκτήμων εἰς τὸν κόσμον αὐτό, ἀγάπησε πανθομολογουμένως ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας του τὴν Ἐκκλησίαν.

Κοπίασε, μόχθησε, δὲν πτοήθηκε ἀπὸ τὸ βάρος τῶν εὐθυνῶν, ἐργάστηκε ἀγύγυστα καὶ σκληρὰ στὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, μὲ τὴ «λαμπρὰ ἀρχιερατικὴ του διακονία» ὅπως εἶπε στὸν ἐπικήδειο λόγο ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εἰρηναῖος.

Ὑπῆρξε χρήσιμος καὶ πολύτιμος στὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκπλήρωσε τὸν προορισμό του, ἐπετέλεσε τὸ χρέος του, ἠύξησε τὸ τάλαντο ποὺ τοῦ ἔδωσε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Εὐφώνως καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης θὰ μνημονεύει τοῦ ὀνόματός του ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης. Ἄν καὶ ἡ ἀρχιερατεία του ὑπῆρξε δεκατετράχρονη πολλὰ, οὐσιαστικὰ καὶ μεγάλα διαδραματίστηκαν κατ' αὐτήν.

Πιστὸς ἄχρι θανάτου ὑπάρχων, θὰ τοῦ ἀποδοθεῖ ὁ στέφανος τῆς ζωῆς κατὰ τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως «Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς».

*Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Εὐγενίου,
κατὰ τὸ Ἑτήσιον Ἱερὸν Μνημόσυον*

«Τί λοιπόν; Τῆς ζωῆς μας τὸ σύνορο θὰ τὸ δείχνει ἓνα ὀρθὸ κυπαρίσσι;
κι ἀπ' ὅ,τι εἶδαμε, ἀκούσαμε, ἀγγίξαμε, τάφου γῆ θὰ μᾶς ἔχει χωρίσει;...
Μήπως ὅ,τι θαρροῦμε βασίλεμα, γλυκοχάραγμα αὐγῆς εἶναι πέρα;
Κι ἀντὶ νάρθει μιὰ νύχτα ἀξημέρωτη ξημερώνει μιὰ ἀβράδιαστη μέρα;»

Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ πιστὸς ποιητὴς Γ. Δροσίνης καταγράφει τὴ μεγάλη ἀλήθεια πὼς τὸ τέλος τῶν παρόντων, τῶν ρεόντων σχημάτων τοῦ κόσμου τούτου διαδέχεται ὄχι τὸ σκότος, ἀλλὰ τὸ φῶς, ὄχι ἡ ἀπόγνωση, ἀλλὰ ἡ ἐλπίδα, ὄχι τὸ μηδέν, ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τῆς ἀγαπητικῆς κοινωνίας μὲ τὸν Δημιουργὸ καὶ Πλάστη μας. Ἡ «ἀβράδιαστη ἡμέρα» τοῦ ποιητῆ εἶναι ἡ «ἀνέσπερος ἡμέρα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ» στὴν ποθεινὴ μας πατρίδα.

Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης καὶ Πρόεδρε
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
σεβαστοὶ πατέρες, ὀσιώτατες μοναχές,
ἐντιμώτατοι Ἀρχοντες καὶ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

Παρήλθε ἓνα ἔτος ἀπὸ τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ μακαριστοῦ προκατόχου μας Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου. Παρήλθε ἓνα ἔτος ἀπὸ τότε πού ὁ Κύριος τὸν ἐκάλεσε κοντὰ Του γιὰ νὰ τοῦ χαρίσει τὴν ἀνάπαυση ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τοὺς πόνους τῆς παρούσης ζωῆς. Μιᾶς ζωῆς, ἡ ὁποία συνδέθηκε στενὰ καὶ ἄρρηκτα μὲ τὴν Ἑκκλησίᾳ Κρήτης, μὲ τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου, τὴν Ἱστορικὴ Ἑκκλησιαστικὴ αὐτὴ Ἐπαρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὅπου ὁ Θεὸς τὸν ἔθεσε Ἐπίσκοπο καὶ Ποιμενάρχη «εἰς καταρτισμὸν τῶν ἀγίων, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ».

Τὴν 24ῃ Ὀκτωβρίου 1996 οἱ καμπάνες τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ Ἡρακλείου μετέδιδαν τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς εἰς Ἐπίσκοπον ἐκλογῆς του ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ τοῦ Τόπου πανηγύριζε. Ἡ μέχρι τότε διακονία του ὡς Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Ἱεροκήρυκος τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς καὶ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Μπαλῆ, ἔδιδαν τὰ ἐχέγγυα τῆς λαμπρᾶς καὶ καλλικάρπου ἀρχιερατικῆς του διακονίας.

Στὴν δεκατετράχρονη Ἀρχιερατεία του ἐδῶ ὁ Μητροπολίτης Ἀνθιμος ἔδω-
σε νέα ὠθηση στὸ ἔργο τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, συνεχίζοντας τὸ ἔργο τῶν ἀοι-
δίων Προκατόχων του, οἱ ὅποιοι ἐκλείσαν τὸν ἱστορικὸ καὶ αἱματόβρεκτο θρό-
νο της. Ἱεροὶ Ναοί, Ἱερὲς Μονές, νέες ἐνορίες, ἐκδόσεις, ἀνακαίνιση τῶν Γρα-
φείων τῆς Μητροπόλεως καὶ τοῦ Ἐπισκοπείου εἶναι λίγα σταχυολογήματα τῆς
προσφορᾶς του. Ἔκαμε ὅλα αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἔχοντας πάντοτε τὴν αἴσθη-
ση ὅτι «οὐδὲν ἐποίησεν». Οἱ Ἐπίσκοποι, ὅλοι οἱ ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας γνω-
ρίζομε ὅτι κάνομε «ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι... καὶ ἂν ποιήσωμεν πάντα τὰ δια-
τεταγμένα ἡμῖν, πάλιν ἀχρεῖοι δοῦλοι ἐσμέν». Μὲ αὐτὴ τὴ γνήσια καὶ αὐθεν-
τικὴ αἴσθηση τῆς διακονίας στὴν Ἀγία μας Ἐκκλησίαν προσέφερε καὶ ἐκεῖνος
τὸν ἑαυτὸν του «θυσίαν ζῶσαν». «Τετέλεκε τὸν δρόμον» ἔχοντας τὴν αἴσθη-
ση ὅτι εἶναι στὴν ἀρχή.

Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνθιμος δὲν ἔπαυσε δεκατέσσερα χρόνια νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν
οἰκοδομὴ τοῦ ποιμνίου του μὲ διάθεση προσφορᾶς καὶ διακονίας, μὲ φρόνη-
μα θυσιαστικό. Δὲν ἔπαυσε νὰ ἱεουργεῖ, νὰ κηρύττει, νὰ χειροτονεῖ ἱερεῖς ἀξί-
ους νὰ διακονήσουν τὸ ἱερὸ θυσιαστήριο, νὰ μεριμνᾷ γιὰ τὴν ἀνέγερση ἱερῶν
Ναῶν, νὰ γεωργεῖ τὸ γεώργιο τῆς Ἐκκλησίας ποῦ τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Κύριος.
Δὲν θὰ ἀποτολμήσαμε αὐτὴ τὴν ὥρα ἔκθεση τῶν πεπραγμένων του. Τὰ γνω-
ρίζει ὁ Θεὸς στὴν κρίση τοῦ ὁποίου βρίσκεται. Ἄλλος εἶναι ὁ λόγος ποῦ μᾶς
σύναξε σ' αὐτὴν τὴν εὐχαριστιακὴ προσευχητικὴ μας ἀναφορά.

Συναχθήκαμε ἐδῶ τούτῃ τὴν ὥρα γιὰ νὰ ἐνώσουμε τὶς προσευχές μας καὶ νὰ
τὶς κατευθύνουμε ὡς θυμίαμα στὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς μα-
καρίας ψυχῆς του μετὰ τῶν ἀγίων καὶ τῶν δικαίων, ὅπως θέλει ἡ παράδοση
καὶ ἡ τάξις τῆς Ἐκκλησίας μας.

Συναχθήκαμε γιὰ νὰ παρακαλέσουμε τὸν Τρισάγιο Θεὸ μας γιὰ τὸν ἄνθρω-
πο αὐτὸ ποῦ γνωρίσαμε, ποῦ γευθήκαμε τὴν ἀγάπη του, ποῦ τὸν ἀγαπήσαμε,
γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποῦ ἀνάλωσε τὴ ζωὴ του στὴν διακονία τῆς Ἀγίας μας Ἐκκλη-
σίας.

Συναχθήκαμε γιὰ νὰ ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Θεὸ μας, ποῦ ἔχει καὶ «νεκρῶν καὶ
ζώντων τὴν ἐξουσίαν», «ὥσπερ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Του λειτουργὸν αὐτὸν» κα-
τέστησε, ἔτσι νὰ τὸν ἀναδείξει καὶ στὸ οὐράνιό Του θυσιαστήριο, ὅπως ἐδόξασε
τὴ ζωὴ του «ἐπὶ τῆς γῆς», ἔτσι νὰ κάμει καὶ τὴν ἔξοδό του ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτό,

είσοδο στην Βασιλεία Του, ἐκεῖ, νὰ χαίρεται αἰώνια «σὺν πᾶσι τοῖς Ἁγίοις», ἰδιαιτέρως δὲ μὲ τὸν Ἅγιο Ἱερομάρτυρα Προκάτοχό μας Γεράσιμο Ἐπίσκοπο Ρεθύμνης, τοὺς Ἁγίους Τέσσερεις, τὸν Ὅσιο Ἱγνάτιο καὶ ὅλους τοὺς Ἁγίους ποὺ μεταφυτεύθηκαν ἀπὸ τοῦτο τὸν Τόπο στὸ περιβόλι τοῦ Οὐρανοῦ καὶ πολιτογραφήθηκαν πολῖτες στὴ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Στὴν ἱερὴ αὐτὴ ἐπέτειο, καθὼς ἱερογραφοῦμε τὴν ἔκβαση τῆς ἀναστροφῆς τοῦ αἰοιδίμου Μητροπολίτου Ἀνθίμου, φέρομε ἐνώπιόν μας τὴν αἴσθησι τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου ὅπως μᾶς τὴν περιγράφει χαρακτηριστικὰ ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ ὁμολογητής: «Σκιὰ θανάτου ἐστὶν ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ. Εἴ τις οὖν ἐστὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς μετ' αὐτοῦ ἐστίν, οὕτως δύναται εἰπεῖν ἐναργῶς τό, ἐὰν καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ».

Τὸ Ἱερὸ Μνημόσυνο τοῦτο, τὸ ὁποῖο ἐπιτελεῖ μὲ εὐγνωμοσύνη ἡ Ἐκκλησία μας στὸν μακαριστὸ Ἱεράρχη ὑπενθυμίζει ὅτι τὰ γήινα σχήματα ἔρχονται καὶ παρέρχονται καὶ πὼς τὸ μόνο αἰώνιο καὶ ἀσάλευτο ποὺ ὑπάρχει εἶναι ὁ Θεὸς μας καὶ τὸ ἔργο Του καὶ γύρω ἀπὸ Αὐτὸν περιστρέφονται ὅλα καὶ σ' Αὐτὸν κατευθύνονται καὶ πὼς κάθε ὑπαρξὶς ἀπ' Αὐτὸν ξεκινᾷ καὶ σ' Αὐτὸν καταλήγει, στὰ χέρια καὶ τὴν κρίσι Του, καταλήγει τελικὰ στὴν ἀγάπη Του ποὺ χαρίζει τὴν αἰώνια ζωὴ, «Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστευὼν εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον».

Γιὰ τὸν λόγο τοῦτο ἔχομε τὴν αἴσθησι πὼς σ' ἓνα Ἐπίσκοπο ποὺ ἀφιερώνει ὅλη του τὴν ὑπαρξὴ στὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας καὶ σταυρώνεται διαρκῶς γιὰ χάρι τῆς Ἐσταυρωμένης ἀγάπης, δὲν χρειάζονται ἔπαινοι καὶ μεταθανάτιοι ἐγκωμιασμοί. Ἄλλωστε, «οὐκ ἐστὶ προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ» καὶ οἱ ἀληθινὰ χριστιανικὲς νεκρολογίες γίνονται διδαχὲς ποὺ ὠθοῦν στὴν αὐτογνωσίαν καὶ στὴν προσδοκίαν τῶν μελλόντων, στὴ διάβαση «ἐκ τοῦ θανάτου, εἰς τὴν ζωὴν» καὶ «ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν».

Ὁ Μητροπολίτης Ἀνθίμος τὸ ἔζησε αὐτό, τὸ βίωσε ἰδιαίτερα στὸ τελευταῖο διάστημα τῆς βιωτῆς του. Τὸν βλέπαμε ὅλοι νὰ πονᾷ καὶ νὰ μὴν διαμαρτύρεται, νὰ ὑποφέρει καὶ νὰ μὴ γογγύζει, νὰ τελειώνει καὶ νὰ τελειώνεται, νὰ βρίσκει ἐνώπιον τοῦ θανάτου καὶ νὰ ἐλπίζει. Αἰσθανόμαστε πὼς τὴν ἐλπίδα του ἐστήριζε στὸν λόγο καὶ τὴν ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ζεῖ καθημερινὰ μυστηριακὰ τὸ γεγονός τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας. Αἰσθανόμαστε πὼς ζοῦσε βαθειὰ μέσα του τὸν Παύλειο λόγο «ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος» (Α' Κορ. 15,26). Πὼς ἔψαλε μυστικὰ τὸ «Βασιλεύει, ἀλλ' οὐκ αἰωνίζει ἄδης τοῦ γένους τῶν βροτῶν». Πὼς πίστευε βαθύτατα στὴν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ, ποὺ χαρίζει τὴν Ἀνάστασι σ' ὅλους ἐμᾶς, τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἀδελφούς Του.

«Μέσα από τὸ κλάμα καὶ τὴν ὀδύνη τοῦ θανάτου», ἔγραφε στὴν τελευταία Πασχαλινὴ του ἐγκύκλιο, «μέσα ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῆς ἀρρώστειας καὶ τὴ μελαγχολία τοῦ πόνου, μέσα ἀπὸ τὴν ἀπελπισία τῆς ζωῆς καὶ τὴ δυσσομία τῆς κοινωνίας, ἀναπηδᾷ ἕνα κατάλευκο περιστέρι σὰν ἐκεῖνο τοῦ κατακλυσμοῦ, ποὺ διαλαλεῖ σ' ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα ὅτι ὑπάρχει ἀκόμα ζωὴ, ὑπάρχει ἀκόμα ἐλπίδα καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Τὸ χαρμόσυνο γεγονός εἶναι ὅτι κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος καὶ μετὰ τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου μπορούμε καὶ ἐμεῖς νὰ φωνάζομε πρὸς τὸν θάνατο Ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; Ποῦ σου Ἄδῃ τὸ νίκος; Ἀνέστη Χριστὸς καὶ ζωὴ πολιτεύεται».

Αὐτὸ ποὺ τότε ἔγραφε, τὸ ξαναζοῦμε ἰδιαίτερα τοῦτες τὶς ἡμέρες, ποὺ ὁ λαὸς μας ὀνομάζει «Πάσχα τοῦ καλοκαιριοῦ», στὴ μεγάλη ἐορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ποὺ εἶναι ἡμέρα χαρᾶς, «θυμῆρης γάρ, οὐ πενθήρης ἢ παροῦσα πανήγυρις», ὅπως λένε οἱ Πατέρες μας.

Αὐτὲς τὶς ἡμέρες, μέσα ἀπὸ τὴν χαροποιοὺ ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ τῆς πίστεώς μας ἀτενίζομε «χωρὶς πνοὴ Ἐκείνην, ποὺ διοχέτευσε στὸν κόσμον τὴν αὐθεντικὴ καὶ κατεξοχὴν Πνοή, τὴν ἴδια τὴ Ζωή». Ὅμως, γνωρίζομε βαθειὰ πὼς στὸν θάνατο Αὐτῆς ποὺ ὑπῆρξε μητέρα τοῦ Χριστοῦ, Αὐτῆς ποὺ ἔδωσε ζωὴ στὸν Σωτῆρα καὶ Κύριό μας καὶ ποὺ Τοῦ δόθηκε ὁλοκληρωτικὰ μέχρι τέλους, ἡ Ἐκκλησία ἀνακάλυψε καὶ βίωσε τὸν θάνατο ὅχι ὡς φόβο καὶ ἔσχατη ἀποτυχία ἀλλ' ὡς πλήρωμα αὐθεντικῆς Ἀναστάσιμης χαρᾶς καὶ ἀπαρχῇ ἄλλης βιοτῆς, τῆς αἰωνίου. Μέσα σ' αὐτὴν τὴν προοπτικὴ μνημονεύομε σήμερα τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρουσίας τοῦ Μητροπολίτου Ἀνθίμου.

Αὐτὴν τὴν ἡμέρα, τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας, πρὶν ἕνα χρόνον, ἐπέλεξε ὁ Θεὸς νὰ καλέσει κοντὰ Του τὸν θεοτοκόφιλο Ποιμενάρχη τῆς Ἐκκλησίας τῆς παροικούσης ἐνταῦθα. Τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος συνέδεσε τὴ ζωὴ του μὲ τὸ ἱερὸ Πρόσωπό Της ἄρρηκτα. Πλημμυρισμένος μὲ τὴν πατρώα εὐσέβεια, κάνοντας προσευχητικὴ ἀναφορὰ διαρκῶς στὴν Ἀλατσατιανὴ Παναγία, πολλὰ φορὲς εἶχε κηρύξει ὁ ἴδιος στοὺς ἀνθρώπους, ἐδῶ στὸ Μητροπολιτικὸ μας Ναό, ὅπως καὶ πρὶν στὸ Ἱερὸ Προσκύνημα Της στὸ Χάρακα καὶ ἀκόμη πρὶν στὴν Παναγία τῆς Ἀγκαράθου, τῆς Μονῆς τῆς μετανοίας του, πὼς «ὁ θάνατος τῆς Παναγίας μας, ὅπως ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι θάνατος ἀλλὰ «ζωοκοίμητος μετάστασις» καὶ ἀποτελεῖ προοίμιο τῆς μεταστάσεως ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Πὼς «στὴν Κοίμησή Της, μᾶς ἀποκαλύπτεται ὅλο τὸ χαρμόσυνο μυστήριον αὐτοῦ τοῦ θανάτου ποὺ μεταποιεῖται σὲ χαρὰ δική μας, τοῦ καθενὸς προσωπικά, ἐπειδὴ ἡ Παρθένος Μαρία εἶναι ἕνας ἀπὸ μᾶς».

Εἶχε γράψει μὲ τὴν καλλιέπεια τῆς γραφίδας του, πὼς, στὴν ἄφθορη κοίμηση τῆς Παρθένου Μαρίας ὁ θάνατος γίνεται «αὐγὴ μυστικῆς ἡμέρας», γίνεται Πάσχα, διάβασις ἀπὸ τῶν λυπηροτέρων ἐπὶ τὰ θυμηδέστερα. Ἡ τελευτὴ τῆς δὲν τὴν ἐχώρισε ἀπὸ τὸν κόσμον, «ἐν τῇ κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπε», μᾶλλον

δὲ ἀνεπτέρωσε καὶ τὶς ἐλπίδες καὶ κατήργησε τὴν ἀπόγνωσιν τῆς φθορᾶς ἀφοῦ τάφον οἰκήσασα ἔδειξε Παράδεισον. Γι' αὐτὸ δὲν θεωροῦμε καθόλου τυχαῖο τὸ γεγονὸς τῆς κοιμήσεώς του τὴν ἡμέρα τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ποὺ τὴν γιόρτασε μὲ ἓνα δικό του ξεχωριστὸ τρόπο, μὲ λαχτάρα ἔνθεη, ἐκκλησιαζόμενος νοερὰ στὴν πρώτη μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια Θεία Λειτουργία ποὺ ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης μας τελοῦσε στὴν Παναγία Σουμελᾶ τοῦ Πόντου.

Ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Ἀνθιμος εἶχε ἄλλωστε εὐλογημένη Μικρασιατικὴ καταγωγή, τὸ ἔλεγε μάλιστα παντοῦ καὶ τὸ εἶχε καύχημά του, ἀλλὰ, ὅπως ὅλων μας, γνώριζε καλὰ ὅτι πατρίδα του ἦταν «ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μὴ βλεπομένη, νοουμένη δὲ πόλις, ἐν ἣ πολιτευόμεθα καὶ πρὸς ἣν ἐπειγόμεθα, ἥς πρῶτος πολίτης Χριστὸς» καὶ τὴν 15ην Αὐγούστου κοιμήθηκε εἰρηνικά, σὲ ἡλικία 57 ἐτῶν. «Τελειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε χρόνους μακροῦς, ἀρεστὴ γὰρ ἦν Κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ».

Σήμερα, ἓνα ἔτος μετὰ, ὅλοι ἐμεῖς, οἱ πολυσέβαστοι καὶ πολυφίλητοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ὁ Ἱερὸς Κλῆρος καὶ ὁ εὐσεβὴς λαὸς μας, γονατίζουμε μπροστὰ στὸν τάφο του, ἀνάβομε τὸ καντήλι του, βάζομε θυμίαμα καὶ μνημονεύομε αὐτὸ ποὺ ἦταν καὶ αὐτὰ ποὺ πρόσφερε στὴν Ἐκκλησίᾳ μας.

Καὶ ἐπαναλαμβάνοντας τὸ Ἰώβειον «Ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξε, οὕτω καὶ ἐγένετο. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον», παρακαλοῦμε μὲ πίστη τὸν Κύριό μας «Μετὰ τῶν Ἁγίων ἀνάπαυσον Χριστὲ τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, ἔνθα οὐκ ἔστι πόνος, λύπη καὶ στεναγμός, ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεύτητος».

Καὶ παρακαλοῦμε τὸν πιστό του θεράποντα, Μητροπολίτη Ἀνθιμο, νὰ προσεύχεται καὶ νὰ πρεσβεύει ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται γιὰ ὅλους ἐμᾶς, τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ποιμένες του, αὐτὲς τὶς δύσκολες ὥρες. Καὶ ἀκόμη τὸν παρακαλοῦμε νὰ χαιρετίσει ἀπὸ μέρους μας ὅλους τοὺς μακαριστοὺς Κρῆτες Ἱεράρχες, μὲ πρῶτους τὸν μακαριστὸ Ἀρχιεπίσκοπο Εὐγένιο, ὁ ὁποῖος τὸν χειροτόνησε Πρεσβύτερο, λίγο πρὸ τῆς δικῆς του τελευτῆς, καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Τιμόθεο, ὁ ὁποῖος πολὺ τὸν ἀγαποῦσε καὶ τὸν χειροτόνησε Ἐπίσκοπο. Νὰ χαιρετίσει τοὺς προκατόχους μας, ὅλους τοὺς ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Καταλόγου, ἰδιαίτερα δὲ τοὺς Ἐθνομάρτυρες τῆς Ἀρκαδικῆς Ἐθελουσίας καὶ νὰ τοὺς πεῖ ὅτι εἴμαστε ἐδῶ διαφυλάσσοντας τὶς ἱερὲς παρακαταθῆκες τοὺς καὶ διακονοῦμε τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας «ἀπὸ τὸ χρέος μὴ κινοῦντες» (Καβάφη, Θερμοπύλες).

Μὲ τὶς σκέψεις αὐτές, ποὺ γίνονται ἐγκάρδια καὶ θερμὴ προσευχὴ στὴ σεπτὴ μνήμη τοῦ ἀοιδίμου προακατόχου μας Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Ἀνθίμου, ἐπιθυμοῦμε νὰ εὐχαριστήσομε εὐγνωμόνως Ἐσᾶς, Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης καὶ τοὺς Ἀδελφούς Ἀγίους Ἀρχιερεῖς ποὺ βρεθήκατε σήμερα κοντὰ μας καὶ νὰ σᾶς εὐχηθοῦμε ὁ Θεὸς νὰ εὐλογεῖ πάντοτε τοὺς Ἀρχιερατικούς σας βηματισμούς. Νὰ εὐχαριστήσομε τοὺς Ἀρχοντες τοῦ Τόπου μας, τοὺς Ἱερεῖς, τὶς Μοναστικὲς Ἀδελφότητες καὶ τὸν φιλοπάτορα λαὸ τῆς

Ἐκκλησίας τῶν Ρεθυμνίων γιά τήν παρουσία καί τή συμπροσευχή τους.

Στό ἐτήσιο αὐτό μνημόσυνο τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου κυροῦ Ἀνθίμου συναγμένοι τούτη τήν ἱερή στιγμή καί ἔχοντας ὅλοι μας καί καθένas ξεχωριστά ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἐνστερνισθεῖ τοὺς Παύλειους λόγους «Ἐμοὶ γάρ τὸ ζῆν Χριστὸς καί τὸ ἀποθανεῖν κέρδος» (Φιλ. Α', 21) καί «ἐάν τε ζῶμεν ἐάν τε ἀποθνήσκομεν, τοῦ Κυρίου ἐσμέν» (Ρωμ. 14, 8), δὲν λυπούμαστε «καθὼς καί οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. Εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε καί ἀνέστη, οὕτω καί ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ» (Θεσ. Δ', 13).

Καὶ τὸ μόνο ποὺ κάνομε εἶναι νὰ ἐπαναλαμβάνομε «Ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξε, οὕτω καί ἐγένετο. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον», καί νὰ κρατοῦμε στήν σκέψη μας τήν ἱεροπρεπῆ, σεμνὴ καί σοβαρὴ παρουσία τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἀνθίου.

Ἄς εἶναι ἡ μνήμη του αἰωνία καί ἡ εὐχή του ἅς συνοδεύει πάντοτε τήν Ἐκκλησία, τήν ὁποῖαν ἐποίμανε, τὸν ταπεινὸ διάδοχό του, ὁ ὁποῖος, στοιχημένος στήν Ἀποστολικὴ διαδοχή, συνεχίζει τὸ ἔργο του, ἀνανεώνοντας τὸ ἔλαιον στήν ἀκοίμητη κανδήλα τοῦ Ἱεροῦ Βήματός Της καί στοῦ εὐλογημένο Πλήρωμά Της, τὸ ὁποῖον διακρατεῖ τὰ ζώπυρα τῆς εὐσεβείας τῶν προγόνων του καί τὸν ὀρθόδοξο πολιτισμό του.

«Ἀνθίου Ἀρχιερέως, τοῦ θεοφιλῶς ποιμάναντος τήν Ἱερὰν Μητρόπολιν ταύτην, εἴη, δι' εὐχῶν πάντων ἡμῶν, αἰωνία ἡ μνήμη».

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης

*Συνοδικὸν Γράμμα τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Πατριάρχην
τῶν Σέρβων κ.κ. ΘΙΡΗΝΑΙΟΝ, ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ Αὐτοῦ*

Ἀριθμ. πρωτ. 23

Ἐν Ἡρακλείῳ, τῇ 22α Ἰανουαρίου 2010

Πρὸς
τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα
τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Πεκίου,
Μητροπολίτην Βελιγραδίου καὶ Καρλοβικίου
καὶ Πατριάρχην τῶν Σέρβων
Κύριον Κύριον Εἰρηναῖον.
Εἰς Βελιγράδιον.

Μακαριώτατε,

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας χαιρετίζει φιλαδέλφως τὴν ἐπαξίαν ἐκλογὴν Ὑμῶν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας.

Συγχαίροντες ὀλοψύχως καὶ εὐχαριστοῦντες τὸν Τριαδικὸν Θεὸν διὰ τὴν Ὑμετέραν ἐκλογὴν, εὐχόμεθα ἐγκαρδίως ὑγιάν, μακρότητα ἡμερῶν καὶ πᾶσαν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν ἔργον Ὑμῶν, διὰ τὴν Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας καὶ τὸν εὐλογημένον Λαὸν Αὐτῆς.

Ἐπὶ τούτοις, διατελοῦμεν,

Μετὰ σεβασμοῦ καὶ πολλῆς τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης

Ὁ Πρόεδρος
† Ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος

*Συνοδικὸν Γράμμα τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, πρὸς τὴν Α.Μ.
τὸν Μητροπολίτην Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας
κ. Σάββαν, ἐπὶ τῷ ἐν Μόλενσκ τῆς Ρωσσίας
ἐπισυμβάντι τραγικῷ ἀεροπορικῷ δυστυχήματι*

Ἀριθμ. Πρωτ. 166

Ἐν Ἡρακλείῳ, τῇ 11ῃ Ἀπριλίου 2010

Πρὸς
τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα
τὸν Μητροπολίτην Βαρσοβίας
καὶ πάσης Πολωνίας
κύριον κύριον Σάββαν.
Εἰς Βαρσοβίαν.

Μακαριώτατε, Χριστὸς Ἀνέστη!

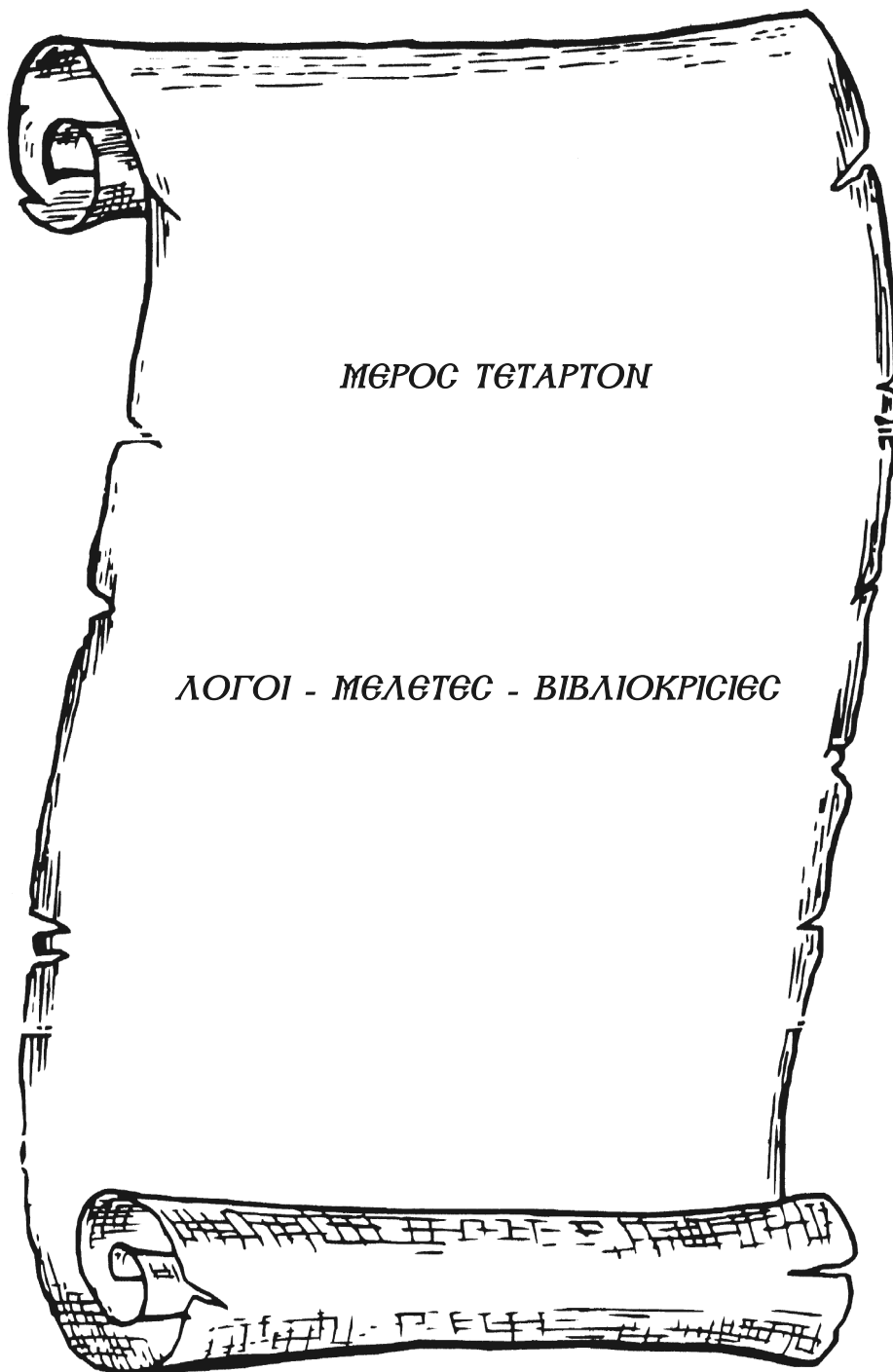
Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης μετὰ βαθυτάτης θλίψεως πληροφορηθεῖσα περὶ τῆς, εἰς Μολένσκ τῆς Ρωσσίας ἐπισυμβάσης Ἀεροπορικῆς Τραγωδίας, ἥ ὁποία ἐβύθισεν εἰς τὸ πένθος ὁλόκληρον τὴν Ὑμετέραν Χώραν, διὰ τοῦδε τοῦ Συνοδικοῦ Γράμματος Αὐτῆς, ἐκφράζει Ὑμῖν καὶ τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ τὰ φιλάδελφα αἰσθήματα καὶ τὰς συλλυπητηρίους Αὐτῆς εὐχάς, συμμετέχουσα εἰς τὸ βαρὺ πένθος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Χώρας Ὑμῶν.

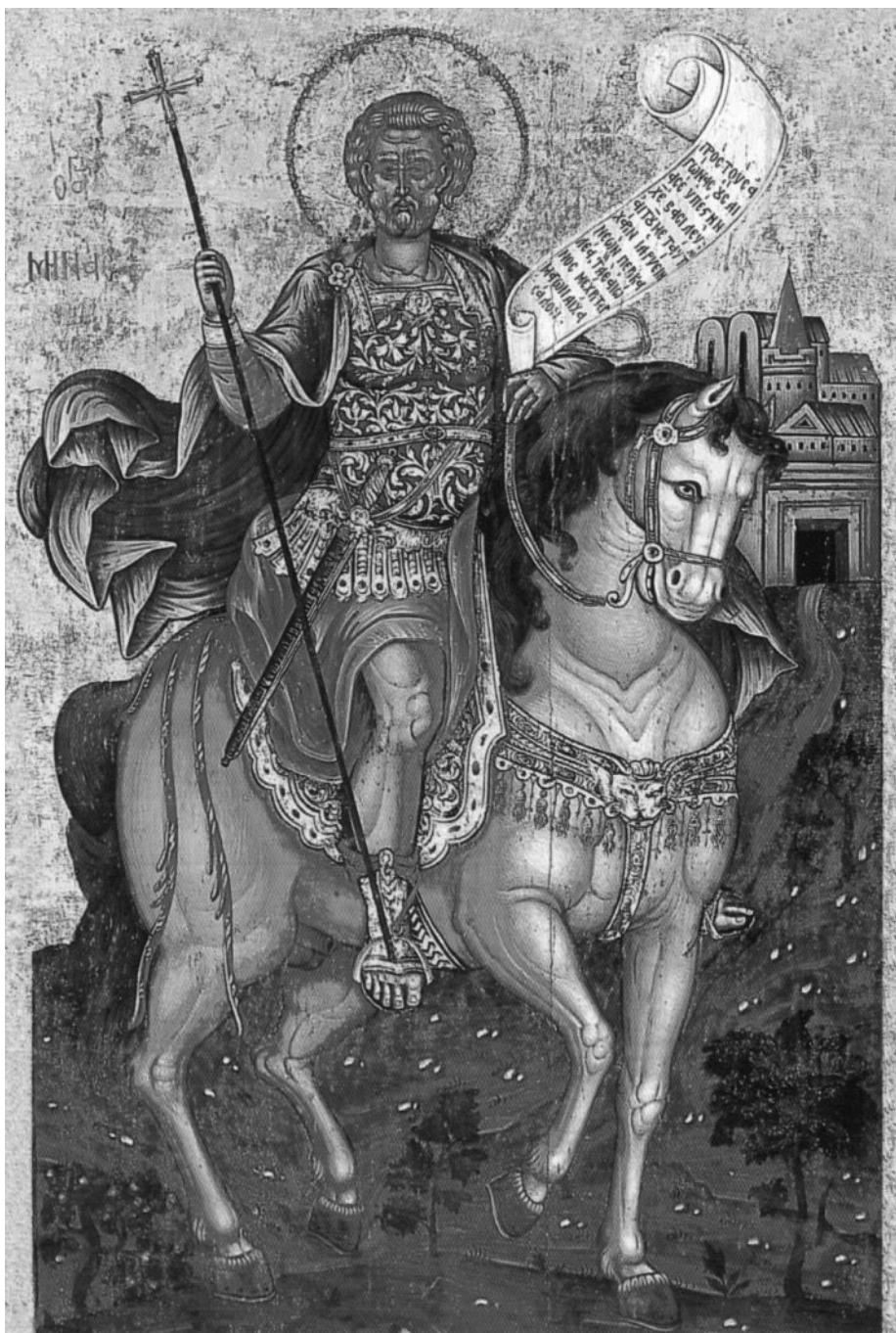
Ἰδιαιτέρως συλλυπούμεθα διὰ τὴν ἐν τῷ εἰρημένῳ δυστυχήματι αἰφνίδιον ἀπώλειαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χαϊνόφκα κυροῦ Μύρωνος, ἐκλεκτοῦ Ἱεράρχου τῆς Ἐκκλησίας Ὑμῶν.

Δεόμενοι ἐκτενῶς, ὅπως ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀναπαύσῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἐν τῷ τραγικῷ τούτῳ συμβάντι ἀπολεσθέντων ἀδελφῶν ἡμῶν μετὰ τῶν δικαίων, παραμυθήσῃ δὲ τὰς οἰκογενείας αὐτῶν σὺν παντὶ τῷ εὐγενεῖ Πολωνικῷ λαῷ, διατελοῦμεν

Μετὰ συλλυπητηρίων εὐχῶν
καὶ πολλῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι ἀγάπης

Ὁ Πρόεδρος
† Ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος

Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς. Λεπτομέρεια παλαιᾶς ἱ. εἰκόνης τοῦ ἔτους 1737
εἰς τό Τέμπλο τοῦ Παλαιοῦ ἱ. Μ. Ναοῦ Ἁγίου Μηνᾶ Ἡρακλείου

**Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Εὐγενίου, κατὰ τὴν
ἐόρτιον Θεῖαν Λειτουργίαν ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ
Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ
Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ αὐτοῦ ἐν Ἡρακλείῳ.**

Εὐφραίνου ἐν Κυρίῳ ἡ πόλις Ἡρακλείου, τέρπου καὶ ἀγάλλου ἡ Κρήτη, πῖ-
σται λαμπροφοροῦσα, Μηνᾶν τὸν πανένδοξον ἀθλητὴν ἐν κόλποις κατέχου-
σα ὡς θησαυρόν, ἀπόλαυε τῶν θαυμάτων τὴν πληθὺν καὶ εὐχαρίστως τῷ Σωτῆρι
βόησον· Κύριε δόξα σοι.

Αὐτὸ δικαιολογημένα τὸ δοξαστικὸ στὸν Κύριο τοῦ κόσμου καὶ τῆς Ἱστο-
ρίας συμπάλλουν μὲ τὸν ἱερὸ ὕμνωδὸ τῆς Ἐκκλησίας ὅλοι οἱ Καστρινοὶ καὶ
ὅλοι οἱ Κρήτες σήμερα. Εὐφραίνονται, ἀγάλλονται, λαμπροφοροῦν ὅλοι
στὴν μεγάλη ἐορ-τὴ τοῦ πολιούχου καὶ προστάτου τῆς χώρας, τοῦ Χάνδακος,
τοῦ Μεγάλου Κάστρου, τῆς Κρήτης ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, τοῦ Ἁγίου
Μεγαλομάρτυρος καὶ θαυματουργοῦ Μηνᾶ.

Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης κ.κ. Εἰρηναῖε,

Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Ἐντιμότατοι Ἀρχοντες,

Ἀγαπητοί μου πατέρες καὶ φιλομάρτυρες ἀδελφοί,

Εἶναι ἀληθινὰ μεγάλη ἡ ἡμέρα αὕτη γιὰ τὴν πόλη τοῦ Ἡρακλείου. Εἶναι με-
γάλη ὅμως καὶ γιὰ ὅλη τὴν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, γιατί γιορτάζει ὁ περίλαμ-
πος αὐτὸς Μητροπολιτικὸς ναός, ἐντὸς τοῦ Ἁγίου βήματος τοῦ ὁποίου, εὐρί-
σκεται τὸ Σύνθρονο τῆς Ἱεραρχίας της, μέλη τίμια τῆς ὁποίας σήμερα κυκλώνουν
τὸ ἱερὸ Θυσιαστήριο αἶνον ἀναπέμποντα τῷ Τρισαγίῳ Θεῷ.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας, Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης
κ. Εἰρηναῖος, εὐγενῶς καὶ τιμητικῶς, μοῦ ἐζήτησε νὰ ἀπευθύνω ἐόρτιο λόγο
στὴν ἀγάπη σας. Τὸν εὐχαριστῶ μὲ εὐγνωμοσύνη. Εἰλικρινὰ αἰσθάνομαι τὴν
ἀδυναμία μου καὶ ζητῶ συγγνώμη ἐξ ἀρχῆς. Σκέπτομαι τί νὰ πῶ καὶ τί νὰ ἀφή-
σω, τί νὰ τονίσω καὶ τί νὰ παραλείψω καὶ δειλιάζω. Ἀποφασίζω ὅμως νὰ τολ-
μήσω νὰ πῶ στὴν ἀγάπη Σας γι' αὐτὸ πὺν τόσα χρόνια ψηλαφοῦσα στὴν ἀγία
αὐλὴ τοῦ Ἁγίου μας, αὐτὸ πὺν καθημερινὰ ἀντίκρυζαν τὰ μάτια μου, αὐτὸ πὺν
ζοῦσα καὶ μοῦ ἔδινε πνευματικὴ χαρά, τίς ποικίλες ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης τῶν
ἀνθρώπων μας στὸν Ἅγιό μας. Ὅλο τὸν χρόνον καὶ ὅλες τίς ὥρες μυριάδες
ἄνθρωποι πὺν ἀναγνωρίζουν καθημερινὰ στὴν ζωὴ τους τὴν εὐεργετικὴ πα-
ρουσία τοῦ ἀργυροκοντοσουρογένῃ καβαλλάρῃ Ἁγίου, τοῦ Καπετὰν Μηνᾶ,
κάνουν τὸ σπίτι του, τὸν Ναὸ αὐτὸ, κέντρο τῆς καθημερινῆς τους ἀναστροφῆς
καὶ τῆς προσευχητικῆς πρὸς τὴν χάρι τοῦ ἀναφορᾶς τους καὶ διατρανώνουν

στον Ἅγιο πὼς δίκαια «Ἡ πόλις αὕτη, Μάρτυς, τοῦ Χάνδακος κομπάζει, ἔχουσα τὸν Ναόν σου».

Αὐτὸ παρατηροῦσα καθημερινὰ καὶ αὐτὸ βλέπω καὶ τὴν στιγμή αὐτή. Ὁ Ναὸς αὐτὸς τοῦ προσφιλοῦς Ἁγίου μας, τὸ μνημεῖον τῶν πατρῶων παραδόσεών μας, νὰ ἀστράπτει καὶ νὰ λάμπει σήμερα πιότερο. Ὁ Ἁγιός μας μᾶς ὑποδέχεται. Τὸν βλέπω καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ τὸν δεῖτε καὶ ἐσεῖς μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως πὼς εἶναι παρὼν, μᾶς εὐλογεῖ, σηκώνει ἱκετευτικά γιὰ ἐμᾶς, τὶς ἀσθένειες, τὶς ἀδυναμίες καὶ τὶς ἀστοχίες μας, τὰ χέρια τοῦ στον Θεό, μᾶς σκεπάζει καὶ κηρύττει σὲ ὅλους μας πὼς ἡ πίστη μας, ἡ πίστη τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας μας, αἰῶνες τώρα, συνεχίζει τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ, προσλαμβάνει καὶ θεραπεύει, ἀγιάζει καὶ θεώνει, χαριτώνει καὶ ζωοποιεῖ τὰ μέλη της, καὶ πολιτογραφεῖ πολῖτες τοῦ οὐρανοῦ.

Ἔχομε τὴν μεγάλη εὐλογία νὰ βρισκόμαστε σήμερα συναγμένοι ἐπὶ τῷ αὐτῷ, σὲ αὐτὴν τὴν εὐχαριστιακὴ ἀναφορὰ στον τόπο ποῦ ἔχει συνδεθεῖ μὲ τὸν Ἅγιο Μηνᾶ ἀπὸ τότε ποῦ οἱ εὐσεβεῖς πρόγονοί μας τοῦ ἀφιέρωσαν πρῶτα τὸν μικρὸ Ναό, τὸν μικρὸ Ἅγιο Μηνᾶ, ὅπως τὸν λέει ὁ λαός μας, διαχρονικὸ μνημεῖο θυσιαστικῆς προσφορᾶς, ἀλλὰ καὶ τοῦτον τὸν μεγαλύτερο Ναὸ εἰς μαρτύριον τῆς θαυματουργικῆς διασώσεως τῆς πόλεως ἀπὸ Ἐκεῖνον.

Ἡ πάνδημη σύναξη σήμερα τοῦ πιστοῦ λαοῦ μας φανερῶνει τὸ μεγάλο σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ στο πιδ ἀγαπημένο πρόσωπο τῶν κατοίκων τοῦ ἱστορικοῦ Χάνδακα, στον Ἅγιο Μηνᾶ, ἀλλὰ καὶ τὴν πίστη καὶ τὴν ἀφοσίωσή του στα μεγάλα μας ἰδανικά καὶ στὴν παράδοσή μας.

Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς ἦλθε καὶ πολιτογραφήθηκε κρητικὸς ἐδῶ στο Κάστρο, στὴν καρδιά τῆς Κρήτης. Γιὰ τοὺς ἁγίους δὲν ὑπάρχουν χῶρες καὶ γλῶσσες, φυλές, ἐθνικότητες, χρώματα καὶ σύνορα. Οἱ Ἅγιοι δὲν ἀνήκουν σὲ ἓνα τόπο καὶ σὲ μιὰ ἐποχή, εἶναι οἰκουμενικοὶ καὶ διαχρονικοὶ γιατί ἀνήκουν στὴν Ἐκκλησία ποῦ δὲν γνωρίζει καὶ δὲν ἐκφράζει φυλετικές καὶ ἐθνικιστικές διακρίσεις. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία τέτοιες διακρίσεις δὲν ὑπάρχουν, «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ» (Γαλ. 3,28).

Ὁ ἔνδοξος «πολύτλας» καὶ ἀριστεὺς τοῦ Χριστοῦ, ὁ Μεγαλομάρτυς Ἅγιος Μηνᾶς, κατέχει ἀναμφίβολα σημαντικὴ θέση ἀνάμεσα στοὺς μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας, ἀνάμεσα σ' ὅλους ἐκείνους ποῦ μὲ τὸ αἷμα τοὺς ἐπότισαν τὸ δένδρο τῆς πίστεως σὲ καιροὺς δίσεκτους καὶ χαλεπούς.

Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς ἔζησε κατὰ τὸν τρίτο μετὰ Χριστὸν αἰῶνα καὶ ἦταν στρατιωτικὸς στο ἐπάγγελμα. Καὶ ἀπὸ τότε ποῦ ἔδωσε, ὅταν ἀπαιτήθηκε, τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως τοῦ στον Χριστό, μὴ φοβούμενος τὸν θάνατο, μέχρι σήμερα καὶ αἰῶνια ζεῖ στὴν συνείδηση τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἅγιος, ὡς μεγαλομάρτυρας, ὡς ἀθλητὴς γενναιότατος, στεφανωμένος ἐκ χειρὸς Κυρίου μὲ τὸ φωτοστέφανο τῆς θείας δόξης.

Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς γνώριζε πολὺ καλὰ πὼς ὁ Κύριός μας εἶχε πεῖ σὲ ὅσους θὰ

τὸν ἀκολουθοῦσαν νὰ μὴ φοβοῦνται ἐκείνους ποὺ σκοτώνουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ ὅσα φονεύουν τὴν ψυχὴ. «Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου· μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσώτερόν τι ποιῆσαι.» (Λουκ, ιβ', 4).

Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς μὲ τὸ μαρτύριό του ἀνοιξε τὴν πόρτα τοῦ Παραδείσου καὶ εἰσῆλθε χαίρων εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου Του. Μαρτύρησε καὶ κέρδισε τὴν Ἀνάσταση. Τὴν ἀνάσταση ποὺ ὅπως ὅλοι οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας ἔζησε μὲ τὸν ἀγῶνα του κατὰ τῆς ἀμαρτίας, μὲ τὴν προσευχή του, μὲ τὴ μετοχή του στὰ μυστήρια, μὲ τὸ μαρτύριο καὶ τὴν μαρτυρία τους. Ἡ πίστη του στὴν ἀνάσταση καὶ ἡ βεβαιότητα τῆς συνανάστασης του μὲ τὸν Χριστὸ τὸν ἔκαμε νὰ ἀντισταθεῖ στὸν πειρασμὸ καὶ νὰ προτιμήσει τὸ μαρτυρικὸ θάνατο ἀπὸ τὴν προδοσίαν τῆς πίστεως ἐπαναλαμβάνοντας μὲ ἄλλες λέξεις τὴν ἀποστολικὴ φράση «ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος».

Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς αὐτὸ μᾶς ἐπαναλαμβάνει σήμερα καὶ προσθέτει πὺς δὲν πρέπει νὰ φοβούμεστε κανένα κίνδυνο, καμμιά κρίση, ἀπ' ὅπου κι ἂν προέρχεται, καὶ νὰ μὴ χάνομε ποτὲ τὴν ἐλπίδα μας. Στὰ ἀδιέξοδα τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, ἔργα ἀνθρώπινα, ὑπάρχει ἡ διέξοδος τοῦ θαύματος τοῦ Θεοῦ. Ὅπως ἐκεῖνο τὸ Πάσχα τοῦ 1826, ποὺ οἱ χριστιανοὶ συνάχθηκαν γιὰ νὰ γιορτάσουν τὴν Ἀνάσταση ἐδῶ, καὶ παρουσιάστηκε ἔφιππος ὁ στρατηλάτης Ἅγιος Μηνᾶς καὶ ἀπέτρεψε τὴν σφαγὴ τους.

Ἀγαπητοί μου, «φιλομάρτυρες δεῦτε σήμερον χαρμονικῶς τῇ πανηγύρει συνδράμωμεν τοῦ ἀθλοφόρου μάρτυρος Μηνᾶ, καὶ τοῦτον τοῖς ἅσμασιν ὡς στέμμασι καταστέψωμεν».

Ἄς ἀφήσουμε τὴν ζάλη τῶν ἀμφιβόλων λογισμῶν ποὺ μᾶς ταράζει, καὶ ἄς γίνουμε ὅπως τὸν Μπαρμπαγιάννη τοῦ Καπετάν Μιχάλη ποὺ ἔβλεπε «μέσα στὸ σκοτάδι, νὰ φεγγοβολαίει, καβάλλα στὸ χρυσοχάμouro ντορὴ του, μὲ τὸ κόκκινο κοντάρι ἀκουμπισμένο στὸν ὦμο, μὲ τὰ ψαῖα του κοντόσγουρα γένια, μὲ τὴν ἀσημένια διχτάτη ἀρμάτα του, ὁ λεβεντόγερος προστάτης τοῦ Μεγάλου Κᾶστρου, ὁ Ἅγιος Μηνᾶς. [...] Κάθε μεσάνυχτα, τὴν ὥρα ποὺ ἔναι χαμένη στὸν ὕπνο ἢ πολιτεία, ὁ Ἅγιος Μηνᾶς κατεβαίνει ἀθόρυβα ἀπὸ τὸ κόνισμά του, παίρνει σβάρνα τὰ μουράγια, διαβαίνει στὶς ρωμαϊκὲς γειτονιές, ἂν ἔχουν ξεχάσει καμιὰν πόρτα ἀνοιχτή, τὴ σφαλνάει, ἂν κανεὶς χριστιανὸς εἶναι ἄρρωστος κι εἶναι φωτισμένο τὸ παραθύρι του, στέκεται καὶ παρακαλᾷ τὸ Θεὸ νὰ τὸν γιάνει. Κι ἅμα τελέψει τὴ βόλτα του, χαράματα πιά, γυρίζει πάλι στὸ κόνισμά του, καὶ κανένας δὲ θὰ καταλάβαινε τί μυστήρια γίνονται τὴν πᾶσα νύχτα, ἂν δὲν ἔβρισκε ὁ καντηλανάφτης τὸ πρῶν ποὺ πάει νὰ συγυρίσει τὴν ἐκκλησιά, τὸ ἄλογο τοῦ Ἅγιου Μηνᾶ ἰδρωμένο.

Αὐτὸς ὁ Μπαρμπαγιάννης καθὼς κοίταζε τὸν ἅγιον ν' ἀλαργαίνει καὶ νὰ λιώνει μέσα στὸ σκοτάδι ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ μουρμούρισε...». - Τὸν εἶδα πάλι

ἀπόψε, μεγάλη ή χάρη του, καλὰ θὰ πᾶνε οἱ δουλειές μου.

Τὸν βλέπομε ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἔμεῖς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μπαρμπαγιάννη σήμερα στὴν γιορτὴ του. Καὶ εἴμαστε βέβαιοι ἀποθέτοντας, δι'ευχῶν Σας, Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης καὶ Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μας κ.κ. Εἰρηναῖε, στὸ ἱερὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ χαριτόβρυτο λείψανο τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ, ποὺ ἀπὸ τὸ ἔτος 1733 θησαυρίζεται ἐδῶ ὡς «προῖκα τοῦ Σιναίου Νικηφόρου τοῦ ἐξ Ἡρακλείου στὸν προκάτοχό σας Κρήτης Γεράσιμο, πῶς καλὰ θὰ πᾶνε οἱ δουλειές μας, καλὰ θὰ πάει ὁ τόπος μας, ἡ Ἐκκλησία, ὁ κόσμος μας μὲ τὴν εὐχή του, τὴν βοήθεια καὶ τὴν χάρη του, ποὺ εἶθε νὰ μᾶς παρέχει, ὅπως πάντοτε, ἀφειδώλευτα.

Ἀρκεῖ μὲ ἐλπίδα καὶ ἔχοντας τὸν Ἅγιο Μηνᾶ καὶ ὅλο τὸ νέφος τῶν Ἀγίων, τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ὁσίων, νὰ ἀφήνομε, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅ,τι ἄλλο μᾶς ἀπασχολεῖ «καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν» καὶ «δι' ὑπομονῆς» νὰ ἀγωνιζόμαστε ὁ καθένας τὸν ἀγῶνα του «ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν». (Ἑβρ. ιβ' 1-2). Ἐκεῖνος ὁ Κύριος «ὁ χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» Χριστὸς μας, ἃς μᾶς ἀξιώσει τοῦ προσωπικοῦ μας ἀγιασμοῦ καὶ τῆς χαρᾶς τῆς βασιλείας Του, ὅπου αἰώνια θὰ ζοῦμε σὺν πᾶσι τοῖς ἀγίοις, μαζί μὲ τὸν προστάτη καὶ φύλακα τῆς ἡλιοφίλητης καὶ κυματόβρεκτης αὐτῆς πολιτείας καὶ τῆς Κρήτης ὁλόκληρης.

*Προσφώνσεις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
 Θεραπεύτης καὶ Σπτείας κ. Εὐγενίου,
 Ἀρχιεποῦ τῆς Συνοδικῆς Ἀντιπροσωπίας
 τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, κατὰ τὴν Θρονικὴν ἑορτὴν
 τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας (30.11.2010)*

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Ἐκπαλαὶ καὶ νῦν, ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά πάντων ἡμῶν τῶν υἱικῶν τέκνων καὶ ἀδελφῶν Σας, τῶν ὑπὸ τὸ καθηγιασμένον καὶ μαρτυρικὸν Ὑμέτερον Πατριαρχικὸν ὠμοφόριον ὄντων, εὐρίσκονται ἐστραμμένα πρὸς τὸ Ἱερὸν τῆς Ὁρθοδοξίας Κέντρον, τὸ αἰείφωτον Φανάριον, πρὸς τὸν Πρωτόκλητον Ἀποστολὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν τὸν καὶ προστάτην του, ἀλλὰ καὶ πρὸς Ὑμᾶς, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, τὸν πολυφίλητον καὶ πολυσέβαστον, τὸν καθαρὸν καὶ ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν αὐτοῦ, τὸν εὐκλεῶς πατριαρχεύοντα καὶ εὐσθενῶς ἐπιστηρίζοντα πάντας ἡμᾶς τοὺς ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην ὀρθοδόξους.

Ἡ υἱοπόθητος ἀγάπη πάντων ἡμῶν τῶν Μελῶν τῆς ἐκ τῆς πιστῆς καὶ ἀφοσιωμένης τῇ Μητρὶ Ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ θυγατρὸς Ἐκκλησίας Κρήτης προερχομένων ἀντιπροσώπων, ὠδήγησεν ὡς κινητήριος δύναμις τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου, εἰς τὰ σκηνώματα τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἵνα ἐν χαριέσσει ψυχῇ τε καὶ διαθέσει ἐπικοινωνήσωμεν μετὰ τῆς Ὑμετέρας Θεοτιμῆτου Κορυφῆς θεοπρεπῶς τε καὶ υἱοποθῆτως ἐν τῇ εὐσήμεν ταύτῃ ἡμέρᾳ.

Ἐνταῦθα βιοῦμεν καὶ συμπάσχομεν ὅσα ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου διὰ τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς ἀγάπης καὶ σοφοῦ οἰακοστρόφου, Πατρός τε καὶ Πατριάρχου ἡμῶν, κυρίου κυρίου Βαρθολομαίου ἐποίησεν καὶ καθ' ἡμέραν ποιεῖ.

Τὸ παρὸν ἔτος 2010 καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης ὑπῆρξεν ἐξόχως εὐεργετικὸν καὶ μεστὸν θείων εὐλογιῶν καὶ οὐρανίων δωρημάτων. Τὴν ὁμόφωνον ἡμετέραν Συνοδικὴν Ἀπόφασιν περὶ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀποκτήσεως ὑπὸ πάντων ἡμῶν τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, ὡς Ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου, καὶ τῆς τουρκικῆς ὑπηκοότητος, σεπταῖς Ὑμετέραις ἐνεργείαις, ἐπηκολούθησεν ἡ ἐπιψήφισις ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ν 3848/2010, ὅστις ἐνισχύει καὶ προσδιορίζει τὴν νομικὴν ὑπόστασιν τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς αὐτῆς Συνόδου, πρωτίστως ὅμως ἀναγνωρίζει τὸ σεπτὸν Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριαρχεῖον ὡς Διοικοῦσα Ἀρχὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐπικρατείᾳ.

Εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμ. 42, 42 καὶ 44 ἄρθρα τοῦ ὡς ἄνω Νόμου περιέχονται εὐεργετικαὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης διατάξεις, ὡς ἡ μετατροπὴ διακονικῶν θέσεων εἰς θέσεις λαϊκῶν ὑπαλλήλων καὶ ἡ ἀπόδοσις ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 2011

τῆς εἰσφορᾶς τῶν Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης διὰ τὸ ἐπίσημον δελτίον τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης «ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΙΤΟΣ».

Διὰ τοῦ εἰρημένου Νόμου δίδεται πλέον ἡ δυνατότης εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, τῇ ἐγκρίσει τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, νὰ ἐκδίδῃ, δι' ἀποφάσεων αὐτῆς, Κανονισμοὺς καὶ Διοικητικὰς Πράξεις κανονιστικοῦ περιεχομένου, διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν ἐσωτερικῶν θεμάτων αὐτῆς.

Ὡσαύτως, διὰ τοῦ ἰδίου Νόμου, δίδεται ἐπὶ πλέον ἡ δυνατότης τόσον εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Μεγαλονήσου, νὰ συνάπτουν προγραμματικὰς συμβάσεις μετὰ φορέων τοῦ Δημοσίου, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων κοινῆς ὠφελείας.

Ἡ ἱστορικὴ αὕτη τομὴ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν τῆς Μεγαλονήσου, μετὰ τὴν παρέλευσιν πενήντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς ψηφίσεως τοῦ ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ 1961 (Ν.4149/1961), ἐπιτυγχάνεται ἄνευ καταργήσεως αὐτοῦ.

Διὰ πρώτην φορὰν διευρύνεται ἡ διοικητικὴ δικαιοδοσία τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, συμφώνως πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης, διὰ τῆς θεσμοθετήσεως ἐγκριτικῆς ἀρμοδιότητος Αὐτοῦ διὰ Κανονισμοὺς καὶ Διοικητικὰς Πράξεις Κανονιστικοῦ περιεχομένου, ἐναρμονισμένας καὶ συμφώνους πρὸς τὴν πολιτειακὴν νομοθεσίαν καὶ τὸ θεσμικὸν πλαίσιον τῶν ἀπαραγράπτων κανονικῶν δικαιωμάτων τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης.

Οὕτως, διὰ τῆς εἰρημένης ταύτης νομοθετικῆς ρυθμίσεως οὐχὶ μόνον ἀποκαθίσταται ἡ νομικὴ ὑπόστασις τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, ἀλλὰ κυρίως τὸ Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριαρχεῖον ἀναγνωρίζεται ὡς Δημόσιος Φορεὺς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν χώρον καὶ ἡ ἰδιότης αὕτη ἐνισχύει ἔτι περισσότερο τὸν νομικὸν Αὐτοῦ χαρακτῆρα ὡς Φορέως Δημοσίου Διεθνοῦς Δικαίου.

Ἐν τῷ πλαίσιῳ τῶν διαμορφουμένων τούτων προϋποθέσεων καὶ δυνατοτήτων καὶ διὰ νέων Ἱεραρχῶν, ὡς οἱ παρόντες Σεβ. ἅγιοι Ἀδελφοὶ Μητροπολῖται Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέας καὶ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Εὐγένιος, εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἐτύχομεν τοῦ ἐφετοῦ, ἥτοι τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ρύθμισιν τῶν ἐκκρεμούντων ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, ἀλλά, πρωτίστως καὶ κυρίως, τὴν συνέχισιν τῆς πλήρους εὐθυγραμμίσεως καὶ στοιχίσεως πρὸς τὰ κελεύσματα τῆς Μητρὸς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἥτις ἔχει καὶ διὰ πολιτειακοῦ πλέον Νόμου τὸν πρῶτον καὶ τὸν τελευταῖον λόγον.

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Ἀποτελεῖτε δι' ἡμᾶς, τοὺς Σεβ. Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, τὸν Πνευματικὸν Πατέρα καὶ ποδηγέτην, τὸν ἄγρυπνον ὀφθαλμὸν τῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐνομίας, τὸν ἀριστοτέχνην οἰακοστρόφον τῆς νοητῆς ὁλκάδος τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐν τῷ οἰκουμενικῷ τῆς Ὁρθοδοξίας πελάγει, τοῦ

ὁποίου τοὺς οἶακας σοφῶς, θεαρέστως καὶ ἐπαξίως κατευθύνετε.

Ἡμεῖς, ὡς τέκνα πιστὰ καὶ ἀποδεδειγμένως ἀφοσιωμένα εἰς τὴν πολύτιμον καὶ πολυφίλητον Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Ὑμετέραν σεπτὴν Κορυφὴν Αὐτῆς, συστοιχοῦμεθα πρὸς Ὑμᾶς καὶ ἀναγνωρίζομεν τὸν βαρὺν Σταυρὸν τῆς Οἰκουμενικῆς Ὁρθοδοξίας, τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος καὶ τῆς πολυευθύνου ἀποστολῆς, τὸν ὁποῖον ἀόκνως ἐπ' ὧμων βαστάζετε, καὶ ὡς Συγκυρηναῖοι ἐπιθυμοῦμεν ὅπως συνδράμωμεν καὶ ἔστω ἐπ' ὀλίγον ἀναψύξωμεν τὴν ἐκούσιον ταύτην καὶ μαρτυρικὴν ἄρσιν τῆς πρωτοφανοῦς πρωθιεραρχικῆς αὐτοθυσίας.

Σεπταῖς Ὑμετέραις Εὐχαῖς ἡ Ἐκκλησία ἐπέτυχεν ὅσα προηγουμένως ἀνέφερον.

Ὅθεν, τὸ μέλλον προδιαγράφεται ἰσχυρὸν καὶ βέβαιον καὶ ἀνάλογον τῶν δυσχειμέρων ἐποχῶν καὶ περιστάσεων, ἡ δὲ πρόληψις ἐπιφέρει συντόμως καὶ τὴν θεραπείαν.

Εὐχάριστον δὲ γεγονὸς καὶ λίαν εὐεργετικὸν τυγχάνει ἡ παρασχεθεῖσα ὑπὸ τῶν σεβαστῶν Ἀρχῶν τῆς χώρας ταύτης δυνατότης εἰς τοὺς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ Ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου ἀποκτήσεως καὶ τῆς τουρκικῆς ὑπηκοότητος, ἐπίτευγμα ὑψηλὸν τῆς ἀόκνου προσπαθείας καὶ τῆς ἐγνωσμένης διορατικότητος Ὑμῶν τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, καὶ καρπὸς περιβεβλημένου τοῦ κύρους καὶ τῆς Ὑμετέρας Πατριαρχικῆς ἀξίας καὶ τιμῆς.

Εὐχεσθε, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, ὅπως οἱ πάντες κατὰ τὴν προτροπὴν τοῦ Ἀποστόλου «σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης» (Ἐφ. 4,3) καὶ «ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὃς ἔστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ Χριστὸς» (Ἐφ. 4,15), θεαρέστως τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ καὶ Ὑμᾶς προσωπικῶς ἀναπαύσωμεν καὶ τὴν ἐνταῦθα μεθ' Ὑμῶν ἐπικοινωνίαν εἰς Θεοκοινωνίαν ἀχθήσωμεν καὶ τέλους χρηστοῦ ἐπιτύχωμεν.

Πολλὰ καὶ ἐπιτυχῇ ἐν ἀμφιστεφεῖ ὑγιεῖα τε καὶ ρώμῃ ἔτη ἀπὸ καρδίας βαθυσεβάστως τῇ σεπτῇ γερασμίᾳ Ὑμετέρᾳ Κορυφῇ εὐχόμεθα, πρὸς εὐκλειαν καὶ δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ καὶ τῆς Μητρὸς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Εὐχεσθε καὶ δι' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου καὶ διὰ τοὺς ἀγίους Ἀδελφοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ διὰ τὸν νέον Ἀρχιεραρχία τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, Ἀρχιμ. Κύριλλον Διαμαντάκη, πολλὰ κοπιῶντα ἐπὶ δεκαετίαν σχεδὸν εἰς τὸ ὑπεύθυνον καὶ ὑψηλὸν καθῆκον τῆς ἐμπειστημένης ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης διακονίας ἐκ τῶν θέσεων τοῦ Κωδικογράφου καὶ Ὑπογραμματέως Αὐτῆς.

Εὐχεσθε πατρικῶς καὶ ἐπευλογῆσατε τοὺς Πανοσ. Καθηγουμένους τῆς ἱστο-

ρικῆς Μονῆς Ἀρκαδίου Ρεθύμνης Ἀρχιμ. Μύρωνα καὶ τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς Τοπλοῦ Σητείας Ἀρχιμ. Φιλόθεον.

Πάλιν καὶ πολλάκις εὐχαριστοῦντες διὰ τὴν παροῦσαν διαγενομένην τιμὴν καὶ ἀκρόασιν, εὐλαβῶς καὶ ἐορτίως εὐχόμεθα καὶ μυχιοευχετικῶς ἀσπαζόμεθα τὰς θεοβλύστους σεπτὰς Πατριαρχικὰς Ὑμετέρας χεῖρας, τὰς χαριτοβρύτους εὐλογίας διηνεκῶς ἀπολαβόντες ἡμεῖς τε καὶ τὸ χάριτι Θεοῦ ἐμπεπιστευμένῳ ἡμῖν ποίμνιον.

Πολλὰ τὰ ἔτη Σας Παναγιώτατε, Πάτερ καὶ Δέσποτα!.

Ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ Βυζάντιο: οἱ τρεῖς περίοδοι τῆς φιλοσοφίας κατὰ τὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ

τοῦ Δρ. Ἰωάννου Ν. Λίλη,
Λέκτορος τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας
Ἡρακλείου Κρήτης

Εἰσαγωγή

Μέ τόν ὄρο *Βυζαντινὴ Φιλοσοφία* ἐννοοῦμε τὴν ἐνασχόληση τῶν συγγραφέων τῆς βυζαντινῆς περιόδου μέ τὰ καθ' ἑαυτὸ ἀρχαιοελληνικά φιλοσοφικά κείμενα. Ἡ ἐν λόγω ἐργασία ἀφορᾷ τὰ κείμενα τοῦ 9ου αἰώνα μ.Χ. καὶ ἐξῆς, μέχρι τὴν κατάρρευση τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὅπως τὰ κείμενα τοῦ Μ. Φωτίου καὶ τοῦ Μιχαήλ Ψελλοῦ, τοῦ Ἀρέθα, τοῦ Πλήθωνα καὶ ἄλλων σοφῶν, οἱ ὁποῖοι ἀσχολήθηκαν διεξοδικά μέ τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων,¹ γεγονός πού δέν παρατηρεῖται στοὺς προηγούμενους βυζαντινοὺς αἰῶνες. Ἀπὸ τόν 1ο μ.Χ. αἰώνα μέχρι τόν 9ο δέν ἔχουμε *βυζαντινὴ φιλοσοφία*, ἀλλὰ τὴ φιλοσοφία τοῦ τέλους τῆς ἀρχαιότητος, θὰ λέγαμε τοῦ ὕστερου Ἑλληνισμοῦ, στοὺς τρεῖς πρώτους μ.Χ. αἰῶνες, μέχρι τόν 3ο περίπου αἰώνα, καθὼς καὶ τὴ χρησιμοποίηση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς ὁρολογίας ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μεταξύ 4ου καὶ 9ου αἰώνα.

Συνεπῶς ἡ παρουσία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας στό Βυζάντιο μπορεῖ νά χωριστεῖ σέ τρεῖς περιόδους : α) 1^{ος} – 3^{ος} αἰώνας, ἡ συνέχιση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ μετὰ τὴν ἐποχὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, β) 4ος – 9ος αἰώνας ἡ χρησιμοποίηση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ διατύπωση τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος καὶ γ) 9ο – 15ο αἰώνας ἡ ἐπίσημη ἐνασχόληση τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων μέ τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων φιλοσόφων.

Ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τό θέμα μας, ἔχει ἡ διαφωνία τοῦ Λίνου Γ. Μπενάκη μέ τόν Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Νίκο Πολίτη, ὁ ὁποῖος σέ βιβλίο τοῦ δίνει τόν τίτλο ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία εἰς τό Βυζάντιο. Α τόμος : Α' – Στ' αἰῶνες, ἐνῶ κατὰ τό Λίνο Μπενάκη θὰ ἔπρεπε νά εἶναι « Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία στοὺς πρώτους ἑξὶ χριστιανικοὺς αἰῶνες » γιὰ δέν μπορούμε νά μιλοῦμε γιὰ Βυζαντινὴ Φιλοσοφία πρὶν ἀπὸ τόν 9ο τουλάχιστον αἰώνα. Προηγουμένως ἔχουμε τὴν Φιλοσοφία τοῦ ὕστερου Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν γνώση καὶ χρῆση τῆς ἐθνικῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες Πατέρες καὶ θεολόγους (ὡς τόν

¹ Βλ. Μπενάκη, *Βυζαντινὴ Φιλοσοφία* σελ. 3 – 4.

Ἰωάννη Δαμασκηνό) στὶς ἀνατολικές Ρωμαϊκές ἐπικράτειες καί στὸ πρῶιμο Βυζάντιο»². Διαφωνία, ἀλλὰ πιὸ ἥπιας μορφῆς, ἐκφράζει ὁ Μπενάκης καί μέ τόν ἀείμνηστο Καθηγητὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Νίκου Ματσούκα, ὁ ὁποῖος τό 1994 κυκλοφόρησε τό ἔργο του *Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Φιλοσοφίας*, ἀπό τίς ἐκδόσεις Βάνιας, τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Μπενάκης διαφωνεῖ μέ τούς τίτλους πού δίνει ὁ Ματσούκας στά κεφάλαια τοῦ ἐν λόγω ἔργου *Οἱ πρῶτοι πέντε αἰῶνες* καθὼς καί *Ἀπό τόν 6ο ὡς τόν 9ο αἰῶνα*, γιατί ὡς κεφάλαια ἐνός ἔργου πού λέγεται *Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Φιλοσοφίας* δίνουν τήν ἴδια ἐντύπωση μέ τό ἔργο τοῦ Νίκου Πολίτη, πὼς οἱ πρῶτοι δηλαδή 9 αἰῶνες τοῦ Βυζαντίου παρουσιάζουν *Βυζαντινὴ Φιλοσοφία*. Ἀντιθέτως ὁ Λίνος Μπενάκης συμφωνεῖ μέ τήν τιτλοφόρηση τῶν ἐπόμενων κεφαλαίων ἀπὸ τό Ματσούκα, στὸ προαναφερθέν ἔργο του, πού ἔχουν τό ὄνομα *Σταθμοὶ τῆς Βυζαντινῆς διανόησης*, γιατί κατὰ τό Μπενάκη τιτλοφοροῦνται πιὸ προσεκτικά.³ Ὁ Νίκος Ματσούκας στὸ ἔργο του *Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Φιλοσοφίας* δέν ἐντοπίζει τήν παρουσία τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας στοὺς σχολιασμοὺς τῶν κλασικῶν κειμένων ἀπὸ τούς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς· αὐτὴν τήν ἐργασία τὴ θεωρεῖ σεβαστή, ἀλλὰ δευτερεύουσα. Ὁ Ματσούκας ψηλαφεῖ τήν ἑλληνικὴ φιλοσοφία στήν ἀφομοίωση τοῦ ἑλληνικοῦ τρόπου ζωῆς σέ ὅλο τό φάσμα τῆς βυζαντινῆς ζωῆς : θεολογία, νομική, τέχνη, ἀρχιτεκτονική, ἐπιστῆμες, διπλωματία.⁴ Ἀπολύτως σύμφωνο βρίσκει τό Λίνο Μπενάκη ἡ μελέτη τοῦ Νίκου Ματσούκα *Τὸ περιεχόμενο τῆς Βυζαντινῆς Φιλοσοφίας. Κρίσεις πάνω στὸ ἔργο τοῦ Β. Ν. Τατάκη "ἡ Βυζαντινὴ Φιλοσοφία"*, δημοσιευμένη στήν *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ.* σελ. 391 – 405, 1992. Ὁ Μπενάκης συμφωνεῖ καί μέ τό περιεχόμενο ἀλλὰ καί μέ τὰ κύρια χαρακτηριστικά της Φιλοσοφίας στὸ Βυζάντιο, ὅπως παρουσιάζονται ἀπὸ τό Ματσούκα. Ἐπιπλέον συμφωνεῖ καί μέ τήν ἐντονη διάκριση τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τὴ θεολογία, τήν ὁποία δίνει μέ ἔμφαση ὁ Καθηγητὴς Ματσούκας στὸ παραπάνω ἔργο του.⁵

Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Ἀμβούργου Klaus Oehler ἐκφράζει μία ἄλλη γνώμη, ἡ

² Μπενάκη, *Βυζαντινὴ Φιλοσοφία*, σελ. 3.

³ Βλ. Μπενάκη, *Βυζαντινὴ Φιλοσοφία*, σελ. 3.

⁴ Βλ. Ματσούκα, *Βυζαντινὴ Φιλοσοφία*, σελ. 34 – 35 : «Θά ἔλεγα πὼς ὁ Πλάτων ἐπέζησε στήν ἀσκητικὴ θεολογία, μέ τὴ διδασκαλία γιὰ τὴ μεταμόρφωση τοῦ λογιστικοῦ, τοῦ θυμοειδοῦς καί τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, καί ὄχι στὰ χειρόγραφα καί στοὺς σχετικούς σχολιασμοὺς χωρίων» σελ. 151 : «...ὁ ἔρωτας πρὸς τήν ἑλληνικὴ σοφία, ἐκρηκτικὰ παρουσιάζομενος κατὰ ὁρισμένους ἐποχές καί πραγματώμενος στὶς ἀναδιοργανώσεις τῶν πανεπιστημίων καί τῶν σχολῶν, ἔχει μεγίστη σπουδαιότητα, καί δέν ἀποτελεῖ ἀπλῶς κάποιες "ἀναγεννητικὲς" ἐξάρσεις παράλληλες πρὸς τὴ θεολογία, καί ἀνεξάρτητες ἀπὸ αὐτήν. Μέ ἄλλα λόγια, ἂν τυχόν δέν ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ ἀφομοιωμένη κατὰ πρωτότυπο τρόπο ἑλληνικότητα ἀπὸ τήν τέχνη καί τὴ θεολογία καί τήν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, θά 'τῶν ἀδιανόητες οἱ κατὰ καιροὺς ἐμφανιζόμενες "ἀναγεννητικὲς" ἐξάρσεις καί ἐκρήξεις»...ὁ Ἀρέθας καί οἱ προγενέστεροι καί μεταγενέστεροί του ἀποτελοῦν δείγματα ζωῆς ἐνός περιρρέοντος κλίματος, μέ ἄλλο λόγια τῆς ἑλληνορθόδοξης πολιτιστικῆς ἐμπειρίας πού δέχονται τὴν ταυτότητα τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, δέν δημιουργοῦν ὥστόσο αὐτὴν τὴν ταυτότητα».

⁵ Βλ. Μπενάκη, *Βυζαντινὴ Φιλοσοφία*, σελ. 9.

όποια κατά βάση συμφωνεί με αυτή του Λίνου Μπενάκη. Ο Oehler θεωρεί ως όρόσημο για την έναρξη της Βυζαντινής Φιλοσοφίας όχι τον 9ο αιώνα αλλά τό 529 μ.Χ., έτος κατά τό οποίο ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Ίουστινιανός έκλεισε την Πλατωνική Άκαδημία «σηματοδοτώντας φαινομενικά τό τέλος αρχαίας έλληνικής φιλοσοφίας».⁶ Ο Oehler τονίζει ιδιαίτέρως τό φαινομενικά γιατί όπως σημειώνει : «ή έλληνική φιλοσοφία δέν εξέπνευσε τό 529 μετά από μία πορεία χιλίων χρόνων, αλλά αντιθέτως είχε μπροστά της μία δεύτερη χιλιετία περαιτέρω ανάπτυξης. Αυτή ή δεύτερη μεγάλη φάση, ή οποία είναι ή Βυζαντινή Φιλοσοφία, δέν μπορεί – όπως γινόταν κατά κανόνα ως σήμερα – νά παρουσιάζεται άπαξιωτικά ως μία άπλή ιστορία αρχαιοελληνικών έπιρροών σέ χριστιανούς λογίους. Ή Βυζαντινή Φιλοσοφία είναι κάτι πολύ περισσότερο : μία άμεση, ζωντανή συνέχεια της Έλληνικής Φιλοσοφίας κατά τή βυζαντινή περίοδο».⁷

α. Ο Ύστερος Έλληνισμός

Φιλοσοφία του ύστερου Έλληνισμού είναι τά φιλοσοφικά κείμενα που παράγονται κατά την έλληνιστική εποχή, καθώς και τούς τρεις πρώτους περίπου χριστιανικούς αιώνες από τούς έθνικούς δασκάλους, όπως είναι ο Πλωτίνος. Τά συγκεκριμένα κείμενα δέν μπορούν νά ένταχθούν στή Βυζαντινή Φιλοσοφία καθώς είναι καθαρά ή αρχαία έλληνική φιλοσοφία προσωπικά άφομοιωμένη και προεκτεινόμενη από μετέπειτα έθνικούς δασκάλους.

Θά δώσουμε ένα παράδειγμα για νά γίνουμε περισσότερο συγκεκριμένοι. Ο Άριστοτέλης, μαθητής του Πλάτωνα και ο λαμπρότερος εκπρόσωπος της κλασικής φιλοσοφίας στίς μετέπειτα περιόδους του σχολαστικισμού και της αναγεννήσεως, έπλασε τον όρο *ένέργεια* στην προσπάθειά του νά περιγράψει τον κοσμοείδωλό του. Ο Σταγειρίτης φιλόσοφος συλλαμβάνει την πραγματικότητα ως μία ιεραρχία όπου στην κορυφή βρίσκεται ή *πρώτη άκίνητη ουσία* και στη βάση βρίσκονται *οί πρώτες ουσίες*. Τά όντα κινούνται από τή βάση προς την κορυφή και αυτή ή κίνηση γίνεται από τό δυνάμει όν στό *ένεργεία* (έν έργω). Η κορύφωση του *ένεργεία* είναι ή *έντελέχεια* (έν έργω *έχειν*), και αυτή ή κορύφωσή του *ένεργεία* φέρνει τή συνάντηση με την πρώτη άκίνητη ουσία. Συνεπώς στην κορυφή της ιεραρχίας ή *ένέργεια* γίνεται ουσία καθώς συναντιέται μαζί της.⁸ Ο Άριστοτέλης στό *Έργο του Μετά τά Φυσικά*, διατυπώνει την άποψη πως ή *πρώτη άκίνητη ουσία* βρίσκεται σέ τέλεια κατάσταση, γιατί εκεί ή ουσία

⁶ Βλ. Oehler, *Έλληνική Φιλοσοφία*, σελ. 1.

⁷ Oehler, *Έλληνική Φιλοσοφία*, σελ. 4.

⁸ Πρβλ. για τό θέμα Oehler, *Έλληνική Φιλοσοφία*, σελ. 11.

είναι *ἐνέργεια*, καί ἔτσι ὅ,τι ὑπάρχει εἶναι τέλειο.⁹ Σέ αὐτήν τήν κατάσταση τῆς θείας τελειότητος δέν μπορεῖ νά υπάρξει καμία *ἐνέργεια*, ὡς κίνηση νά ἀποκτηθεῖ κάτι, καί γι' αὐτό στήν κορυφή τῆς ἱεραρχίας καί ἡ *ἐνέργεια* ἔγινε οὐσία (ἔπαψε νά ὑπάρχει τό ἔργο – ἐν ἔργῳ) ἀλλά εἶναι καί ἀκίνητη· δέν ὑπάρχει κίνηση γιά νά ἀποκτηθεῖ κάτι.

Εἶναι χαρακτηριστικό μάλιστα ὅτι ἡ παρουσίαση τοῦ ἀριστοτελικοῦ κοσμοειδώλου γίνεται μέ βάση τίς ἐπιστῆμες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καί τή σύλληψή τους ἀπό τόν Ἀριστοτέλη. Γιά τόν Ἀριστοτέλη ὅλες οἱ ἐπιστῆμες βρίσκονται σέ μία διάταξη, ἡ ὁποία ξεκινάει ἀπό τήν αἴσθηση καί καταλήγει στίς τρεῖς ἀνώτερες ἐπιστῆμες : τή φυσική, τά μαθηματικά καί τή θεολογία· ἡ θεολογία εἶναι αὕτη πού ἀσχολεῖται μέ τό *πρῶτον ἀκίνητον* κινουῦν.¹⁰ Εἶναι προφανές πῶς στήν ἀριστοτελική διδασκαλία ἐπιστῆμες, φιλοσοφία, καί ὁ κόσμος πού μᾶς περιβάλλει βρίσκονται σέ ὀργανική σχέση καί ἀλληλεξάρτηση καί μέ ἀφορμή τήν περιγραφή αὐτῆς τῆς σύλληψης ὁ γλωσσοπλάστης Ἀριστοτέλης πλάθει τόν ὄρο *ἐνέργεια*.

Ὁ Πλωτίνος, τελευταῖος ἐκπρόσωπος τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφίας πρίν τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας,¹¹ χρησιμοποιοῖ ἐπίσης τόν ὄρο *ἐνέργεια*, καθὼς περιγράφει τό δικό του κοσμοεἶδωλο. Συγκεκριμένα ὑποστηρίζει πῶς ἡ ὅλη πραγματικότητα ἀποτελεῖται ἀπό τό Ἐν, τό Νοῦ, τήν Ψυχή, τήν φύση καί τήν ὕλη. Τό Ἐν εἶναι ἡ κυρίαρχη θεότητα, πού ξεδιπλώνεται σέ Νοῦ καί κατόπιν σέ Ψυχή. Οἱ θεῖοι αὐτοί κόσμοι ξεδιπλώνονται μετά στή φύση καί στήν ὕλη, ἡ ὁποία ὡς τό κατώτατο σκαλοπάτι δέν ἔχει μορφή, ἐνῶ ἡ φύση εἶναι ἡ αἰσθητή πλευρά πού ἔχει μορφή.¹² Ὁ Πλωτίνος καθὼς τονίζει πῶς ἕνας εἶναι ὁ Νοῦς, πού ἀπορρέει ἀπό τόν Ἐν καί μία ἡ Ψυχή μέσα στήν ἐνιαία πραγματικότητα, ἀποκαλεῖ τό Νοῦ καί τήν Ψυχή *ἐνέργεια* οὐ δυνάμει. Μάλιστα ὑπογραμμίζει πῶς ἔγιναν *ἅπαντα ἐκ τῆς οὐσίας* καί *σὺν τῇ οὐσίᾳ*¹³ οὐσία καί *ἐνέργεια* ταυτίζονται

⁹ Ἀριστοτέλους, *Μετὰ τὰ φυσικά*, Λ, 1071 b : «Ἔστι τι ὃ οὐ κινούμενον κινεῖ, αἰδῖον καί οὐσία καί ἐνέργεια οὐσα» Γ, 1012 b : «Ἔστι γάρ τι ὃ αἰεὶ κινεῖ τὰ κινούμενα, καί τὸ πρῶτον κινουῦν ἀκίνητον αὐτό» Λ, 1072 ab : «Κινεῖ δὲ ὥδε τὸ ὀρεκτὸν καί τὸ νοητὸν» κινεῖ οὐ κινούμενον ... ὅτι ὃ ἔστι τὸ οὐ ἔνεκα ἐν τοῖς ἀκινήτοις, ἡ διαίρεσις δηλοῖ... κινεῖ δὲ ὡς ἐρώμενον».

¹⁰ Ἀριστοτέλους, *Μετὰ τὰ φυσικά* Α, 982b. *Μετὰ τὰ φυσικά* Λ, 7, 1072 a – 8, 1073a.

¹¹ Oehler, *Ἑλληνική Φιλοσοφία*, σελ. 6 : «ὁ Νεοπλατωνισμός, ἐπίτευγμα ἀναμφίβολα συστηματικοῦ στοχασμοῦ, εἶναι τό τελευταῖο δημιούργημα τῆς συστηματικότητος καί τῆς μεθοδικότητος ἐκείνης πού χαρακτήριζε τίς φιλοσοφικές σχολές ἥδη ἀπὸ τήν ἀρχὴ ἑλληνιστικῶν χρόνων ὡς τήν ἐποχὴ του».

¹² Βλ. Ματσούκα, *Φιλοσοφία*, σελ. 293.

¹³ Πλωτίνου, *Ἐννεάδες* 6,4,4, : «Πῶς οὖν τὸ ὄν καί τὰ ὄντα καὶ νοῦς πολλοὺς καὶ ψυχὰς πολλὰς εἰ τὸ ὄν πανταχοῦ ἔν καὶ μὴ ὡς ὁμοειδὲς καὶ νοῦς εἷς καὶ ψυχὴ μία; - Ἀλλὰ πῶς ψυχαὶ πολλαὶ καὶ νοῖ πολλοὶ καὶ τὸ ὄν καὶ τὰ ὄντα; - Ἐν γὰρ τῷ ὅλῳ αἱ πολλαὶ ἤδη οὐ δυνάμει, ἀλλ' ἐνέργειᾳ ἐκάστη· οὔτε γὰρ ἡ μία ἢ ὅλη κωλύει τὰς πολλὰς ἐν αὐτῇ εἶναι οὔτε αἱ πολλαὶ τὴν μίαν» 6, 9, 9 : «Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ χορείᾳ καθορᾷ πηγὴν ζωῆς, πηγὴν δὲ νοῦ, ἀρχὴν ὄντος, ἀγαθὸν αἰτίαν, ρίζαν ψυχῆς· οὐκ ἐκχεομένων ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνου, εἴτ' ἐλλατύνων· οὐ γὰρ ὄγκος ἢ φθαρτὰ ἂν ἦν τὰ γεννώμενα. Νῦν δὲ ἔστιν αἰδία, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ὡσαύτως μένει οὐ μεμερισμένη εἰς αὐτὰ, ἀλλ' ὅλη μένουσα. Διὸ κακεῖνα μένει· οἷον εἰ μένοντος ἡλίου καὶ τὸ φῶς μένει» 3, 7, 4 : «Ἐνορᾶται γὰρ ἐνοῦσα παρ' αὐτῇ ὅτι καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα λέγομεν ἐκεῖ εἶναι ἐνυπάρχοντα ὁρῶντες γέγονεν ἐκ τῆς οὐσίας ἅπαντα καὶ σὺν τῇ οὐσίᾳ».

καί δέν χωρίζουν. Γίνεται εὐδιάκριτο πώς καί ἐδῶ ὁ ὅρος *ἐνέργεια*, χρησιμοποιεῖται γιά νά περιγράψει ὁ Πλωτίνος τό δικό του κοσμοεῖδωλο, τό ὁποῖο βασίζεται καί συνεχίζει τή φιλοσοφική σκέψη τοῦ Ἀριστοτέλη, καθώς οἱ ὅροι *ἐνέργεια* καί *οὐσία* ταυτίζονται.

β. Ἡ χρήση τῆς φιλοσοφίας ἀπό τούς ἐκκλησιαστικούς πατέρες

Εἶναι ἀλήθεια πώς οὔτε ἡ γνώση καί ἡ χρήση τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μεταξύ 4ου καί 9ου αἰῶνος (τελευταῖο ἐκπρόσωπο θά ἀναφέραμε τόν Ἰωάννη Δαμασκηνό) μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ ὡς *Βυζαντινὴ Φιλοσοφία*, ὅπως ἀκριβῶς καί ἡ περίοδος τοῦ ὕστερου Ἑλληνισμοῦ, γιατί τά κείμενα τῶν ἐν λόγω συγγραφέων δέν ἔχουν ὡς σκοπό νά ἐρμηνεύσουν, νά σχολιάσουν κείμενα ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καί νά ἐπεκτείνουν τή σκέψη τους, ἀλλά νά διδάξουν τά κείμενα τῆς Ἀγίας Γραφῆς καί τῆς Ἐκκλησίας, μέ ὅλα τά δημιουργικά της ἔργα, χρησιμοποιώντας ὡς μέσον καί ὁρολογία τήν ἀρχαία ἐλληνική φιλοσοφία.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, συγγραφέας τοῦ 8ου μ.Χ. αἰῶνα, δίνει μία ἀπό τίς πιό εὐστοχες περιγραφές γιά τήν παρουσία τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας στή διατύπωση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δόγματος. Στό ἔργο του *Πρός τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἀγίας εἰκόνας* ρωτᾷ τόν ἀναγνώστη του «*ποῦ βρῆκες στήν Παλαιὰ Διαθήκη ἢ στό Εὐαγγέλιο τό ὄνομα τῆς Τριάδος, ἢ τό ὁμοούσιον ἢ τό μία ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ, δύο φύσεις, αὐτολεξεί; Ἀλλά ὅμως, συνεχίζει, ἐπειδή τά ὀρίσαν αὐτά οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀπό τίς ἰσοδύναμες μέ αὐτά λέξεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς τά δεχόμεστε καί αὐτοὺς πού δέν τά δέχονται τούς ἀναθεματίζουμε*»: «Ποῦ εὗρες ἐν τῇ Παλαιᾷ ἢ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὄνομα Τριάδος ἢ ὁμοούσιον ἢ μίαν φύσιν θεότητος τρανῶς ἢ τρεῖς ὑποστάσεις αὐτολεξεί ἢ μίαν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ ἢ δύο φύσεις αὐτολεξεί; Ἀλλ' ὅμως ἐπειδή ἐκ τῶν ἰσοδυναμουσῶν λέξεων τῶν ἐν τῇ γραφῇ κειμένων ὥρισαν ταῦτα οἱ ἅγιοι πατέρες, δεχόμεθα καί τοὺς μή δεχόμενους ἀναθεματίζομεν».¹⁴ Σύμφωνα μέ τό παραπάνω κείμενο ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει πρωτίστως εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς ἀλήθειας τῆς Ἀγίας Γραφῆς μέ ἰσοδύναμες λέξεις. Ἡ ἐπανάληψη τῆς λέξεως «*αὐτολεξεί*» δύο φορές σέ μία σειρά δείχνει ἀκριβῶς τό γεγονός πώς ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου πρέπει νά συνεχιστεῖ ἀνόθευτη, χωρίς καμία ἀλλοίωση, ἐνῶ εἶναι δευτερεῦον θέμα τό πῶς θά ἐκφραστεῖ ἐξωτερικά αὐτή ἡ ἀλήθεια. Ἄν δέν εἶναι ἀκριβῶς οἱ ἴδιες δέν ἐνοχλεῖ, ἀρκεῖ νά ἔχουν τό ἴδιο περιεχόμενο, χωρίς νά ἀλλοιώνουν τή εὐαγγελική ἀλήθεια. Ἡ χρησιμοποίηση τῆς φιλοσοφικῆς ὁρολογίας σέ αὐτό τό ἔργο

¹⁴ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Πρός τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἀγίας εἰκόνας λόγοι τρεῖς*, [B. Kotter, Walter – De Gruyter 1975, t. III (Patristische Texte und Studien 17)] 11¹⁻⁸.

ἦταν ἐπιτακτική ἀνάγκη, γιατί μέ τή φιλοσοφική ὀρολογία προσπαθοῦσαν οἱ αἰρετικοί νά ἀλλοιώσουν τή διδασκαλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς καί τῆς Ἐκκλησίας, καί ἐπομένως μέ τά ἴδια ὄπλα ἔπρεπε νά ἀπαντήσουν οἱ Ἐκκλησιαστικοί Πατέρες.

Γιά νά γίνει κατανοητή ἡ χρήση τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφίας ἀπό τοὺς θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας θά ἀναφέρουμε καί πάλι τή χρήση τοῦ ἀριστοτελικοῦ ὄρου ἐνέργεια ἀλλά αὐτή τή φορά ἀπό τήν πλευρά τῆς θεολογίας. Συγκεκριμένα γιά τοὺς βυζαντινοὺς θεολόγους ἐνέργεια εἶναι ἡ δραστική κίνηση τῆς φύσεως¹⁵ (δέν χωρίζεται ἀπό τή φύση, ἀλλά διακρίνεται ἀπό αὐτήν), καί ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς ἐλεύθερης βουλήσεως τοῦ Θεοῦ.¹⁶ Ἡ χρησιμοποίηση τοῦ ὄρου ἐνέργεια καταρχήν ἀπό τό Μ. Ἀθανάσιο ἔγινε γιατί ὁ Ἄρειος χαρακτήρισε τόν Υἱό, τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος, ὡς τό πρῶτο κτίσμα – δημιουργήμα τοῦ Πατρός· ἐπομένως ἀμφισβητοῦσε καθαρὰ τή θεότητα τοῦ Υἱοῦ. Γιά νά ἀπαντήσει ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἔπρεπε ὅχι μόνο νά ὀριοθετήσῃ τή διάκριση κτιστοῦ (ὅλα τὰ δημιουργήματα) καί ἀκτίστου (ὁ Τριαδικός Θεός) καί νά τονίσει τή διαφορά τους, ἀλλά καί νά δείξει πῶς γεφυρώνεται ἡ σχέση μεταξύ τῆς δημιουργίας (κτιστό) καί τοῦ Θεοῦ (ἄκτιστο). Γι' αὐτό ὁ Μ. Ἀθανάσιος διέκρινε τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ ἀπό τίς ἐνέργειές του (δέν τίς χώρισε, τίς διέκρινε· ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ χωρισμός)¹⁷ καί τόνισε πῶς δέν μπορούμε νά γνωρίσουμε τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ, μπορούμε ὅμως νά γνωρίσουμε τίς ἐνέργειές του. Γιά τή μετοχή τοῦ ἀνθρώπου στήν οὐσία τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νά γίνει λόγος, γιατί ἂν ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἔλεγε πῶς εἶναι δυνατή ἡ γνώση τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, τότε ὁ ἄνθρωπος θά ἦταν ὁμοούσιος μέ τό Θεό, καί δέν θά εἶχε τήν ἀνάγκη τῆς θεραπείας καί τῆς σωτηρίας πού παρέχει ἡ Ἐκκλησία. Σέ μερικά κείμενά του ἀντί τοῦ ὄρου ἐνέργεια χρησιμοποιεῖ τόν ὄρο δύναμις, ὅπως συμβαίνει στό ἔργο του *Περὶ τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ Λόγου*,¹⁸ ὅμως αὐτό εἶναι μία ἐξάιρεση καί στό συγκεκριμένο κείμενο ὁ ὄρος δύναμις ἔχει τό ἴδιο περιεχόμενο μέ τόν ὄρο ἐνέργεια. Μάλιστα στό ἔργο πού κατεχοχὴν στρέφεται ἐναντίον τοῦ Ἀρείου καί τῶν ὁπαδῶν του, καί φέρει τόν τίτλο *Κατὰ Ἀρειανῶν λόγος*, ὑπάρχει ὁ χαρακτηριστικός ὄρος δημιουργική ἐνέργεια, ἡ ὁποία διαφοροποιεῖται ἀπό τήν οὐσία καί εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς δημιουργικῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ.¹⁹

¹⁵ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Εἰσαγωγή δογμάτων στοιχειώδης*, [B. Kotter, Walter – De Gruyter 1969, t. I (Patristische Texte und Studien 7).] ἡ' *Περὶ ἐνεργείας* 8^{1,2...7-9}: «Ἐνέργεια δὲ φυσικὴ ἐστὶ κίνησις φύσεως δραστικῆς...

¹⁶ Μαρτζέλου, *Γρηγόριος Παλαμάς*, σελ. 161 – 163' Florovsky, *Creation*, σελ. 48 καί ἐξῆς' 56 καί ἐξῆς' Oehler, *Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία*, σελ. σελ. 13.

¹⁷ Oehler, *Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία*, σελ. 12.

¹⁸ Μ. Ἀθανασίου, *Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου* 17, PG 25, 125AB: «... ἐκτὸς μὲν ἐστὶ τοῦ παντὸς κατ' οὐσίαν, ἐν πᾶσι δὲ ἐστὶ ταῖς ἐαυτοῦ δυνάμεσι, τὰ πάντα διακοσμῶν, καὶ εἰς πάντα ἐν πᾶσι τὴν ἐαυτοῦ πρόνοιαν ἐφαπλῶν, καὶ ἕκαστον καὶ πάντα ὁμοῦ ζωοποιῶν».

¹⁹ Μ. Ἀθανασίου, *Κατὰ Ἀρειανῶν λόγος* 2, 2, PG 26, 149C: «Εἰ δὲ μὴ καρπογόνος ἐστὶν αὐτὴ ἡ θεία οὐσία, ἀλλ' ἔρη-

Ο Μ. Βασίλειος συνεχίζει στά κείμενα του τή διάκριση ούσίας καί ἐνέργειας ποῦ ἐγκαινίασε ὁ Μ. Ἀθανάσιος – οἱ Πατέρες κινουῦνται σέ μία κοινή γραμμή – καί λέγει μέ ἀπλό τρόπο πώς ἐμεῖς γνωρίζουμε τό Θεό μόνο ἀπό τίς ἐνέργειές του καί σέ καμία περίπτωση ἀπό τήν οὐσία του, ἡ ὁποία παραμένει πάντοτε ἀπρόσιτη· οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ κατεβαίνουν στή γῆ.²⁰ Εἶναι προφανές πώς οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιοῦν τόν ὄρο ἐνέργεια, μαζί μέ ἄλλους φιλοσοφικούς ὄρους, γιά νά ἀπαντήσουν σέ μεγάλες αἰρέσεις τῆς ἐποχῆς τους καί νά προβάλλουν τή δογματική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἔχει κέντρο τή θεραπεία καί τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Δέν προεκτείνουν τό κοσμοεἶδωλο τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, ὅπως κάνει ὁ Πλωτῖνος, οὔτε ἀσχολοῦνται διεξοδικά μέ τήν ἀνάλυση κλασικῶν κειμένων, ἀλλά ἐκφράζουν τό περιεχόμενο τῆς Ἀγίας Γραφῆς μέ τή φιλοσοφική ὀρολογία. Ἡ διάκριση οὐσίας καί ἐνέργειας στό Θεό ὑπάρχει στήν Ἀγία Γραφή, ὅχι φυσικά μέ τό φιλοσοφικό ὄρο ἐνέργεια ἀλλά μέ τή συμβολική καί παραβολική γλῶσσα, γιατί Παλαιά καί Καινή Διαθήκη τονίζουν συνεχῶς πώς κανεῖς δέν μπορεῖ νά δεῖ τό Θεό καί νά ζήσει, ὅμως ταυτόχρονα διευκρινίζεται πώς ὁ Θεός εἶναι πανταχοῦ παρῶν καί κρατάει τόν κόσμο στά χέρια Του.²¹

3. Ἡ βυζαντινὴ φιλοσοφία

Ἀπό τόν 9ο μέχρι τόν 15ο αἰῶνα ἔχουμε τήν πραγματική βυζαντινὴ φιλοσοφία. Οἱ φιλόσοφοι τοῦ Βυζαντίου συζητοῦν καί στοχάζονται ἐπάνω σέ σημαντικότερα φιλοσοφικά ζητήματα, ὅμως πάντοτε τά ὑποτάσσουν στή χριστιανική σκέψη. Ἐνα ἀπό τά πιό χαρακτηριστικά παραδείγματα γιά νά καταλάβουμε τήν αὐτόνομη παρουσία τῆς βυζαντινῆς φιλοσοφίας εἶναι τό θέμα τῆς εἰμαρμένης ποῦ διαπραγματεύθηκε ὁ Μιχαήλ Ψελλός, φιλόσοφος τοῦ 11ου αἰῶνα. Στόν παρόν σημεῖο τῆς μελέτης μας θά βασιστοῦμε κατεξοχήν στόν Λίνο

μος, κατ' αὐτούς, ὡς φῶς μὴ φωτίζον καὶ πηγὴ ξηρά, πῶς δημιουργικὴν ἐνέργειαν ἔχειν αὐτὸν λέγοντες οὐκ αἰσχύονται; Καὶ ἀναιροῦντες δὲ τὸ κατὰ φύσιν, πῶς τὸ κατὰ βούλησιν προηγέσθαι θέλοντες οὐκ ἐρυθρῶσιν;». «Ὑπεραναβέβηκε δὲ τῆς βουλήσεως τὸ πεφυκέναι καὶ εἶναι αὐτὸν Πατέρα τοῦ ἰδίου Λόγου. Εἰ τοίνυν τὸ πρότερον, ὅπερ ἐστὶ κατὰ φύσιν, οὐχ ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἐκείνων ἄνοιαν, πῶς τὸ δεύτερον, ὅπερ ἐστὶ κατὰ βούλησιν, γένοιτ' ἂν; Πρότερον δὲ ἐστὶν ὁ Λόγος καὶ δεύτερος ἡ κτίσις».

²⁰ Μ. Βασίλειος, *Ἐπιστολή 234*, 1 PG 32, 869 AB : «Ἡμεῖς δε ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν λέγομεν τον Θεόν ἡμῶν, τῇ δε οὐσίᾳ αὐτῇ προσεγγίζειν οὐχ ὑπισχνούμεθα. Αἱ μὲν γάρ ἐνέργειαι αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἡ δε οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος» Μ. Βασιλείου, *Ἀνατρεπτικός 1*, 14, PG 29, 544BC : «Ἐκ δὲ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ ἀναγομένους ἡμᾶς, καὶ διὰ τῶν ποιημάτων τὸν ποιητὴν ἐννοοῦντας, τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας λαμβάνειν τὴν σύνεσιν. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ, ὃ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ Θεὸς ἐφανερώσεν». Γιά τό θέμα βλ. περισσότερες πληροφορίες Μαρτζέλου, *Οὐσία καὶ ἐνέργειαι*, σελ. 98 καὶ ἐξῆς.

²¹ Ματσούκα, *Δογματικὴ Γ'*, σελ. 84, καὶ κυρίως ἡ παραπομπή 24, (ὅπου ὑπάρχουν καὶ πολλές ἀναφορές σέ χωρία τῆς Ἀγίας Γραφῆς ποῦ δείχνουν πώς ὁ Θεός εἶναι ἀπρόσιτος, ὅμως ὁ ἄνθρωπος μετέχει στή δόξα Του γιά νά ζήσει) καὶ σελ. 104.

Μπενάκη καθώς είναι ο μόνος, από όσο γνωρίζουμε, πού διερευνήσε σέ τόσο μεγάλο βάθος τό έν λόγω φιλοσοφικό ζήτημα.

Ἡ εἰμαρμένη γιά τήν ἀρχαία ἑλληνική σκέψη ἦταν ἡ φύση τοῦ κόσμου πού κινουσε τά σώματα.²² «Ἡ φύσις τοῦ κόσμου ἡ κινουσα τά σώματα»²³ θά μᾶς πεί ὁ Μιχαήλ Ψελλός στό ἔργο τοῦ *Διδασκαλία Παντοδαπή*. Χάριν σέ αὐτήν ὑπῆρχε ἡ κίνηση καί ἡ ζωή στόν κόσμο. Ἡ συγκεκριμένη θεώρηση δέν μπορούσε νά σταθεῖ ὑπό τήν παρουσία τοῦ χριστιανισμοῦ καί ὁ έν λόγω ὀρισμός ἔπρεπε ὅπως-δήποτε νά ἀλλάξει· τό ἔργο ἀνέλαβε ὁ Μιχαήλ Ψελλός.²⁴ Μέ τό νέο (χριστιανικό) περιεχόμενο πού τῆς δίνει ὁ Ψελλός, ἡ εἰμαρμένη γίνεται ἀπλῶς ἓνα ὄργανο τῆς Πρόνοιας, ἐννοώντας τόν Τριαδικό Θεό τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, πού κινεῖ μόνο τά ὑλικά σώματα στόν φυσικό κόσμο. Ἔτσι τά ἀσώματα, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ ψυχή, κυβερνῶνται ἀπό τήν Πρόνοια ἐνῶ τά σώματα ἀπό τήν Πρόνοια καί τήν εἰμαρμένη.²⁵ Ὁ Ψελλός θά σημειώσει : «Τά μέν οὖν ἀσώματα ὑπό πρόνοιαν ἔτσι μόνην· τά δέ σώματα ὑπό πρόνοιαν καί εἰμαρμένην».²⁶ Ἡ «Πρόνοια», δηλαδή ὁ Θεός, δέν μπορεῖ ποτέ νά λείψει ἀκόμα καί ἀπό τή φιλοσοφική διατύπωση. Εἶναι εὐκρινές πώς ὅσον ἀφορᾷ τόν ἄνθρωπο, ἡ εἰμαρμένη ἰσχύει μόνο γιά τό ὑλικό του σῶμα καί ὄχι γιά τήν προαίρεσή του.²⁷ Γιά τό ὑλικό του κομμάτι καί ὄχι τό πνευματικό. Μέ ἄλλα λόγια ἡ εἰμαρμένη γίνεται ἀπλῶς ἡ φυσική ροπή τῶν πραγμάτων.²⁸ Ὁ Μιχαήλ Ψελλός θά διευκρινίσει πώς «εἰμαρμένη λέγεται ὡς εἰρομένη τις φύσις καί συμπεπλεγμένη διά πολλῶν».²⁹ Μέ αὐτό τό περιεχόμενο ἡ φιλοσοφική εἰμαρμένη δέν ἐνοχλεῖ καθόλου τό χριστιανικό περιβάλλον ἀφοῦ περιορίζεται μόνο στή φυσική ροπή τῶν ὑλικῶν πραγμάτων.

Ὁ Λίνος Μπενάκης προβαίνει σέ μία σημαντικότερη παρατήρηση. Ἡ διατύπωση τοῦ Ψελλοῦ «ὅθεν καί εἰμαρμένη λέγεται ὡς εἰρομένη τίς φύσις καί συμπεπλεγμένη διά πολλῶν»³⁰ δηλαδή ἐκείνη πού μέσα στήν ποικιλομορφία τῆς ἔχει ἓναν εἰσμό»³¹ θά πρέπει συνδυαστεῖ μέ τή διατύπωση τοῦ Προκλού στά ἀποσπάσματά του *Περί προνοίας καί εἰμαρμένης* : «σκοπεῖ τήν ἔννοιαν τοῦ εἶρησθαι λαβῶν μή ἄλλο τι λέγουσαν ἢ τά κατά χρόνον ἄλλοτε γινόμενα ἀλλήλοις συνάπτεσθαι..., ὥστε διά τοῦ εἰρμοῦ συνάγεσθαι πώς εἰς ἓν καί μίαν συμπάθειαν»³² ἀλλά καί τή διατύπωση τοῦ Ἀωνοῦμου τοῦ 14ου αἰῶνα : «ἐνταύ-

²² Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 167.

²³ Μιχαήλ Ψελλοῦ, *Διδασκαλία Παντοδαπή* PG 122, 736A.

²⁴ Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 167.

²⁵ Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 167.

²⁶ Μιχαήλ Ψελλοῦ, *Διδασκαλία Παντοδαπή*, PG 122 736B.

²⁷ Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 167.

²⁸ Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 168 – 169.

²⁹ Μιχαήλ Ψελλοῦ, *Διδασκαλία Παντοδαπή*, PG 122 736B.

³⁰ Μιχαήλ Ψελλοῦ, *Διδασκαλία Παντοδαπή*, PG 122 736B.

³¹ Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 169.

³² Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 169.

θα πάντα τῇ θείᾳ προνοίᾳ ὑπόκεινται, ὥσπερ δί' αὐτῆς προδιαταττόμενα καί εἰρόμενα...»³³. Κατά τή Λίνο Μπενάκη ὁ Μιχαήλ Ψελλός ἐπιχειρεῖ ὀλοφάνερα τήν ἀποδυνάμωση τοῦ ὅρου «εἰμαρμένη» μέ τή συνειδητή ἢ ὄχι παρετυμολογία.³⁴

Τό ἐρώτημα πού τίθεται εἶναι γιατί νά μήν ἐπηρεάζει ἡ, ἐκ τῶν προτέρων καί πρό καταβολῆς κόσμου, πρόγνωση τοῦ Θεοῦ τήν ἐλεύθερη βούληση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ πρόγνωση ὅλων τῶν μελλόντων γεγονότων ἀπό τό Θεό, δέν καταλύει τήν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, κανονίζοντας ἐκ τῶν πραγμάτων τή ζωή του; Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ψελλοῦ εἶναι καίρια. Ἡ πρόγνωση τῶν πραγμάτων ἐπηρεάζει τήν ἐλεύθερη βούληση τοῦ ἀνθρώπου ὅταν γίνεται μεταξύ ἀνθρώπων προσώπων πού ἀνήκουν στήν ἴδια ὄντολογική βαθμίδα. Μόνο τότε ἡ πρόγνωση γίνεται προορισμός καί καταδυναστευση. Ἡ πρόγνωση μεταξύ προσώπων διαφορετικῆς ὄντολογικῆς βαθμίδος καί μάλιστα μεταξύ Θεοῦ (δημιουργοῦ) καί ἀνθρώπων (δημιουργημάτων), δέν εἶναι ποτέ κάποια πληροφορία ἀλλά ἡ παροχή τῆς ἴδιας της ζωῆς καί γι' αὐτό δέν τίθεται θέμα ἐξουσιαστικοῦ προκαθορισμοῦ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ βασική θέση πού τόν βγάζει ἀπό τό ἀδιέξοδο εἶναι ἐξῆς : ἡ θέα καί ἡ γνώση τῶν πραγμάτων δέν γίνεται ἀντιληπτή σέ ὅλα τά ὄντα μέ τόν ἴδιο τρόπο. Διαφορετικά γνωρίζει ὁ Θεός καί διαφορετικά ὁ ἄνθρωπος, πού βρίσκεται σέ ἄλλη ὄντολογική βαθμίδα,³⁵ γιατί «γνώση» ἐδῶ δέν σημαίνει ἀπλῶς κάποιες ἐπιπλέον πληροφορίες, ἀλλά τόν τρόπο ὑπάρξεως. Ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ ἐπειδή εἶναι ὑπερφυσική δέν ἐπηρεάζει τήν ἔκβαση τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων πού βρίσκονται σέ ἄλλο ὄντολογικό ἐπίπεδο, αὐτό τοῦ δημιουργήματος. Ἡ λέξη «διαφορετικά» ἔχει βαρύντατη σημασία, γιατί ἀφορᾷ ὑπαρξιακές προεκτάσεις. Ἡ «διαφορετική» γνώση τοῦ Θεοῦ ἀπό αὐτή τοῦ ἀνθρώπου, σημαίνει ὅτι Θεός εἶναι δημιουργός ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει δημιουργηθεῖ καί πεθαίνει καί ὄχι ὅτι ὁ Θεός ἔχει περισσότερες γνώσεις ἀπό τόν ἄνθρωπο. Τό πρόβλημα θά ὑπῆρχε ἂν ἀναφερόμασταν στά πρόσωπα τῆς ἴδιας ὄντολογικῆς βαθμίδας, δηλαδή μεταξύ ἀνθρώπων, καθώς ἡ πρόγνωση τῶν πραγμάτων εἶναι καταδυναστευτική καί ἐξουσιαστική ὅταν γίνεται ἀπό ἄνθρωπο σέ ἄνθρωπο (πρόσωπα τῆς ἴδιας ὄντολογικῆς βαθμίδας). Δέν ἰσχύει τό ἴδιο ποτέ ὅταν γίνεται μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπου, ὅπου ἐκεῖ ἡ σχέση εἶναι παροχή ζωῆς, γιατί εἶναι σχέση μεταξύ προσώπων διαφορετικῆς ὄντολογικῆς βαθμίδος : τοῦ ζωοδότη Θεοῦ καί τοῦ δημιουργήματος. Ἡ καίρια συνειδητοποίηση τῶν προεκτάσεων τῆς ὄντολογικῆς διαφορᾶς μεταξύ κτιστοῦ καί ἀκτίστου, ἀνθρώπων καί Δημιουργοῦ, πού δια-

³³ Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 169.

³⁴ Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 169.

³⁵ Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 168.

τυπώθηκε κατά τήν "Α' Οικουμενική Σύνοδο, ἐπιστρατεύθηκε στό παρόν θέμα γιά νά δικαιολογηθεῖ ἡ παράλληλη παρουσία προγνώσεως τοῦ Θεοῦ μέ τή ἐλεύθερη βούληση τοῦ ἀνθρώπου. Μόνο ἡ πρόγνωση τῶν μελλόντων ἀπό κάποιο ἄνθρωπο (ἂν αὐτή θά ἦταν δυνατή), θά ἐπηρέαζε τήν ἐλεύθερη βούληση τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. "Ετσι ἡ ἔκβαση τῶν δημιουργημάτων πού ἐξαρτᾶται γιά τά φυσικά ἀπό τήν ἀνάγκη καί τήν τύχη, ἐνῶ γιά τά ἀνθρώπινα πρῶτα ἀπό τήν προαίρεση καί μετὰ ἀπό τά φυσικά αἷτια καί τήν τύχη³⁶ δέν ἐπηρεάζεται ἀπό τήν πρόγνωση τοῦ Θεοῦ.

Ἡ διατύπωση τοῦ Μιχαήλ Ψελλοῦ εἶναι σίγουρα σπουδαῖα, δέν παύει ὅμως νά εἶναι μία ὑποταγή τῆς εἰμαρμένης στή θεολογία, δηλαδή τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφικῆς σκέψης στό χριστιανικό δόγμα, καί ἀπό τήν ἄλλη πλευρά δέν ἔχει καμία σχέση μέ τή λειτουργία τῆς φιλοσοφίας κατά τή δεύτερη περίοδο, στήν ὁποία ἡ ἀρχαία ἐλληνική φιλοσοφία ἀπλῶς «ἐντυνε» τήν ἐξωτερική διατύπωση τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος. Ἡ ὑποταγή τῆς φιλοσοφίας στή χριστιανική σκέψη κατά τήν τρίτη περίοδο, φάνηκε ἐξωτερικά μέ τόν φοβερό ὀργασμό σχολιασμοῦ, μελέτης καί ἀναλύσεων τῶν ἀρχαιοελληνικῶν φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων πού παρατηρήθηκε στήν ἐν λόγω περίοδο.

4. Ἡ διαφορά τῶν δύο περιόδων

Ποιά εἶναι ἀκριβῶς ἡ διαφορά μεταξύ της δεύτερης καί τῆς τρίτης περιόδου; Στή δεύτερη περίοδο τῆς φιλοσοφίας, ὅπου ἔχουμε τή χρήση της ἀπό τούς μεγάλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, δέν παρατηρήθηκε ποτέ ἡ προσπάθεια ὑποταγῆς τῆς φιλοσοφικῆς σκέψης στή θεολογία, ὅπως παρατηρήθηκε στήν τρίτη περίοδο ἀπό τόν ἑνατο αἰῶνα καί ἐξῆς. Ἀντιθέτως στήν δεύτερη περίοδο ἡ φιλοσοφία χρησιμοποιήθηκε τόσο γόνιμα ἀπό τούς θεολόγους, σέ σημεῖο ὁ μετέπειτα πολιτισμός νά ἐπηρεαστεῖ περισσότερο ἀπό τούς θεολόγους παρά ἀπό τούς φιλοσόφους. Ἐνα παράδειγμα εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά γίνουμε πιό κατανοητοί. Ὅταν ὁ Ἄρειος ἔθετε τό ἐρώτημα ἂν «θέλων ἐγέννησεν ὁ Πατήρ τόν Υἱόν, ἢ μή θέλων ;» ὁ στόχος ἦταν νά παγιδευθοῦν οἱ Πατέρες Θεολόγοι τῆς Ἐκκλησίας γιατί ἂν ἀπαντοῦσαν πῶς ἤθελε καί γέννησε τόν Υἱό, τότε ὁ Υἱός δέν θά διέφερε σέ τίποτα ἀπό τά κτίσματα, ἀφοῦ καί τά δημιουργήματα ἔρχονται στό εἶναι ἐξαιτίας τῆς βουλήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἀπαντοῦσαν ὅτι δέν ἤθελε νά τόν γεννήσει καί ὅμως τόν γέννησε, τότε ἄφηναν πολύ καθαρά νά νοηθεῖ πῶς κάποια ἀνώτερη ἀπό τόν Θεό δύναμη τόν ἀναγκάζει νά κάνει πράγματα πού δέν θέλει. Μέ αὐτόν τόν τρόπο ἀμφισβητοῦνταν ἡ ὕπαρξη καί τοῦ

³⁶ Μπενάκη, *Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα*, σελ. 168 – 169.

Πατρός.³⁷ Ἡ ἀπάντηση τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἦταν πῶς οὔτε θέλων μὴ θέλων γεννᾷ ὁ Πατὴρ τὸν Υἱό, γιατί ὁ Υἱός καὶ Λόγος εἶναι ἡ ἴδια ἡ θέληση τοῦ Πατρός. Ἡ ζῶσα βουλή καὶ βούληση τοῦ Πατρός εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Λόγος. «Ἐκτός ἀπὸ τὸν Λόγο δέν ὑπάρχει ἄλλη βουλή ἢ βούληση στὸν Πατέρα» ὅπως σημειώνει πολὺ χαρακτηριστικά ὁ Καθηγητὴς Γεώργιος Μαρτζέλος.³⁸ Ἡ ἐν λόγῳ σύλληψη ἀνήκει στοὺς Θεολόγους Πατέρες τοῦ 4ου αἰῶνα, δηλαδή τῆς δευτέρας περιόδου, ὅπου οἱ φιλοσοφικοὶ ὅροι ντύνουν τὸ δόγμα. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου θά πρέπει νά προσεχθεῖ ἰδιαίτερως. Ὑποστηρίζει πῶς ἂν δέν δεχτοῦμε πῶς ὁ Υἱός καὶ Λόγος εἶναι ἡ ἴδια ἡ ζῶσα βουλή καὶ βούληση τοῦ Πατρός, θά πρέπει νά φθάσουμε στό συμπέρασμα πῶς ὁ Πατὴρ ἔχει κάποια ἄλλη βούληση ἐκτός ἀπὸ τὸν Λόγο, μέ ἄλλα λόγια πῶς ὁ Πατὴρ βουλεύεται, σκέπτεται καὶ προτρέπει τὸν ἑαυτό του νά θέλει ὥστε νά ἔχει Λόγο καὶ Σοφία γιὰ νά μὴν εἶναι ἄλογος καὶ ἄσοφος : «Πῶς δέ οὐχ ὑπερβάλλει πᾶσαν μανίαν» αναρωτιέται ὁ Μέγας Αθανάσιος «τό καὶ μόνον ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι αὐτός ὁ Θεός βουλεύεται καὶ σκέπτεται καὶ προαιρεῖται καὶ θέλιν ἑαυτὸν προτρέπεται, ἵνα μὴ ἄλογος καὶ ἄσοφος ᾖ, ἀλλὰ Λόγον καὶ Σοφίαν ἔχῃ».³⁹ Γι' αὐτό καὶ διατυπώνει τὴν γνώμη πως μία τέτοια ἀποψη γιὰ τὸν Λόγο τοῦ Πατρός τελικὰ μειώνει τὸν ἴδιο τὸν Πατέρα.⁴⁰

Ἄλλωστε πολὺ χαρακτηριστικά ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας σημειώνει : «οὐ γὰρ ἄσοφον γε καὶ ἄλογον τὴν θείαν ἐρούσι θέλησιν· Σοφία δέ καὶ Λόγος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός ὁ Υἱός, αὐτός ἄρα ἐστὶν ὁ ἐν ᾧ πάσα θέλησις τοῦ Πατρός... Βουλὴν δέ καὶ θέλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός τὸν Υἱόν ὁ θεῖος ἡμῖν ὀνομάζει λόγος».⁴¹ Οἱ Πατέρες δέν προσφεύγουν στὴν εὐκόλη ἀπάντηση λέγοντας πῶς ἡ ἐρώτηση τοῦ Ἀρείου ἀφορᾷ τὸ ἄκτιστο καὶ συνεπῶς δέν γνωρίζουμε τίποτα. Ἀντιθέτως προβαίνουν σὲ γόνιμο διάλογο καὶ μέ τὴν αἴρεση ἀναφερόμενοι στὴ βούληση τοῦ Πατρός στὴν Ἁγία Τριάδα τοῦ χριστιανισμοῦ. Ταυτίζουν τὸν Λόγο μέ τὴν ἴδια τὴ βούληση τοῦ Πατρός γιὰ νά ἐξυψώσουν τὸν Υἱό τοποθετώντας τὸν στὴ σωστή του θέση μέσα στὴν Ἁγία Τριάδα, καθὼς ἀπαντοῦν στὸν Ἀρειο. Τὸ ἀξιοθαύμαστο ὅμως εἶναι πῶς τὴν ἴδια ὥρα διαλέγονται καὶ μέ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ φιλοσοφία, γιατί καθὼς προσθέτουν τὴν παρουσία βουλήσεως στό θεῖο, ἀπαντοῦν καὶ στὸν Ἀριστοτέλη, γιὰ τὸν ὁποῖο ἦταν ἀδιανόητη ἡ ὑπαρξὴ βουλήσεως στό Θεό. Ὁ Oehler σχολιάζοντας τὴν ἀποψη τοῦ Ἀριστοτέλη γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς βουλήσεως στό Θεῖο, καὶ τὴ χρησιμοποίησὴ τῆς ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ θεολογία σημειώνει πολὺ χαρακτηριστικά πῶς : «Ἄν

³⁷ Μαρτζέλου, *Γέννηση καὶ Ἐλευθερία*, σελ. 59.

³⁸ Μαρτζέλου, *Γέννηση καὶ Ἐλευθερία*, σελ. 77.

³⁹ Μ. Ἀθανασίου, *Λόγος Γ' Κατὰ Ἀρειανῶν* PG 26, 456C.

⁴⁰ Μ. Ἀθανασίου, *Λόγος Γ' Κατὰ Ἀρειανῶν* PG 26, 456B : «Χρὴ γάρ, καὶ περὶ τοῦ Λόγου τοιαῦτα τολμώντας αὐτούς, τοιαῦτα καὶ ἀκούειν, ἵνα γνῶσιν, ὅτι ἡ τοιαύτη αὐτῶν προπέτεια καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Πατέρα φθάνει».

καί ἡ ἔννοια τῆς βουλήσεως διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στήν ἀριστοτελική ἀνθρωπολογία καί ἡ ἠθική, ἡ χρήση αὐτῆς τῆς ἔννοιας σέ ἀναφορά πρὸς τό θεῖο Εἶναι ἦταν γιά τόν Ἀριστοτέλη ἐξ ὀρισμοῦ πράγμα ἀδιανόητο. Καί τοῦτο διότι γι' αὐτόν μία βουλευτική ἐνέργεια (νοουμένη ὡς προσανατολισμός σέ κάτι πού δέν ἔχει ἀκόμα ἀποκτηθεῖ) εἶναι ἐξ ὀρισμοῦ ἀσυμβίβαστη μέ τήν κατάσταση τῆς ἀπόλυτης τελειότητας, πού προσιδιάζει στό θεῖο Εἶναι». ⁴² Ὁ Θεός γιά πρώτη φορά γίνεται κινητικός, χαρακτηρίζεται ἀπό κίνηση, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἄκτιστη κίνηση καί ὄχι βέβαια ἡ κτιστή, σέ μία καθαρά ἐνδοεκκλησιαστική προσπάθεια τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου νά ἀπαντήσῃ σέ ἕναν ἄλλο ἐκκλησιαστικό πρόσωπο (ὁ Ἄρειος ἦταν κληρικός στό βαθμό τοῦ πρεσβυτέρου) γιά τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ἡ προσπάθεια ὅμως αὐτή κλόνιζε συνθέμελα καί τά θεμέλια τῆς ἀριστοτελικῆς ἀπόψεως γιά τό θεῖο.

Μέ αὐτήν τήν ἔννοια ὑπογραμμίζουμε πῶς κατά τή δεύτερη περίοδο ἡ ἀρχαία ἐλληνική φιλοσοφία χρησιμοποιήθηκε ὡς τό ἔνδυμα τῆς χριστιανικῆς θεολογίας καί δέν ἔχουμε ὑποταγή τῆς φιλοσοφίας στή θεολογική διδασκαλία, ὅπως εἶδαμε μέ τό παράδειγμα τοῦ Ψελλοῦ. Ἄν εἶχαμε καί ἐδῶ ὑποταγή τῆς φιλοσοφίας στή θεολογία, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος θά ξεκινοῦσε ἀπό τό κοσμοεἶδωλο τοῦ Ἀριστοτέλη καί θά τό ἔντυνε μέ τή θεολογία, ὅπως ἔκανε ὁ Ψελλός, ὁ ὁποῖος ξεκίνησε μέ βάση τή φιλοσοφική ἄποψη τῆς εἰμαρμένης καί μετὰ τήν ἔντυσε μέ θεολογικά στοιχεῖα. Ἀντιθέτως ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ξεκίνησε ἀπό τήν Ἀγία Τριάδα καί παρέμεινε στήν Ἀγία Τριάδα καθὼς τό ἐνδιαφέρον τοῦ εἶναι μόνο γιά τήν θεολογία, ὅμως γιά νά διατυπώσῃ τή θεολογική του ἄποψη χρησιμοποιοῖ οὐσιαστικότερα φιλοσοφικά βοηθήματα, ὅπως εἶναι ἡ βούληση στή θεία πραγματικότητα, καθὼς αὐτά ἔθετε ἐκεῖνη τή στιγμή ὁ αἰρετικός Ἄρειος.

Συντομογραφίες

Florovsky, Creation : George Florovsky, *The Concept of Creation in Saint Athanasius*, στο *Studia Patristica* 2 (1962)

Μαρτζέλου, Γρηγόριος Παλαμάς : Γεωργίου Μαρτζέλου, Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμάς καί ἡ νεότερη δυτική θεολογία, δημοσιευμένο στόν τόμο Ὁρθόδοξο δόγμα καί θεολογικός προβληματισμός, Β' τόμος, ἐκδόσεις Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 149 – 169

Μαρτζέλου, Γέννηση καί Ἐλευθερία : Γεωργίου Δ. Μαρτζέλου, Ἡ Γέννηση τοῦ Υἱοῦ καί ἡ Ἐλευθερία τοῦ Πατέρα κατά τήν πατερική παράδοση τοῦ Δ' αἰῶνα δη-

⁴¹ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Διάλογος περὶ Ἀγίας τε καί Ὁμοουσίου Τριάδος* 2, PG 75, 776 BC.

⁴² Oehler, *Ἑλληνική Φιλοσοφία*, σελ. 13.

μοσιευμένο στον τόμο *Ὁρθόδοξο δόγμα καί θεολογικός προβληματισμός, Β' τόμος*, εκδόσεις Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1993, σελ. 57 – 82

Μαρτζέλου, Οὐσία καί ἐνέργειαι : Γεωργίου Μαρτζέλου, *Οὐσία καί ἐνέργειαι τοῦ Θεοῦ κατά τόν Μέγαν Βασίλειον*. (Συμβολή εἰς τήν ἱστοριοδογματικήν διερεύνησιν τῆς περὶ Θεοῦ οὐσίας καί ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ διδασκαλίας τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας). Ἐκδόσεις Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1993

Ματσούκα, Φιλοσοφία : Νίκου Ματσούκα, *Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, Ἀρχαίας ἑλληνικῆς – Βυζαντινῆς – Δυτικοευρωπαϊκῆς. Μέ σύντομη εἰσαγωγή στή φιλοσοφία*. Ἐκδόσεις Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, 2002

Ματσούκα, Δογματική Β' : Νίκου Ἀθ. Ματσούκα, *Δογματική καί Συμβολική Θεολογία Β' (ἔκθεσις τῆς ὀρθόδοξης πίστεως σέ ἀντιπαράθεσιν μέ τή δυτική χριστιανοσύνη)*, ἐκδόσεις Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2004

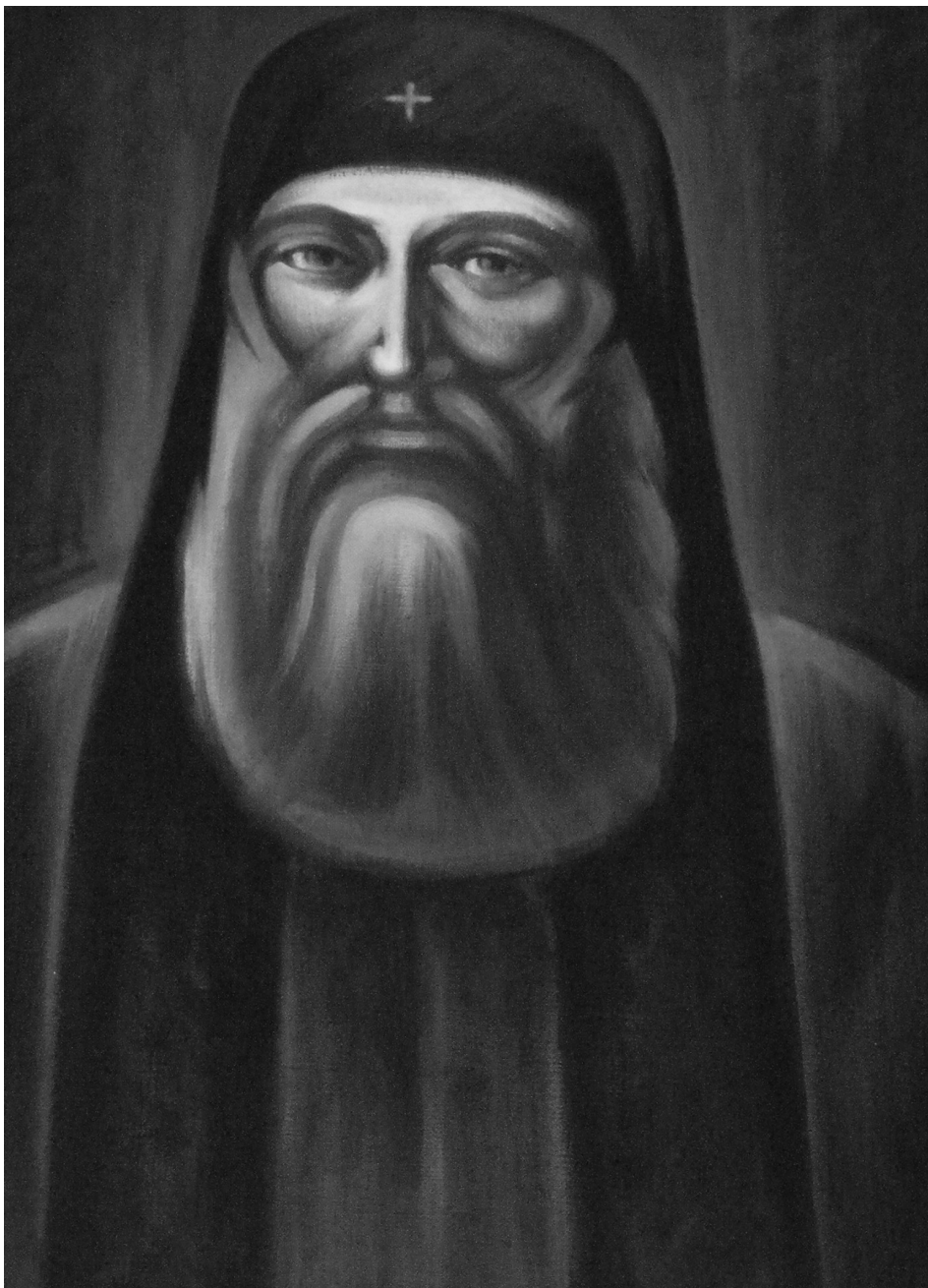
Ματσούκα, Δογματική Γ' : Νίκου Ἀθ. Ματσούκα, *Δογματική καί Συμβολική Θεολογία Γ', (ἀνακεφαλαίωσις καί ἀγαθοτοπία, ἔκθεσις τοῦ οἰκουμενικοῦ χαρακτήρα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας)*, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1997

Ματσούκα, Βυζαντινὴ Φιλοσοφία : Νίκου Ματσούκα, *Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Φιλοσοφίας, (Μέ παράρτημα τό σχολαστικισμό τοῦ δυτικοῦ Μεσαίωνα)*, ἐκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 34 – 35

Μπενάκη, Βυζαντινὴ Φιλοσοφία : Λίνου Γ. Μπενάκη, *Ἡ Βυζαντινὴ Φιλοσοφία στήν σύγχρονη ἔρευνα (ἀπό τό βιβλίον «Μεσαιωνικὴ φιλοσοφία. Σύγχρονη ἔρευνα καί προβληματισμοί»*, Εκδ. Παρουσία, Αθήνα, 2000) [http : // www. Myriobiblos.gr/ texts/greek/benakis byz erevna.](http://www.Myriobiblos.gr/texts/greek/benakis_byz_erevna), σελ. 3 – 4.

Μπενάκη, Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα : Λίνου Μπενάκη, «Ἐλευθερία καί ἀναγκαιότητα στήν Βυζαντινὴ Φιλοσοφία» στό συλλογικὸ ἔργο *Βυζαντινὴ Φιλοσοφία Παρουσία* Ἀθήνα 2002, σελ. 159 – 176 ἀναδημοσιευμένο ἀπὸ τὴν Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τοῦ Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικῆς καί Ψυχολογίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, ΚΕ (1996) σελ. 203 – 220

Oehler, Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία : Klaus Oehler, *Ἡ συνέχεια στήν Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία ἀπὸ τό τέλος τῆς Ἀρχαιότητος ὡς τὴν πτώση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας*, (ἀπὸ τό βιβλίον «Μεσαιωνικὴ φιλοσοφία. Σύγχρονη ἔρευνα καί προβληματισμοί», μετάφραση Πολυτίμη – Μαρία Παλαιολόγου, Ἐκδ. Παρουσία, Αθήνα, 2000) [http : // www. Myriobiblos. gr/ texts/ greek Oehler – greek philosophy](http://www.Myriobiblos.gr/texts/greek/Oehler-greek-philosophy)

Ἱερεμίας ὁ Β΄ ὁ Τρανός, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως
(Ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου, Φανάριον ΚΠόλεως)

*Ἡ Νομοκανονικὴ προσφορά τοῦ Πατριάρχου
Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμία Β΄
στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία¹*

Ἀρχιμ. Νήφων Βασιλάκης, Δρ. Κανονικοῦ Δικαίου,
Professore (Inv.), Pontificio Istituto Orientale, Roma,
Διδάσκων Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Ἡρακλείου Κρήτης.

1. Τὸ νομοκανονικὸ ἔργο τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμία Β΄ γενικὰ

Ὁ Μεγάλος Πατριάρχης τοῦ Γένους Ἱερεμίας ὁ Β΄ ὁ Τρανός, κατέχοντας τὸ πηδάλιον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν καὶ γιὰ τρεῖς διαφορετικὲς περιόδους ἢ πατριαρχίες, ἐπέδειξε ἀξιόλογο καὶ βαρυσήμαντο ποιμαντικὸ, ἐκκλησιαστικὸ καὶ νομοκανονικὸ ἔργο. Ἐπέδειξε μεγάλου σεβασμοῦ στὴν δυναμικὴ διατήρηση τῆς ὀρθοδόξου κανονικῆς παράδοσης. Ἐπέδειξε προσοχὴ ὥστε τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα νὰ ἐπιλύονται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων². Ἀλλὰ συγχρόνως κατέκρινε καὶ τὶς ὅποιες παρεκκλίσεις ἀπὸ τὴν ὀρθὴ καὶ δυναμικὴ πράξη καὶ τὶς παραβάσεις ἀπὸ τὴν παραδοθεῖσα ζωντανὴ τάξη τῶν ἱερῶν Κανόνων³.

Πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ ἐργάστηκε καὶ χωρὶς νὰ κάνει τίποτα μεμπτὸ ἢ ἄτοπον, «οὐδὲν φαῦλον ἢ ψευκτὸν ποιήσας»⁴. Κατάφερε νὰ συνδέσει τὴν ἀρετὴ μὲ τὴν πολυμαθεῖα καὶ νὰ συνδυάσει ἐπιτυχῶς θεωρίαν καὶ πράξιν στὸ νομο-

¹ Πρόκειται γιὰ τὸ δεῦτερο κεφάλαιο μονογραφίας ὑπὸ τὸν τίτλο «ΙΕΡΕΜΙΑΣ Β΄ Ο ΤΡΑΝΟΣ (1536-1595) ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. Μελέτη ἱστορικοκανονικῆς».

² «μὴ ἄλλως διεξάγωνται καὶ τηρῶνται ἐν ταῖς ἐπιμέρους ἐκκλησίαις ἢ ἐν παντὶ ὡς διακελεύονται αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι», ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 645.

³ «τὴν ἐλάχιστην δὲ ἐν τοῖς τοιοῦτοις παραβάσιν καὶ μονομερῇ παρέκκλισιν τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μερικῆς ἐκκλησίας κατέκρινε καὶ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν καθυπέδειξε καὶ συνέστησεν», ὁ.π., 645.

⁴ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581), 12, «πολλὰ δὲ καλὰ καὶ ἐπαινετὰ ἔργα ἐργασάμενος, τὴν ἀρετὴν μετὰ τῆς πολυμαθείας καὶ μεγαλονοίας συνδέσας».

κανονικό του έργο, νομοθετώντας τὰ ἀπαραίτητα⁵. Ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ ὁ Τρανός, ὅπως ὀρθῶς καταμαρτυρεῖται, «ἐστήριζε τὴν κανονικὴν εὐταξίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν εὐκοσμίαν τῶν κληρικῶν»⁶.

Διότι ἔλαβε ὑπεύθυνα φροντίδα πατριαρχικὴ γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξη⁷. Ἐτσι ἡ πατριαρχικὴ του μέριμνα δὲν ἔμεινε μακριὰ ἀπὸ τὴν κανονικὴ τέλεση τῶν ἐορτῶν καὶ τῶν ἀκολουθιῶν, οὔτε στάθηκε ποτὲ ἀδιάφορος στὸ θέμα τῶν νηστειῶν καὶ τῆς ἐν γένει ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, τόσο στὴν πρότυπη μοναστηριακὴ ζωὴ, ὅσο καὶ στὸν καθημερινὸ βίον τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ. Διότι γινώριζε ὅτι σύμφωνα μὲ ὅσα ὀρίζουν οἱ καν. 7 τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καν. 30 τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς, καν. 1-2 τῆς ἐν Τρούλλῳ, καν. 30 τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς, «οἱ περὶ πίστεως, μυστηρίων καὶ τῆς ἐσωτερικῆς πνευματικῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας θεμελιώδεις νόμοι... ὑπ' οὐδενὸς δύνανται νὰ μεταβληθῶσιν ἢ νὰ καταργηθῶσιν, ἀλλὰ διαμένουσιν εἰς τὸν αἰῶνα ἔχοντες ἀπολυτὸν ἰσχύον καὶ κύρος»⁸.

Ἐχοντας βέβαιο γνώμονα καὶ δίκαιο κριτήριον τὴν ἱερὰ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ ὁδοδείκτες ἀσφαλεῖς τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς Κανόνες, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ ὡς ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης⁹ διαρρῦθμιζε ἅπαντα τὸν ἐκκλησιαστικὸ βίον, ἐξισορροπώντας μεταξὺ κανονικῆς ἀκρίβειας καὶ φιλανθρώπου οἰκονομίας. Διέκρινε ὁ σοφώτατος Πατριάρχης τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀπαρέγκλιτη τήρηση τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, ἀπὸ τοὺς νόμους ποὺ ἀφορούσαν στὴν ἐξωτερικὴ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, ἐφόσον δὲν ἔθιγαν τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας¹⁰. Γι' αὐτὸ κι ἔγραφε «οὐ γὰρ ὑπέρτεροι κανόνων ἡμεῖς, ἀλλ' ὑπήκοοι καὶ ἐκπληρωταὶ αὐτῶν»¹¹.

Ἡ νομοκανονικὴ προσφορὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β΄ στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸ Γένος καταγράφεται ἐξαιρετικὰ σημαντικὴ διότι ἀποκατέστησε «πᾶσαν ἀνωμαλίαν καὶ ἀκαταστασίαν καὶ σύγχυσιν»¹². Στὰ χρόνια τῆς

⁵ Περί νομοθετικῆς ἐξουσίας τῶν ἐπισκόπων καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Πατριάρχου αὐτῶν, βλ. ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 645.

⁶ ΜΑΘΑ Ζ., Κατάλογος Ἱστορικῶν τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, 117.

⁷ «Οἱ ἐορτές, οἱ νηστείες, οἱ ἀκολουθίες τηροῦνταν αὐστηρὰ κατὰ τὰ χρόνια τῆς δουλείας καὶ τὰ μοναστήρια καὶ ἡ ζωὴ τῶν μοναχῶν ἀποτελοῦσαν τὰ πρότυπα τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ βίου τοῦ λαοῦ», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, 306.

⁸ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 642.

⁹ «Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης εἶναι ἀνδρεῖος καὶ ἐπιεικής. Ἐπιείκεια, λέγει ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, εἶναι νὰ ὑπομένωμεν τὴν ἀδικίαν ἢ ὅποια διαπράττεται εἰς βάρος μας, καὶ ἀνανδρία νὰ ἀνεχώμεθα τὴν ἀδικίαν ἢ ὅποια γίνεται εἰς βάρος τῶν ἄλλων (Ὁμιλία εἰς τὰς Πράξεις 48, 2 P.G. 60, 336)», ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει, Ἀθήνα 2001, 35.

¹⁰ «Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν νόμων, τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν ἐξωτερικὸν βίον τῆς ἐκκλησίας, τῶν μη θιγόντων μήτε τὴν διδασκαλίαν μήτε τὸ θεμελιώδες πολίτευμα καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας, ἔχει ἡ ἐκκλησιαστικὴ νομοθεσία μᾶλλον ἐλεύθερον στάδιον ἐνεργείας, περιοριζομένη μόνον ὑπὸ τοῦ γενικοῦ πνεύματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου», ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 642.

¹¹ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, ξθ'.

¹² Ὁ.π. 160.

πατριαρχίας του, καί στις τρεῖς περιόδους, ἐπέδειξε μεγάλο σεβασμό στην κανονική παράδοση τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, «φρουρὸς τῶν πατρίων ἐθίμων ἀναγορευθεῖς»¹³ καὶ κατέβαλε ἀκαταπόνητες προσπάθειες γιὰ τὴν ὁμαλὴ ἐφαρμογὴ τῆς κανονικῆς τάξης στὴν λειτουργία τῶν πατριαρχικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν. Χαρακτηριστικὰ ὁ Ἱ. Μεσολωρᾶς ἀναφέρει ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ ὁ Τρανὸς «ὡς χριστομίμητος τὴν δικαίαν κρίσιν ἔκρινε, τοῦ λαοῦ ἀγαλλομένου ὅτι τοιοῦτου ἀγαθοῦ καὶ δικαίου ποιμένος ἔτυχεν»¹⁴. Κρίνεται ἐπομένως ὡς δίκαιος Πατριάρχης καὶ ἀγαπητὸς στὸ ποίμνιό του.

Ὁ σεβασμὸς στὴν κανονικὴ τάξη καὶ ὀρθόδοξη κανονικὴ παράδοση ποὺ ὁ Ἱερεμίας Β΄ πρῶτος ἐπέδειξε, ἀλλὰ καὶ συστηματικὰ καλλιέργησε, ἐκδηλώθηκε μὲ ἀποφάσεις συνοδικές καὶ πατριαρχικές, μὲ ἐγκυκλίους καὶ ἐπιστολές, ἀλλὰ καὶ μὲ ὁμιλίες¹⁵, διδασκαλίες καὶ ἐν γένει μὲ τὸ προσωπικὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑψηλῆς του διακονίας, πατριαρχικῆς καὶ συγγραφικῆς. Σὲ κάθε στιγμή τῆς θαυμαστῆς του ζωῆς ἀποτυπώνεται ἀνεξίτηλα ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ τήρηση τῶν παραδεδομένων κανονικῶς ὑπὸ τῶν Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἡ πιστὴ ἐφαρμογὴ ὧν οἱ θεοφόροι Πατέρες κανονικῶς διεκῆρυξαν.

Ὁ Πατριάρχης γνώριζε καλά, στὴν θεωρία καὶ στὴν πράξη ὅτι «ὁ πανδαμάτωρ καιρὸς τὰ μὲν νουνεχῶς τε καὶ προνοητικῶς οἰκονομηθέντα οἶδε διαφυλάττειν ὡς τὰ πολλὰ ἀκλόνητά τε καὶ ἀπαράτρωτα, τὰ δ' ἄλλως κακῶς καὶ ἀπρομηθεύτως κατασκευασθέντα μεταβάλλειν»¹⁶.

Ἔτσι ἀντιμετωπίστηκε μὲ ἀποφασιστικότητα «ἡ αὐθαίρετος παράβασις ἢ ἀπόκλισις ἐπισκόπου τινὸς ἢ μερικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν θεμελιωδῶν κανονικῶν διατάξεων»¹⁷. Δίδασκε μὲ τὸ παράδειγμά του ὅτι οἱ θεσμοὶ τῆς γενικῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας ἔχουν «ἀπόλυτο κύρος καὶ ἰσχὺν ἐπὶ πάντας», ἀλλὰ γνώριζε παράλληλα ὅτι ἐπιτρέπουν οἱ ἱεροὶ κανόνες σὲ κάθε ἐπιμέρους ἐκκλησία νὰ ρυθμίζει ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς τὴν διοίκησίν της «κατὰ τὰς κρατούσας τοπικὰς σχέσεις καὶ ἐκδίδῃ τοὺς προσήκοντες νόμους»¹⁸.

Ὁ Ἱερεμίας Β΄ «μετὰ τοσούτου ἐκοπία ζήλου, ἵν' ἀνεγείρῃ τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς καταπτώσεως» στὴν ὁποία εἶχε κατωθήσει ἢ «ἀσύγγνωστος ἀκηδεῖα τινῶν ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ πατριαρχευσάντων, καὶ τῇ προτέρᾳ ἐξαστραπτοῦση αἴγλῃ ἀναδείξῃ αὐτήν»¹⁹. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Τρανὸς ἐπέδειξε

¹³ ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ., *Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ρωσσίᾳ*, 16.

¹⁴ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., *Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρουμένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581)*, 12.

¹⁵ Ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ κήρυττε ὁ ἴδιος καὶ διορίζει καὶ ἄλλους νὰ κηρύττουν καὶ νὰ διδάσκουν. Βλ. ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, με΄.

¹⁶ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, 184.

¹⁷ ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 644.

¹⁸ Ὁ.π. 643.

¹⁹ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, με΄.

«ποιμαντική ευαίσθησία συνοδευόμενη από τὸν βαθὺ σεβασμὸ πρὸς τὸ κείμενο τῶν ἱερῶν κανόνων»²⁰. Διαπιστώνεται ἡ σοφὴ προτίμηση τῆς κατ' οἰκονομίαν χρήσης τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, γιὰ τὴν ἐπίλυση ποιμαντικῶν ζητημάτων.

Ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' ἐπέδειξε ἐμπράκτως μεγάλη φροντίδα στὴν ἐπίλυση διαφορῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων περὶ τὴν θείαν λατρείαν καὶ τὴν τέλεση τῶν μυστηρίων. Γιὰ νὰ ἐπιλύσει ποιμαντικὰ προβλήματα σὲ σχέση μετὰ τὴν πνευματικὴ συγγένεια συνεκάλεσε Ἐνδημοῦσα Σύνοδο στὴν Κωνσταντινούπολη ἡ ὁποία συγχώρησε τὴν κατ' οἰκονομίαν θεώρηση τῆς πνευματικῆς συγγενείας. Συνοδικῶς συγχώρησε τὸ ἀφπγ' «τὰ ἐξ ἀναδόχου, ἥτοι δύο παιδιὰ, ἓνα ἀρσενικὸν καὶ ἓνα θηλυκόν, ὅπου βαπτίζει ἓνας ἀνάδοχος, τὸ πρῶτον ἦτον ἐμποδισμένον νὰ ἔλθουν εἰς γάμου κοινωνίαν, ὕστερον ἡ ἐκκλησία διὰ συνοδικοῦ σημειώματος τὰ ἐσυγχώρησεν, ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος δεσμὸς ἦτον ἀδύνατον νὰ φυλαχθῇ»²¹.

Θεωρητικά, ἐγγράφως στὶς ἐπιστολές του (πρὸς τοὺς δυτικούς θεολόγους, Καθολικοὺς καὶ Προτεστάντες), ἀλλὰ καὶ πρακτικὰ στὸν τρόπο διοίκησης, ὁ Πατριάρχης ἐξεδήλωσε σαφῶς τὴν πίστη του στὴν Ὁρθόδοξη κανονικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ Ἱερὰ Παράδοση²². Κατέβαλε προσπάθειες γιὰ τὴν διευθέτηση πολλῶν κανονικῶν ζητημάτων καὶ τὴν ἐπίλυση ποικίλων προβλημάτων στὶς ἐπαρχίες τοῦ θρόνου του, ἀλλὰ καὶ οἰκουμενικῶς χάριν τῶν ἐγγύς καὶ μακρὰν χριστιανῶν ὀρθοδόξων²³.

Ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β', μετὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν δράση του ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἔδειξε ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνονταν τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνες ὡς νομικὰ κατασκευάσματα ἀπόλυτα καὶ ἄσχετα μετὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν κοινωνικοπολιτικὴ πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς του²⁴. Διότι βασικὴ θεολογικὴ ἀρχὴ ἀποτελεῖ ἡ μοναδικότης τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντος προσώπου, ποὺ ἐπιβάλλει τὸν σεβασμὸ στὴν προσωπικὴ ἀξία καὶ ἰδιαιτερότητα κάθε προσώπου ξεχωριστά, χωρὶς καμία σύγχυση ὁμαδοποίησης ἢ ἀριθμοποίησης ἀτόμων καὶ μηχανικῶν, νομικῶν καὶ τυπικῶν συμπεριφορῶν.

Στὴν διευθέτηση τῶν κανονικῶν ζητημάτων γνώριζε καλὰ ὁ Οἰκουμενικὸς

²⁰ ΓΙΑΓΚΟΥ Θ., Χριστόφορου Προδρομίτη Κανονικόν, Θεσσαλονίκη 2009, 76.

²¹ ΓΙΑΓΚΟΥ Θ., Κανόνες καὶ Λατρεία, Θεσσαλονίκη 2006, 401.

²² «Ὁ Ἱερεμίας σοφῶς καὶ ὀρθοδόξως σκεπτόμενος, οὐκ ἐγκατέλιπεν, ὅπερ ἀγαθὸν καὶ τιμαλφές, τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ μετὰ τοσαύτας πολλὰς τε καὶ ποικίλας θυσίας ἐκτίσαστο, ἐνδιδοὺς τοῖς ἀκαίροις ἐπιθυμίας των», ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., Ἱερεμίου Β' καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581), 50.

²³ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, 331.

²⁴ «ὁρισμένοι τύποι ἠθικῆς συμπεριφορᾶς, ἔφτασαν νὰ γίνουν νομικὰ κατασκευάσματα ἀπόλυτα καὶ ἄσχετα μετὰ τὶς διαφορὰς ἐποχῆς τῆς ἱστορίας καὶ μετὰ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι μετατρέπονται σὲ τύπους, ποὺ ὁ ἓνας ἀντιγράφει τὸν ἄλλον, γιὰ νὰ κρίνουν στὴ συνέχεια ἠθικὰ τὸν κόσμον μετὰ βάση τὰ πρότυπά τους», ΖΗΖΙΟΥΛΑ Ι., Ἡ κτίσις ὡς εὐχαριστία, Ἀθήνα 1998, 31.

Πατριάρχης ὅτι σὲ καμιὰ περίπτωση δὲν ὑποτάσσεται ὁ ἄνθρωπος στὸν ἀπρόσωπο νόμο, ἀλλὰ δίδασκε ὅτι ὁ νόμος ἐδόθη εἰς βοήθειαν ἀπὸ Ἐκείνον ποὺ δὲν ἤλθε νὰ κρίνει τὸν κόσμο, ἀλλὰ νὰ σώσει τὸν κόσμο. Ἐπομένως στὴν κανονικὴ πράξη προηγεῖται τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας τοῦ κάθε προσώπου κι ἔπεται ἡ ὅποια κανονικὴ ἢ ἄλλη νομικὰ στερεότυπη ἀναγκαιότητα. Ἔτσι ἐφάρμοσε μὲ σύνεση κανονικὴ ἀκρίβεια καὶ ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία, γιὰ νὰ ἐπιτύχει τὸν σκοπὸ του, κατὰ τὸ ἀποστολικὸ παράγγελμα «ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκε»²⁵.

α. Ἡ κανονικότητα τῆς παρέμβασης τοῦ Κωνσταντινουπόλεως στὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα οἰκουμενικῶς

Μὲ τὰ σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα²⁶, ποὺ περιέχονται στοὺς κώδικες τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ Κ. Δελικάνης «ἡ κηδεμονικὴ πρόνοια καὶ ἀντίληψις τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας παρεμβαινούσης-ποῖ μὲν αὐτεπαγγέλτως καὶ ὡς ἐκ καθήκοντος, ποῖ δὲ κατ' ἐπίκλησιν τῶν ἐνδιαφερομένων»²⁷. Ἡ συμβολὴ τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν ὑπερέβαινε ἀνὰ τοὺς αἰῶνες τὰ ὅποια ἐκκλησιαστικὰ ἢ κοσμικὰ σύνορα καὶ στεγανά, ἀφοῦ ἦταν πάντοτε ἀνοιχτοὶ πρὸς πάντας. Ἡ συμβολὴ τοῦ ἐκάστοτε Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἦταν πάντοτε ἀποτελεσματικὴ γιὰ τὴν ἐπίλυση πλήθους ζητημάτων, προβλημάτων καὶ διαφορῶν²⁸.

Σύμφωνα μὲ τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κι ὅπως οἱ ἐκκλησιαστικὲς πράξεις τῶν Πατέρων σαφῶς ἐπιμαρτυροῦν καὶ δικαίως καθόρισαν «ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνος καὶ τὰς τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων κρίσεις καὶ ἐπανακρίνει καὶ διευθετεῖ καὶ ἐπιψηφίζεται καὶ τὸ κύρος δίδωσιν»²⁹.

²⁵ Ρωμ. 13, 8-9.

²⁶ Ἐκεῖνα ποὺ ἀφοροῦν στὶς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὶς Ἐκκλησίες Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου.

²⁷ «διατρανοῦται ἐπιπλέον, ἀμέσως καὶ κατὰ τρόπον οὐδεμίαν ἐπιτρέποντα ἀμφιβολίαν προσπίπτον εἰς τὰ ὅμματα, τὸ γεγονός τῆς ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἁγιωτάτων Ἀποστολικῶν Πατριαρχικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Διατάξεων ἢ περὶ γενικῶν ζητημάτων ἀφορώντων εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς σχετικῶς σπουδαίοις ἐπιμέρους ζητήμασι τοῖς ἐνδιαφέρουσι ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν», ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου, Κωνσταντινούπολη 1904, δ'.

²⁸ «πρὸς διαίτησιν καὶ ἐπίλυσιν διαφορῶν ἀναφυσισῶν μεταξὺ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, πρὸς διευθέτησιν διαφορῶν μεταξὺ ποιμένων καὶ ποιμνίου, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ἐπιπροσθουσῶν δυσχερειῶν καὶ ἐπάνοδον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εἰς τὴν Κανονικὴν αὐτῶν τροχίαν, πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἔστιν ὅτε ἀνεπαρκοῦς ἐνεργείας τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπιμέρους Ἐκκλησιῶν, πρὸς στήριξιν τῶν ἀσθενῶν καὶ σαλευομένων ἢ καταρραδιουργουμένων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ πίστει, πρὸς ἀποσόβησιν, συνελόντι εἰπεῖν, τῶν παντοίων ἡθικῶν καὶ ὕλικῶν κινδύνων τῶν ἐπαπειλούντων τὴν εὐστάθειαν τῶν ἁγιωτάτων ἐκείνων Ἐκκλησιῶν, οὐδέποτε καὶ οὐδαμοῦ βραδύνει ἢ ἐλλείπει», ὁ.π. ε'.

Στὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἤδη ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιος ἐνώπιον τῶν ὑπεραξακοσίων Ἐπισκόπων τῶν καὶ αὐτὴν συγκροτησάντων εἶπε ὅτι «συνήθεια ἄνωθεν κεκράτηκε, τοὺς ἐνδημοῦντας τῇ μεγαλωνύμῳ Πόλει ἁγιωτάτους Ἐπισκόπους, ἡνίκα καιρὸς καλέσῃ, περὶ ἀναπιπτόντων τινῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων συνεχῶς καὶ διατυποῦν ἕκαστα καὶ ἀποκρίσεις ἀξιοῦν τοὺς δεομένους»³⁰. Μὲ αὐτὰ σαφῶς ὑπενθυμίζεται ἡ μακρὰ παράδοσις καὶ γνωστὴ κανονικὴ τάξις ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ συνελθοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἁγίου καὶ Ἱερὰ Σύνοδος νὰ ἀποκρίνονται κανονικῶς καὶ ἀρμοδίως περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ποὺ κατὰ καιροὺς ἀναφύονται οἰκουμενικῶς.

Κι ὁ Ματθαῖος Βλάσταρης σαφῶς ἐπεξηγεῖ ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Θρόνος «βασιλεῖα ἐπικοσμηθεὶς, ταῖς Συνοδικαῖς ψήφοις Πρῶτος ἀνηγορεύθη, αἷς οἱ θεῖοι κατακολουθοῦντες νόμοι, καὶ τὰς ὑπὸ τοὺς ἐτέρους Θρόνους γινομένας ἀμφισβητήσεις ὑπὸ τὴν ἐκείνου προσταττουσιν ἀναφέρεσθαι διάγνωσιν καὶ κρίσιν... τῷ δὲ Κωνσταντινουπόλεως Προέδρῳ ἔξεστι καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων Θρόνων ἐνορίαι, ἐν οἷς οὐκ ἔστι προκαθιέρωσις ναῶν, Σταυροπήγια διδόναι... καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις Θρόνοις γινομένας ἀμφισβητήσεις ἐπιτηρεῖν καὶ ἀνορθοῦσθαι καὶ πέρας ἐπιτιθέναι ταῖς κρίσεσιν, ὡσαύτως καὶ μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς ἀμαρτημάτων καὶ αἱρέσεων, αὐτὸς καὶ μόνος καθίσταται διαιτητὴς τε καὶ γνώμων»³¹.

Ἐπισημαίνεται ὁρθῶς ὅτι καὶ ἐνάμιση αἰῶνα πρὶν τὸν Βλάσταρη ὁ διάσημος ἐρμηνευτὴς τῶν Ἱερῶν Κανόνων Θεόδωρος ὁ Βαλσαμὼν, Πατριάρχης Ἀντιοχείας «ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐξεφράζετο»³². Καὶ χρειάζεται στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ συμπληρώσουμε ὅτι ὅπως εὐστοχα παρατηρεῖται «ἡ πρωτεύουσα αὕτη θέσις» καὶ ἡ κανονικὴ τάξις οἰκουμενικῆς παρέμβασης τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως «οὐδένα ἐνδοιασμὸν ἢ ἀνησυχίαν προῦκάλεσε πώποτε παρὰ τοῖς λοιποῖς Πατριάρχαις», διότι γινώριζαν καλὰ καὶ ἦταν σταθερὰ πεπεισμένοι ὅτι κανένας κίνδυνος αὐθαιρεσίας ἀπὸ μέρους τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν δὲν ὑπῆρχε ποτὲ καὶ οὔτε ἡ παραμικρὴ «ἰδέα τῆς δημιουργίας Μοναρχικῆς ἀπολυταρχίας ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἐπὶ μειώσει ἢ καταργήσει τῶν Κανονικῶν δικαίων καὶ προνομίων τῶν λοιπῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων»³³.

Μὲ ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀναγνωρίστηκε τὸ αὐτοκέφαλον τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκκλησιῶν³⁴. Ἡ Πενθέκτη ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὡς γνωστὸν ἀναγνωρίζει, ἀναφέρει ὀνομαστικῶς καὶ ἐπικυρώνει τὰ κα-

²⁹ Ὁ.π. στ΄.

³⁰ Ὁ.π. θ΄.

³¹ Ὁ.π. στ΄-ζ΄.

³² Ὁ.π. ζ΄.

³³ Ὁ.π. ιβ΄.

³⁴ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Αθήνα 1917, 430.

νονικά δικαιώματα τῶν πέντε λεγομένων γνωστῶν Πατριαρχῶν, Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων³⁵.

Ἡ Ἀ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος νομιμοποιεῖ τὴν μέχρι τὰ χρόνια ἐκεῖνα «κατ' ἔθος κρατοῦσαν ἐκκλησιαστικὴν διαίρεσιν, καθορίσασα κατὰ λόγον τῆς τιμῆς καὶ ἀξίας τὰ αὐτοτελῆ καὶ ἴδια δίκαια καὶ προνόμια τῶν ἐκκλησιῶν Ῥώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Καισαρείας»³⁶.

Στὴν Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καθορίζεται μὲ βάση τὴν διαίρεση τοῦ κράτους ἡ διαίρεση τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ στὴν δύση διατηρήθηκε ἡ προηγούμενη διαίρεση³⁷.

Ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ ἐπιβεβαίωσε τὴν μέχρι τότε διοικητικὴ διαίρεση τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν τῆς Ἀνατολῆς, «τῷ δὲ ἐπισκοπικῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως ἀπένειμε σὺν τοῖς πρεσβείοις τῆς τιμῆς, ἅτινα ὠρίσθησαν αὐτῷ διὰ τοῦ Γ' Κανόνος τῆς Β' οἰκουμενικῆς συνόδου διὰ τὸ εἶναι τὴν Κωνσταντινουπόλιν νέαν αὐτοκρατορικὴν μητρόπολιν, καὶ τὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ ὠρισμένης ἐκκλ. περιφερείας»³⁸.

Ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος «καθώρισε καὶ ἐπιβεβαίωσε τὴν διαίρεση τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ὀριστικῶς καὶ ἀμεταθέτως, ὀρίσασα τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν καὶ τὰ πρεσβεῖα ἐν τοῖς προεστῶσι τῶν περιφερειῶν τούτων»³⁹.

Ἀπὸ τὶς πέντε πολιτικὲς διοικήσεις τῆς ἀνατολικῆς ὑπαρχίας συνενώθηκε ἡ ἀσιατικὴ μὲ τὴν ἀνατολικὴ ὑπὸ τὴν στενὴ ἔννοια⁴⁰ καὶ ἔτσι παρέμειναν τέσσερις διοικήσεις στὴν ἀνατολή. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας ὑπῆχθη στὸν ἐπίσκοπο Ἱεροσολύμων «διὰ τὴν ἱερὰν ἀνάμνησιν τῆς πόλεως ταύτης»⁴¹. Ἔτσι, ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος μὲ τὸν καν. 36 ἐπικύρωσε «τὰ προνόμια τῶν ὑπερτάτων (πρώτων) ἐπισκόπων τῶν ῥηθειςῶν πόλεων, ὀρισθέντων συγχρόνως τῶν πρώτων πρεσβείων τιμῆς τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης, τῶν δευτέρων τῷ Κωνσταντινουπόλεως, τῶν τρίτων τῷ Ἀλεξανδρείας, τῶν τετάρτων τῷ Ἀντιοχείας καὶ

³⁵ «τοῖς πέντε Πατριάρχεις Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων... οἱ πέντε οὗτοι πατριάρχαι παρίστανται δι' ἑαυτῶν ἢ δι' ἀντιπροσώπων... τοὺς πέντε μόνον γνωστοὺς Πατριάρχας γινώσκει καὶ ἀναφέρει ὀνομαστὶ ἡ Πενθέκτη ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος ὧν καὶ ἐπικυροῖ τὰ δικαιώματα», ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων τόμος τρίτος, Κωνσταντινουπόλη 1905, 1038.

³⁶ ΜΙΛΑΝ, Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 426. Βλ. καν. 6 καὶ καν. 7 τῆς Α' Οἰκουμενικῆς. Ὁ καν. 6 τῆς Α' Οἰκουμενικῆς μᾶς βεβαιώνει ὅτι ὑπῆρχαν καὶ ἄλλες ἐκκλησιαστικὲς ἐπαρχίαι ἢ περιφέρειαι, ποὺ ἀπολάμβαναν τὰ ἴδια δικαιώματα καὶ προνόμια ὅπως καὶ οἱ παραπάνω τέσσερις. Αὐτὲς ἦταν: τῆς Ἐφέσου στὴν Ἀνατολή, τοῦ Σιρμίου στὸ δυτικὸ Ἰλλυρικόν, τῆς Θεσσαλονίκης στὸ ἀνατολικὸ Ἰλλυρικόν, στὴν δύση αὐτοκέφαλες ἐκκλησίες τῶν Μεδιολάνων, Καρχηδόνας, Λουγδούνων, Τολέδου καὶ Ὑόρκης.

³⁷ Ὁ.π. Καὶ στὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἀναγνωρίζεται καὶ ἐπικυρώνεται «σὺν ταῖς λοιπαῖς αὐτοτελέσιν ἐκκλησιαστικαῖς περιφερείαις καὶ τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἐκκλησίας Κύπρου».

³⁸ Ὁ.π. 427.

³⁹ Ὁ.π. Τὴν ἴδια ἐποχὴ στὴν δύση ὑπῆρχε «εἷς μόνος ὑπερτάτος ἐπίσκοπος, ὁ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος».

⁴⁰ Ὁ.π.

⁴¹ Ὁ.π.

των πέμπτων τῷ Ἱεροσολύμων»⁴².

Τὸ 1572 ὁ Ἀχρίδων Σωφρόνιος ἀποστέλλει στὸν νεοεκλεγέντα Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Ἱερεμία Β΄ γράμμα, τὸ περιεχόμενο τοῦ ὁποίου ἀποδεικνύει κι ἐπιμαρτυρεῖ «τὴν ἀνωτάτην κηδεμονικὴν ἐποπτεῖαν τὴν ἀσκουμένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως»⁴³.

Πάντοτε ἐπομένως καταγράφονται δίκαιες καὶ χρήσιμες οἱ «θυσαίαι καὶ ἐναγώνιοι ὑπερασπίσεις καὶ ἐνέργειαι τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας», ἀφοῦ «ἀνέκαθεν ἡ παρέμβασις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν αὐτῶν, εἰσὶν ἡ ἀπλὴ καὶ ἀπέρिटτος ἔκφανσις τῆς ἀληθείας»⁴⁴. Καταλαβαίνουμε ἔτσι ὅτι ἡ ἀλήθεια κι ἰδιαίτερος οἱ συνέπειες αὐτῆς στὴν ἐκκλησιαστικὴ διοργάνωση καὶ ζωὴ, ἐπέχει πρωτίστης σπουδαιότητος μέρος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ ἀλήθεια εἴτε πρόκειται γιὰ δογματικὸ ὅρο, θεολογικὴ γνώση κι ἐμπειρία ζωῆς, εἴτε πρόκειται γιὰ ἀλήθεια πού ἀφορᾷ στὴν ἐκδίκηση, στὸ δίκαιον, στὴν κανονικότητα διαρρύθμισης τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, παραμένει μία γιὰ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ στὴν ὑπεράσπιση, περιγραφή καὶ διατύπωσή της δὲν ὑπαισέρχονται περιττὲς κι ἐπιζήμιοι παράμετροι ἰδιοτελῶν κι ἄλλων ψεύτικων συμφερόντων, κοσμικῶν ὑπολογισμῶν, πολιτικῶν σκοπιμοτήτων.

Ἀπὸ τὸν 18ο αἰῶνα παρατηρεῖται «μεγεθυντικὴ τάση» στὴν κανονικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης εἶχε ἀναχθεῖ σὲ πραγματικὸ ἡγέτη σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου Γένους ἢ «millet»⁴⁵.

Ἐπομένως ἔχοντας ἀφετηρία, σταθμὸ κι ἀναφορά τὴν ἀπλὴ, δικαία καὶ κανονικὴ ἀλήθεια τῆς ἐκκλησιαστικῆς πραγματικότητος, οἱ Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως, «οἱ Πρωθιεράρχαι τῆς νέας Ρώμης μεριμνῶντες, ὡς Πρώτοι ἐν ἴσοις, περὶ τῆς εὐσταθείας τῶν λοιπῶν Πατριαρχικῶν Ἐκκλησιῶν»⁴⁶, πάντοτε ἀνὰ τοὺς αἰῶνες τὴν παρελάμβαναν κανονικῶς, τὴν προάσπιζαν δικαίως καὶ τὴν παρέδιδαν ἐπακριβῶς κι ὀρθοδόξως εἰς πάντας.

β. Οἱ περιοδεῖες τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμία Β΄ κι ἡ κανονικὴ σημασία τους

Δὲν εἶναι καθόλου τυχαῖο, οὔτε ἄνευ σημασίας τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἱερεμίας

⁴² Ὁ.π.

⁴³ ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., *Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων τόμος τρίτος*, 1035.

⁴⁴ ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., *Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου*, ιδ΄.

⁴⁵ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Κ., «Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο στοὺς κόλπους τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, 1453-1923: Συναρμογὲς καὶ μεταλλαγές», στό: *ΦΑΝΑΡΙ 400 ΧΡΟΝΙΑ*, 2001.

⁴⁶ ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., *Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου*, ιη΄.

ὁ Β΄ ἀναφέρεται «πρῶτος μεταξύ τῶν μεγάλων προσωπικοτήτων τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος, ὅπως ὁ Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, ὁ Γαβριήλ Σεβήρος, ὁ Μάξιμος Μαργούνιος κ.ἄ. ὡς γνωστοὶ ἱεροκήρυκες... Γνωστοὶ ἱεροκήρυκες ἦσαν... τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα, οἱ πατριάρχαι Ἱερεμίας Β΄ καὶ Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς (ἐπιτηρητὴς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου)»⁴⁷. Διότι ὅπως κι οἱ ἄλλες μεγάλες (καὶ σύγχρονές του) προσωπικότητες, ἔτσι κι ὁ Ἱερεμίας Β΄ δὲν ἐργάστηκε ἀπλὰ ἢ μόνο περὶ τῆς ὀρθοδόξου κανονικότητος ἀλλὰ ὠμίλησε καὶ κήρυξε⁴⁸ περὶ αὐτῆς, καὶ μάλιστα ἀκατάπαυστα. Ἔτσι ἀναφέρεται ὡς περίφημος ἱεροκήρυκας τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνα καὶ περιγράφεται ὡς «ἀκάματος καὶ θερμὸς κήρυξ τοῦ θείου λόγου»⁴⁹. Ἐπομένως καταδεικνύεται μὲ τὸν πρὸ ἀπερίφραστο τρόπο ἢ διδασκαλική του δράση γιὰ «τὸ σχεδὸν ἐκλιπὸν κήρυγμα»⁵⁰ καὶ γιὰ τὴν κανονικὴ τάξη καὶ παράδοση, σὲ κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας κι ὄχι μόνον ἀπὸ ἁμβωνος, ἀλλὰ σὲ κάθε στιγμή τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ λατρείας.

Ἐπέδειξε ἐμπράκτως τὸ κανονικὸ καὶ ποιμαντικὸ του ἐνδιαφέρον γιὰ ὅλες τὶς ἐπαρχίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. «Ὁ Ἱερεμίας, πατριάρχης ὢν, περιῆλθε πολλὰς ἐπαρχίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους»⁵¹. Πραγματοποίησε μάλιστα πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτό, κανονικῶς πολλὰς ποιμαντικὰς περιοδεῖς στὶς μητροπόλεις τοῦ Πατριαρχείου⁵² γιὰ νὰ γνωρίσει κι ἀπὸ κοντὰ τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τῶν ὀρθοδόξων⁵³. Γιὰ τὴν ἐπίλυση ποικίλων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἐπίσης πραγματοποιίησε «μεγάλας ποιμαντορικὰς περιοδεῖας εἰς πολλὰς ἐπαρχίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους»⁵⁴ ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἄλλες περιοδεῖες σὲ διάφορες χῶρες, ὅπως Ρωσία, Μολδαβία, Οὐκρανία, Ρουμανία⁵⁵ κ.ἄ.

Ἔκανε ἄοκνες προσπάθειες γιὰ νὰ στηρίξει ἀκόμη καὶ μὲ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ οἰκονομικῶς⁵⁶ τὸ Πατριαρχεῖο σὲ κρίσιμες καὶ χαλεπὲς περιστάσεις, ἐπιτυχῶς.

⁴⁷ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., *Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*, 77.

⁴⁸ Ἄλλωστε τὸ κήρυγμα, καθὼς ὀρίζουν οἱ καν. 58 Ἀποστόλων, καν. 2 τῆς Ἀ Οἰκουμενικῆς καὶ καν. 19 τῆς ἐν Τρούλλῳ, «εἶναι τὸ πάντων σπουδαιότατον δικαίωμα τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἐν τῶν πρωτίστων αὐτοῦ καθηκόντων», ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 523.

⁴⁹ ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., *Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581)*, 12.

⁵⁰ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 304. Διότι ἔτρεφε ζωντανὰ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ λατρεία ἔπρεπε «νὰ ἀνυψωθῇ ἀπὸ τῆς πενιχρότητος πρὸς τὴν ἔριξαν οἱ αἰῶνες τῆς σκλαβιάς γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς ἀνάγκες τῆς ἀναπτυσσόμενης κοινωνίας τῆς ἀνατολῆς».

⁵¹ ΓΕΔΕΩΝ Μ., «Ἱερεμίας Β΄», *ΜΕΕ* 12 (1926), 871.

⁵² Ὁ Ἱερεμίας Β΄ διέταξεν «τὴν συλλογὴν ἐράνων οὐ μόνον ἐντός, ἀλλὰ καὶ ἐκτός τῆς τουρκοκρατούμενης Ἑλλάδος, ἐν Ρωσίᾳ, Μολδοβλαχίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν νέου πατριαρχικοῦ ναοῦ», ΘΧΕ 3 (1940), 1218.

⁵³ «καὶ πρὸς γνῶσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν ὀρθοδόξων» ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 158.

⁵⁴ ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., «Ἱερεμίας ὁ Β΄», *ΘΗΕ* 6, 780.

⁵⁵ «Εἰς τὴν Ρουμανίαν ἦλθαν καὶ παρέμειναν πρὸς λύσιν διαφορῶν ζητημάτων οἱ μεγάλοι Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Τρανὸς καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος Λούκαρις καὶ βραδύτερον οἱ ἐπίσης μεγάλοι Δοσίθεος καὶ Χρυσάνθος ὁ Νοταρᾶς, πατριάρχαι Ἱεροσολύμων», ΑΜΑΝΤΟΥ Κ., *Οἱ Ἑλλήνες εἰς τὴν Ρουμανίαν πρὸ τοῦ 1821*, Ἀθήνα 1944, 8.

⁵⁶ Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Β΄ ὁ Τρανὸς ἔφτασε στὴ Ῥωσία, προκειμένου νὰ συλλέξει «συνδρομὰς ὑπὲρ τῶν καταπιεζομένων ἐκκλησιῶν τῆς ἀνατολῆς», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*,

Τὸ ἀκατάπαυστο κι ἀνεξάντλητο ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο, ἐκδηλώθηκε ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν εὐπρέπεια τῶν ἱερῶν ναῶν γενικότερα⁵⁷. Ὁ Πατριάρχης ἐκδήλωσε ἀμείωτη φροντίδα προκειμένου νὰ κοσμηθεῖ καταλλήλως ὁ πατριαρχικὸς ναὸς τῆς Θεοτόκου τῆς Παμμακαρίστου⁵⁸ καὶ τὸ Πατριαρχεῖο⁵⁹. Ἔτσι πραγματοποιήσε «ἀνακαίνισιν καὶ ἐξωραϊσμόν τῶν Πατριαρχείων»⁶⁰. Βέβαια, γιὰ τὴν ἐπιτυχία κι ὑλοποίηση τοῦ ἐγχειρήματος ἐκείνου ἀπαιτοῦνταν μεγάλα χρηματικὰ ποσά. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ «διέταξεν ὁ Ἱερεμίας Β΄ τὴν συλλογὴν ἐράνων οὐ μόνον ἐντός, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς τουκοκρατούμενης Ἑλλάδος, ἐν Ρωσίᾳ, Μολδοβλαχίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν νέου πατριαρχικοῦ ναοῦ»⁶¹.

Ὁ Ἱερεμίας Β΄, «ὁ πρεσβύτερος τῶν ποιμένων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας»⁶², ἔχοντας σταθερὸ του γνώμονα τὴν μακραίωνη κανονικὴ παράδοση τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ σταθερὰ προσηλωμένος στοὺς ἱεροὺς κανόνες καὶ τὰ κανονικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἀνατολή, κατάφερε νὰ πραγματοποιήσῃ κανονικῶς βαρυσήμαντες μεταρρυθμίσεις στὴν διοίκηση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Ἀξίζει νὰ ὑπογραμμιστεῖ ἐπιπλέον ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ τόσο μὲ τὴν ἐσωτερικὴ δράση του ἐντὸς τῶν ἐπαρχιῶν του θρόνου του, ὅσο καὶ μὲ τὴν ἐξωτερικὴ του στὶς ἄλλες ὀρθόδοξες ἐκκλησίες καὶ πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους «ἠύξησε τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸν σεβασμὸν πάντων πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ γενικώτερον πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν»⁶³.

2. Τὰ περὶ χειροτονίας τῶν ἀρχιερέων

α. Τὸ πρόβλημα τῆς σιμωνίας κι ἡ κανονικὴ του ἀντιμετώπιση

Ἡ σιμωνία καταγράφεται μεταξὺ τῶν γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν παρα-

364. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ρωσίᾳ ὅμως ταξίδεψε σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη γιὰ ποιμαντικούς, ἀλλὰ κι οἰκονομικοὺς λόγους, ἀφοῦ διαβάζουμε ὅτι «περιελθὼν πολλὰ μέρη τοῦ κλίματος αὐτοῦ, ὡς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Μακεδονίαν, καὶ δι' οἰκονομικοὺς λόγους», ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 158.

⁵⁷ «ἀνήγειρε πλείστα οἰκοδομὰς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, κατασκευάσας ἄμβωνα καὶ θρόνον ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου», ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 158.

⁵⁸ Ὁ ἱστορικὸς αὐτὸς ναὸς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1587-1588 «ἠρπάγη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ μετεβλήθη εἰς τζαμίον», ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., «Ἱερεμίας ὁ Β΄», ΘΗΕ 6, 780.

⁵⁹ «περὶ τῆς εὐπρεπείας τῶν ἱερῶν ναῶν ἐφρόντιζε μετὰ ζήλου, κοσμήσας καὶ τὸν ναὸν τῆς Παμμακαρίστου, καὶ τὸ Πατριαρχεῖον», ΜΑΘΑ Ζ., *Κατάλογος Ἱστορικῶν τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα 1884, 117.

⁶⁰ ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., «Ἱερεμίας ὁ Β΄», ΘΗΕ 6, 780.

⁶¹ Ὁ.π. βλ. καὶ πρὸς τὸν λαὸν «Ἵσον γράμματος διὰ τὴν πατριαρχικὴν ζητίαν, Ἱερεμίου πατριάρχου... τὰ ὅσα βάρος καὶ χρέη καὶ τόκους ἐπὶ τόκῳ, καὶ σκάνδαλα πολλὰ», ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, 166.

⁶² ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ., *Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ρωσίᾳ*, 19.

⁶³ ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., «Ἱερεμίας ὁ Β΄», ΘΗΕ 6, 781.

πτωμάτων μετὰ τὴν αἵρεση καὶ τὸ σχίσμα. Μάλιστα, καλεῖται ὡς «Σίμωνος αἵρεσις» κι ἡ ὀνομασία αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸν Σίμωνα ποὺ ἔδωσε χρήματα στοὺς Ἀποστόλους «πρὸς ἑξαγορὰν τῆς θείας ἐξουσίας». Πρόκειται γιὰ λίαν βαρὺ ἔγκλημα διότι «συνίσταται ἐν τῇ καπηλείᾳ τῆς θείας χάριτος»⁶⁴. Μὲ τὴν σιμωνία χαρακτηρίζεται ὄχι μόνο «τὸ διδόναι ἢ λαμβάνειν χρήματα ἢ ἄλλα δῶρα παντὸς πρὸς ἐπίτευξιν ἢ παροχὴν πνευματικοῦ ἀξιώματος», ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔγκλημα ἐνυπάρχει καὶ «α) ἐὰν ἡ χειροτονία ἢ προαγωγή γίνηται ὡς ἀμοιβὴ προσωπικῶν ἐκδουλεύσεων β) ἐὰν ἐκ λόγων συγγενείας (nepotismus) ἢ φιλίας γ) ἐὰν ἐχρήσατο τις μέγα δυναμένοις προσώποις πρὸς παράνομον ἐπίτευξιν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων καὶ δ) ἐὰν ἐγένετο χρήσις διαφόρων μέσων πρὸς πορισμὸν ψήφων πρὸς ἐκλογὴν εἰς ἐκκλησιαστικὸν τι ἀξίωμα»⁶⁵.

Ὑποστήριζαν ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Α' ⁶⁶ ἐπειδὴ θέλησε νὰ καθιδρύσει μοναστήρι ἄρχιζε νὰ παίρνει χρήματα καὶ δῶρα ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς «κι αὐτὸς ἄνοιξε θύραν εἰς τὰ Σιμωνιακὰ»⁶⁷ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἔτσι φέρε-

⁶⁴ Κι ἔνοχος «καθίσταται οὐ μόνον ὁ χειροτονῶν ἢ προάγων τινὰ εἰς ἱεραρχικὸν βαθμὸν ἐπὶ χρήμασιν, ἀλλὰ καὶ ὁ οὕτω χειροτονούμενος καὶ ὁ μεσιτεύων ἐν τούτῳ», ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, Αθήνα 1917, 699.

⁶⁵ ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 699-700. Σχετικὰ μὲ τὴν σιμωνία βλ. τὶς κανονικὲς ἐπιστολὲς τοῦ Γενναδίου Κωνσταντινουπόλεως (459) καὶ Ταρασίου Κωνσταντινουπόλεως (788), τὴν ἐρμηνεία τοῦ Ζωναρᾶ στὸν καν. 6 τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, *Σύνταγμα Β'*, 182, ὁ Θεοδώρητος καλεῖ τὴν σιμωνία «χριστεμπορίαν».

⁶⁶ Στὸ ἀπόσπασμα τοῦ χρονογράφου Δωροθέου Μονεμβασίας γίνεται λόγος γιὰ τὸν Ἱερεμία: «ἦτον ἄνθρωπος καλογερικός, πλὴν ἀγράμματος, καὶ ἄπειρος παιδεύσεως». ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β'*, 3-4. Ἀσφαλῶς δὲν ἀναφέρεται στὸν Ἱερεμία Β' ποὺ ἦταν λίαν πεπαιδευμένος, ἀλλὰ στὸν Ἱερεμία Α' Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως (31 Δεκεμβρίου 1522-τέλη 1545). Ὅταν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Α' ἔκανε ταξίδι στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ προσκυνήσει τὸν Πανάγιον Τάφο, βρῆκαν τὴν εὐκαιρία κάποιοι «θεοκάπηλοι κληρικοί» νὰ κάνουν νόμο σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο, ὅποιοι ἀρχιερεῖς ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴν ἐπαρχία του πᾶν ἀπὸ ἑξὶ μῆνες, «νὰ κάμνουν ἄλλον». Ἔτσι μὲ τὴν βοήθεια τῶν Τούρκων συγκεντρώθηκαν κι ἔκαναν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1546 τὸν Μητροπολίτη Σωζοπόλεως Ἰωαννίκιο, νομίμως μὲν ἀλλὰ σαφῶς ἀντικανονικῶς δέ. Κι ἐδῶ γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ συναντᾶμε τὴν προτεραιότητα τοῦ κανονικοῦ ἔναντι τοῦ νομίμου. Πράξη βέβαια ποὺ στὴν μακραιώνη ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβεβαιώνεται κατ' ἐπανάληψιν, δείχνοντας τὴν ιδιαιτερότητα τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ποὺ ὑπερβαίνει τὰ κοσμικὰ μέτρα (καὶ κάποτε ἰδιοτελῆ) τοῦ θύραθεν δικαίου. Ἀντέδρασε βέβαια ὁ πιστὸς λαὸς κι οἱ ὀρθόδοξοι ἄρχοντες, ἀλλὰ μόνο σύγχυση ἐπῆλθε, διότι ὁ Ἰωαννίκιος χειροτόνησε ἀρχιερεῖς. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιστροφή τοῦ Ἱερεμία Α', τὸ χριστεπώνυμο πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ζήτησε ἐπιμόνως ἀπὸ τὸν Σουλτάνο τὴν ἐπιστροφή στὸ θρόνο τοῦ κανονικοῦ Πατριάρχου, κι ἐπειδὴ ἦταν δίκαιος «ἔδωκε τοὺς ὀρισμὸν καὶ ἐκάθισεν ὁ κύρ Ἱερεμίας, ὁ Ἰωαννίκιος εὐγῆκεν». Παρατηροῦμε ὅτι γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη ἡ φωνὴ κι οἱ παρακλήσεις ἢ ἐνέργειες τοῦ λαοῦ συμβάλλουν καθοριστικὰ στὴν πράξη ὥστε νὰ ἀποδοθεῖ κι ἡ δικαιοσύνη, δηλαδὴ τὸ κανονικὸ αἶτημα νὰ λάβει καὶ νόμιμη ἰσχὺ. Ὁ Ἱερεμίας Α' συγκάλεσε Σύνοδο ἡ ὁποία καθήρεσε κι ἀφώρισε τὸν Ἰωαννίκιο, «καὶ ἐκάθησαν καὶ ἀφώρισαν τὸν Ἰωαννίκιον, καὶ ἐβγήκεν ἀφωρισμένος μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ἔθαψάν τον εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην εἰς τὸ Νησί, πλησίον Σωζοπόλεως καὶ εὐγαλάν τον καὶ ἐδιάβασάν τον εὐχάς, ἀμὴ δὲν ἐσυγχωρήθη, καὶ ὑπήγαιεν ὁ κόσμος νὰ τὸν βλέπουν καὶ οἱ πατέρες ἐβάρεθκαν καὶ ἔβαλάν τον εἰς τὰ θεμέλια τοῦ τείχους, καὶ ἐκεῖ εἶναι ἔως τοῦ νῦν», ὁ.π., 4.

⁶⁷ Ὁ.π. Ἔτσι, λαμβάνοντας χρήματα ὁ Ἱερεμίας Α' ἔκτισε τὴν Μονὴ Σταυρονικήτα στὸ Ἅγιον Ὅρος. Μάλιστα, δὲν εἶναι τυχαία ἡ ἐξιστόρηση τοῦ χρονογράφου ὅτι «καθ' ὁδὸν ἄναψε τὸ σπῆτι ὅπου ἐπέχευσαν, καὶ ἐκάηκεν ἡ κατοῦνα του καὶ ὁ σάκκος ὁ θαυμαστὸς τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, κι ἄλλοι ὀρισμοὶ τῆς Ἐκκλησίας». Στὸν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς πέθανε ἔτσι ὁ Ἱερεμίας Α' ποὺ «ἐτάφη ἐντίμως καὶ ἀρχιεράτευσεν χρόνους λη' καὶ περισσότερον». Τὸν διαδέχθηκε στὸν πατριαρχικὸ θρόνο ὁ Νικομηδείας κύρ Διονύσιος. Τέλος στὰ σιμωνιακὰ ἔδωσε μὲ κόπο καὶ μὲ δυσκολίες πολλὰς ὁ Ἱερεμίας Β'.

ται ἐκεῖνος ὡς κύριος ὑπεύθυνος καὶ πρωταίτιος γιὰ τὸ ἀναντίρρητα κακὸ προηγούμενο παράδειγμα ποὺ ἔδωσε καὶ γιὰ τὴν παλαιὰ ὅσο κι ἐπιζήμια συνήθεια ποὺ ἀτύπως ἐπανεφερε. Ὅσο κι ἂν αὐτὸ ἐκφράζει μέρος τῆς ἀληθείας, θεωροῦμε ἄδικο νὰ ἐπωμίσουμε τὸ βάρος τῆς εὐθύνης σὲ ἓνα μόνο πρόσωπο, ὅσο ψηλὰ κι ἂν βρίσκεται ἱεραρχικά. Δὲν κρίνουμε δηλαδὴ δίκαιο νὰ ληφθεῖ ὁ Ἱερεμίας Α΄ ὡς ὁ μόνος αἵτιος γιὰ τὴν ἀντικανονικὴ αὐτὴ πράξη⁶⁸.

Ὅπως χαρακτηριστικὰ καταγράφεται, ὁ Ἱερεμίας Β΄ διακρίθηκε καὶ στὴν ἐσωτερικὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, διότι «πρῶτον μὲν ἐπέβαλε τὴν αὐστηρὰν τήρησιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν πειθαρχίαν, ἀπαγορεύσας ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως τὴν ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν καὶ τὰ διδόμενα ἐμβατίκια»⁶⁹.

Τὰ ἐμβατίκια βέβαια ἀποτέλεσαν ζήτημα ποὺ τελικὰ δὲν ἔπαψε νὰ ὑφίσταται καὶ μετέπειτα, ἀφοῦ διὰ τοῦ «Κανονισμοῦ περὶ πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως καὶ ἀρχιερατικῶν προσόδων» (1862) καταργοῦνται ξανὰ μὲ τὸ ἄρθ. ΙΑ΄ μεταξὺ ἄλλων προσόδων «αἵτινες διὰ τῆς συνηθείας ὑπεισέχθησαν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ» καὶ «τὰ ἐμβατίκια», δῶρα τῶν διοριζομένων ἐν ἐφημεριακῇ θέσει ἐφημερίων⁷⁰.

Ἐπέβαλε ὁ Ἱερεμίας Β΄ τὴν αὐστηρὴ τήρηση τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ πειθαρχία, ἀπαγορεύοντας αὐστηρῶς τὰ ἐμβατίκια⁷¹. Μάλιστα ἐπὶ πατριαρχίας του καὶ μὲ δική του πρόταση καὶ πρωτοβουλία ἐκδόθηκε Συνοδικὸς Τόμος ἐνάντια σὲ ὅσους θὰ χειροτονοῦνταν μὲ τὴν μεσολάβηση χρημάτων ἀλλὰ καὶ πρὸς τιμωρία ὧσων θὰ χειροτονοῦσαν μετὰ ἀπὸ λήψη χρημάτων⁷². Καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἀναφέρεται ὡς «αὐστηρὸς τιμωρὸς τῆς τότε ἐπιπολαζούσης σιμωνίας»⁷³.

Ἄν καὶ στὴν ἐποχὴ του γενικὰ «ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν τῶν εἰς ἀρχιερατεῖαν ἐκλεξιμῶν δὲν φαίνεται νὰ ἐτηροῦντο πάντοτε τὰ ὑπὸ τῶν κανόνων ὀριζόμενα»⁷⁴, ὁ Ἱερεμίας Β΄ κατέβαλε προσπάθειες ὥστε νὰ τηρηθεῖ ἡ κανονικὴ

⁶⁸ Συγχρόνως ὅμως μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε ὅτι συνέβαλε καθοριστικὰ στὴν μεταγενέστερη πρακτικὴ ἡ ὀφείλουμὲ νὰ ποῦμε ἐντίμως ὅτι ἐπέδρασε ἀρνητικὰ ἡ στάση του. Βέβαια καὶ πάλι θεωροῦμε ὅτι ἡ πρακτικὴ τοῦ Ἱερεμίας Α΄ εἶχε κάποια ἐλαφρυντικά, τὸν ἀγαθὸ ἴσως σκοπὸ τῆς, μὴ ἰδιοτελεῖ χαρακτῆρα, κι ἐνῶ ἦταν καταδικαστέα, ἐπιπλέον παρεξηγήθηκε κι ἐξαπλώθηκε κατόπιν ὑπερβολικά.

⁶⁹ ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., «Ἱερεμίας ὁ Β΄», ΘΗΕ 6, 781.

⁷⁰ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 774.

⁷¹ ΘΧΕ 3 (1940) 1218.

⁷² «Ἐξέδωκεν ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας καὶ Τόμον Συνοδικὸν κατὰ τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονοῦντων καὶ χειροτονουμένων, καὶ τῶν λαμβανόντων ἢ χορηγούντων Ἐμβατίκια, κηρύξας αὐτοκαθαίρετους τοὺς τοιοῦτους (Μελετ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Τομ. Γ΄, σελ. 401)», ΜΑΘΑ Ζ., Κατάλογος Ἱστορικῶν τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, 293.

⁷³ ΜΕΣΣΟΛΩΡΑ Ι., Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρουμένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581), 12.

⁷⁴ Κατὰ τὸν Ἠλιοπούλεως Γεννάδιον «Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐρευνῶν μου ἐπέισθην ὅτι κατὰ τοὺς μετὰ τὴν Ἀλυσιν χρόνους καὶ ἰδίως κατὰ τὸν ιζ΄ καὶ ιη΄ αἰῶνα οὐχὶ σπανίως ἐχειροτονοῦντο ἀρχιερεῖς εἰς τὴν ἡλικίαν 30 ἢ 25 ἐτῶν», ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1453-Σήμερον), 94.

τάξις ἀπαρέγκλιτα.

Μάλιστα, τὸν Μάιο τοῦ 1593 ἐξέδωσε σχετικὸ Πατριαρχικὸ Τόμο γιὰ τὰ κύρια προσόντα τῶν κληρικῶν καὶ ἰδιαίτερα τῶν ἐπισκόπων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ξεχώριζαν ἡ χρηστότητα τοῦ ἥθους κι οἱ ἱκανότητες⁷⁵ τῶν ὑποψηφίων.

Καὶ σύμφωνα μὲ ὅσα διασώζει ὁ Ἀ. Ὑψηλάντης «Ἐξέδωκεν ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας καὶ Τόμον Συνοδικὸν κατὰ τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένων καὶ τῶν λαμβανόντων ἢ χορηγούντων Ἐμβατικά, κηρύζας αὐτοκαθαιρέτους τοὺς τοιούτους»⁷⁶. Ὁ Ἱερεμίας Β΄ στὴν προσπάθειά του περὶ «τῆς οἰκονομικῆς τοῦ Πατριαρχείου βελτιώσεως» μὲ συνοδικὸ τόμο καταδίκασε τὴν σιμωνίαν «καθαιρέσει καὶ ἀναθέματι ὑποβληθέντος παντός, ὅστις ἤθελε χειροτονήσῃ ἢ χειροτονηθῇ ἐπὶ χρήμασιν»⁷⁷.

Ἡ καθαίρεση «ἢ βαρυτάτη ποινὴ τῶν μὲν κληρικῶν εἶναι ἢ ἀποβολὴ ἐκ τοῦ πνευματικοῦ ἀξιώματος (καθαίρεσις)»⁷⁸ καὶ χρησιμοποιήθηκε ἀποτρεπτικὰ ἀλλὰ καὶ κατασταλτικὰ ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἱερεμία Β΄, προκειμένου νὰ ἀντιμετωπιστεῖ ἀποτελεσματικὰ τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς σιμωνίας.

Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ Κ. Σάθας ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος Πατριάρχης τοῦ Γένους Ἱερεμίας Β΄ «ἐλέγχων καὶ παραδειγματικῶς τιμῶν τοὺς τυχόν παρεκτρεπομένους εἰς πράξεις ἀπαδούσας πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτῶν ἀποστολήν»⁷⁹. Κι ὅπως διηγεῖται σχετικὰ ὁ Γερλάχιος, τὸ 1575 «ἐξέπεμψεν ὁ Ἱερεμίας ἐγκύκλια γράμματα ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως ἀπειλῶν τοὺς παρὰ κανόνας ἀργυρολογοῦντας ἀρχιερεῖς. Εἶδον δὲ καὶ ἐν τοῖς πατριαρχείοις τοὺς μητροπολίτας Χίου καὶ Ναυπάκτου ἔνεκα σιμωνίας τιμωρηθέντας»⁸⁰.

Τὴν Πατριαρχικὴ Σύνοδο ἀποτελοῦσαν ὑπὸ τὴν προεδρίᾳ τοῦ Πατριάρχου πάντες οἱ Μητροπολίτες τοῦ Πατριαρχείου⁸¹. Στὶς Πατριαρχικὲς Συνόδους συμμετεῖχαν μόνον οἱ Μητροπολίτες μὲ δικαίωμα ψήφησης κι ὑπογραφῆς τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων, ἐνῶ οἱ ἄπλοι ἐπίσκοποι μποροῦσαν νὰ παρακάθονται στὶς ἐνδημοῦσες συνόδους ἀλλὰ χωρὶς δικαίωμα ὑπογραφῆς⁸². Στὴν Πατριαρχικὴ Σύνοδο μποροῦσαν οἱ Μητροπολίτες σὲ περίπτωσι πού δὲν μποροῦσαν νὰ πα-

⁷⁵ Ὁ.π. «Χρηστότης ἥθους καὶ ἱκανότης ἦσαν τὰ κύρια προσόντα, ὅπως λέγεται εἰς τὸν ἐπὶ Ἱερεμίου Β΄ κατὰ Μάιον τοῦ 1593 τόμον».

⁷⁶ ΒΡΕΤΟΥ Α., *Νεοελληνικὴ Φιλολογία* ἦτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ πτώσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, Ἀθήνα 1854, 200.

⁷⁷ ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 158.

⁷⁸ ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 708.

⁷⁹ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, μδ'.

⁸⁰ ΚΡΟΥΣΙΟΥ Μ., *Turcograecia*, 205 καὶ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, μδ'.

⁸¹ ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 449.

⁸² ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ Ἰ., *Συνταγματικόν*, 74. Μάλιστα, οἱ ἄπλοι ἐπίσκοποι «ἠδύναντο νὰ ἐνδημῶσιν ἐν τῇ πρωτευούσῃ μόνον διὰ δύο αἰτίας ἢ ἐγκαλοῦντες τὸν μητροπολίτην αὐτῶν ἢ ἐγκαλούμενοι ὑπ' αὐτοῦ, μόνον νὰ παρακάθηνται δικαιοῦμενοι ἐν ταῖς ἐνδημοῦσαις συνόδοις δὲν ἠδύναντο καὶ νὰ ὑπογράφωσιν», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 298.

ραστοῦν εἶχαν τὸ δικαίωμα «πέμψαι ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόπους τοποτηρητὰς αὐτῶν»⁸³ ὅπως καὶ τὸ δικαίωμα «ἀνακοινοῦν τῇ συνόδῳ τὴν γνώμην αὐτῶν γραπτῶς»⁸⁴. Σύμφωνα μὲ τὶς κανονικὲς πηγὲς ὑπάρχοντα στὴν ἀρμοδιότητα τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου μεταξὺ ἄλλων κι ἡ κανονικὴ ἐκλογή καὶ ἡ ἐγκατάσταση τῶν ἐπισκόπων, ὅπως κι ἡ ἀνύψωση ἐπισκοπῆς εἰς ἀνωτέραν ἱεραρχικὴν τάξιν⁸⁵.

Οἱ χειροτονίες τῶν ἐπισκόπων γίνονταν στὴν Κωνσταντινούπολη. Οἱ λεγόμενοι τιτουλάριοι ἐπίσκοποι ἢ Μητροπολίτες λειτουργοῦσαν «ὡς ἐπίτροποι χρεουσῶν ἐπισκοπῶν, ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς πρωτευούσης ἢ ὡς ἀπεσταλμένοι ἐν ταῖς πλουσίαις μοναῖς τῆς Βλαχίας»⁸⁶. Καταλαβαίνουμε ἔτσι ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β΄ ἐπέδειξε ζωηρὸ ἐνδιαφέρον προκειμένου νὰ γίνονται κανονικῶς οἱ ἐκλογὲς τῶν ἐπισκόπων, διότι τὸ ἔργο ποὺ ἀσκοῦσαν ἦταν βαρυσήμαντο γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωή.

Ὅπως περιγράφονται τὰ γεγονότα στὴν ἱστορία τοῦ Δ. Κυριάκου «οἱ ἐπίσκοποι διηύθυνον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἄλλα τῶν χριστιανῶν πράγματα, κατέχοντες ὡς δικαίωμα τὴν ἐπίβλεψιν ἐπὶ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας, τὴν χειροτονίαν ἱερέων, καὶ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν καὶ χρησιμεύοντες ἐν γένει ὡς δικασταὶ τῶν χριστιανῶν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους ἔρισι»⁸⁷.

Δηλαδή τὸ ἔργο τῶν ἐπισκόπων ἦταν ἡ ἐπίβλεψη καὶ διαποίμανση τῶν ἐπισκοπῶν τους, ἀλλὰ κι ἡ μέριμνα γιὰ τὴν διδασκαλία τοῦ λαοῦ⁸⁸. Μέλημά τους ἡ διεύθυνση ἢ ἡ κατὰ τὴν τάξιν διοίκηση τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ὅπως κι ἡ διευθέτηση τῶν ζητημάτων ποὺ ἀφοροῦσαν στοὺς χριστιανούς. Ἐπιπλέον στὴν κανονικὴ τους δικαιοδοσία ἦταν αὐτονόητα κι ἡ χειροτονία τῶν ἱερέων. Κι ἀκόμη περισσότερη σπουδαιότητα στὴν ἄσκηση τῆς ἐπισκοπικῆς ἐξουσίας προσέδιδε ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ποὺ ἀσκοῦσαν οἱ ἐπίσκοποι σὲ κληρικούς καὶ μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλους τοὺς χριστιανούς, διότι χρησίμευαν ὡς δικαστὲς στὶς ὅποιες διαφορὲς⁸⁹.

Ἐπειδὴ ἐπομένως τὸ ἔργο τῶν ἐπισκόπων ἦταν τόσο σπουδαῖο καὶ δυσχε-

⁸³ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 450.

⁸⁴ Κανὼν 96 τῆς ἐν Κερθαγένῃ Συνόδου.

⁸⁵ «Ἡ ἴδρυσις ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας, ἡ ἀνύψωσις μικρᾶς περιφερείας εἰς μεγάλην καὶ ἡ κατάργησις περιφερείας τινὸς ἢ τῇ συνένωσις δύο περιφερειῶν εἰς μίαν εἶναι ἐν πρώτοις δικαίωμα τῆς συνοδικῆς ἐξουσίας τῆς μερικῆς ἐκκλησίας», ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 420.

⁸⁶ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, 298.

⁸⁷ Ο.π.

⁸⁸ «Τὰ δικαίωμα τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἐπισκόπου ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ὡς ἀρχιδιδασκάλου, ἀρχιερέως καὶ ἀρχιποιμένου ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ αὐτοῦ περιφερείᾳ. Τὰ δικαίωμα ταῦτα κέκτηται καὶ πᾶς ἀρχιεπίσκοπος, εἴτε πατριάρχης ἐστὶν οὗτος, εἴτε ἑξαρχος, εἴτε μητροπολίτης, διότι ἕκαστος αὐτῶν εἶναι συγχρόνως καὶ πνευματικὴ κεφαλὴ ὠριμένης ἐπισκοπικῆς ἐπαρχίας», ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 522-523.

⁸⁹ Περὶ διδασκτικῆς, νομοθετικῆς, ἐποπτικῆς καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας τῶν ἐπισκόπων ὅ.π. 528.

ρές, υπήρχαν διάφορα πρόσωπα που βοηθοῦσαν στὴν ἐπιτέλεσή του. Ἐτσι, κάθε ἐπίσκοπος διέθετε ἕναν οἰκονόμο, ἕναν σακελλάριο, ἕναν πρωτοσύγκελλο, ἕναν σακελλίωνα, οἱ ὅποιοι καὶ συγκροτοῦσαν τὸ «περὶ τὸν ἐπίσκοπον συμβούλιον»⁹⁰. Δὲν συναντᾶμε πληροφορίες γιὰ τὸ ἂν ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ ἐξέδωσε συνοδικῶς ἀποφάσεις ποὺ ἀφοροῦσαν καὶ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦσαν τὰ ἐπισκοπικὰ συμβούλια, ἀλλὰ, συνεπῶς, γνωρίζοντας ὅτι μερίμνησε γιὰ τὴν κανονικὴ ἐκλογή τῶν ἀρχιερέων, βέβαιο φαίνεται ὡς φυσικὸ συνεπακόλουθο κι ἡ ἐπιλογή τῶν κατάλληλων συνεργατῶν τους, ἐπομένως. Ἐπίσης, ὡς συνεργάτες τοῦ ἐπισκόπου ἀναφέρονται ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ πρωτοσύγκελλος, ἐνῶ γιὰ κάθε σπουδαία ἐκκλησιαστικὴ ὑπόθεση ἐλαμβάνετο καὶ ἡ γνώμη τῶν προεστώτων ἢ δημογερόντων τοῦ τόπου⁹¹.

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε καλύτερα ἴσως τὴν κατάσταση τῆς ἐποχῆς καὶ τὶς ἰδιαίτερες κοινωνικοπολιτικὲς περιστάσεις ἀλλὰ κι ἐκκλησιαστικὲς συνθήκες, θὰ χρειαστεῖ νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψει μας ὅτι οἱ ἐπίσκοποι διορίζονταν «διὰ σουλτανικοῦ βερατίου καὶ ἰσχυροῦς προστάτας ἐν τῇ πρωτευούσῃ κεκτημένοι κατήρχοντο εἰς τὰς ἐπαρχίας μετὰ μεγάλης ἐξουσίας, ὄντες πολλάκις καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀθωμανοῖς τῶν ἐπαρχιῶν φοβεροί»⁹². Τὴν ἴδια στιγμή ὅμως ἦταν ὑποχρεωμένοι «νὰ προσφέρωσι τοῖς δυνάσταις πλούσια δῶρα, ἐδέχοντο καὶ αὐτοὶ τὰ τοιαῦτα παρὰ τοῦ ὑπ' αὐτοὺς κλήρου. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν δὲ ἰδίων δαπανῶν ὥφειλον νὰ πέμπωσι καὶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον πόσον τι κατ' ἔτος χάριν τῶν αὐλικῶν χρεῶν»⁹³.

Βέβαια, διακρίνονται σαφῶς τὰ ἐμβατικά ἀπὸ τὰ «κανονικά», ποὺ ἀποτελοῦν στὶς κανονικὲς πηγὲς ἤδη ἀπὸ τὸν ΣΤ' αἰῶνα τοὺς νόμιμους φόρους πρὸς ὄφελος τῶν ἐπισκόπων καὶ προέκυψαν ἐκ νομίμου ἀνάγκης καὶ διὰ τὴν μακρὰν κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴ συνήθεια⁹⁴.

Ἀξίζει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἐπισημανθεῖ ὅτι τὰ κυριώτερα εἰσοδήματα τῶν ἐπισκόπων ὅπως καταγράφονται ἀπὸ τὸν Δ. Κυριάκου στὸ *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας* ἦταν τὰ λεγόμενα: i) κανονικά, «ὠρισμένον τι ποσὸν κατ' ἔτος παρ' ἐκάστης οἰκογενείας αὐτοῖς διδόμενον», ii) τὰ τυχηρὰ ἢ φιλότιμα, ποὺ προσφέρονταν «ὑπὸ τῶν μοναστηρίων τῶν ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους ὑπαγομένων», iii) τὰ ἐμβατικά, προσφερόμενα «παρὰ τῶν ἐφημερίων ἀναλαμβάνόντων ἐφημερίαν τινά», iv) τὰ ἐκ τῶν λειτουργιῶν «προθέσεις, παρησσίαι, σαρανταλείτουργα, ψυχομερίδια», v) τὰ ἐκ τῶν χειροτονιῶν ὀφέλη, vi) ἡ ἔκδο-

⁹⁰ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 298.

⁹¹ Ὁ.π.

⁹² Ὁ.π.

⁹³ Ὁ.π. 299.

⁹⁴ Γιὰ τὰ «κανονικά» ἀλλὰ καὶ τὴν κανονικὴ καὶ νόμιμη συντήρηση τῶν ἐπισκόπων κι ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματούχων βλ. ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 772-773.

σις ἀφορισμῶν vii) ἡ ἀγορὰ ἀφετηρίων ἐγγράφων ὑπὲρ τῶν ἀφωρισμένων. Ὅλα τὰ παραπάνω «παρεῖχον σπουδαίας χρηματικὰς ὠφελείας τοῖς ἐπισκόποις»⁹⁵.

Γενικότερα, ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἡ ἐκλογή τῶν ἀρχιερέων «ἐπετελεῖτο ὑπὸ τῆς ἐνδημούσης συνόδου... Ἐχομεν ὅμως καὶ παραδείγματα ἐκλογῶν διενεργουμένων κατόπιν ἀδείας τοῦ πατριαρχείου, καὶ εἰς ἄλλα μέρη ὑπὸ τοπικῶν συνελεύσεων (ἐπαρχιακῶν συνόδων), ὅπως εἰς τὴν Βενετίαν, τὴν Πελοπόννησον, τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν Κρήτην»⁹⁶.

Οἱ ἐκλογὲς τῶν ἐπισκόπων τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες γινόταν ὡς ἑξῆς: Γιὰ νὰ συμπληρωθεῖ κενὸς ἐπισκοπικὸς θρόνος «συνήρχοντο ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὁ τε λαός, κληρὸς καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας, συνδιεσκέπτοντο, ὅπως ἐξεύρωσιν ἄξια τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος πρόσωπα, καὶ δηλώσαντος τοῦ λαοῦ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τούτων ἐψηφίζον οἱ συνελθόντες ἐπίσκοποι τὸν μάλιστα ἄξιον τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπίσκοποι ἔστιν ὅτε προὔτεινον πρόσωπον τι, ὃ δὲ λαὸς ἐξεδήλου τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ προταθέντος. Ἐπελθούσης ὁμοφωνίας μεταξὺ λαοῦ, κλήρου καὶ ἐπισκόπων ὑπεβάλλετο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς τῷ οἰκίῳ μητροπολίτῃ πρὸς ἔγκρισιν, καὶ τούτου γενομένου ἐχειροτονεῖτο ὁ οὕτω ἐκλεγείς... ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ ἴσχυεν ἐν οἷῳ μέτρῳ καὶ ἡ τῶν ἐπισκόπων, τούτου ἔνεκα οὐδεὶς ἐχειροτονεῖτο ἐπίσκοπος ἄνευ συμμετοχῆς καὶ συγκαταθέσεως τοῦ λαοῦ»⁹⁷.

Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ στὶς ἐκλογὲς τῶν ἐπισκόπων ἀποτέλεσε αἰτία ἡ ἀφορμὴ γιὰ συγκρούσεις, διαφορές, διενέξεις κι ἄλλα πολλὰ ἄτοπα, ἀπεφασίσθη συνοδικῶς ἡ κατάργησή της, ὅχι μόνο γιὰ τὶς ἐκλογὲς ἐπισκόπων ἀλλὰ καὶ γιὰ ἐκεῖνες τῶν πρεσβυτέρων. Ἔτσι, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἀπέβαλε τὴν σημασία καὶ σπουδαιότητα ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ⁹⁸. Τὰ μετέπειτα χρόνια παρέμεινε μονάχα ἡ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων τοῦ λαοῦ, δηλαδὴ «εὐὐπολήπτοι ἄνδρες ἐκ τοῦ λαοῦ, ὅπερ περιεβλήθη ἰσχὺν νόμου» νὰ συμμετέχουν «ἐπίλεκτοι πολῖται τῆς σχετικῆς ἐπισκοπικῆς ἐπαρχίας» γιὰ τὴν

⁹⁵ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 299. Τὴν ἴδια περίοδο τὰ εἰσοδήματα τῶν ἐφημερίων ἐξιστοροῦνται «ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐτελεῖ καὶ ἀκανόνιστα», διότι οἱ ἐφημέριοι «σπανίως ἐμισθοῦντο παρὰ τῶν ἐνοριτῶν, ἄλλως συνήθης πρόσδοδος ἦτο ἡ ἐκ τῶν λειτουργιῶν οὐ μόνον τῶν ἐπισήμων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδιωτικῶν, καὶ ἡ ἐκ τῶν κηδεῶν καὶ μνημοσύνων καὶ τῶν ἄλλων ἱεροπραξιῶν αὐτῶν».

⁹⁶ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., *Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1453-Σήμερον)*, 95.

⁹⁷ ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 502-503. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων ἐπιβεβαιώνεται συνοδικῶς μὲ κανόνες. Βλ. ἐνδεικτικῶς τοὺς καν. 19 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καν. 12 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καν. 50 τῆς ἐν Κερθραγένης κ.ἄ.

⁹⁸ Διότι ὁ λαὸς μετετρέπετο σὲ ὄχλον καὶ «κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐκλογικοῦ αὐτοῦ δικαιώματος ὑπερέβαινε τὰ κανονικὰ ὅρια, τούτου δ' ἔνεκα πολλαχοῦ συνέβαινον ἀταξία καὶ ταραχαὶ πρὸς βλάβην τῆς Ἐκκλησίας», ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 506. Ἔτσι συνοδικῶς ἀπαγορεύτηκε ἀπολύτως ἡ ἐκλογὴ ἐπισκόπων ὑπὸ τῶν ὄχλων. Βλ. καν. 13 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

ἐκλογή νέου ἐπισκόπου ἀπὸ τὰ πρόσωπα ποὺ κατέχουν τὰ «ὕπὸ τε τῶν Κανόνων καὶ τῶν πολιτικῶν νόμων ὀριζόμενα προσόντα»⁹⁹. Στὴ συνέχεια καθιερώθηκε συνοδικῶς ἡ ὑπὸ τῆς Συνόδου ἐκλογή τῶν ἐπισκόπων, συνήθεια καὶ πράξις ποὺ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα ἐπικράτησε γενικῶς¹⁰⁰.

Ἐπίσης, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β΄ ἀπαγόρευε αὐστηρὰ καὶ τὶς «ἔξωθεν ἐπεμβάσεις κατὰ τὴν ἐκλογή τῶν ἀρχιερέων καὶ κατεδίωξε σὲ καθάρηση τοὺς σιμωνιακοὺς»¹⁰¹. Κι ὅπως μᾶς πληροφορεῖ κι ὁ Χ. Παπαδόπουλος «Τελευτῶν τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄, συγκροτήσας Σύνοδον ἐξέδωκε διαταγὴν, καθ' ἣν ὁ χειροτονῶν ἢ χειροτονούμενος ἐπὶ χρήμασι ἦτο αὐτοκαθαίρετος. Δυστυχῶς ἡ διάταξις αὕτη, καίτοι ἐπαναλαμβάνεται ἐκάστοτε, δὲν ἐτηρεῖτο αὐστηρῶς»¹⁰².

β. Περὶ τῆς χειροτονίας τοῦ Μητροπολίτου Κιέβου Μιχαήλ

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ συνοδικῶς «ἀνέδειξε πατριάρχην τὸν τέος μητροπολίτην Μόσχας καὶ εἰργάσθη περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν τότε κακῶς ἐχόντων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐν Ῥωσσίᾳ»¹⁰³. Ἐπομένως, πληροφοροῦμαστε ὅτι ὁ Πατριάρχης δὲν ἐξέλεξε ἀπλὰ Πατριάρχη Μόσχας¹⁰⁴, ἀλλὰ κι ἐργάστηκε συνοδικῶς γιὰ τὴν ἀποκατάσταση ὅσων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τότε βρισκόνταν σὲ ἀνάγκη ἄμεσης ἐπιλύσεως καὶ κανονικῆς διευθετήσεως. Ἔτσι ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ «ἔκρινεν ἐπισκόπους, ἐτιμώρησεν ὅσους ἀναξίους ἀρχιμανδρίτας, καὶ ἀπέδωσε πρὸς τὰ ἱερά τὴν προσήκουσαν εὐπρέπειαν»¹⁰⁵.

Μετὰ τὴν ἀναγόρευση τοῦ Πατριάρχου Ῥωσσίας, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπιστρέφοντας ἐκ Μόσχας πρὸς Κωνσταντινούπολη καὶ περιοδεύοντας¹⁰⁶

⁹⁹ ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 504.

¹⁰⁰ Ὅριζεται ὅτι «ὁ ἐπίσκοπος καθίσταται ὑπὸ τῆς συνόδου πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς μητροπολιτικῆς περιφέρειας, ἐὰν δὲ ἢ δυσχερὲς νὰ συνέλθωσι πάντες (οἱ ἐπίσκοποι) ἐπὶ τὸ αὐτό, δέον νὰ συνέλθωσι τουλάχιστον τρεῖς, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ πέμψωσι γραπτῶς τὴν ψήφον αὐτῶν. Ἐὰν ὁ μητροπολίτης ἐγκρίνῃ τὴν ἐκλογήν, χειροτονεῖται ὁ ἐκλεγείς. Ἡ διάταξις αὕτη περὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκλογῆς ἐκράτησεν ὡς κανὼν παρὰ πάσας τὰς λοιπὰς διατάξεις, οὕτω δὲ οἱ ἐπίσκοποι ἐκτίσαντο τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν αὐτοὶ μόνοι τὸν ἐπίσκοπον», ὁ.π. 504-511. Βλ. καὶ Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Περὶ τῶν ἱερῶν χειροτονιῶν*, ΡΓ. 155, 189.

¹⁰¹ Βλ. ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ Α., *Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν*, 123, ΜΕΛΕΤΙΟΥ Α., *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Γ΄*, 429-430 καὶ ΓΕΔΕΩΝ Μ., *Χρονικὰ τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ ναοῦ*, 189-190.

¹⁰² ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., «Οἱ ἐπίσκοποι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους», *ΕΕΒΣ* 28 (1941), 302.

¹⁰³ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 331.

¹⁰⁴ Τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὴ τὴν ἐκλογή θὰ τὰ δοῦμε στὸ ἰδιαιτέρου κεφάλαιο ποὺ ἀκολουθεῖ, μὲ περισσότερες λεπτομέρειες.

¹⁰⁵ ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ., *Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ῥωσσίᾳ*, 21. «σκανδαλισθεὶς ὑπὸ κακοηθείας τῶν κληρικῶν, καὶ πρὸ πάντων ὑπὸ τῆς διαγωγῆς Ὀνησιφόρου τοῦ μητροπολίτου τοῦτον μὲν ἐδίκασε καὶ κάθειλεν ὡς δίγαμον, τὸν δὲ Μιχαήλ Ραγοζᾶν ἀνηγόρευσεν ἀντ' αὐτοῦ».

¹⁰⁶ «τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Ἱερεμίᾳ Β΄ περιοδεύοντι τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν του ἐκ Μόσχας ἔθνα εἶχεν ἀναγορεύσει τὸν Μόσχας Ἰωβ ὡς Πατριάρχην Ῥωσσίας», ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., *Πα-*

στις ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, πέρασε ἀπὸ τὸ Κίεβο, ποὺ ἐκεῖνα τὰ χρόνια δὲν ὑπαγόταν στὴν ρωσικὴ διοικητικὴ ἀρμοδιότητα. Τὸ 1589 εὕρισκόμενος στὴν νότια Ῥωσία ἐνημερώθηκε γιὰ τὰ τοπικὰ καὶ τρέχοντα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Ἡ σύνολη κατάσταση τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας ἐξιστορεῖται τραγικῇ¹⁰⁷ ἐκείνη τὴν περίοδο στὴν περιφέρεια αὐτή.

Ἐκεῖ σκανδαλίστηκε ἀπὸ τὴν κακοήθεια τῶν κληρικῶν ὅπως ἀναφέρεται καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν συνολικὴ διαγωγή τοῦ τοπικοῦ Μητροπολίτη. Ἔτσι, ὁ Πατριάρχης ποὺ περιβάλλεται «τὴν ἀνωτάτην δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τοῦ οἰκείου πατριαρχείου»¹⁰⁸ ἐκδίκασε τὸν ἀρχιερέα Ὀνησιφόρο, ἐπειδὴ εἶχε συνάψει δύο γάμους, γιατί ἄτοπα, ἄδικα καὶ παράνομα πολλὰ ἐποίησε καὶ τὸν καθάισε¹⁰⁹. Ἡ καθάριση αὐτὴ ἔγινε σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία ἐκκλησιαστικὴ τάξη καὶ μὲ παρουσία καὶ συμμετοχὴ κι ἄλλων ἐπισκόπων¹¹⁰.

Στὴν θέση του τὸ 1589 ὁ Ἱερεμίας Β΄ «ἐχειροτόνησεν ἐν Κιέβῳ μητροπολίτην αὐτοῦ τὸν Μιχαὴλ μετὰ τῶν ἀρχιερέων Μονεμβασίας Ἱεροθέου καὶ τοῦ Μογλενῶν Θεοφάνους»¹¹¹.

Μάλιστα, συνέταξε καὶ σχετικὴ πατριαρχικὴ Πράξη τὴν ὁποία κι ἐπέδωσε στὸν νέο Μητρολίτη Κιέβου Μιχαὴλ Χαλίτζη¹¹². Ἡ «Πρᾶξις Ἱερεμίου Β΄, τῷ Κιέβου Χαλίτζη καὶ πάσης Ῥωσσίας Μιχαὴλ»¹¹³ ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β΄ ὅταν ἔφτασε στὸ Κίεβο βρῆκε «τὴν ἀγιωτάτην Μητρόπολιν Κιέβου, Χαλιτζίου καὶ πάσης Ῥωσσίας ἀπροστάτευτον καὶ πνευματικοῦ ποιμένος ἄμοιρον».

Ὅπως ἀναφέρεται στὸ ἔγγραφο αὐτὸ ποὺ ὁ Κ. Δελικάνης δημοσίευσε (μεταξὺ τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν ἐγγράφων), ὁ πρῶν Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς οἰκειοθελῶς κι ἐκουσίως παραιτήθηκε ἀπὸ τὸν Θρόνο κι ἀπὸ τὴν ἀρχιερωσύνη, «τοῦ πρῶν μητροπολίτου κυρίου Ὀνησιφόρου οἰκεία βουλὴ καὶ προαιρέσει παραιτησαμένου τόν τε Θρόνον καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην»¹¹⁴. Ὁ Ὀνησιφόρος ἐπειδὴ ἦταν ἀντικανονικὰ χειροτονημένος, ἀφοῦ εἶχε τελέσει δύο γάμους πρὶν τὴν χειροτονία του, «ἦν ὅμως ἀντικανονικῶς κεχειροτονημένος,

τριαρχικῶν Ἐγγράφων τόμος τρίτος, Κωνσταντινούπολη 1905, 7.

¹⁰⁷ «Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β΄ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀπὸ τὴ Μόσχα (1589) ἐνημερώθηκε πληρέστερα γιὰ τὴν τραγικὴν κατάστασιν τῆς Ὀρθοδοξίας στὴ Νότια Ῥωσία», ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ῥωσίας, Ἀθήνα 2005, 285.

¹⁰⁸ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 458.

¹⁰⁹ «Ὁ ἸΒ΄ Κανὼν τῆς ἐν Κερθαγένῃ συνόδου ὀρίζει ὅτι ἐπίσκοπος καθαιρεῖται ὑπὸ δώδεκα ἐπισκόπων (κὰν ἡ σύγκλησις μείζονος ἀριθμοῦ εἶναι ἀδύνατος, Συντ. Γ΄ 322). Ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς κανονικῆς πράξεως καὶ συνηθείας τῶν ἀρχαιότερων χρόνων συνάγεται, ὅτι πᾶσα κανονικῶς σχηματισθεῖσα ἐπαρχιακὴ σύνοδος, ἥτις δέον πάντως νὰ σύγκριται ἐκ πλεόν τῶν δύο ἐπισκόπων, ἔχει πρὸς τοῦτο ἐξουσίαν (Καν. Δ΄ Ἀντιοχ.)», ὅ.π. 448.

¹¹⁰ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 674.

¹¹¹ ΓΕΔΕΩΝ Μ., «Ἱερεμίας Β΄», ΜΕΕ 12 (1926), 871. Περὶ τῆς νομίμου ἐκλογῆς καὶ κανονικῆς χειροτονίας γενικὰ τῶν ἐπισκόπων βλ. ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 498.

¹¹² «Ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας χειροτόνησε μητροπολίτη Κιέβου τὸν Μιχαὴλ Ρογκόζ», ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ῥωσίας, 285.

¹¹³ ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων τόμος τρίτος, 4-7.

¹¹⁴ Ὁ.π.

ἄτε δις ἔλθων εἰς γάμου κοινωνίαν πρὸ τῆς ἑαυτοῦ χειροτονίας», κλήθηκε νὰ υποβάλει στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη «τὴν κανονικὴν αὐτοῦ παραίτησιν»¹¹⁵. Αὐτὸ συνέβη ἐπειδὴ εἶχε χειροτονηθεῖ «κατὰ συναρπαγὴν ἀκανονίστως»¹¹⁶ καὶ χωρὶς νὰ διαθέτει τὰ ἀναγκαῖα καὶ εἰδικὰ προσόντα τοῦ ὑποψηφίου ἐπισκόπου¹¹⁷.

Ἔτσι, ὅπως πληροφορούμαστε, ἀπὸ τὴν Πράξη ἐκείνη, ὁ Κωνσταντινουπόλεως «ἔρευναν τοίνυν ποιησαμένη ποιμένα ταύτη ἐγκαταστήσαι ἄξιον καὶ δυνάμενον ταῖς τοῦ τόπου ἀνωμαλίαις καὶ συγχύσεσιν ἀντιπαλαίειν»¹¹⁸, μετὰ δηλαδὴ ἀπὸ σχετικὴ ἔρευνα ἐγκατέστησε¹¹⁹ ἄξιο ποιμένα κι ἱκανὸ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς τοπικὲς δυσκολίες, γιὰ νὰ διορθώσει τὶς κάθε εἴδους κανονικὲς ἀνωμαλίες ποὺ συνέβησαν.

Ὅριζεται ἐπίσης στὸ ἴδιο πατριαρχικὸ ἔγγραφο νὰ μνημονεύεται¹²⁰ κανονικῶς στὶς ἱερὲς ἀκολουθίες καὶ τὰ ἱερὰ μυστήρια, ὁ νέος ποιμενάρχης. Ἐπιπλέον τοῦ ἀποδίδονται ἐπίσημα ὅλα τὰ κανονικὰ δικαιώματα¹²¹ τοῦ Μητροπολίτου, δηλαδὴ νὰ τελεῖ γάμους, νὰ ἐπιδίδει ἄδειες γιὰ ἱερολογία τοῦ μυστηρίου, ὅλα ὅσα οἱ παλαιὲς συνήθειες ὀρίζουν γιὰ τοὺς ἀρχιερεῖς, νὰ διδάσκει καὶ νὰ νοθετεῖ τὸν λαό, νὰ χειροτονεῖ νομίμους ἐπισκόπους, νὰ σφραγίζει ἀναγνώστες, ὑποδιακόνους καὶ διακόνους, νὰ χειροτονεῖ καὶ νὰ προβιβάζει εἰς τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀξίωμα, νὰ καθιερώνει ἱεροὺς ναοὺς, νὰ ἐγκαθιστᾷ ἀρχιμανδρίτες, κι ὅλα τὰ ἄλλα ἀρχιερατικὰ δικαιώματα νὰ τελεῖ ὡς γνήσιος Μητροπολίτης Κιέβου, Χαλίτζη καὶ πάσης Ρωσσίας.

Ἐπίσης, ρητῶς λέγεται ὅτι ὀφείλουν γενικὰ ὅλοι οἱ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίᾳ του κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ νὰ τὸν ὑπακούουν¹²², διότι σὲ ἀντίθετη περίπτωσιν ἔχει τὸ κανονικὸ δικαίωμα νὰ κάνει ἀργοὺς τοὺς κληρικοὺς καὶ νὰ καθαιρεῖ ἀκόμη τοὺς διγάμους. Ἀνὰ τριετία τουλάχιστον ἐντέλλεται¹²³ ἐπιπλέον νὰ περιοδεύει καὶ νὰ ἐπισκέπτεται πρὸς διεύθυνση καὶ διόρθωση τῶν κατὰ τόπους πραγμάτων κι ὅλοι ὀφείλουν νὰ ὑπακούουν, διαφορετικὰ «ἀργὸς ἔστω πάσης ἱερατικῆς

¹¹⁵ Ὁ.π. 7-8.

¹¹⁶ Ὁ.π.

¹¹⁷ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 496.

¹¹⁸ ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., Πατριαρχικὴν Ἐγγράφων τόμος τρίτος, 7-8.

¹¹⁹ Ὁ Βαλσαμῶν, ἐρμηνεύοντας τὸν β' κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, γράφει «τὸ παλαιὸν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν μητροπολῖται αὐτοκέφαλοι ἦσαν, καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων συνόδων ἐχειροτονοῦντο» κι «οἱ ἐπίσκοποι ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν» καὶ «ὑπὸ τῶν συνόδων δὲ τούτων ἐξελέγοντο οἱ μητροπολῖται χειροτονούμενοι ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν», ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 449.

¹²⁰ Ὁ κανὼν ΙΓ' τῆς ΑΒ' Συνόδου ὀρίζει τὴν μνημόνευση τοῦ ἐπισκοπικοῦ ὀνόματος «κατὰ πᾶσαν ἱεροτελεσίαν».

¹²¹ Περὶ τῶν τιμητικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐπισκόπου βλ. ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 536.

¹²² Οἱ Ἀποστολικὲς Διαταγὲς (βιβλ. Β' κεφ. ΚΗ' καὶ ΛΓ') προστάζουν «ὑποκλίνεσθαι πρὸ τοῦ ἐπισκόπου καὶ φιλεῖν τὴν χεῖρα αὐτοῦ», ὅ.π.

¹²³ Ἡ ἐντολὴ ἢ ὑποχρέωση αὕτη εἶναι σύμφωνη μὲ τὰ καθήκοντα τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπισκόπων γιὰ τὰ ὁποῖα ὅ.π. 537.

τάξεώς τε καὶ στάσεως, καταφρονῶν δὲ τῆς ἀργίας καὶ ἀφωρισμένος, τῶν ἀρχόντων δὲ ἢ λαϊκῶν ἀφωρισμένος, καὶ κατηραμένος ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἄλυστος μετὰ θάνατον»¹²⁴.

Ὁ κανὼν ζ' τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου προχωρεῖ στὴ διάκριση μεταξὺ τῶν ὑποθέσεων ποὺ ἀνήκουν στὶς ἀρμοδιότητες τῆς μητροπολιτικῆς συνόδου ὅπως τὰ περιγράφει ὁ Ν. Μίλας¹²⁵ εἶναι τὰ κανονικὰ κι εὐαγγελικὰ¹²⁶ πράγματα ἢ ζητήματα δηλαδή, σύμφωνα μὲ τοὺς ἐρμηνευτὲς τῶν ἱερῶν κανόνων τὰ κανονικὰ πράγματα περιλαμβάνουν: θέματα δικαστικῆς δικαιοδοσίας, ἐκλογή καὶ χειροτονία ἐπισκόπων¹²⁷, ἵδρυση νέας ἐπισκοπῆς¹²⁸, διοίκηση ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας¹²⁹, ἄρσις καταχρήσεων¹³⁰, ἡ καταδίκη¹³¹ τοῦ λαοῦ ἀρνούμενου νὰ δεχτεῖ «τὸν ἐκλεγέντα καὶ χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον αὐτοῦ»¹³², ἡ μετάθεση τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπισκόπων¹³³, ἡ ἐπαγρύπνησις κι ἡ ἔλλειψη φροντίδας, ὥστε οἱ ἐπίσκοποι νὰ ἐπιμελοῦνται «κατὰ νόμους καὶ Κανόνας πασῶν τῶν ὑποθέσεων τῶν ἑαυτῶν ἐκκλησιῶν»¹³⁴.

Ὁ διάδοχος τοῦ Μιχαὴλ ἐξελέγη ἀπὸ τὸν Ἱερεμία Β', ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὶς ὑποδείξεις τῶν ὀρθοδόξων εὐγενῶν τῆς Λιθουανίας. Χειροτονήθηκε ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη στὴν Βίλνα¹³⁵ ποὺ ἦταν ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας, ἀλλὰ στὴ συνέχεια διέψευσε τὶς μεγάλες προσδοκίες τῶν ὀρθοδόξων, ὅπως ἀναφέρεται¹³⁶.

3. Ἡ κανονικὴ διευθέτηση διαφορῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων

α. Κανονικὰ μέτρα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμία Β' περὶ μοναχισμοῦ

Ἰδιαίτερη μέριμνα ἔλαβε γιὰ τὸν σεβασμὸ καὶ τὴν διατήρηση τῶν προνο-

¹²⁴ ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., *Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων τόμος τρίτος*, 6-7.

¹²⁵ ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 447.

¹²⁶ Ὁ.π. 448.

¹²⁷ Κανὼν δ' τῆς Α' Οἰκουμενικῆς, κανὼν κδ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς, κανὼν γ' τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς.

¹²⁸ Κανὼν 98 τῆς ἐν Κερθαγένη Συνόδου.

¹²⁹ Κανὼν κε' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου καὶ κανὼν κς' τῆς ἐν Κερθαγένη.

¹³⁰ Κανὼν 6 τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, βλ. καὶ ΡΑΛΛΗ Γ.-ΠΟΤΛΗ Κ., *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, Α 155.

¹³¹ Ὅταν ὁ κληρὸς δὲν ἀποδεχθεῖ τὸν κανονικῶς ἐκλεγέντα ἐπίσκοπό του, ὀρίζονται ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας ἐπιτίμια, βλ. ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 503 βλ. καὶ καν. 36 τῶν Ἀποστόλων, καν. 18 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου.

¹³² ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 447.

¹³³ ΡΑΛΛΗ Γ.-ΠΟΤΛΗ Κ., *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, Β 147.

¹³⁴ ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 448. Βλ. κανὼν 34 τῶν Ἀποστόλων καὶ ΡΑΛΛΗ Γ.-ΠΟΤΛΗ Κ., *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, Α 42.

¹³⁵ Ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' «ἐνίσχυσε μὲ πατριαρχικὴ εὐλογία τὴν ἵδρυση στὴ Βίλνα τῆς Ἀδελφότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος», ΦΕΙΔΑ Β., *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ρωσίας*, 285.

¹³⁶ «ἐκλεγείς ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου καθ' ὑπόδειξιν τῶν Ὁρθοδόξων εὐγενῶν τῆς Λιθουανίας καὶ χειροτονηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Λιθουανίας Βίλνᾳ, διέψευσε τὰς ἐπ' αὐτοῦ στηριχθείσας μεγάλες προσδοκίας τῶν Ὁρθοδόξων», ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., *Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων τόμος τρίτος*, 8.

μίων του Οίκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐνῶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πατριαρχίας του ἀπονεμήθησαν καὶ νέαι¹³⁷. Ἀπόδειξη τῆς μεγάλης δράσης ποὺ ἀνέπτυξε εἶναι καὶ τὰ πατριαρχικά σιγίλλια¹³⁸ ποὺ ἐξέδωσε γιὰ διάφορους σκοποὺς καὶ γιὰ ὑποθέσεις καὶ ζητήματα Μονῶν¹³⁹. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε πὼς σώζονται 4 σιγίλλια τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄ στὸ Λαυρεωτικὸ ἀρχεῖο¹⁴⁰, ποὺ βεβαιώνουν καὶ αὐτὰ τὴν ξεχωριστὴ κι ἀκατάπαυστη ποιμαντικὴ του μέριμνα. Τὸ 1583 «ἐπεκύρωσε συνοδικῶς τὰ δίκαια τῆς μονῆς Σινᾶ»¹⁴¹. Ἐξέδωσε Πατριαρχικὲς Ἀποφάσεις καὶ Συνοδικὰ Γράμματα περὶ Σταυροπηγιακῶν Μονῶν κι ἄλλων ἰδρυμάτων¹⁴².

Τὸ ἐνδιαφέρον, ἡ συμβολὴ κι ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ἱερεμίου Β΄ στὴν διοργάνωση τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐπίσης ὑπῆρξε σημαντικὴ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γνωστὰ καὶ τὰ παλαιὰ συστήματα τοῦ ἐρημιτισμοῦ¹⁴³ καὶ τοῦ κοινοβιακοῦ τρόπου ἄσκησης καὶ ζωῆς, «τὸ ἀπὸ τοῦ 1400 ἐμφανισθὲν ἰδιόρρυθμον σύστημα διοικήσεως τῶν μονῶν. Τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα ὁ ἰδιόρρυθμος βίος ἔφθασεν εἰς τὴν ὑψίστην ἀκμὴν του. Τὴν θέσιν τοῦ ἡγουμένου εἰς τὸ σύστημα αὐτὸ κατέλαβον οἱ ἐπιστάται ἢ προϊστάμενοι, περισσότεροι τοῦ ἑνός. Τοῦτο κατεπολέμησαν οἱ πατριάρχαι ΚΠόλεως Ἱερεμίας Β΄, Ἀλεξανδρείας Σίλβεστρος καὶ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος Δ΄. Διάφοροι κρίσεις ἐξηνέχθησαν διὰ τὸ σύστημα αὐτό. Βεβαίως, τοῦτο ἐνεφάνιζε μίαν παρέκκλισιν ἀπὸ τὰς αὐστηρὰς μοναστικὰς ἀρχὰς (ἀρετὰς). Παρὰ ταῦτα ὅμως τὰ ἰδιόρρυθμα μοναστήρια κατέστησαν κοιτίδες τῆς ἀναπτύξεως

¹³⁷ Χάριν παραδείγματος ἀναφέρουμε στὸ σημεῖο αὐτὸ τὴν Μονὴ Παναχράντου ποὺ «πολλῶν ἀπῆλυνε προνομίων, ἀπονεμήθεντων αὐτῇ πρὸ ἑνὸς περίπου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄ τοῦ Τρανοῦ καὶ Κυρίλλου Α΄ τοῦ Λουκάρεως», ΠΑΣΧΑΛΗ Δ., Διονυσίου Δ΄ ἀνέκδοτον σιγίλλιον, Θ 2 (1924), 178.

¹³⁸ Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐπίσημα σιγίλλια, ἀπέστειλε καὶ σιγγιλιῶδη γράμματα, π.χ. τὸ «1593 Ἀπριλίου 26. Σιγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β΄. Τῇ αἰτήσῃ τῶν ἐν Νάξῳ χριστιανῶν, ὁ πατριάρχης ἐπικυροῖ τὰ κτητορικὰ δίκαια τῶν κατὰ τόπους προπατορικῶν ἐκκλησιῶν, τὰς ὁποίας ὁ μητροπολίτης Παροναξίας Ἀθανάσιος περὶ αὐτὰ «παραλαβεῖν... μετὰ τῶν ἀφιερωμένων ἐν αὐταῖς πραγμάτων παρ' αὐτῶν καὶ παντελὺς ἀποστερῆσαι καὶ πρὸς ἐτέρους πωλῆσαι αὐτὰς καὶ δωρῆσαι...», ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ Δ., «Κατάλογος τῆς συλλογῆς Περικλέους Ζερλέντη», ΕΕΒΣ 13 (1937), 236.

¹³⁹ Βλ. ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Ν., «Αἱ παρὰ τὴν Τρίπολιν μοναὶ Γοργοπηκόου, Βαρσῶν καὶ ἐπάνω Χρέπας», ΕΕΒΣ 29 (1959), 393, «Σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, ποὺ ἀναφέρεται στὴν Μονὴ Παναγίας Γοργοπηκόου στὴν ἐπαρχία τῆς ἐπισκοπῆς Ἀμυκλῶν (ἔτος 7102=1594)».

¹⁴⁰ ΚΟΥΡΙΑ Ε., «Τὰ κειμηλαρχεῖα καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθῶν Μονῆς Μεγίστης Λαύρας ἐν κινδύνῳ», ΕΕΒΣ 11 (1935), 312.

¹⁴¹ ΘΧΕ 3 (1940) 12,18. Γιὰ τὰ ὁποῖα βέβαια θὰ γίνῃ λόγος ἀμέσως παρακάτω.

¹⁴² Γιὰ παράδειγμα βλ. Γράμμα εὐεργετικὸν πρὸς τὸν παλαιῶν Πατρῶν κὺρ Νεκτάριον, διὰ τὸ Γηροκομεῖον, ποὺ ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ τὸν Πατριάρχου καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον «δίκαιον ἐκρίθη καὶ εὐλογον, καὶ κανονικὸν ἵνα μηδεὶς ἄλλος τῶν ἔξωθεν ἐξουσιάζῃ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ἐκείνῳ σταυροπηγίῳ, μήτε καθέζηται, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ νῦν μητροπολίτης καὶ οἱ μετὰ τοῦτον» ρυθμίζοντας ἔτσι τρέχοντα οἰκονομικὰ ζητήματα. ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, 169.

¹⁴³ Βέβαια τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ φαινόμενο τῆς ἀναχώρησης στὴν «ἐρημο» χρήσιμο θὰ ἦταν νὰ τὸ δοῦμε κι ἐξ ἀποψέως κοινωνικῆς προόδου κι εὐημερίας. Θὰ βοηθοῦσε ἴσως σὲ αὐτὸ κι ἡ ἀποψη ὅτι «ἡ πτώσις τῶν μοναστηρίων βαίνει κατ' ἴσην ἀναλογίαν πρὸς τὴν κοινωνικὴν πρόοδον ἐν τῇ ἀνατολῇ. Ὅσοι δηλ. ἡ πίσεις τῶν κρατούντων ἀποβαίνει ἐλαφροτέρα καὶ ὁ κοινωνικὸς βίος ἀναπτύσσεται, τοσοῦτον ὀλιγώτεροι αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην, φεύγοντες τὴν κοινωνίαν, νὰ ἀναχωρῶσιν εἰς τὰς ἐρήμους», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, 303.

των γραμμάτων και του πολιτισμού»¹⁴⁴.

Βέβαια, εκφράζεται κι η άποψη ότι η διάκριση των Μονών σε κοινοβιακά και ιδιόρρυθμα είναι αρχαία¹⁴⁵. Άλλωστε, ένδεικτικά πληροφορούμαστε ότι οί Μεγάλοι και όνομαστοί Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος Λούκαρης κι οί Άλεξανδρείας Σίλβεστρος και άγιος Μελέτιος Πηγᾶς, προέρχονται από Μονή (και σήμερα) ιδιόρρυθμη¹⁴⁶. Κρίνουμε όρθο τελικά ότι ο Πατριάρχης Ίερεμίας Β΄ δέν καταπολέμησε τὸ ιδιόρρυθμο¹⁴⁷ σύστημα μοναχισμού, ἀλλὰ τὶς ἐμφανεῖς ἀδυναμίες πὺν παρουσίασε στὰ χρόνια του, ἀδυναμίες τὶς ὁποῖες ὅμως συναντᾶμε πασιφανῶς και στὰ προαναφερθέντα μοναστικά συστήματα ὑπὸ ἄλλη ἴσως μορφή.

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα οἱ μοναχοὶ καλοῦνται «κατὰ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς ἀσκητικῆς τελειότητος, ρασοφόροι, μικρόσχημοι και μεγαλόσχημοι»¹⁴⁸. Συναντᾶμε ἐπίσης τὴν διάκριση τῶν μοναστηριῶν σὲ ἐνοριακά, «ὑπαγόμενα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας» και σταυροπήγια¹⁴⁹, τὰ ὁποῖα ἀναγνωρίζουν «ἀρχὴν αὐτῶν πατριάρχην τινά», και κτητορικά, τὰ ὁποῖα «ἐξηρτῶντο μὲν ἀπὸ τινος πατριάρχου ἢ ἄλλου ἀπομεμακρυσμένου ἐπισκόπου, εἶχον ὅμως και ὡς προστάτην αὐτῶν τὸν ἰδρυτὴν τοῦ μοναστηρίου ἢ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ»¹⁵⁰.

Κατὰ τὴν διάρκειά τῆς τουρκοκρατίας τὰ μοναστήρια ἀπολαμβάνουν διάφορα προνόμια, πὺν μάλιστα στεροῦνταν οἱ λοιποὶ χριστιανοὶ δι' ὀθωμανικῶν ἀπαγορεύσεων. Γιὰ παράδειγμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ περιουσιακά δικαιώματα (βακουφικά) τῶν Μονῶν, φέρουμε τὴν προνομιακῶς ἀνεχόμενη ὕπαρξη και χρῆση τῶν καμπανῶν¹⁵¹. Καὶ συναντᾶμε πολλὰ περίφημα Μοναστήρια, ὅπως ἐκεῖνα

¹⁴⁴ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., *Ίστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1453-Σήμερα)*, 104.

¹⁴⁵ «Ἡ ἀρχαία διάκρισις μεταξὺ κοινοβιακῶν και ιδιόρρυθμων μοναστηρίων ἐξηκολούθησε», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ίστορίας*, 303.

¹⁴⁶ Ο.π. Τὴν ἔνεκα τῶν ἀναδειχθέντων μεγάλων και ἁγίων ἀδελφῶν αὐτῆς ἱστορικῆς καλουμένη Μονῆ τῆς Ἀγκαράθου, ὅπου χάρι στοῦ ιδιόρρυθμον σύστημα λειτουργίας τῆς μπόρεσαν οἱ Πατέρες αὐτῆς και νὰ σπουδάσουν ἀλλὰ και νὰ ἐπιδεῖξουν κοινωνικὴν και ἐκκλησιαστικὴν προσφορὰν ὅπως κι συνέβη κι εἰς ἄλλας Μονὰς βέβαια. Ἀβέβαιο παραμένει ἂν θὰ ἐπιτελοῦσαν τὸ ἔργο, πὺν ἡ ἱστορία λαμπρῶς κατέγραψε, οἱ δυναμικὲς ἐκεῖνες προσωπικότητες τοῦ ιδιόρρυθμου μοναχισμού και τὰ ἀνήσυχια ὅσο και δραστήρια πνεύματα, ἐφόσον παρέμεναν στοῦ κοινοβιακοῦ συστήματος. Στὰ ιδιόρρυθμα Μοναστήρια «ἐκαστος μοναχὸς ὥφειλε νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας πνευματικοῦ τινος πατρός, ὅστις γέρων καλούμενος ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ αὐτῷ ὡς εἰσηγητῆς και διδάσκαλος εἰς τὴν ἄσκησιν».

¹⁴⁷ Γιατί, ὅπως ἄλλωστε δικαίως διασώζεται κι ὀρθῶς καταγράφεται, «Ἐν ταῖς ιδιορρυθμοῖς μοναῖς παρατηρεῖται, ὡς πρὸς τὴν γενικὴν σύστασιν τοῦ μοναστηριακοῦ βίου, σχεδὸν οἶον ὑπῆρχε και κατὰ τὸν χρόνον τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ κοινοβιακοῦ μοναστηριακοῦ βίου ὑπὸ Παχωμίου», ΜΙΛΑ Ν., *Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*, 961.

¹⁴⁸ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ίστορίας*, 302.

¹⁴⁹ Περὶ σταυροπηγίων βλ. ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ίερεμίου Β΄*, Ἀθῆναι 1870, 170. Ὁ Πατριάρχης Ίερεμίας Β΄ διευθετεῖ κάποια προβλήματα πὺν προέκυπταν στὴν διοίκηση διαφόρων σταυροπηγίων κι ὀρίζει κατὰ περίπτωσιν νὰ διοικεῖ κατ' ἐντολὴν του ὁ γνήσιος ἀρχιερεὺς, γιὰ νὰ τελεῖ κανονικῶς ἡ Μονὴ «ὑπὸ τὴν διοίκησιν και ἐξουσίαν τῆς μητροπόλεως».

¹⁵⁰ ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ίστορίας*, 302.

¹⁵¹ «Τὰ μοναστήρια ἀπῆλυνον προνομίων παρὰ τῶν Τούρκων, οἶον τὸ ἔχειν κώδωνας, οἵτινες ἀπηγορεύοντο τοῖς λοιποῖς χριστιανοῖς», ὁ.π., 300.

τοῦ Σινᾶ¹⁵², τοῦ Παναγίου Τάφου, τοῦ Ἀγίου Ὁρους κ.ἄ., ποὺ περιγράφονται σαφῶς ὡς πλουσιώτατα ἀπὸ δωρεῆς εὐλαβῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ὁποίων τὰ εἰσοδήματα ἀπὸ τὰ κτήματά τους στὶς Ἡγεμονίες ἀνέρχονταν «εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια ταλλήρων»¹⁵³. Δυστυχῶς ὅπως ἐξιστορεῖται «οὐδέποτε ὁμως ἐγένετο ἀγαθὴ καὶ σκόπιμος τῶν χρημάτων τούτων χρῆσις»¹⁵⁴.

Ὁ Ἱερεμίας Β΄ προσπάθησε νὰ ἀξιοποιήσῃ τὰ ὅποια ὑλικά εἰσοδήματα εἶχε στὴν διάθεσή του, γιὰ νὰ καλύψῃ τὶς ἔκτακτες ἀνάγκες τοῦ Πατριαρχείου, τὴν εὐκοσμίαν καὶ τὴν εὐταξίαν, συλλέγοντας ἀγαθὰ ἐκ τῶν Μονῶν. Τοὺς ἡγουμένους ἐξέλεξαν συνήθως οἱ μοναχοὶ ἢ ὁ ἐπίσκοπος «μετὰ τῶν προκρίτων τῆς ἐπαρχίας»¹⁵⁵. Βλέπουμε δηλαδὴ ἀκόμη πόσο σημαντικὴ ἦταν ἡ ἐκλογή τῶν ἐπισκόπων καὶ γιατί ὁ Πατριάρχης ἐπέδειξε προσοχὴ στὴν κανονικότητα τῆς ἐκλογῆς τους καὶ γιατί ἀπαγόρευσε αὐστηρὰ τὴν μεσολάβηση χρημάτων στὶς ἀρχιερατικὲς χειροτονίες.

Ἐπειδὴ οἱ ἐπίσκοποι διόριζαν τοὺς ἡγουμένους τῶν ἐπισκοπικῶν Μονῶν, μπορούσαν νὰ ἐπηρεάζουν τὴν διαχείριση τῶν περιουσιακῶν αὐτῶν στοιχείων καὶ εἰσοδημάτων κατὰ τρόπον ἰδιοτελῆ, ἀσύμφορο γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Δηλαδὴ, ἤθελε ὁ Ἱερεμίας Β΄ νὰ ἀποκλείσῃ τὸν κίνδυνο πιθανῆς ἀποπληρωμῆς ὀφειλομένων ὑποχρεώσεων ἀπέναντι σὲ ἐκείνους ποὺ διὰ χρημάτων καὶ σιμωνιακῶς θὰ ἐξαγόραζαν πιθανῶς τὴν ἐκλογή τους. Ἡ ὕπαρξη ἐπομένως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ἀπαιτοῦσε ξεχωριστὴ προσοχὴ ἀπὸ μέρους τῶν ἐπισκόπων γιὰ τὴν χρηστή, ἄμεμπτο καὶ δίκαιη διαχείριση της. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν ἄφηνε καθόλου ἀδιάφορο τὸν Πατριάρχη, ἀλλὰ ἀντιθέτως τὸν δραστηριοποιοῦσε ὥστε νὰ διασφαλιστεῖ κανονικῶς ἡ μεγάλη ἐκείνη μοναστηριακὴ ἰδιοκτησία¹⁵⁶.

Μὲ ἐπίσημα ἔγγραφα Πατριαρχικὰ καὶ Συνοδικὰ διασφάλισε τὰ ἀναφαίρετα καὶ ἀνεκποίητα μοναστηριακὰ ἀφιερώματα καὶ προστάτεψε τὴν μοναστηριακὴ περιουσία τόσο ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν κατὰχρησιν παραγόντων τῆς ἐκκλησιαστικῆς¹⁵⁷.

¹⁵² Γ1' αὐτὰ θὰ γίνῃ παρακάτω λόγος καὶ μάλιστα διεξοδικῶς, διότι ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ συνοδικῶς συνέβαλε στὴν ἀνανέωση τῶν σιναϊτικῶν προνομίων.

¹⁵³ Ὁ.π., 302.

¹⁵⁴ Ὁ.π.

¹⁵⁵ Ὁ.π.

¹⁵⁶ Ὁ.π., «Τὰ ἐπισημότερα ἐκ τῶν μοναστηριῶν (τοῦ ἁγίου Ὁρους, τοῦ Σινᾶ, τοῦ ἁγίου Τάφου) εἶχον μεγάλας ἰδιοκτησίας καὶ ἐν ἀπομεμακρυσμέναις ἐπαρχίαις ἐκ δωρεῶν, ἐν αὐταῖς δὲ διέτριβον ἐν μικροῖς μοναστηρίοις (μετόχια καλούμενα) ἑξαρχοὶ αὐτῶν ἵνα εἰσπράττωσι τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν».

¹⁵⁷ «ἀναφαίρετα, παντάπασιν ἀνέκφορὰ τε καὶ ἀνεκποίητα διατελῶσι παρὰ τε τῶν πρώτων καὶ τῶν νῦν ἀφιερωσάντων αὐτὰ σὺν τοῖς διαδόχοις αὐτῶν, τὰ γὰρ ἅπαξ τῷ θεῷ ἀφιερωμένα ἀνεκποίητα εἶναι δεῖ, εἰ δέ τις ὀψεδήποτε καθ' οἰονδήποτε τρόπον βουλευθῇ ὅσα ἀνωτέρω διευτυπώθησαν συνοδικῇ ἀποφάσει, καθόλου ἢ ἐν μέρει ἀνατρέψαι, κἂν ὁποῖος ἂν εἴη, ἂν τε ὁ κατὰ καιροὺς γνήσιος ἀρχιερεὺς Οὐγγροβλαχίας, ἂν τε ὁ τὴν ἡγεμονίαν ἔχων τοῦ τόπου, ἂν τε ἄλλος τις, μικρὸς ἢ μέγας, τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, ἢ τῆς κοσμικῆς πολιτείας καὶ τάξεως, ὁ τοιοῦτος ἱερωμένος μὲν ὢν, ἀργὸς ἔστω, ὡς βάσκανος ψυχῇ, καὶ τῷ καθαρῷ σίτῳ τῆς κατὰ θεὸν πράξεως πονηρὸν ἐγκαταμινύων

Ἔτσι, κανονικῶς ἔλαβε ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β΄ ὅλα τὰ ἀπαραιτήτα μέτρα γιὰ τὴν κατὰ τὴν τάξιν λειτουργία τῶν Μονῶν κι ἰδιαίτέρως κι αὐτονοήτως τῶν Σταυροπηγιακῶν¹⁵⁸. Στὰ πλαίσια τοῦ εὐρύτερου ἐνδιαφέροντος ποὺ ἐπέδειξε ὁ Ἱερεμίας Β΄ γιὰ τὰ μοναστικά δρώμενα ἐντάσσεται καὶ τὸ σιγγίλιο ποὺ ἐξέδωσε τὸ 1580 περὶ τῆς Μονῆς τῶν Βλατάδων¹⁵⁹.

Ὁ Ἱερεμίας Β΄ ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐξέδωσε διάφορα ἔγγραφα τὸ 1575 «διὰ τὴν ρύθμισιν τῆς διοικήσεως τοῦ Ἁγίου Ὁρους»¹⁶⁰. Ἐπίσης, εἶναι πολὺ σημαντικό ὅτι «Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὁ θεσμὸς τοῦ πρώτου ἐξέλιπε (1589) καὶ ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὸν θεσμὸν τῆς ἱερᾶς ἐπιστασίας»¹⁶¹. Ἐξέδωσε γράμμα σιγιλλιώδες ἐν Οὐγκροβλαχίᾳ γιὰ τὸ μετόχι τῆς Σιμωνόπετρας¹⁶² καὶ Γράμμα σιγιλλιώδες εἰς μετόχιον τῆς Ἄρτας¹⁶³ καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα ἔγγραφα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπιχείρησε καὶ πέτυχε τὴν διευθέτησιν μοναστικῶν ζητημάτων.

β. Ἡ ἀθώωση καὶ καθαίρεση Ἀρχιερέων

Ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ ἔλαβε ἀποφάσεις συνοδικῶς γιὰ τὴν ἀθώωση πολλῶν ἀρχιερέων ποὺ εἶχαν ἀδίκως καταδικαστεῖ βαρύτατα διὰ καθαίρεσιν. Μερικὲς ἀπὸ τὶς περιπτώσεις αὐτὲς χάριν παραδείγματος θὰ ἀναφέρουμε, μολονότι δὲν ἐξαντλεῖται σὲ αὐτὲς ἡ μέριμνα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Δεσπότη γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀλήθειας καὶ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἄδικου. Ὁ ἴδιος ἄλλωστε ὁ Πατριάρχης εἶχε προσωπικὴ ἐμπειρία, πικρία καὶ γεύσιν τῆς συκοφαντίας, τοῦ διωγμοῦ, τῆς φυλακῆς καὶ ἐξορίας, ὅπως εἶδαμε στὰ τοῦ θαυμαστοῦ βίου του. Συνεπῶς, γνωρίζοντας ἐξ ἰδίας πείρας ὅτι εὐκόλα κατηγορεῖται καὶ

ζιζάνιον, λαϊκὸς δέ, ἄρχων ἢ ἀρχόμενος, ἀφωρισμένος εἶναι παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος, καὶ ὑπόδικος ταῖς ἀραῖς τῶν τιν' θεοφόρων πατέρων, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα», ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, 187.

¹⁵⁸ Περὶ σταυροπηγίων βλ. τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Βαλαμῶνος στὸν καν. λα' τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, Σύνταγμα Β΄ 40 καὶ Σύνταγμα ΣΤ' 257.

¹⁵⁹ «τὸ ὄνομα Μάρκου τοῦ Βλατῆ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν μονὴν τῶν Βλατάδων. Τὴν μονὴν ταύτην ἀνεκαίνισαν οἱ ἐκ Κρήτης καταγόμενοι Βλατάδες ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Νείλου (1380-1388) ὡς μαρτυρεῖ τὸ κατὰ τὸ 1580 ἐπὶ Ἱερεμίου Β΄ τοῦ Τρανοῦ ἐκδοθὲν σιγγίλιον καὶ τὸ ἐπὶ ἐντετειχισμένης εἰς τὸν ἐξωνάρθηκα τοῦ ναοῦ πλακὸς ἐπίγραμμα», ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ Σ., «Πρ. Λεοντοπόλεως. Ἰωάννης Κουκουζέλης, ὁ μαῖστωρ, καὶ ὁ χρόνος τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ», ΕΕΒΣ 14 (1938), 15. Ἐδῶ θεωροῦμε χρήσιμο νὰ θυμηθοῦμε ὅτι «Σιγγίλιον» (Sigillium) ἢ σιγιλλιώδες γράμμα καλεῖται Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν γράμμα, ὅπερ γράφεται ἐπὶ μεμβράνης καὶ ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Μελῶν τῆς Ἀγ. καὶ Ἱ. Συνόδου καὶ ἐνίοτε ἐσφραγισμένον μὲ μολυβδίνην αἰωρουμένην βούλλαν, ἡ μίᾳ ὀψις τῆς ὁποίας ἀπεικονίζει τὴν Θεοτόκον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἡ ἑτέρα φέρει ἔκτυπον τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου...Γενικῶς δὲ Σιγγίλιον εἶναι Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐπιστολὴ ἀναφερομένη εἰς διαφόρους Ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις καὶ ἀνακοινούσας εἰς τὰς πρὸς ἃς ἀπευθύνεται Ἐκκλησιαστικὰς συνήθως Ἀρχὰς τὰς ὑπ' αὐτῶν Πατριαρχικὰς καὶ Συνοδικὰς ἀποφάσεις», ΤΣΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Α., Πατριαρχικὰ Σιγγίλια ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ ἀρχιεφυλακίου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Κωνσταντινουπόλη 1963, 5-6.

¹⁶⁰ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1453-Σήμερον), 105.

¹⁶¹ Ὁ.π.

¹⁶² ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, 184.

¹⁶³ Ὁ.π. 187.

τιμωρεῖται ἄδικα κάποιοι ἀλλὰ δύσκολα ἀποκαθίσταται ἡ συκοφαντία, προσπάθησε καὶ κατάφερε Συνοδικῶς, μὲ ἀποφάσεις ἐπισήμους ὅσο καὶ δίκαιες νὰ ἀθώωσει Μητροπολίτας κι ἄλλους ἐπισκόπους, ποὺ καταδικάστηκαν «ἐπειδὴ ὁ τῶν ζιζανίων σπορεὺς καὶ κοινὸς ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἅπαυστον ἔργον ἔχει τὰ σκάνδαλα κινεῖν καὶ διαμάχας καὶ ἔριδας»¹⁶⁴.

Ὁ Κ. Σάθας ἔχει δημοσιεύσει τὰ Συνοδικὰ κείμενα ἀθώωσεων ποὺ μὲ πρωτοβουλία τοῦ Ἱερεμίας Β΄ συντάχθησαν ἐπὶ πατριαρχίας του. Μερικὲς ἀπὸ τὶς ἀθώωσεις χάριν παραδείγματος μόνον θὰ ἀναφέρουμε χωρὶς νὰ ἐμμείνουμε σὲ λεπτομέρειες, ἀφοῦ ἀναμφίβολα κάτι τέτοιο θὰ ἦταν ἔργο ἄλλης ἐξειδικευμένης μελέτης.

Ἐνδεικτικὴ εἶναι ἡ «Ἀθώωσις τοῦ Ἰωάσαφ Λαρίσσης, Ἱερεμίου πατριάρχου»¹⁶⁵, ποὺ ὀρίζει δικαίως ὁ ἄδικα κατηγορηθεὶς καὶ ἀντικανονικὰ καταδικασθεὶς Ἐπίσκοπος Λαρίσσης Ἰωάσαφ νὰ «ἔχει ἐνεργὸν πάλιν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ὡς πρότερον, διακατέχη δὲ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ»¹⁶⁶. Διότι ὅσα εἶπαν ἐναντίον του κι ἔπραξαν «ἀργὰ καὶ ἀνατετραμμένα ἀνεφάνησαν ἀπὸ φανερῶν πραγμάτων» κι ὁ «κατὰ συναρπαγὴν, μάλιστα δὲ κατ' ἀπάτην» ὀνομασθεὶς Λαρίσσης κύρ Παχώμιος, ἐπανεῖλθε πάλιν στὴν ἐπισκοπὴ του ἀπροκριματίστως κι ἀκατακρίτως κι ὅπως πρὶν νὰ καλεῖται ἐπίσκοπος Δημητριάδος κι ἡ μετὰθεσὶ του νὰ λαμβάνεται ἄκυρη σύμφωνα μὲ τὴν συνοδικὴ δικαιοκρισίᾳ κι ἀπόφαση.

Ἐπίσης, κατὰ παρόμοιο τρόπο καὶ γιὰ ἀνάλογες περιπτώσεις ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ προνόησε γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς δικαιοσύνης. Ἔτσι, προεδρεύοντας στὸ Πατριαρχικὸ δικαστήριον, δηλαδὴ στὴν Πατριαρχικὴ Σύνοδο, ποὺ εἶναι ἡ ἀνώτατη δικαστικὴ ἀρχὴ ἐπὶ πάσης ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας¹⁶⁷, ἐξέδωσέ ἀθωωτικὲς ἀποφάσεις γιὰ ἄδικα καταδικασθέντας Ἐπισκόπους, ὅπως ἦταν ὁ πρῶν Παλαιῶν Πατρῶν κύρ Νεκτᾶριος¹⁶⁸ καὶ ὁ πρῶν Κώου¹⁶⁹.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ γνωρίζοντας ὅτι ἡ Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖ κάποτε καὶ «καταναγκαστικοῖς μέσοις κατὰ τοῦ ἀθετοῦντος καὶ παραβαίνοντος τοὺς νόμους αὐτῆς μέλους»¹⁷⁰ χρησιμοποίησε καὶ τὴν βαρύτητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν «ποινῶν» ἢ τὸ «ἔσχατο θεραπευτικὸ μέσο», τὴν καθάριση. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐπιχείρησε νὰ βοηθήσει κάποιους ἀρχιερεῖς ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας νὰ κατανοήσουν τὴν βαρύτητα τῶν ἀντικανονικῶν τους

¹⁶⁴ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, 158.

¹⁶⁵ Ὁ.π.

¹⁶⁶ Ὁ.π., 160.

¹⁶⁷ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 675.

¹⁶⁸ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄, 180.

¹⁶⁹ Ὁ.π., 183.

¹⁷⁰ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 709.

πράξεων καὶ νὰ παύσουν νὰ ζημιώνουν τὸ ἐμπιστευθὲν σ'εκεῖνους λογικὸ ποίμνιο. Ἔτσι καὶ διὰ τῆς καθαίρεσης κάποιων ἀρχιερέων προσπάθησε ὁ Πατριάρχης νὰ βοηθήσει στὴν βελτίωσή τους καὶ νὰ καταστήσει «δυνατὴν τὴν ἐπανάκτησιν τῶν ἀπολεσθέντων ἀγαθῶν, ἅτινα δύναται νὰ ἀνεύρῃ μόνον ἐν τῇ κοινωσίᾳ μετὰ τῆς ἐκκλησίας»¹⁷¹.

Ὁ Πατριάρχης καθαίρεσε κάποιους ἀρχιερεῖς διότι σύμφωνα μὲ τὸν καν. 29 τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς «ὁ κανονικῶς χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος δὲν δύναται νὰ κηρυχθῇ ἔκπτωτος τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ καὶ νὰ καταβιβασθῇ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου»¹⁷².

Ὁ Κ. Σάθας δημοσίευσε¹⁷³ τὸ ἴσον καθαιρέσεως Γαβριὴλ τοῦ ἐπισκόπου Δρυνουπόλεως ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης κι Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου συνοδικῶς προκαθημένου τῶν καθυρεθέντων καὶ συνεδριασάντων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων¹⁷⁴. Μὲ τὸ ἐπίσημο ἐκεῖνο πατριαρχικὸ γράμμα, ἐνημερώνει ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' τὸν Μητροπολίτη Κερκύρας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους Βελᾶς, Γλυκεὸς καὶ Χειμάρρας, ὅτι ἔλαβε ὑπ' ὄψει του τὴν ἐπιστολὴν του περὶ τὰ «πολλὰ ἄτοπα καὶ παρανομίας» τοῦ Δρυνουπόλεως Γαβριὴλ καὶ τὴν παράκλησίν του γιὰ νὰ «ἀπαλλάξηται καὶ ἐλευθερώσῃ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ τοιοῦτου δυνάστου καὶ παρανόμου ἀνδρός»¹⁷⁵.

Οἱ κατηγορίες κι οἱ παραβάσεις συνοψίζονται στὰ ἀκόλουθα: α) Ἐγίνε αἰτία στὴν διάπραξη φόνου, «ἀπέδειξεν αὐτὸν αἷτιον γεγονότα φόνου»¹⁷⁶ β) ἐπέτρεψε ἀντικανονικὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου στὶς ἐξῆς περιπτώσεις: «ἐστεφάνωσε δὲ καὶ... ἑπταετὲς παιδίον θῆλυ, ὡς καὶ αὐτὸς ὡμολόγησε», «ἐστεφάνωσε τὸν Ἀνδρίτζαν ἔχοντα γυναῖκα νόμιμον, μεθ' ἑτέρας μοιχαλίδος», «ἐστεφάνωσε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Πούλου μετὰ παιδὸς χρόνων ἑννέα» καὶ «ἐστεφάνωσε δὲ καὶ ὁ παπᾶς Πάνος ὁ ἐφημέριος αὐτοῦ, προστάξει αὐτοῦ, τὴν θυγατέρα τοῦ Κοντοῦ μετὰ τοῦ υἱοῦ του Γεωργίου, κεκωλυμένους, ὡς καὶ αὐτὸ ἀβιάστως ὡμολόγησεν»¹⁷⁷ γ) τέλεσε κατὰ παράβασιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τὸ μυστήριον τῆς ἱερωσύνης, ἀφοῦ «ἐχειροτόνησε... ἓνα μὲν μοιχόν, ἕτερον δὲ ποιήσαντα μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ἐποίησε δὲ αὐτοὺς ἱερεῖς» κι ἐπειδὴ «ἐχειροτόνησε δὲ ἱερέα τὸν παπᾶν Νικόλαον... νέον κατὰ πολλὰ, χρόνων ὄντα δέκα ἑπτὰ, λαβὼν καὶ τρεῖς χιλιάδας τῶν ἄσπρων»¹⁷⁸

¹⁷¹ Ὁ.π.

¹⁷² Ὁ.π. 520.

¹⁷³ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', 144.

¹⁷⁴ «πολλοὶ τῶν ἀρχιερέων ὑπέγραψαν τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ τοῦς ιβ'» ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', 146.

¹⁷⁵ Ὁ.π., 144.

¹⁷⁶ Ὁ.π., 145.

¹⁷⁷ Ὁ.π.

¹⁷⁸ Ὁ.π.

δ) κι όταν ἐκλήθη συνοδικῶς νὰ ἀπολογηθεῖ, ἀγνόησε τὴν συνοδικὴ πρόσκληση, «ἔτι δὲ πρασταγεῖς ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου κομίσαι εἰς μέσον τὸν νέον ἱερομόναχον τὸν κατηγορούμενον μετ' αὐτοῦ, οὐκ ἐκόμισεν, οὔτε μὴν ἦλθε».

Οἱ καν. 19 τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς καὶ καν. 18 τῆς ἐν Τρούλλῳ ἀναφέρονται στὴν ὑποχρέωση συμμετοχῆς τῶν ἐπισκόπων στὴν ἐπισκοπικὴ Σύνοδο «ἅμα τῇ προσκλήσει τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς»¹⁷⁹.

Στὴν Σύνοδο ὅμως ποὺ ἐγίνε βεβαιώθηκαν τὰ ἀντικανονικῶς γενόμενα «καὶ ἐπεὶ ταῦτα πάντα ἐνόρκως τε καὶ μετὰ ἀλύτου ἀφορισμοῦ ἐμφανισθέντα παρῤῥησίᾳ ἐβεβαιώθησαν συνοδικῶς», μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀποφασισθοῦν συνοδικῶς «νομίμως τε καὶ κανονικῶς συνδιασκεψάμενοι, οὐ δίκαιον ἐκρίναμεν εἶναι τὸν τοιοῦτον ἄνδρα εἰς τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης τιμὴν... τοῦτου χάριν ἡ μετριότης ἡμῶν ἐν ἀγίῳ ἀποφαίνεται πνεύματι, γνώμη καὶ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου, ἵνα ὁ προῤῥηθεὶς ἐπίσκοπος Δρυνουπόλεως Γαβριὴλ ὑπάρχῃ καθηρημένος τελείως τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ καὶ ἔκπτωτος τοῦ τε θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς Δρυνουπόλεως, καὶ πάσης τῆς περὶ αὐτὴν ἐπαρχίας, ὡς ἄξιος καὶ πολλῶν ἄλλων τιμωριῶν... γεγυμνωμένος κι ἀποξενωμένος τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ τοῦ τόπου»¹⁸⁰.

Καταδικάστηκε εἰς καθάραισιν ὡς «πωλῶν προφανῶς τὰς μητροπόλεις, καὶ μηδεμίαν χειροτονίαν ἄνευ χρημάτων ποιῶν», διότι «τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀξίας μόνον ἐρῶν» κι ἐπειδὴ «ὀλοτελῶς κατεφρόνησε τῶν κανόνων, καὶ τὸ σιμωνιακὸν ἀναίδην εἰργάζετο»¹⁸¹.

Ἐνδιαφέρον ἔχει καὶ τὸ Συνοδικὸ Γράμμα, τὸ «Ἵσον τῆς καθαιρέσεως τοῦ Καρυουπόλεως Ἰωακεῖμ, Ἱερεμίου Πατριάρχου»¹⁸². Σὲ αὐτὸ ἀναφέρεται ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' προκαθήμενος Συνόδου Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων κι ὀρισμένων Ἐπισκόπων καθήρεσε τὸν Ἐπίσκοπο Καρυουπόλεως Ἰωακεῖμ. Ὅπως ἀναφέρεται στὸ Πατριαρχικὸ καὶ Συνοδικὸ ἔγγραφο, ὁ Μητροπολίτης Λακεδαιμονίας κύρ Θεοδόσιος «ἐκτετραγώδησε» στὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς περὶ Αὐτὸν Ἀγίους Ἀρχιερεῖς, διηγούμενος ὅσα γιὰ ὀκτῶ ἔτη ὑπέστη ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο Καρυουπόλεως «ἐπίπονα καὶ ἐργώδη, τὸ ἀνυπότακτον πρὸς αὐτόν, τὴν ἀπειθείαν, τὰς ὕβρεις, τὰς καταλαλιάς, τὰς κατηγορίας, τὰς προξενηθείσας ζημίας»¹⁸³.

Ἔτσι, τὸν ἐθεσε ἐνώπιον τῆς Συνόδου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας γιὰ διάφορα κι ὄχι τυχαία ἐγκλήματα, ἀφοῦ ἐξετάστηκε τὸ θέμα διεξοδικὰ καὶ Συνοδικῶς

¹⁷⁹ ΜΙΛΑ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 521.

¹⁸⁰ ΣΑΘΑ Κ., Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', 146.

¹⁸¹ Ὁ.π., 149.

¹⁸² «Τῆς ἡμετέρας μετριότητος συνοδικῶς προκαθήμενης μετὰ τῶν καθευρεθέντων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἀρχιεπισκόπων, ἀδελφῶν αὐτῆς ἐν ἀγίῳ πνεύματι καὶ συλλειτουργῶν, καὶ τινων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων», ὁ.π., 158.

κι ἀφοῦ ὁ μέγας λογοθέτης, ὁ ἔξαρχος καὶ κριτὴς ἀρμοδίως γνωμοδότησαν, «ἐκρίθη κι ἀπεφάνθη δικαιοτάτα συνοδικῶς» νὰ καθαιρεθεῖ ὁ Καρυουπόλεως καὶ νὰ εἶναι «γεγυμνωμένον πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, τῇ ἐξουσίᾳ καὶ χάριτι τοῦ παναγίου πνεύματος, καὶ τῇ ἰσχύϊ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ φιλευσεβῶν νόμων»¹⁸⁴.

Ἐπίσης, ἐνδιαφέρον παρουσιάζει κι ἡ καθαίρεση τοῦ Ἐπισκόπου Κερνίτζης, τοῦ λεγομένου Παχυϊωάννου, ποῦ ἔγινε διότι «καταφρονητικῶς» παρέβαινε κι ἀθετοῦσε «συνοδικὰς διαγνώσεις καὶ ἀποφάσεις». Ὁ «ἀσυγγνώστως ὡς παραβάτης καὶ ἀπειθῆς παιδευόμενος» Παχυϊωάννης «κατεφρόνησε πάντων, καὶ συνωμοσίαν πεποιηκῶς... τοῦ μὴ δοῦναι τὴν πατριαρχικὴν ζητείαν, τοὺς ἡμετέρους ἐξάρχους ἀπράκτους ἀπέπεμψε ζημιωθέντας πολλὰ»¹⁸⁵.

Κι ἐνῶ κρίθηκε ἀναγκαία ἡ διόρθωση τῶν «χρεῶν καὶ βαρυτάτων τόκων» κι ἀποφασίστηκε κάθε ἀρχιερέας νὰ βοηθήσει «χωρὶς ἀναβολῆς καὶ προφάσεως», ἐκεῖνος δὲν ὑπάκουσε στὴν Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ ἐντολή. Μάλιστα, ἐπιχείρησε νὰ συνωμοτήσῃ κατὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ συνεπῶς «διὰ τὸ τῆς συνωμοσίας μέγα ἔγκλημα, καὶ τὴν καταφρόνησιν τῆς ἀργίας καὶ τὴν πρὸς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις τελειὰν ἀπειθειαν, καὶ διὰ τὸ ἐκ πορνείας τεχθὲν αὐτῷ παιδίον» ἀποφασίστηκε «καθηρημένον καὶ γεγυμνωμένον πάσης ἀρχιερωσύνης, καὶ ἔκπτωτον τοῦ θρόνου ταύτης καὶ τιμῆς» σύμφωνα μὲ τὸν καν. 18 τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς καὶ τὸν καν. 37 τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς γιὰ τὸ τῆς συνωμοσίας καὶ φατρίας¹⁸⁶ ἔγκλημα κι «εἰ ἀργίας παραλόγως καταφρονεῖ, οὐ συγχωρεῖται ὁ παιδευόμενος»¹⁸⁷.

γ. Οἱ κανονικὲς παρεμβάσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμία Β΄ γιὰ τὴν εἰρήνευση καὶ καταλλαγή

Ὁ Ἱερεμίας Β΄ χαρακτηρίστηκε «εὐσεβὴς καὶ λόγιος, ἀλλὰ καὶ πρᾶος καὶ εὐπροσήγορος, ἐφελκύνων τοὺς ἅπαξ γνωρίσαντας ἢ συναναστραφέντας αὐτῷ»¹⁸⁸. Ἐχοντας ἀσφαλῆ ἐφόδια τὶς γνώσεις, τὶς ἀρετές, ἀλλὰ καὶ τὴν πραότητα του, διευθέτησε ἐπιτυχῶς καὶ πολλὰ ἄλλα νομοκανονικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς του, συνοδικῶς, μὲ προσωπικὲς παρεμβάσεις του καὶ σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἄλλους Πατριάρχες κι ἰδιαίτερα τὸν Ἀλεξανδρείας. Ἡ περίπτωση τῆς πε-

¹⁸³ Ὁ.π., 156.

¹⁸⁴ Ὁ.π., 158.

¹⁸⁵ Ὁ.π., 172.

¹⁸⁶ Γιὰ τὸ τῆς συνωμοσίας ἡ φατρία παράπτωμα κατὰ τῶν κανονικῶν ἀρχῶν, βλ. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΥ Π., *Ἐπιτομὴ Κανονικοῦ Δικαίου*, Θεσσαλονίκη 2005, 167 καὶ καν. 18 τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ καν. 34 τῆς Πενθέκτης.

¹⁸⁷ ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιόγραμμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, 173.

¹⁸⁸ ΠΑΡΙΤΣΗ Κ., *Βιογραφικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, 166.

ρίφημης θεολογικής διαμάχης¹⁸⁹ μεταξύ τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας Γαβριήλ Σεβήρου καὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυθήρων Μάξιμου Μαργούνιου εἶναι ἐνδεικτική, ἀλλὰ ἀσφαλῶς ὄχι μοναδική.

Τὸ 1583 ὁ Κυθήρων Μάξιμος Μαργούνιος στὸ Ἡράκλειο Κρήτης στὴν Μονὴ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τῶν Σιναΐτων συνέγραψε σύγγραμμα *Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος* καὶ τὸ ἀφιέρωσε «τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμία Β΄»¹⁹⁰. Μάλιστα, μὲ τὸ σύγγραμμα αὐτὸ παρότρυνε τὸν Πατριάρχη νὰ ἀναλάβει δράση γιὰ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Ὁ Ἱερεμίας Β΄, ὡς «φρουρὸς τῶν πατρίων δογμάτων»¹⁹¹, κάλεσε τὸν Μαργούνιο στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ νὰ συζητηθεῖ τὸ ἐν λόγω θέμα, ἀλλὰ ὁ Φιλαδελφείας Γαβριήλ Σεβήρος κατηγορεῖ τὸν Μαργούνιο ὅτι πρεσβεύει τὰ τῶν Λατίνων δόγματα. Ἔτσι λαμβάνει ἀρχὴ ἡ περίφημη θεολογικὴ διαμάχη¹⁹² μεταξύ Γαβριήλ Σεβήρου καὶ Μάξιμου Μαργούνιου, ποὺ κρίνεται τραγικὴ κι ἐπώδυνος γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῆς ἐποχῆς, ἀφοῦ λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις.

Χρειάστηκαν πολλαπλὲς παρεμβάσεις καὶ γράμματα¹⁹³ τόσο τοῦ Ἱερεμίας Β΄ ὅσο καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας ἁγίου Μελετίου τοῦ Πηγᾶ γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ εἰρήνευση συμφωνία τῶν ἀντιμαχομένων μερῶν¹⁹⁴. Μάλιστα, ὁ Ἱερεμίας Β΄ συγκρότησε συνοδικὸ δικαστήριον¹⁹⁵ κι ἐξέδωσε καὶ σχετικὸ ἐπιτίμιο¹⁹⁶ προκειμένου νὰ πιέσει τὴν ἀδιάλλακτη συμπεριφορὰ καὶ σκληρὴ στάση τῶν ἱεραρχῶν. Τὸ γράμμα ποὺ ἔστειλε ὁ Ἱερεμίας Β΄ στὸν Φιλαδελφείας Γαβριήλ Σεβήρο ἦταν «ἀργίας γράμμα», προκειμένου νὰ εἰρηνεύσει μετὰ τοῦ σοφωτάτου ἐπισκόπου Κυθήρων Μαργουνίου¹⁹⁷, δια-

¹⁸⁹ VASILAKIS N., *Il Sintagma di Gabriel Severos (1541- 1616) Metropolita di Filadelfia. Fonti, contenuto e significato per la vita della Chiesa*.

¹⁹⁰ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Π., «Μάξιμου τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολαὶ δύο ἀνέκδοτοι», *ΕΕΒΣ* 20 (1950), 332-333.

¹⁹¹ ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ., *Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ρωσσίᾳ*, 16.

¹⁹² Γιὰ τὴν σπουδαιότητα καὶ σημασία τῆς θεολογικῆς ἔριδας μεταξύ τοῦ Φιλαδελφείας Γαβριήλ Σεβήρου καὶ τοῦ Κυθήρων Μάξιμου Μαργούνιου βλ. διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ VASILAKIS N., *Il Sintagma di Gabriel Severos (1541- 1616) Metropolita di Filadelfia. Fonti, contenuto e significato per la vita della Chiesa*, 28-40.

¹⁹³ «Ἵσον γράμματος τοῦ δεσπότης ἡμῶν κύρ Ἱερεμίου πεμφθὲν εἰς τὸν ἐν Ἑνεταίς Φιλαδελφείας κύρ Γαβριήλ καὶ τὸν Κυθήρων τὸν Μαργούσιον, κατ' ἀλλήλων μαχομένους... εἰ καὶ τι ταραχώδες ἔργον συνέβη, καὶ οὐ μικρὰ ἔρις καὶ φιλονεικία ἀνεφύη μέσον ὑμῶν, ἐξ ἐπηρείας τοῦ μισοκάλου καὶ χαιρεκάκου ἐχθροῦ», ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, 162.

¹⁹⁴ VASILAKIS N., *Il Sintagma di Gabriel Severos (1541-1616) Metropolita di Filadelfia. Fonti, contenuto e significato per la vita della Chiesa*, 29. βλ. καὶ GEANACOPLOS D., *Byzantine East and Latin West; Two Worlds of Christendom in Middle Ages and Renaissance*, New York 1966, 169-176.

¹⁹⁵ Ὁ Κυθήρων Μάξιμος Μαργούνιος «ἔγραφε πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίαν Β καὶ πρὸς τὸν Μελέτιον Πηγᾶν παρακαλῶν αὐτοὺς ὅπως μεριμνήσουν διὰ τὴν συγκρότησιν συνοδικοῦ δικαστηρίου ἵνα κρίνῃ τὴν ὅλην υπόθεσιν», ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Π., *Μάξιμου τοῦ Μαργουνίου ὁμιλία ἐπὶ διαλλαγῇ*, *ΕΕΒΣ* 21 (1951) 284.

¹⁹⁶ VASILAKIS N., *Il Sintagma di Gabriel Severos (1541- 1616) Metropolita di Filadelfia. Fonti, contenuto e significato per la vita della Chiesa*, 32-33. βλ. καὶ ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ Α., «Γαβριήλ ὁ Σεβήρος, Μητροπολίτης Φιλαδελφείας», *ΝΣ* 22 (1927), 338-345.

¹⁹⁷ Ἐξωριστὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ λεπτομέρειες διαφωτιστικὲς βρίσκουμε στὴν Ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχῃ Ἱερεμίας Β΄ πρὸς τὸν Κυθήρων Μαργούνιον γιὰ τὴν ὁποία βλ. ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχέδιον περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, 192-193.

φορετικά προβλεπόταν σύμφωνα με τους ιερούς τῶν Πατέρων κανόνες εὐλογη καὶ δίκαια καθαίρεση¹⁹⁸. Καὶ διασώζονται οἱ σχετικές ἐπιστολές ποὺ ἀντάλλαξαν μετὸν Πατριάρχη Ἱερεμία Β΄, ὅπως κι ὁ ἀφορισμὸς ποὺ ἐξέδωσε ὁ Πατριάρχης προκειμένου νὰ συμφιλιώσει τὶς ἀντιμαχόμενες θεολογικὰ πλευρές καὶ νὰ ἐπέλθῃ ἡ πολυπόθητος καταλλαγὴ κι εἰρήνευση¹⁹⁹.

Ἐγραφε χαρακτηριστικὰ νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς διαμάχες καὶ τὶς ἀδελφικὲς ἔριδες καὶ φιλονικίες, νὰ εἰρηνεύσουν καὶ νὰ ὁμονοήσουν, ἔτσι ὥστε νὰ διδάξουν ἀληθινὰ τὴν ἀγάπη, τὴν ἀλήθεια, τὴν δικαιοσύνη καὶ στοὺς ἄλλους μετὸ προσωπικὸ τους παράδειγμα, κι ὄχι μόνο θεωρητικὰ μετὶς διδασκαλίες τοὺς περὶ φιλαδελφείας²⁰⁰. Τοὺς προτρέπει, τοὺς συμβουλεύει καὶ τοὺς παραινεῖ ὁ Πατριάρχης «μή ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου... τὰ ἐκασταχοῦ δεόμενα διορθώσεως εἰς ἐφικτὸν διορθοῦν»²⁰¹.

Καὶ παραπέμπει στὰ λόγια τοῦ Πατριάρχῃ Φωτίου τοῦ Μεγάλου ποὺ λέγει «ὅτι κρεῖσσόν ἐστιν ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ εἰρήνη τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἀστασιάστως καὶ ὁμονοητικῶς τηρουμένη παρὰ πάντων μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ἀγάπης, ἢ τῷ τὴν ἀκρίβειαν διώκειν δοκεῖν... ὁ γὰρ δι' ἀκρίβειαν κανονικὴν ταρχὰς ποιῶν καὶ στάσεις καὶ τὸ σῶμα σχίζων τῆς ἐκκλησίας, ὀρθοδοξίας τηρουμένης, ὁ τοιοῦτος εἰ καὶ ἀπὸ εὐλαβείας κινεῖσθαι δοκεῖ, λέληθεν ἑαυτόν, εἰ καὶ ἐπαχθὴς λύκος ὢν»²⁰².

Καὶ τελικὰ ἐπιτεύχθηκε ἡ εἰρήνευση μεταξὺ τῶν ἀντίπαλων μερῶν καὶ διετάρχη ἡ καταστροφή ὅσων ἐγγράφων προκαλοῦσαν προβλήματα ἢ ἀνακινοῦσαν νέες διενέξεις²⁰³. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Β΄ κι ὁ τότε πρωτοσύγκελλος κι ἔπειτα Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος Πηγᾶς, «ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν τοιαύτην ἐν Βενετία ἐκκλησίας κατάστασιν προτρέπουν αὐτοὺς εἰς συμφιλίωσιν»²⁰⁴.

Ἐπίσης, πολὺ σημαντικὸ εἶναι ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ διευθέτησε κα-

¹⁹⁸ «μέλλεις κατὰ κανόνας τῶν ἱερῶν πατέρων ὑποπεσεῖν καθαιρέσει εὐλόγῳ καὶ δικαίᾳ», ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, 168.

¹⁹⁹ «Τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιέχει ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ Ἑμμανουὴλ Μαργουνίου πρὸς τὸν πατριάρχην Ἱερεμίαν, τὸν ἀφορισμὸ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου, ἀντίγραφα ἐπιστολῶν τινῶν περιεχομένων ἐν τῷ κώδικι τῆς Τυβίγγης Μβ 37, τὰ περὶ ἐξαρχίας τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλά, τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ, τὰς εἰδήσεις αὐτοῦ περὶ τοῦ Σινᾶ καὶ ἁγίου Ὁρους καὶ τέλος διαφόρους βιογραφικὰς σημειώσεις», ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ Κ., «Τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Β. Μυστακίδου κατάλοιπα αὐτοῦ», *ΕΕΒΣ* 15 (1939), 363-364.

²⁰⁰ «Ἰσον γράμματος τοῦ δεσπότη ἡμῶν κύρ Ἱερεμίου πεμφθὲν εἰς τὸν ἐν Ἑνεταίαις Φιλαδελφίας κύρ Γαβριήλ, καὶ τὸν Κυθήρων τὸν Μαργούνιον, κατ' ἀλλήλων μαχόμενους... ἀφέντες τὰς διαμάχας, καὶ τὰς κατ' ἀλλήλων ἔριδας τε καὶ φιλονικίας ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ, ὡς δίκαιον, διάγητε, διδάσκοντες καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ πολιτεύεσθαι», ΣΑΘΑ Κ., *Βιογραφικὸ σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β΄*, 162-163.

²⁰¹ Ὁ.π., 162.

²⁰² Ὁ.π., 163.

²⁰³ VASILAKIS N., *Il Sintagma di Gabriel Severos (1541- 1616) Metropolita di Filadelfia. Fonti, contenuto e significato per la vita della Chiesa*, 34. Βλ. καὶ ΝΙΝΟΛΑΚΗ, *Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, ὁ Κρῆς Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ ἐπιτηρητὴς τοῦ οἴκου μενικῶς θρόνου, 1545-1602*, Χανιά 1903, 86-88.

²⁰⁴ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Π., «Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολαὶ δύο ἀνέκδοτοι», *ΕΕΒΣ* 20 (1950), 332-333.

νονικῶς τὸ ζήτημα περὶ τῶν ἱερέων ποὺ χήρευσαν στὴν Κρήτη τὰ χρόνια ἐκεῖνα. Πρόκειται γιὰ ἓνα πρόβλημα ποὺ μέχρι καὶ σήμερα βέβαια ἀπασχολεῖ κι ἐνδιαφέρει, ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη περιγράφεται ὡς ὀξύτερο λόγω τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἱερέων ποὺ διατελοῦσαν ἐν χηρείᾳ. Μάλιστα, ὁ ἅγιος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ἐξέφρασε ἀντίθετη ἄποψη (πιὸ αὐστηρὴ καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀκρίβεια τῶν ἱερῶν κανόνων) ἀπὸ ἐκείνη τοῦ Ἱερεμίας Β΄ περὶ τῆς ἐπίλυσης τοῦ ζητήματος. Ὁ Ἱερεμίας Β΄ ἀντιμετώπισε τὸ πρόβλημα αὐτὸ μὲ πολλὴ σύνεση, ἄκρα συγκατάβαση, φιλανθρωπία, ἀλλὰ καὶ ρεαλισμό, ἀφοῦ κατέφυγε στὸ μέτρο τῆς κατ' οἰκονομίαν ἐφαρμογῆς τῶν ἱερῶν κανόνων, λαμβάνοντας τελικὰ ἐπιεικῆ ἀπόφαση²⁰⁵.

Γενικά, ἀναφέρεται πλῆθος κανονικῶν ζητημάτων ποὺ διευθέτησε ὁ σοφὸς καὶ μέγας Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Β΄, στὰ ὁποῖα ὅμως δὲν κρίνουμε σκόπιμο ἐδῶ νὰ ἀναφερθοῦμε ἀναλυτικὰ καὶ περιπτωσιολογικῶς. Διότι ἐκεῖνο ποὺ συμπερασματικὰ διαφαίνεται καὶ ἐξάγεται ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἡ μεγάλῃ του ἱκανότητά κι ἡ ἐπιτυχία του νὰ καταφέρνει νὰ «κανονίζει», δηλαδή νὰ ρυθμίζει καὶ νὰ ὀργανώνει (ἐπὶ τὸ ἐπιστημονικώτερον) τὰ κάθε φορὰ ἐμφανιζόμενα θέματα, ὡς σοφὸς «κυβερνήτης», ὡς χαρισματικὸς οἰακοστρόφος, ὡς πεπαιδευμένος ποιμένας. Μέσα ἀπὸ τὶς ὅποιες δυσκολίες καὶ πέρα ἀπὸ τὰ κάθε εἶδους προβλήματα²⁰⁶, σκοπὸς παραμένει σταθερὸς κι ἀμετάβλητος γιὰ τὸν καλὸ ποιμένα κι ὄχι τὸν μισθωτό, ἡ ἐπίτευξη τῆς σωτηρίας τοῦ χριστεπώνυμου πληρώματος τῆς νοητῆς νηός, τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας.

Δὲν λαμβάνεται καθόλου τυχαῖο τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ Πηγᾶς²⁰⁷ ἐμπιστευόταν ἀποδεδειγμένα κι ἐμπράκτως τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχῃ Ἱερεμίᾳ Β΄, ἀφοῦ καὶ στὰ νομοκανονικὰ ζητήματα τὸν συμβουλευόταν, τὸν ἐνημέρωνε κανονικῶς καὶ συνεργαζόταν προθύμως κι εὐαρέστως μαζί του²⁰⁸. Προβλήματα κανονικῆς τάξεως κι εὐταξίας, θέματα τήρησης κι ἐφαρ-

²⁰⁵ «Ὁ δὲ Ἱερεμίας ὁ Β΄ φαίνεται ὅτι ἔλαβεν ἐπιεικῆ ἀπόφασιν ὑπὲρ τῶν ἐν Κρήτῃ χηρευσάντων πολυαρίθμων ἱερέων παρὰ τὴν ἐναντίαν γνώμην τοῦ Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ (Ν. Ποιμ. ἔτ. Α΄, τευχ. 7), ἀλλὰ πάντα τὰ παραδείγματα ταῦτα προέρχονται ἐκ καταχρήσεως ἢ ὀφείλονται εἰς λόγους οἰκονομίας, ἥτις ἀναμφιβόλως δὲν ἀποτελεῖ νόμον», ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΥ Δ., «Πρὸ τῆς Διορθοδόξου Συνόδου, Κανονικὰ προβλήματα», θ 17 (1939), 249.

²⁰⁶ Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κι ἡ θύραθεν ἱστορία τὰ διασώζει λεπτομερῶς, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπιχειρήσουμε ἐδῶ νὰ σταθοῦμε διεξοδικῶς σὲ αὐτά, ἀπλὰ ἐνθυμίζουμε ὅτι σὲ χαλεποὺς καιροὺς γιὰ τοὺς χριστιανοὺς «ἡ πνευματικὴ τροφὴ τους ἦταν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βίου τῶν ἁγίων, ἐνῶ ἡ κάθε καταπίεσις βοηθοῦσε στὴν ἀφύπνισις τοῦ ζήλου τῶν πιστῶν καὶ στὴν ἀφοσίωσίν τους στὴν θρησκεία, ὅπως στοὺς Ἰσραηλῖτες ἔκανε ἡ βαβυλωνία αἰχμαλωσία καὶ ἐπέβαλε τὴν αὐστηρότητα τῶν ἡθῶν», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 30.

²⁰⁷ «Ὁ ἐπίσημότερος ἀνὴρ τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος ἦτο ὁ Μελέτιος ὁ Πηγᾶς πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὅστις γεννηθεὶς ἐν Κρήτῃ τῷ 1535, ἐμορφώθη ἐπιστημονικῶς ἐν Παταβίῳ τῆς Ἰταλίας, ἦτο εἰδήμων τῆς λατινικῆς, ἐβραϊκῆς, συριακῆς καὶ ἀραβικῆς γλώσσῃς (+1601), συνέγραψε δὲ διάφορα δογματικὰ καὶ πολεμικὰ», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 331.

²⁰⁸ Ἀδιαμφισβήτητα ἀπόδειξη γι' αὐτὸ ἀποτελοῦν οἱ ἐπιστολὲς τοῦ ἁγίου Μελετίου Πηγᾶ πρὸς τὸν Ἱερεμίᾳ Β΄, μικρὸ ἀπόσπασμα ἐκ τῶν ὁποίων μόνον παραθέτουμε: «Ἱερεμίᾳ τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, πατρὶ καὶ δεσπότῃ θειοτάτῳ πᾶσαν ἐν Κυρίῳ ὑπακοήν... Πείθομαί σου τοῖς λόγοις, ἱερὰ κεφαλὴ, καὶ εἶκον τῇ σῇ ἀξιώσει τὴν εὐπέθειαν φαίνω. Σὺ δὲ φρόντισον τοῦ λοιποῦ ὅτε μοι ἀπitéον,

μογῆς τῶν ἱερῶν κανόνων, ζητήματα παραδόσεων, ἐθίμων κι ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας τῶν κληρικῶν ἀπασχόλησαν καὶ τότε τοὺς Πατριάρχες²⁰⁹. Μόνο ἓνα παράδειγμα θὰ ἀναφέρουμε ὅτι τὸ 1582 καταγγέλλεται ἀπὸ τὸν Μελέτιο Πηγᾶ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Ἱερεμία Β΄ κάποιος «Διάκονός τις Ροδίτης καὶ ρόδου καὶ διακόνου πλεῖστον ἀπέχων»²¹⁰.

Κι ἐνῶ τόλμησε ὀρθῶς νὰ ἔλθῃ εἰς εἰλικρινῆ διάλογο μὲ τοὺς διαμαρτυρομένους, δὲν ὑποχώρησε ποτὲ σὲ ζητήματα κανονικῆς τάξης ἢ ἐκκλησιολογικῆς σημασίας οὔτε ἐπέδειξε ποτὲ ἀδιαφορία γιὰ ζητήματα κανονικότητος. Ἐτσι ξεκάθαρα σκιαγράφησε μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του τὶς βάσεις τοῦ γόνιμου διαλόγου καὶ τὴν ἀντίθεσή του σὲ ὅποιανδήποτε πιθανὴ προσπάθεια παρεκκλίσεων²¹¹ ἀπὸ τὴν κανονικὴ τάξη καὶ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας Β΄ ὁ Τρανὸς (1539-1595) γιὰ ὅλα αὐτὰ ἐπομένως δεδικαιολογημένα καὶ ἀξίως «Συγκαταλέγεται εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων πατριαρχῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν»²¹². Ἐτσι κατανοοῦμε ὅτι ἡ φροντίδα τοῦ Πατριάρχῃ Ἱερεμία Β΄ ἦταν εὐρύτατη καὶ πάντοτε προσπάθησε ὡς Οἰκουμενικὸς Ποιμενάρχης νὰ προσφέρει βοήθεια ἀποτελεσματικὴ τόσο στὶς ἐπαρχίες τοῦ κλίματος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ὅσο καὶ σὲ ὅλες τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες²¹³.

εὐλογον γάρ, ὡς γράφεις, καὶ τῇ φιλαδελφείᾳ προσῆκον, μὴ ἀποδημῆσαι μὲ πρὶν ἐπινεῦσαι σου τὴν ἱερὰν κεφαλὴν. Γενέσθω δέ, παρακαλῶ, τὰ πάντα μετὰ ἀκριβεστεράς τῆς σκέψεως, μὴ καὶ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς λυποίμεθα. Ἐρρωσο.» Μελέτιος Πρωτοσύγκελλος Ἀλεξανδρείας ὁ Κρής», ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ Ι., *Μελετίου Πηγᾶ Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἱερεμίαν τὸν Β΄*, Ἀθήνα 1883, 52.

²⁰⁹ Ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους αὐτοδικαίως «διακρίνωμεν ἰδίως τὸν Μελέτιον τὸν Πηγᾶν, ἄνδρα διαπρέψαντα μετὰ τῶν Ἑλλήνων τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος, Κύριλλον τὸν Λούκαριν, ὅστις πρὶν γίνῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐλάμπρυνε τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸν τοῦτου μαθητὴν Μητροφάνη Κριτόπουλο διάσημον καὶ τοῦτον θεολόγον τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ μορφωθέντα», ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., *Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, 291.

²¹⁰ ΤΩΜΑΔΑΚΗ Ν., «Ὑμνογραφικὰ καὶ Ἀγιολογικὰ Ἰωάννου τοῦ Ξένου», *ΕΕΒΣ* 20 (1950), 316.

²¹¹ «ὅθεν κάλλιστα ἔπραξεν ὁ διαπρεπὴς Ἱερεμίας, δηλώσας σαφῶς τοῖς διαμαρτυρομένοις, ὅτι ἡ τῶν ἐκκλησιῶν ἔνωσις πρέπει νὰ ἔχῃ τὰς ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ὑποδεικνυόμενας βάσεις, δι' ὃ καὶ οὐκ ἐνέδωκεν οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον εἰς τὰς τῶν διαμαρτυρομένων παρακλήσεις», ΜΕΣΟΛΩΡΑ Ι., *Ἱερεμίου Β΄ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης τὰ Γράμματα περὶ τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας (1576-1581)*, Ἀθήνα 1981, 51.

²¹² ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., *Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*, 90.

²¹³ Ὅπως π.χ. γιὰ τὴν Μονὴ Σινᾶ πού ἀμέσως τὸ περὶ αὐτῆς προνομιακὸ ζήτημα θὰ δοῦμε συνοπτικῶς.

**Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος
κ. Ἀθανασίου
«ΡΙΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΟΣΠΟΡΟ».**

Βιβλιοπαρουσίαση

του Ἀρχιμ. Νήφωνος Βασιλάκη, Δρ. Θ.,
Professore (Inv.), Pontificio Istituto Orientale, Roma,
Διδάσκωντος Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Ἑρακλείου Κρήτης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνος κ. Ἀθανάσιος κυκλοφόρησε τὸ 2009 τὰ Ρινήματα ἀπὸ τὸν Βόσπορο (σελ. 477). Πρόκειται γιὰ τὸν Γ' τόμο μιᾶς μοναδικῆς τρίτομης συλλογῆς σύντομων κειμένων, τὰ ὅποια ἔχουν περιεχόμενο θεολογικό, τεχνοκριτικό, ἀρχαιολογικό, ἱστορικό, πολιτισμικό, κοινωνικό, οἰκολογικό, διαθρησκευτικό καὶ ἄλλου χαρακτῆρα. Κάποια κείμενα μάλιστα ἔχουν ξεχωριστὴ σημασία, διότι συνδέονται μὲ ἱερὲς ἀποδημίες τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου. Συμπεριλαμβάνονται ἔτσι προσλαλιές, χαιρετισμοί, ὁμιλίες καὶ λόγοι, κριτικὲς καὶ παρουσιάσεις βιβλίων, ἐκθέσεις συμποσίων, νεκρολογίες κ.ἄ.

Ἡ ἀπόφαση νὰ ἐπιλέξει καὶ νὰ δημοσιεύσει συλλογικά, τὰ παραπάνω σημειώματα λαμβάνεται γιὰ νὰ μᾶς καταστοῦν εὐκολότερα προσιτά. Ἡ τρίτομη συλλογὴ αὐτὴ χαρίζεται «ὡς ἔκφραση ὀφειλῆς, ἀγάπης καὶ στοργῆς πρὸς τὸν ἀξιοθαύμαστο κι ἐργώδη ἀγῶνα τῆς φερέλπιδος ὁμογένειας τῆς Βασιλεύουσας», ὅπως ὁ Γέρον Χαλκηδόνος σημειώνει.

Ὁ Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνος Δρ. Ἀθανάσιος Παπὰς γεννήθηκε στὴ Χαλκηδόνα. Σπούδασε Θεολογία στὴν Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ὅπου καὶ διετέλεσε καθηγητὴς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης, μετὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῶν σπουδῶν Βυζαντινολογίας, Μεσαιωνικῶς καὶ Νεότερης Ἱστορίας τῆς Τέχνης στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου καὶ τὴν ὑποβολὴ διδακτορικῆς διατριβῆς. Περιδικὰ εἶναι μέλος τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, μέλος διαφόρων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, Πρόεδρος Ἰδρυμάτων τοῦ Θρόνου καὶ μετεῖχε σὲ διάφορες ἀντιπροσωπίες καὶ ἀποστολὲς τοῦ Πατριαρχείου. Ἐδωσε διαλέξεις σὲ Πανεπιστήμια, Συνέδρια καὶ Συμπόσια. Ἐξέδωσε 7 βιβλία καὶ περὶ τὶς 470 μελέτες καὶ ἄρθρα.

Τὰ κείμενα τῶν τριῶν καλαίσθητων τόμων Ρινήματα ὡς ἀποσταγματικὲς ὁμιλίες μακρᾶς πείρας καὶ σπουδῆς, συντάχθηκαν ἀπὸ τὸ 1960 περίπου καὶ ἐκδόθηκαν ἀπὸ τὸ Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν στὴν Θεσσαλονίκη. Ὁ συγγραφέας ὡς Διάκονος, Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων καὶ Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνος, μὲ μοναδικὴ ἐπιμέλεια καὶ δια-

κεκριμένη δεξιοτεχνία διατήρησε τὴν ἀρχικὴ μορφή καὶ γλῶσσα τῶν δημοσιευμάτων, ἐνῶ συγχρόνως ἀριστοτεχνικὰ τὰ τοποθέτησε στὴν κατάλληλη χρονολογικὴ σειρά.

Ὁ Α΄ τόμος: Ρινήματα τεχνοκριτικά, ἱστορικὰ καὶ ἄλλα τινὰ ἀπὸ τὸ Βόσπορο, Δρος Ἀθανασίου Παπὰ Μητροπολίτου Ἡλίουπόλεως καὶ Θείων δημοσιεύτηκε τὸ 2004 καὶ περιλαμβάνει 198 σελίδες. Σύντομα κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται σὲ κριτικὲς ἐκθέσεων καλλιτεχνῶν τῆς Πόλης καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, κριτικὲς θεατρικῶν παραστάσεων, μπαλέτων, μουσικοποιητικῶν ἐκδηλώσεων πολιτισμικῶν σωματείων τῆς Πόλης, κριτικὲς συνεδρίων καὶ συμποσίων, περιγραφὲς ἱστορικῶν γεγονότων, ἰωβηλαίων, προσφωνήσεις καὶ προσλαλιές σὲ διάφορα συνέδρια καὶ συμπόσια τῆς Πόλης καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, παρουσιάσεις καὶ προλόγους βιβλίων, γράμματα κ.ἄ.

Ὁ Β΄ Τόμος (342 σελίδων) Ρινήματα θεολογικά, τεχνοκριτικά, ἱστορικὰ καὶ ἄλλα τινὰ ἀπὸ τὸ Βόσπορο, ἐκδόθηκε δύο χρόνια μετὰ. Περιλαμβάνει παρόμοια καὶ λόγους πού ὁ συγγραφέας ἐξεφώνησε ἀποφάσει Συνοδικῇ ἀπὸ τὸ 1974 στὸν Πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναὸ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου στὸ Φανάρι, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλους ναοὺς τῆς Βασιλεύουσας κατὰ τὶς μεγάλες ἐορτές, ὑπάρχουν καὶ ἄλλες προσφωνήσεις καὶ προσλαλιές, χαιρετισμοὶ σὲ ἰδιαίτερες περιστάσεις, σημειώματα θεολογικοῦ κτλ περιεχομένου πού δὲν εἶχαν συμπεριληφθεῖ στὸν Α΄ τόμο ἢ κυκλοφόρησαν μεταγενέστερα.

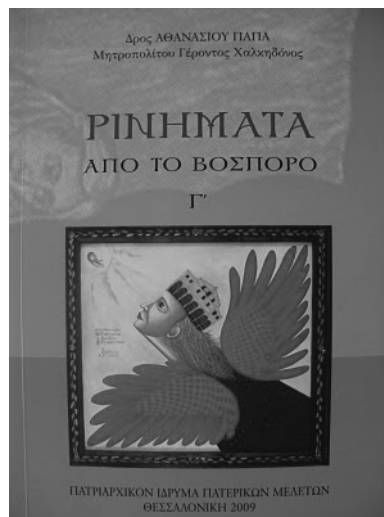
Ὁ Γ΄ Τόμος Ρινήματα ἀπὸ τὸ Βόσπορο ἐξίσου μεγάλος σὲ ἀξία περιεχομένου, διαβάζεται εὐχάριστα, παρέχοντας συγχρόνως γόνιμο προβληματισμό. Ἡ θεματολογία πλούσια, ποικίλλει. Ἡ διάρθρωση τοῦ τόμου περιλαμβάνει 73 κείμενα, ὅλα καρπὸς τῆς ἀγάπης, τῶν ἐξειδικασμένων γνώσεων καὶ τῆς ὑψηλῆς ἐμπειρίας τοῦ συγγραφέα, σμιλευμένα μὲ τέχνη καὶ μεράκι. Μολονότι διαφέρουν μεταξύ τους σὲ ἔκταση καὶ ὕλικό, ἐναρμονίζονται μεθοδικὰ στὸ κείμενο, χαρίζοντας ἓνα ἐντυπωσιακὸ μωσαϊκό, ἄρτιας ἐμφάνισης. Ἡ διαπραγμάτευση τῶν θεμάτων ἐπιτυγχάνεται μὲ ἀμεσότητα καὶ ζωντάνια λόγου, ἐνῶ ξεδιπλώνονται μὲ ἀκρίβεια οἱ παρατηρήσεις καὶ πληροφορίες, πού συνδέονται περίτεχνα μεταξύ τους. Διακεκριμένο τὸ ἔργο ἐμφανίζεται καὶ ἐξ ἐπόψεως αἰσθητικῆς, χάρη στὴν ὥραία καὶ ἐπιμελημένη ἐμφάνισή του. Στὸ παρουσιαζόμενο ἔργο προτάσσεται φωτογραφία στὸ ἐμπροσθόφυλλο, εἰκόνα τοῦ Ἰωάννη Μήτρακα, Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον 2000 ἔτη Χριστιανοσύνης (αὐγοτέμπερα 1999) καὶ στὸ ὀπισθόφυλλο Ἡ ἀρπαγὴ τῆς Εὐρώπης τοῦ ἰδίου.

Στὶς σελίδες καὶ τῶν τριῶν βιβλίων Ρινήματα καταφαίνονται ἡ λεπτότητα καὶ ἡ λακωνικότητα, πού ἄριστα συνδυάζονται μὲ τὴν ἀκρίβεια λόγου καὶ τὴν εὐστοχία στὴν χρῆση τῆς γλώσσας, τὴν ὁποία ἄλλωστε καταδεικνύει καὶ ἡ εὐστροφία στὴν ἐπιλογή τῶν λέξεων. Ὁ, μὲ περισσῇ φροντίδα καὶ ἀκρίβεια στὶς λεπτομέρειες τρόπος τοῦ γράφειν, λιγόλογος, ἀπλός, προικισμένος μὲ σπιν-

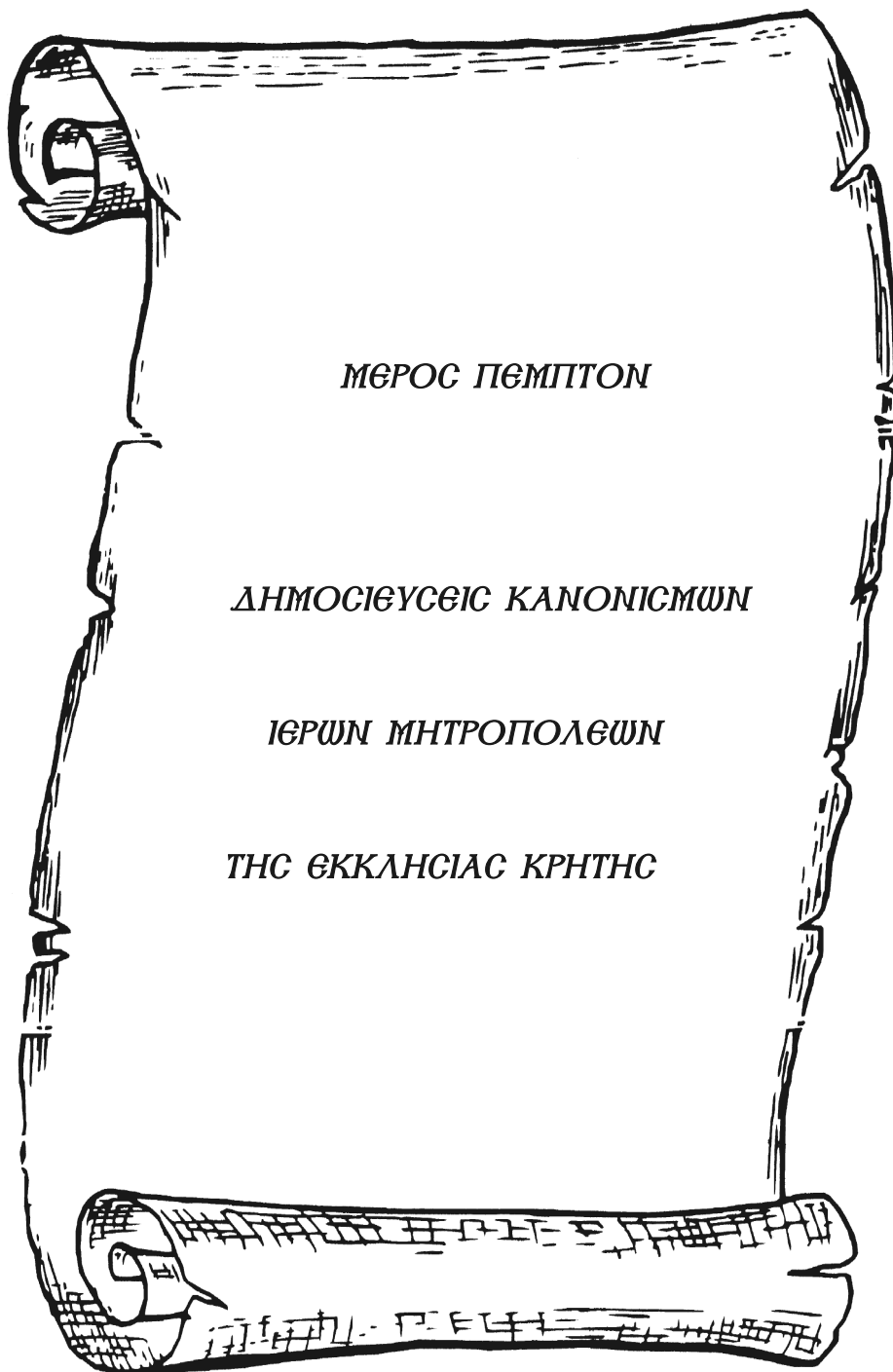
θηροβόλο λόγο καὶ χάρισμα μεγάλης εὐλυγισίας, εἶναι ἐφοδιασμένος συνάμα μὲ ἐξειδικιασμένη πείρα καὶ ἰδιαίτερη χάρη. Ἐξυφαίνει μὲ δεξιοτεχνία καὶ τρόπο εὐχάριστο στὴν ἀνάγνωση τὰ γεγονότα, ἔτσι ὥστε οἱ ὁμιλίες νὰ μετατρέπονται σὲ πλούσιο πνευματικὸ τσιμποῦσι, ποὺ καλλιτεχνικῶς ξετυλίγεται σὲ συναρπαστικὸ καὶ καρποφόρο.

Ὁ συγγραφεὺς τονίζει οὐσιαστικὰ ἐκεῖνο ποὺ θέλει νὰ πεῖ μὲ καλλιτεχνικὴ δεξιότητα καὶ πάλλουσα εὐαισθησία. Κάνει μέτοχο τὸν ἀναγνώστη στὸ καλλιτεχνικὸ συμπόσιο καὶ ἔτσι ἡ ἀνάγνωση ἀναδεικνύεται σὲ περιπλάνηση τοῦ νοῦ καὶ τῶν αἰσθήσεων στὸ χῶρο τῆς τέχνης, στὸ «ἄπλαστο καὶ πνευματικόν». Προβληματίζει μὲ τὴν παραστατικὴ θεολογία, χωρὶς νὰ κουράζει. Ἡ ποικιλία τοῦ περιεχομένου μεταμορφώνεται σὲ πνευματικὴ τράπεζα ἔντονων συναισθημάτων. Ἡ θεματογραφία κι ἡ δομικὴ σύνθεση ἄψογη.

Καὶ τὰ τρία τεύχη, μὲ περιεχόμενο διανθισμένο καὶ μὲ φροντισμένη σταχυολόγηση τοῦ ὕλικου, ὑπενθυμίζουν τὰ «λίγα κι ἀμέτρητα», ἐνῶ ἀποπνευματώνουν τὴν ὕλη, τόσο μὲ τὴν βαθειὰ νοηματικότητα, ὅσο κι ὑπογραμμίζοντας τὶς διαχρονικὲς ἀξίες τῆς θεολογίας, τῆς παράδοσης, τῆς τέχνης, τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ ἀριστουργηματικὰ ἐνορχηστρώνονται στὶς σελίδες τῶν Ρινημάτων ἀπὸ τὸ Βόσπορο.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ

ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

*Καταστατικό Λειτουργίας Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος
μὴ Κερδοσκοπικοῦ Ὄργανισμοῦ - Φιλανθρωπικοῦ
Ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν
«Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία
Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου»*

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ
ΙΕΡΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΑΡ. ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ: 5/9-9-2010

ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ – ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑΝ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ»

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης λαβοῦσα ὑπ' ὄψει:

α) τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 54 τοῦ Ν. 4149/1961 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς ἐν Κρήτῃ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» καὶ τὰ ἄρθρα 29 παρ. 2, 39 παρ. 2 καὶ 59 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»,

β) τὴν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 1238/12-7-2010 ἐγγράφου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Δαμασκηνοῦ ὑποβληθεῖσαν ὑπ' ἀριθμ. 4/2/12-7-2010 Ἀπόφασιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, περὶ συστάσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος Μὴ Κερδοσκοπικοῦ Ὄργανισμοῦ- Φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου»,

γ) τὴν γενομένην εἰσήγησιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Δαμασκηνοῦ διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν ἐνὸς φορέως φιλανθρωπικοῦ, μὴ κερδοσκοπικοῦ ὀργανισμοῦ, Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ» διὰ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καθὼς καὶ τὰς ποιμαντικὰς υποχρεώσεις τοῦ Ποιμενάρχου αὐτῆς πρὸς αὐτό,

δ) τὴν ὑπ' ἀριθμ. 4/2/12-7-2010 Πρᾶξιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, περὶ συστάσεως Ἐκκλη-

σιαστικού Ίδρύματος Μη Κερδοσκοπικού Ὁργανισμοῦ-Φιλανθρωπικοῦ Ίδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου», καί

ε) τὴν γενομένην διαλογικὴν συζήτησιν

ἀποφασίζει ὁμοφώνως

ἐγκρίνει τὸ Καταστατικὸν λειτουργίας τοῦ εἰρημένου Ἐκκλησιαστικοῦ, Μη κερδοσκοπικοῦ Ὁργανισμοῦ, Φιλανθρωπικοῦ Ίδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ», τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κάτωθι 14 ἄρθρων:

«Καταστατικὸ λειτουργίας Ἐκκλησιαστικοῦ Ίδρύματος Μη Κερδοσκοπικοῦ Ὁργανισμοῦ -Φιλανθρωπικοῦ Ίδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ».

ΑΡΘΡΟ 1

Νομικὴ μορφή - Ἐπωνυμία - Ἔδρα - Σφραγίδα

1. Τὸ κοινωφελὲς Ἐκκλησιαστικὸ Ἰδρυμα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ» τὸ ὁποῖο εἶναι Μη κερδοσκοπικὸς Ὁργανισμὸς - φιλανθρωπικὸ Ἰδρυμα μὲ τὴν ἐπωνυμία ποὺ συστήθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 9/10-12-2004 πράξιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, ἀποτελεῖ Νομικὸ Πρόσωπο Ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ διέπεται ἀπὸ τὶς διατάξεις τῆς παραπάνω συστατικῆς πράξης τοῦ παρόντος ὀργανισμοῦ, τοῦ Α.Ν.2039/1939, ὅπως κάθε φορὰ ἰσχύει ὁ νόμος αὐτὸς καὶ τῶν διαταγμάτων ποὺ ἐκδόθηκαν ἢ θὰ ἐκδοθοῦν σὲ ἐκτέλεση τοῦ Νόμου τούτου.

2. Ἔδρα τοῦ ἱδρύματος εἶναι ἡ πόλη τῶν Χανίων Κρήτης.

3. Ἡ σφραγίδα τοῦ ἱδρύματος εἶναι στρογγυλὴ καὶ ἀναγράφει περιμετρικά, μέσα σὲ πλαίσιο, τὴν ἐπωνυμία τοῦ ἱδρύματος καὶ στὸ μέσον αὐτῆς τὴν ἔδρα καὶ τὸ ἔτος ἔγκρισιν τῆς σύστασίν του.

ΑΡΘΡΟ 2

Σκοπὸς

Σκοπὸς τοῦ ἱδρύματος εἶναι:

1. Ἡ ὑλοποίηση καὶ ὑποστήριξη πολιτιστικῶν δραστηριοτήτων καὶ προγραμμάτων ποὺ σκοπεύουν εἰς τὴν ἀνάπτυξη τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν καθὼς καὶ τὴν προβολὴ τῶν ὀρθόδοξων Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Πολιτιστικῶν παραδόσεων μας.

2. Ἡ διοργάνωση τοπικῶν ἐθνικῶν καὶ διεθνῶν ἐορτῶν, συνεδρίων, σε-

μιναρίων, ἡμερίδων, διαλέξεων κλπ, πάνω σὲ ἐκκλησιαστικά, ἱστορικά, κοινωνικά, πολιτιστικά καὶ ἄλλα συναφῆ θέματα καὶ οἷωνδῆποτε ἄλλων ἐκδηλώσεων οἱ ὁποῖες συμβάλλουν εἰς τὴν διατήρηση καὶ προαγωγή τῆς ἠθικῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς φυσιογνωμίας καὶ ταυτότητος τῆς περιοχῆς μας.

3. Ἡ ἐκδοση βιβλίων, ἐντύπων, περιοδικῶν καὶ γενικῶς ἢ μὲ ὅποιονδῆποτε τρόπο διοχέτευση τοῦ πληροφοριακοῦ ὑλικοῦ ποὺ ἀναφέρεται σὲ θέματα σχετικὰ μὲ τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὴν Ὁρθόδοξη Ἑλληνικὴ παράδοση.

4. Ἡ χορήγηση ὑποτροφιῶν σὲ σπουδαστὲς/φοιτητὲς ποὺ σπουδάζουν σὲ συναφῆ μὲ τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰδρύματος ἀντικείμενα ἀναλόγως τῶν οἰκονομικῶν του δυνατοτήτων.

5. Ἡ παντὸς εἵδους συνεργασία μὲ ἀντίστοιχα Ἰδρύματα τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, Πανεπιστήμια, Θεολογικὲς Σχολές, Ἀκαδημαϊκὰ Ἰνστιτοῦτα καὶ Ἑταιρίες, ἢ ἄλλους φορεῖς, γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος καθὼς καὶ κάθε ἄλλη ἐνέργεια ποὺ ἤθελε κριθεῖ ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ του Συμβούλιο, πάντοτε πρόσφορη μέσα εἰς τὰ πλαίσια καὶ σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐκάστοτε ἰσχύουσας γιὰ τὰ κοινωφελῆ Ἰδρύματα ἑλληνικῆς Νομοθεσίας.

6. Ἡ ἄσκηση φιλανθρωπίας καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἀσθενῶν, ἐμπεριστατωμένων οἰκονομικὰ ἀδυνάτων κατοίκων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν.

7. Ἡ λειτουργία βιβλιοπωλείων καὶ ἡ διάδοση Ὁρθόδοξων Χριστιανικῶν Ἑκκλησιαστικῶν βιβλίων, περιοδικῶν καὶ ἐντύπων.

8. Ἡ ἀποπεράτωση καὶ συντήρηση τῶν κτηριακῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἡ λειτουργία Κατασκηνώσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς περιοχῆς μας καὶ ὄχι μόνον.

9. Ἡ λειτουργία ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ γιὰ τὴν προβολὴ Ἑκκλησιαστικῶν, Κοινωνικῶν, ἱστορικῶν, πολιτιστικῶν καὶ ἄλλων συναφῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἔχουν σκοπὸ τὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη καὶ τὴν ἐδραίωση τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομίας καὶ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ τόπου μας, καθὼς καὶ τὴν ἰδιαίτερη φροντίδα γιὰ τὴν νεολαία σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχές τῆς Ὁρθόδοξης Ἑλληνικῆς παράδοσης.

10. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ Ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου σὲ ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ ἐπίπεδο, μὲ τὴν διάθεση χρηματικῶν ποσῶν, ἔντυπου ὑλικοῦ, τροφίμων, ρουχισμοῦ, φαρμάκων καὶ οἷουδῆποτε ἄλλου ἀγαθοῦ τὸ ὁποῖο ἐξυπηρετεῖ τὴν Ἱεραποστολικὴ διακονία πρὸς ἀνθρώπους μὲ περιορισμένους ὑλικοὺς πόρους.

11. Ἡ κάλυψη τῶν πάσης φύσεως δαπανῶν τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου.

12. Ἡ πάσης φύσεως βοήθεια πρὸς τὶς Ἱερὲς Μονὲς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου μὲ τὴν καλλιέργεια τῶν μοναχικῶν κλήσε-

ων, τὴν συντήρησιν, ἀποκατάστασιν, ἐδραίωσιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν κτηριακῶν ἐγκαταστάσεων τῶν Ἱερῶν Μονῶν. Τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν προσκυνημάτων τῶν Μονῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Μοναστηριακοῦ τουρισμοῦ.

ΑΡΘΡΟ 3

Μέσα πρὸς τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν

1. Τὸ Ἴδρυμα γιὰ νὰ ἐπιτύχει τοὺς ἀνωτέρω ἀναφερόμενους σκοποὺς τοῦ καὶ νὰ ἀξιοποιήσῃ κατὰ τὸν καλῦτερον δυνατὸ τρόπο τοὺς ὑλικοὺς καὶ πνευματικούς τοῦ πόρους θὰ καταβάλῃ κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν στόχων τοῦ ὅπως αὐτοὶ ἔχουν ἐκτεθεῖ εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον, εἰδικότερα θὰ εἶναι δυνατὸν νά:

α) ὀργανώνει πολιτιστικὰς καὶ λοιπὰς συναντήσεις, σεμινάρια, συνέδρια, ἡμερίδες, ἐκθέσεις καὶ ἐκδηλώσεις ἐν γένει στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά τῆς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου.

β) συνεργάζεται μὲ ἀντίστοιχα Ἰδρύματα τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, μὲ ὑπηρεσίες καὶ ὀργανισμοὺς τῆς Ἑλλάδος ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ καθὼς καὶ ὑπηρεσίες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, μὲ ἐπιχειρήσεις, διακρατικούς ἢ διεθνεῖς ὀργανισμούς, ἐνώσεις καὶ κάθε ἄλλο φορέα, ἰδιωτικὸ ἢ δημόσιον μὲ παρεμφερῆ σκοπὸ ἢ ἐνδιαφερόμενον γιὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὶς δραστηριότητες τοῦ Ἰδρύματος.

γ) ἀναλαμβάνει γιὰ λογαριασμὸ τῶν προαναφερομένων τὴν πραγματοποίησιν προγραμμάτων σύμφωνα μὲ τὶς ἐκάστοτε συμφωνίες,

δ) συμμετέχει σὲ ἐθνικά, εὐρωπαϊκὰ καὶ διεθνή δίκτυα καὶ προγράμματα μὲ παρεμφερεῖς δραστηριότητες,

ε) δέχεται χρηματοδοτήσεις, δωρεὰς καὶ οἰκονομικὰς ἐνισχύσεις ἀπὸ φορεῖς τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, καθὼς καὶ ἰδιῶτες, ποὺ θὰ ἤθελαν νὰ συμβάλουν στὸ ἔργο τοῦ Ἰδρύματος,

στ) ἐξασφαλίζει τὴν ἀπόκτησιν, λειτουργίαν, συντήρησιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἀπαιτούμενων ἐγκαταστάσεων καὶ τοῦ λοιποῦ ἐξοπλισμοῦ, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητα στὰ πλαίσια τῶν σκοπῶν καὶ τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Ἰδρύματος,

ζ) παράγει ἢ συμμετέχει στὴν παραγωγὴ καὶ διάδοσιν τῶν προϊόντων ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὶς δραστηριότητες τοῦ ὅπως βιβλία, video/cd – ταινίες, ἔντυπα, δελτία, περιοδικὰ, βραβεῖα κλπ,

η) ἀναζητεῖ καὶ ἀναθέτει τὴν ἐκτέλεσιν ὀρισμένων ἐργασιῶν σὲ ἄλλους φορεῖς μὲ συγκεκριμένες συμφωνίες ἐὰν αὐτὸ κρίνεται ἀπαραίτητον,

θ) φροντίζει γιὰ τὴν ὑπαρξιν πλήρους καὶ σύγχρονης ὑποδομῆς γιὰ τὶς δραστηριότητες τοῦ Ἰδρύματος,

ι) ὀρίζει, ὅπου θεωρεῖται σκόπιμον ἀπὸ τὸ Δ.Σ, εἰδικὰς ἐπιτροπὰς διαχείρισης τῶν ἐπιμέρους τομέων δράσεως τοῦ Ἰδρύματος.

2. Πέραν τῶν ἀνωτέρω μέσων τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος δραστηριοποιεῖται γιὰ

τὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος, κατὰ τὴν ἀπεριόριστη ἐπιλογή καὶ ἱεράρχηση κατὰ περίπτωσιν, τῶν προτεραιοτήτων καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο.

ΑΡΘΡΟ 4

Περιουσία - Πόροι

1. Περιουσία τοῦ ἰδρύματος ἀποτελεῖ τὸ Χρηματικὸ ποσὸν τῶν 10.000 εὐρώ.
2. Τὸ κτήριο καὶ οἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, οἱ κτηριακὲς καὶ λοιπὲς ἐγκαταστάσεις τῶν Κατασκηνώσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου, παραχωροῦνται κατὰ χρῆσιν στὸ Ἰδρυμα.
3. Πόροι τοῦ Ἰδρύματος εἶναι:
 - α) Τὰ εἰσοδήματα ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν περιουσιακῶν του στοιχείων καὶ τῶν ἐγκαταστάσεων ποὺ παραχωρήθηκαν κατὰ χρῆσιν ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου.
 - β) Οἱ τόκοι ἀπὸ τὶς καταθέσεις του σὲ Τράπεζες ἢ ἄλλους Πιστωτικὸς Ὄργανισμούς.
 - γ) Οἱ χρηματικὲς παροχὲς ἢ ἐπιχορηγήσεις, οἱ κληρονομίαι, κληροδοσίαι καὶ οἱ δωρεὲς πρὸς αὐτό, ὁποιοῦδήποτε φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου.

ΑΡΘΡΟ 5

Διοίκηση

1. Τὸ Ἰδρυμα διοικεῖται ἀπὸ πενταμελὲς Διοικητικὸ Συμβούλιο.
Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὀρίζονται οἱ ἀκόλουθοι:
 - α. Ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας & Ἀποκορώνου
 - β. Ὁ ἐκάστοτε Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως
 - γ. Ὁ ἐκάστοτε Πρόεδρος τῆς Τοπικῆς Διοίκησης τοῦ Περιφερειακοῦ Τμήματος Δυτικῆς Κρήτης τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἑλλάδος.
 - δ. Ὁ ἐκάστοτε Νομικὸς Σύμβουλος τῆς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου.
 - ε. Ὁ ἐκάστοτε Οἰκονομικὸς Σύμβουλος τῆς Μητροπόλεως.
 Ἀπὸ τὰ παραπάνω μέλη τὸ πρῶτο εἶναι ἰσόβιο, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα τέσσερα ὅσο διατηρεῖται ἡ ιδιότητά τους.
2. Ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, Πρόεδρος ὀρίζεται ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης ἐνῶ ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα μέλη, μὲ πράξη τοῦ Δ.Σ., ἔπειτα ἀπὸ ψηφοφορία, ὀρίζονται μέχρι ἑνῆς Ἀντιπρόεδρος, Γραμματέας καὶ Ταμίας.
3. Σὲ περίπτωσι ἀποποίησης, παραίτησης, ἔκπτωσης, ἀνικανότητος, θανάτου ἢ ἀντικατάστασης γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο, κάποιου ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Διοικη-

τικοῦ Συμβουλίου, ἡ κενὴ θέση συμπληρώνεται αὐτόματα μετὰ τὴν πλήρωση τῆς ἀντίστοιχης θέσης σύμφωνα μετὰ τὴν παρ. 1, μετὰ διαπιστωτικὴ ἀπόφαση τοῦ Μητροπολίτου καὶ Προέδρου τοῦ Ἰδρύματος, σύμφωνα μετὰ τὰς διατάξεις τῆς συστατικῆς πράξης καὶ τοῦ ἄρθρου 99 τοῦ Α.Ν.2039/1939.

4. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικὰ κάθε τρίμηνο καὶ ἐκτάκτως ὅποτε τὸ ζητήσει ὁ Πρόεδρος, πάντοτε ὅμως ἔπειτα ἀπὸ πρόσκλησίν του.

5. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο εἶναι σὲ ἀπαρτία ὅταν παρίστανται ἢ ἐκπροσωποῦνται στὶς συνεδριάσεις τὸ ἥμισυ σὺν ἑνὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν του. Μεταξὺ τῶν παρόντων πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὰ ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ ἐξουσιοδοτημένος νόμιμος ἀναπληρωτὴς του, δηλ. ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου.

6. Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν τῶν παρόντων μελῶν καὶ σὲ περίπτωσιν ἰσοψηφίας ὑπερισχύει ἡ γνώμη μετὰ τὴν ὁποία συντάσσεται ὁ Πρόεδρος.

7. Σὲ περίπτωσιν πὺν κάποιον μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀπουσιάζει ἀδικαιολόγητα ἀπὸ τρεῖς συνεχεῖς συνεδριάσεις θεωρεῖται ὅτι ἔχει παραιτηθεῖ καὶ ἡ κενὴ θέση αὐτοῦ συμπληρώνεται κατὰ τὰ ὀριζόμενα στὴν παράγραφο 3 τοῦ παρόντος ἄρθρου.

8. Σὲ κάθε συνεδρίαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τηροῦνται πρακτικὰ στὰ ὁποῖα καταχωροῦνται ὅλες οἱ ἀποφάσεις πὺν λαμβάνονται ἀπὸ αὐτό.

Τὰ πρακτικὰ ὑπογράφονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη πὺν μετεῖχαν στὴν συνεδρίαση.

9. Τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους χωρὶς ἀμοιβή. Δικαιοῦνται ὅμως, ἐὰν τὸ ἐπιθυμοῦν, ὀδοιπορικὰ ἢ ἄλλα ἔξοδα πὺν δαπάνησαν γιὰ τὴν ἐκτέλεση ὑπηρεσίας τοῦ Ἰδρύματος, ἐφόσον ἔγιναν ἀπὸ εἰδικὴ ἐντολή τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ ἀποδεικνύονται μετὰ νόμιμα δικαιολογητικά.

ΑΡΘΡΟ 6

Ἀρμοδιότητες Διοικητικοῦ Συμβουλίου

1. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο διοικεῖ καὶ διαχειρίζεται τὴν περιουσία τοῦ Ἰδρύματος καὶ γενικὰ ἀποφασίζει γιὰ κάθε θέμα πὺν ἀφορᾷ στὴ διοίκηση καὶ στὴ λειτουργία του, τὴν διάθεση τῶν πόρων του, καθὼς καὶ γιὰ κάθε ἐνέργεια πὺν σχετίζεται μετὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ του, πάντοτε σύμφωνα μετὰ τὰς διατάξεις τῆς συστατικῆς πράξης, τοῦ παρόντος ὀργανισμοῦ, τοῦ Α.Ν. 2039/1939 καὶ τῶν διαταγμάτων πὺν ἐκδόθηκαν ἢ θὰ ἐκδοθοῦν σὲ ἐκτέλεση τοῦ νόμου τούτου, καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν σχετικῶν Νόμων καὶ Διαταγμάτων.

2. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο εἰδικότερα:

α) Καταρτίζει, ψηφίζει καὶ ὑποβάλλει κάθε χρόνο γιὰ ἔγκριση στὴν ἀρμόδια ἀπὸ τὸν νόμο Ἀρχὴ τὸν προϋπολογισμό καὶ ἀπολογισμό τοῦ Ἰδρύματος,

σύμφωνα με τις διατάξεις τῶν ἄρθρων 101 καὶ 102 τοῦ Α.Ν.2039/1939 καὶ τοῦ ἀπὸ 20/12/1939 Β.Δ/τος (ΦΕΚ 552 Α').

Μαζὶ μετὸν ἀπολογισμό, καταρτίζει, ψηφίζει καὶ ὑποβάλλει καὶ τὸ γενικὸ ἰσολογισμό τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ τοῦ παθητικοῦ τοῦ Ἰδρύματος.

β) Ἀποφασίζει τὴν πρόσληψη τοῦ ἀναγκαίου προσωπικοῦ τοῦ Ἰδρύματος, μετὴν προϋπόθεση ὅτι ὑπάρχει ἀντίστοιχη πίστωση στὸν ἐγκεκριμένο προϋπολογισμό του.

Προσδιορίζει τὰ δικαιώματα, τὶς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ εἰδικότερα καθήκοντα τοῦ παραπάνω προσωπικοῦ, καθὼς καὶ τὴν ἀμοιβή του, σύμφωνα με τοὺς ὅρους τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἐργασίας καὶ τὶς διατάξεις γενικότερα τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας.

γ) Ἀποφασίζει γιὰ κάθε θέμα ποὺ ἔχει σχέση μετὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἰδρύματος.

δ) Ἀποφασίζει γιὰ τὴν ἀποδοχή ἢ ἀποποίηση κληρονομιῶν, κληροδοσιῶν καὶ δωρεῶν, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀνακήρυξη εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τοῦ Ἰδρύματος.

ε) Συγκροτεῖ εἰδικές ἐπιτροπές διαχειρίσεως ἐπιμέρους τομέων δράσεως, οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀπόφασιν συγκροτήσεως αὐτῶν.

Οἱ ἀνωτέρω εἰδικές ἐπιτροπές θὰ ἀποτελοῦνται ἀπὸ τρία τουλάχιστον μέλη, τὸν Μητροπολίτη, τὸν Νομικὸ Σύμβουλο τῆς Μητροπόλεως, τὸν Οἰκονομικὸ Σύμβουλο τῆς Μητροπόλεως καὶ τυχὸν ἐπιπλέον μέλη ποὺ θὰ ὀρίσει τὸ Δ.Σ. εἰς τὴν ἀπόφασιν συγκροτήσεως.

στ) Ἀποφασίζει περὶ τῶν χορηγουμένων ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα ὑποτροφιῶν καὶ παρακολουθεῖ τὴν πορεία τῶν ὑποτρόφων.

ζ) Ἀποφασίζει τὴν διοργάνωση συνεδρίων, διαλέξεων, σεμιναρίων καὶ ἡμερίδων.

η) Προβαίνει εἰς τὴν μετατροπὴ τοῦ παρόντος Ὁργανισμοῦ

θ) Διορίζει τὸ σῶμα ἐλεγκτῶν τοῦ Ἰδρύματος.

ΑΡΘΡΟ 7

Ἀρμοδιότητες Προέδρου

1. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος:

α) Ἐκπροσωπεῖ τοῦτο ἐνώπιον πάσης Ἀρχῆς καθὼς καὶ στὶς σχέσεις του μετὰ κάθε τρίτο, αὐτοπροσώπως ἢ μετὰ πρόσωπο ποὺ ὀρίζεται ἀπὸ αὐτόν.

β) Συγκαλεῖ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο σὲ τακτικές καὶ ἔκτακτες συνεδριάσεις, κηρύσσει τὴν ἔναρξιν καὶ τὴν λήξιν αὐτῶν καὶ διευθύνει τὶς συζητήσεις.

Οἱ προσκλήσεις γιὰ συνεδρίαση στέλλονται στὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τρεῖς τουλάχιστον ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὴν συνεδρίαση.

γ) Καταρτίζει, βοηθούμενος ἀπὸ τὸν Γραμματέα, τὴν ἡμερήσια διάταξη

τῶν θεμάτων πού θά συζητηθοῦν, τήν ὁποία καί ὑπογράφει. Θέμα πού δέν περιλαμβάνεται σ' αὐτήν δέν συζητεῖται, ἐκτός ἐάν πρόκειται γιά ἐπείγουσα ὑπόθεση καί συμφωνήσῃ γι' αὐτό ἡ πλειοψηφία τῶν παρόντων μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

δ) Εἰσηγεῖται στό Διοικητικό Συμβούλιο τὰ θέματα τῆς συζήτησης .

Μπορεῖ ὅμως, ὅποτε κρίνει σκόπιμο, νά ἀναθέτει τήν εἰσήγηση διαφόρων θεμάτων σέ ἄλλο μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

ε) Ἀλληλογραφεῖ μέ τῖς Ἀρχές καί ὑπογράφει ὅλα τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἰδρύματος πρὸς τρίτους.

στ) Ὑπογράφει τὰ ἐντάλματα πληρωμῆς γιά κάθε δαπάνη πού προβλέπεται στὸν ἐγκεκριμένο προϋπολογισμό.

ζ) Ἀσκεῖ ἐποπτεία καί ἔλεγχο στό προσωπικό τοῦ Ἰδρύματος, ἐκτελεῖ τῖς ἀποφάσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καί ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τῖς εἰδικές ἐξουσιοδοτήσεις καί ἐντολές αὐτοῦ.

2. Τὸν Πρόεδρο, ὅταν ἀπουσιάζει ἢ κωλύεται, ἀναπληρώνει ἓνας ἐκ τῶν Ἀντιπροέδρων πού ὀρίζεται μέ ἀπόφασή του.

ΑΡΘΡΟ 8

Ἀρμοδιότητες Γραμματέα

1. Ὁ Γραμματέας τοῦ Ἰδρύματος:

α) Συνυπογράφει μέ τὸν Πρόεδρο κάθε ἔγγραφο τοῦ Ἰδρύματος πρὸς τρίτους.

β) Φροντίζει γιά τήν σύνταξη τῶν πρακτικῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

γ) Διεκπεραιώνει τήν σχετική ἀλληλογραφία τοῦ Ἰδρύματος.

δ) Φυλάσσει τὰ ἔγγραφα, τὰ βιβλία (ἐκτός ἀπὸ τὰ διαχειριστικά) καί τή σφραγίδα τοῦ Ἰδρύματος καί εὐθύνεται γιά τήν καταστροφή ἢ τήν ἀπώλεια τούτων.

2. Ὁ Γραμματέας μπορεῖ, ἐφόσον κρίνεται αἰτιολογημένα ἀπαραίτητο ἀπὸ τὸ Διοικητικό Συμβούλιο (λόγω εἰδικῶν συνθηκῶν), νά βοηθεῖται ἀπὸ ὑπάλληλο τοῦ Ἰδρύματος, τήν εὐθύνη ὅμως γιά τῖς ἐνέργειες τούτου θά φέρει πάντοτε ὁ ἴδιος.

3. Τὸν Γραμματέα, ὅταν ἀπουσιάζει ἢ κωλύεται, ἀναπληρώνει ὁ ἀναπληρωτὴς Γραμματέας ἢ ἄλλο μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου πού ὀρίζεται μέ ἀπόφαση αὐτοῦ.

ΑΡΘΡΟ 9

Ἀρμοδιότητες Ταμίας

1. Ὁ Ταμίας τοῦ Ἰδρύματος :

α) Είσπράττει όλα τα έσοδα τούτου, με την έκδοση και υπογραφή σχετικών αριθμημένων διπλοτύπων γραμματίων είσπραξης.

β) Καταθέτει τα έσοδα του Ίδρύματος σε ένα από τα πιστωτικά ιδρύματα που όρίζονται στο άρθρο 73 του Α.Ν. 2039/1939 και έχει την ευχέρεια να παρακρατεί από αυτά ένα ποσό, που είναι αναγκαίο για την πληρωμή εκτάκτων και έπειγουσών δαπανών του Ίδρύματος, το ύψος του οποίου καθορίζεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου στην αρχή κάθε έτους.

γ) Έκτελεϊ κάθε πληρωμή, ύστερα από έγγραφη έντολή του Προέδρου ή του νόμιμου αναπληρωτή του.

δ) Τηρεί και διασφαλίζει τα διαχειριστικά βιβλία και τα περιουσιακά στοιχεία του Ίδρύματος.

ε) Φροντίζει για την έγκαιρη κατάρτιση και υποβολή στο Διοικητικό Συμβούλιο των σχεδίων προϋπολογισμού, απολογισμού και ισολογισμού του Ίδρύματος.

2. Τον Ταμία όταν απουσιάζει ή κωλύεται, αναπληρώνει άλλο μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου που όρίζεται με απόφασή του.

ΑΡΘΡΟ 10

Οικονομική Διαχείριση

1. Η οικονομική διαχείριση του Ίδρύματος περιλαμβάνει έτησια περίοδο ή οποία αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου εκάστου έτους.

Κάτ' εξαίρεση, η πρώτη διαχειριστική περίοδος αρχίζει από την ημέρα δημοσίευσης στην Έφημερίδα της Κυβέρνησης του σχετικού Προεδρικού Διατάγματος έγκρισης της σύστασης του Ίδρύματος, ή οποία μπορεί να παραταθεί μέχρι την 31η Δεκεμβρίου του επόμενου έτους, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου που λαμβάνεται στην πρώτη συνεδρίασή του.

2. Η οικονομική διαχείριση γίνεται με βάση προϋπολογισμό και απολογισμό εσόδων και εξόδων, που καταρτίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 101 και 102 του Α.Ν.2039/1939 και του από 20/12/1939 σχετικού Διατάγματος (ΦΕΚ 552 Α').

ΑΡΘΡΟ 11

Βιβλία και στοιχεία

1. Το Ίδρυμα τηρεί υποχρεωτικά τα ακόλουθα βιβλία και στοιχεία:

α) Βιβλίο πρωτοκόλλου αλληλογραφίας.

β) Βιβλίο πρακτικών συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου.

γ) Βιβλία λογιστικής παρακολούθησης κατά την διπλογραφική μέθοδο καταχώρησης των εγγραφών (Γ' κατηγορίας του Κ.Β.Σ.), στα όποια καταχωρούνται με χρονολογική σειρά και με λογιστική τάξη όλα τα έσοδα και έξο-

δα, καθώς και οι απαιτήσεις και υποχρεώσεις του Ίδρύματος που πραγματοποιούνται στη διάρκεια της χρήσης.

δ) Βιβλίο – μητρώο υποτρόφων, στο οποίο καταχωρούνται τα ονόματα των υποτρόφων, ή σχολή που φοιτούν, ο χρόνος και το ποσόν της υποτροφίας κάθε υποτρόφου και τα λοιπά στοιχεία, τα οποία ορίζονται από τις διατάξεις του άρθρου 34 του από 18/08/1941 Καν. Δ/τος.

ε) Στελέχη αριθμημένων διπλοτύπων γραμματίων εΐσπραξης και ένταλμάτων πληρωμής, θεωρημένα από τον Πρόεδρο.

2. Έκτος από τα παραπάνω βιβλία και στοιχεία, το Διοικητικό Συμβούλιο αποφασίζει την τήρηση και άλλων βιβλίων και στοιχείων, τα οποία κρίνει ότι είναι απαραίτητα για την παρακολούθηση της διαχείρισης της περιουσίας του Ίδρύματος και της εκτέλεσης των σκοπών του.

ΑΡΘΡΟ 12

Κάλυψη Δαπάνης

Το Ίδρυμα ιδρύεται με πρωτοβουλία της Ι.Μ.Κ.Α. και προκαλείται εφάπαξ δαπάνη ύψους 10.000 ευρώ σύμφωνα με το άρθρο 4 σέ βάρος του προϋπολογισμού της, επιπλέον δε για την επίτευξη των σκοπών του και τη λειτουργία του αυτό θα άντλει έσοδα από την περιουσία και τους πόρους του όπως αυτά προβλέπονται στο έν λόγω Καταστατικό. Συνεπώς, δεν προκαλείται δαπάνη στον προϋπολογισμό του Κράτους.

ΑΡΘΡΟ 13

Τροποποίηση Όργανισμού

Ο Όργανισμός του Ίδρύματος μπορεί να τροποποιηθεί ή να συμπληρωθεί, ύστερα από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου αυτού, με την ίδια διαδικασία που ιδρύθηκε το Ίδρυμα.

ΑΡΘΡΟ 14

Διάλυση του Ίδρύματος – Τύχη περιουσίας αυτού

1. Το Ίδρυμα διαλύεται όταν και όπως ο νόμος ορίζει.
2. Σε περίπτωση διάλυσης του Ίδρύματος για όποιονδήποτε λόγο, ή περιουσία του περιέρχεται κατά πλήρη κυριότητα στην Ίερά Μητρόπολη Κυδωνίας και Άποκορώνου.

Έν Ήρακλείω, τῇ 9ῃ Σεπτεμβρίου 2010

Ο Πρόεδρος
† Ο Κρήτης Είρηναῖος

**Κανονισμός Λειτουργίας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ
Φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου, ὑπὸ τὸν
τίτλον «Παγκοινιά Παιδικοῦ Γεύματος τῆς Ἱερᾶς
Μητροπόλεως Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου»**

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης λαβοῦσα ὑπ' ὄψει:

α) τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 54 καὶ 131 παρ. 5 τοῦ Ν. 4149/1961 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς ἐν Κρήτῃ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» καὶ τὰ ἄρθρα 29 καὶ 59 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»,

β) τὴν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 1328 Φ.502/1-10-2010 ἐγγράφου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέου ὑποβληθεῖσαν ὑπ' ἀριθμ. 31/22-10-2010 Πρᾶξιν αὐτοῦ περὶ συστάσεως Ἐκκλησιαστικοῦ φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Παγκοινιά Παιδικοῦ Γεύματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου» ὡς καὶ τὸν Κανονισμὸν Λειτουργίας αὐτοῦ,

γ) τὴν γενομένην εἰσήγησιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέου διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν ἐνὸς φορέως φιλανθρωπικοῦ, μὴ κερδοσκοπικοῦ ὀργανισμοῦ, Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Παγκοινιά Παιδικοῦ Γεύματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου», διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐμπεριστατών καὶ ἀναξιοπαθούντων τέκνων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καθὼς καὶ τὰς ποιμαντικὰς ὑποχρεώσεις τοῦ Ποιμενάρχου αὐτῆς πρὸς αὐτό,

δ) τὴν γενομένην διαλογικὴν συζήτησιν

ἀποφασίζει ὁμοφώνως

ἐγκρίνει τὸν Κανονισμὸν λειτουργίας τοῦ εἰρημένου Ἐκκλησιαστικοῦ, Μὴ κερδοσκοπικοῦ Ὄργανισμοῦ, Φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Παγκοινιά Παιδικοῦ Γεύματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου», ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κάτωθι 7 ἄρθρων:

«ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ «ΠΑΓΚΟΙΝΙΑΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΓΕΥΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΣ ΑΡΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ, ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΥ ΚΑΙ ΒΙΑΝΝΟΥ

Ἄρθρο 1ο

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου στὴν προσπάθειά της νὰ συμπαρασταθεῖ σὲ οἰκογένειες, δημιουργεῖ καὶ προσφέρει δωρεὰν μεσημεριανὸ γεῦμα σὲ παιδιὰ ποὺ ἔχουν ἄμεση καὶ ἀποδεδειγμένη ἀνάγκη

κη, ἄνευ οὐδεμίας πρὸς αὐτὰ ἐπιβάρυνσης.

Ἄρθρο 2ο

Ἡ πρωτοβουλία αὐτὴ θὰ φέρει τὴν ἐπωνυμία «Παγκοινιὰ Παιδικοῦ Γεύματος».

Ἄρθρο 3ο

Ἡ εὐθύνη τῆς λειτουργίας τῆς «Παγκοινιᾶς Παιδικοῦ Γεύματος» ξεκινάει μὲ προσωρινὴ Διαχειριστικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀπαρτιζομένη: Πρόεδρος ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέας, Ἀναπληρωτὴς Πρόεδρος ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Ἰωάννης Μπανασάκης, Ταμίας ὁ Πρεσβύτερος Εὐάγγελος Ἀναγιάννης, Γραμματέας ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Πέτρος Ψυλλάκης μέλη ὁ κ. Κωνσταντῖνος Γκαντάσιος ὑπάλληλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἡ κ. Μαρία Πετροπούλου, ὁ κ. Ἐμμανουὴλ Χρονάκης, ἡ κ. Αἰκατερίνη Βαγιοῦ καὶ ἡ κ. Χρυσούλα Κεγκέρογλου.

Ἄρθρο 4ο

Οἱ πόροι τῆς προσφορᾶς τῶν γευμάτων θὰ προέρχονται ἀπὸ πάσης φύσεως εἰσφορὰς καὶ ἐπιχορηγήσεις Φυσικῶν καὶ Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου καὶ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, ἀπὸ ἰδιῶτες, συλλόγους, ἀρμόδια ὑπουργεῖα, καὶ ἀπὸ ὅποιο ἄλλο νόμιμο τρόπο.

Ἄρθρο 5ο

Γιὰ κάθε χρηματικὴ δωρεὰ θὰ ἐκδίδεται διπλότυπη ἀπόδειξη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου, ποὺ θὰ φέρει σφραγίδα καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπωνυμία «Ἱερὰ Μητρόπολη Ἀρκαλοχωρίου Καστελλίου καὶ Βιάννου Παγκοινιὰ Παιδικοῦ Γεύματος» καὶ στὸ μέσον τὴν εἰκόνα τῆς ἀντιπελαργώσης.

Ἄρθρο 6ο

Λόγοι ὑγειονομικῆς προστασίας ἐπιβάλλουν τρόφιμα καὶ βρώσιμα εἶδη νὰ γίνονται δεκτὰ μόνον ἀπὸ παντοπωλεῖα, σουπερ μάρκετ, ζαχαροπλαστεῖα, κρεοπωλεῖα, ἀρτοποιεῖα, καὶ ὅχι ἀπὸ ἰδιῶτες.

Ἄρθρο 7ο

Τὰ γεύματα θὰ διανέμονται στὰ σπίτια τῶν μαθητῶν».

Ἐν Ἡρακλείῳ, τῇ 12ῃ Ὀκτωβρίου 2010

Ὁ Πρόεδρος

† Ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος

**Ἐγκρισις Πράξεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου
περὶ Κανονισμοῦ Λειτουργίας τοῦ Πνευματικοῦ -
Πολιτιστικοῦ Πολύκεντρου τῆς Ἱερᾶς
Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου**

«ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
᾿ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟΥ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΙΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΣΕΛΙΝΟΥ»

Ἄρθρο 1ο

Σύσταση-Ἐπωνυμία-Ἑδρα-Σφραγίδα-Νομικὴ Μορφή

Συνιστᾶται Πνευματικὸ - Πολιτιστικὸ Πολύκεντρο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου, τὸ ὁποῖο θὰ λειτουργεῖ ὡς αὐτοτελὲς καὶ ἀνεξάρτητο Νομικὸ Πρόσωπο Ἰδιωτικοῦ Δικαίου «Ν.Π.Ι.Δ.», μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρα.

Τὸ Ἰδρυμα θὰ φέρει τὴν ἐπωνυμία «Πνευματικὸ - Πολιτιστικὸ Πολύκεντρο Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου» καὶ θὰ διέπεται ἀπὸ τὶς διατάξεις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ καὶ τῶν κείμενων Νόμων.

Τὸ Ἰδρυμα, τὸ ὁποῖο στὸ ἐξῆς θὰ ἀναφέρεται ἐν συντομίᾳ ὡς «Ἰδρυμα» ἢ «Πολιτιστικὸ Πολύκεντρο», θὰ ἔχει ἑδρα τὴν Κίσαμο τοῦ ὁμώνυμου Δήμου τοῦ Νομοῦ Χανίων.

Τὸ Ἰδρυμα θὰ ἔχει κυκλικὴ σφραγίδα, μὲ δύο ἐπάλληλους κύκλους, ἡ ὁποία στὸ κέντρο θὰ φέρει χριστιανικὸ μονόγραμμα - παράσταση ἢ σύμβολο τοῦ Κέντρου κ.λ.π., στὸν ἐξωτερικὸ κύκλο τὶς λέξεις «Πνευματικὸ - Πολιτιστικὸ Πολύκεντρο» καὶ στὸν ἐσωτερικὸ «Ἱερὰ Μητρόπολις Κισάμου καὶ Σελίνου».

Ἄρθρο 2ο

Σκοποὶ - Τμήματα τοῦ Ἰδρύματος

1. Σκοποὶ τοῦ Ἰδρύματος:

α) Ἡ μελέτη, ἐρμηνεία καὶ ἀντιμετώπιση τῶν ποιμαντικῶν, ἐκπαιδευτικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων ἰδιαίτερος τῶν νέων ἀνθρώπων καὶ τοῦ συγχρόνου κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, ὅπως ἡ πολυπολιτισμικότητα, ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, τῆς παραδόσεως τοῦ Γένους, ὡς καὶ τῆς πολιτιστικῆς παράδοσης.

β) Ἡ ἄσκηση σύγχρονης ἐκκλησιαστικῆς ποιμαντικῆς μὲ κάθε πρόσφορο μέσο ἐπικοινωνίας καὶ μορφώσεως ὅπως ἡ τηλεόραση, τὸ διαδίκτυο, οἱ ἐκδόσεις βιβλίων καὶ ἐντύπων, ἡ παραγωγή καὶ μετάδοση δεδομένων σὲ ψηφιακὴ μορφή (φωτογραφιῶν, cd, dvd, κ.ἄ.), οἱ ἐκδόσεις συστημάτων πολυ-

μέσων, ή όργάνωση έκπαιδευτικών καί έπιστημονικών σεμιναρίων, συνεδρίων, κ.ά.

γ) Ή σπουδή καί προβολή τής Όρθοδόξου Παραδόσεως ώς καί ή προετοιμασία τής τοπικής Όρθόδοξης Έκκλησίας γιά τò μέλλον έν όψει τής νέας πραγματικότητας πού διαμορφώνεται ύπό τò πρίσμα τών νέων κοινωνικών, οικονομικών καί πολιτισμικών δεδομένων πού συντελοΰνται με τς μεταναστεύσεις καί μετακινήσεις πληθυσμών καί τήν, ώς έκ τούτου, άλληλοπεριχώρηση τών πολιτισμών.

δ) Ή εκμάθηση τών Έκκλησιαστικών Τεχνών ώς καί ή μελέτη, ή καταγραφή καί προβολή τής λαϊκής καί τοπικής παράδοσης καί πολιτιστικής κληρονομιάς (κρητική μουσική, κέντημα, χειροτεχνία, κ.ά.)

ε) Ή εκμάθηση λειτουργίας τών νέων ήλεκτρονικών καί έπιστημονικών λειτουργιών (κομπιοΰτερ, διαδίκτυο, κ.ά.)

2. Τμήματα του Ίδρύματος:

α) Κέντρο επιμόρφωσης. Τò Πνευματικό Πολυκέντρο θά έχει επιμέρους τμήματα πού θά παρέχουν εκκλησιαστική, εκπαιδευτική καί γενικότερη πολιτιστική καί κοινωνική επιμόρφωση στα στελέχη τής Έκκλησίας, τούς συνεργάτες ώς καί τò πλήρωμά της (κληρικούς, κατηχητές, πρεσβύτερες, ιεροψάλτες, εκκλησιαστικούς επιτρόπους, στελέχη Πνευματικών Κέντρων καί Νεανικών Συνάξεων, μέλη Ένοριακών Φιλόπτωχων Ταμείων καί Συλλόγων Γυναικών τής Μητροπόλεως, κ.ά.). Συμπαράσταση σέ ευρύτερες κοινωνικές ομάδες όπως οί γυναίκες (εργαζόμενες μητέρες, άγρότισσες, κ.ά.) οί εκπαιδευτικοί λειτουργοί, οί φοιτητές, οί μαθητές, οί οικονομικοί μετανάστες, κ.ά.

β) Τμήμα μελέτης καί αντιμετώπισης κοινωνικών θεμάτων. Για τήν μελέτη καί αντιμετώπιση κοινωνικών ζητημάτων καί προβλημάτων πού άπασχολοΰν τς ομάδες τής παραπάνω παραγράφου ώς καί άλλες κοινωνικές ομάδες, πρόσωπα ή Φορείς πού έχουν ανάγκη (γυναίκες, νέοι, άνεργοι, μετανάστες, κ.ά.).

γ) Πνευματικό Κέντρο. Τò Ίδρυμα θά διοργανώνει συνέδρια, όμιλίες, διαλέξεις, σεμινάρια, πνευματικές εκδηλώσεις γύρω άπό θέματα εκκλησιαστικού καί ευρύτερου κοινωνικού ενδιαφέροντος, καλλιτεχνικές εκθέσεις καί θεατρικές παραστάσεις, μουσικές καί ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, ώς επίσης καί συνέδρια, ήμερίδες, συναντήσεις έπιστημονικού ενδιαφέροντος.

δ) Όδείο τής Μητροπόλεως. Στο Ίδρυμα εντάσσονται οί δραστηριότητες του Όδείου τής Μητροπόλεως (ΦΕΚ 65/4-2-98, τεύχος Β΄) τò όποιο λειτουργεί τα τμήματα Βυζαντινής Μουσικής, Πιάνου, Άρμονίου, Άκορντεόν, Κιθάρας, Βιολιού, Κρουστών, Παραδοσιακών Όργάνων, Λαϊκών Όργάνων ώς καί όποια άλλα τμήματα δημιουργηθοΰν.

ε) Βιβλιοπωλείου καί Έκδόσεων. Στο Πνευματικό Πολυκέντρο εντάσσεται

ή λειτουργία του Έκκλησιαστικού Βιβλιοπωλείου της Μητροπόλεως «ΕΣΠΕ-ΡΙΑ». Το Ίδρυμα μπορεί να εκδίδει πρακτικά των συνεδρίων ή συναντήσεων που θα γίνονται σε αυτό ως επίσης και έντυπα ή βιβλία που θα εξυπηρετούν τους σκοπούς του Ίδρυματος. Μπορεί επίσης να προβαίνει σε μορφωτικές εκδόσεις, εκδόσεις συστημάτων πολυμέσων (multimedia), φωτογραφική παραγωγή, κ.ά.

στ) Σχολή Γονέων. Το Ίδρυμα θα λειτουργήσει Σχολές Γονέων στις όποιες μέσω εκδηλώσεων, σεμιναρίων, συζητήσεων και όμιλων από ειδικούς (θεολόγους, κοινωνιολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, κ.ά.) θα παρέχεται ή δυνατότητα στήριξης των γονέων και συμπαράστασης της οικογένειας.

ζ) Σχολή Άγιογραφίας. Η υπό σύσταση Σχολή Άγιογραφίας της Μητροπόλεως θα ένταχθεί στο Πολιτιστικό Πολυκέντρο.

η) Ραδιοφωνικός Έκκλησιαστικός Σταθμός. Στο Ίδρυμα θα λειτουργεί Ραδιοφωνικός – Έκκλησιαστικός Σταθμός, ο οποίος θα παρέχει ενημέρωση, πληροφόρηση επί Έκκλησιαστικών θεμάτων, αλλά και στήριξη, συμπαράσταση επί οικογενειακών, κοινωνικών κ.ά. ζητημάτων, μέσω ειδικών έκπομπών. Στο Σταθμό επίσης θα παρέχεται ή δυνατότητα έγγραφης cd, dvd, κ.ά. για τις ανάγκες του Ωδείου της Μητροπόλεως και για ό,τι άλλο χρειαστεί.

θ) Βιβλιοθήκης – Αναγνωστηρίου. Στο Πνευματικό Πολυκέντρο θα ένταχθεί ή λειτουργούσα ήδη δανειστική βιβλιοθήκη της Μητροπόλεως, ή οποία θα οργανωθεί σε ψηφιακή μορφή, ως και τὸ ἀναγνωστήριό της.

ι) Καταγραφής Έκκλησιαστικής και Πολιτιστικής-Λαϊκής Κληρονομιάς και Παράδοσης. Η πλούσια Έκκλησιαστική κληρονομιά της Μητροπόλεως (παλαιοχριστιανικές, προβυζαντινές, βυζαντινές Έκκλησίες, Εικόνες, σκευή λατρείας κ.ά.) θα καταγραφούν, θα μελετηθούν και θα προβληθούν μέσω εντύπων, εκδόσεων, κ.ά. Η πλούσια επίσης πολιτιστική κληρονομιά, της κρητικής μουσικής, της λαϊκής τέχνης και παράδοσης (κέντημα, χειροτεχνία, άγγειοπλαστική, κ.ά.) θα καταγραφεί, θα μελετηθεί, θα ταξινομηθεί και θα προβληθεί.

ια) Ίεραποστολής. Το λειτουργούν στον Μητρόπολη τμήμα Ίεραποστολής θα ένταχθεί στο Πολιτιστικό Πολυκέντρο.

ιβ) Έκμαθήσεως ήλεκτρονικών ύπολογιστών, πολυμέσων και ίντερνέτ (διαδίκτυο). Στο Ίδρυμα θα λειτουργήσει τμήμα έκμαθήσεως ήλεκτρονικών ύπολογιστών, πολυμέσων και ίντερνέτ (διαδίκτυο).

ιγ) Έκθεσιακό Κέντρο. Στο Πνευματικό Πολυκέντρο θα παρέχεται ή δυνατότητα διοργάνωσης εκθέσεων (εϊκαστικών, λαϊκής τέχνης, κ.ά.).

ιδ) Φιλοξενίας. Στο Ίδρυμα θα παρέχεται ή δυνατότητα φιλοξενίας σε μικρά διαμερίσματα, (έπισκεπτών, όμιλητών, κ.ά.). Θα λειτουργεί επίσης και τραπεζαρία ή οποία θα καλύπτει τις ανάγκες του Ίδρυματος, αλλά και θα οργανώ-

νει γεύματα – συσσίτια για εύπαθείς κοινωνικές ομάδες (έμπερίστατους, άστεγους, άπορους, μετανάστες κ.ά.).

ιε) Κάθε άλλο τμήμα τὸ ὁποῖο θὰ κριθεῖ ἀναγκαῖο, χρήσιμο καὶ σύμφωνο μὲ τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰδρύματος θὰ μπορεῖ νὰ συσταθεῖ μέε ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος καὶ θὰ ἐντάσσεται στὸ Πνευματικὸ Πολυκέντρο.

3. Ὅλα τὰ Τμήματα μποροῦν νὰ ἔχουν Ἐντεταλμένο μὲ Διοικοῦσες Ἐπιτροπές, μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ Δ. Σ. τοῦ Ἰδρύματος, καθῶς καὶ ἐσωτερικοὺς κανονισμοὺς λειτουργίας, οἱ ὁποῖοι συντάσσονται καὶ ἐγκρίνονται ἀπὸ τὸ Δ. Σ. Ὁ Ἐντεταλμένος κάθε Τμήματος μαζί μὲ τὴν Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ εἰσηγοῦνται στὸ Δ. Σ. τοῦ Ἰδρύματος τὰ θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸ Τμήμα.

Ἄρθρο 3ο

Διοίκηση – Διοικητικὸ Συμβούλιο

1. Τὸ Ἰδρυμα διοικεῖται ἀπὸ πενταμελὲς Διοικητικὸ Συμβούλιο, τὸ ὁποῖο ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο καὶ τέσσερα Μέλη ὡς ἑξῆς:

α) Ὁ ἐκάστοτε κανονικὸς καὶ νομίμως ἐκλεγμένος ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης Μητροπολίτης Κισάμου καὶ Σελίνου, ὡς Πρόεδρος, ὁ ὁποῖος μπορεῖ μὲ πράξη του νὰ ὀρίσει ἀναπληρωτὴ του καὶ νὰ ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ αὐτόν.

β) Ὁ Πρωτοσύγκελλος ἢ ὁ Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος ἢ ἓνας Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος ἢ ἓνας Κληρικὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου, μὲ τὸν ἀναπληρωτὴ του, ὀριζόμενος ἀπὸ τὸν Πρόεδρο.

γ) Ἕνα μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Νεολαίας Κισάμου μὲ τὸν ἀναπληρωτὴ του, προτεινόμενα ἀπὸ τὸ Δ.Σ. τῆς Νεολαίας Κισάμου.

δ) Δύο λαϊκὰ μέλη ποὺ νὰ διακρίνονται γιὰ τὸ ἥθος καὶ τὴν ἐν γένει πολιτείαν τους, μὲ τοὺς ἀναπληρωτές τους, προτεινόμενα ἀπὸ τὸν Πρόεδρο.

2. Τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος καὶ οἱ ἀναπληρωτές τους ὀρίζονται μὲ Πράξη τοῦ Μητροπολίτη Κισάμου καὶ Σελίνου, τὸ ἀξίωμα τους εἶναι τιμητικὸ καὶ ἄμισθο καὶ ἡ θητεία τους τριετής, ἐκτὸς τοῦ Προέδρου. Ὁ Πρόεδρος δύναται, ἐὰν συντρέχουν λόγοι, νὰ ἀντικαταστήσει Μέλος τοῦ Δ.Σ. καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν λήξη τῆς θητείας του.

3. Μέσα σὲ ἓνα μῆνα ἀπὸ τὴν κοινοποίησιν τοῦ διοριστήριου ἐγγράφου καὶ κατόπιν ἐγγράφου προσκλήσεως τοῦ Προέδρου, τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. συνέρχονται σὲ Συνεδρία καὶ ἐκλέγουν Ἀντιπρόεδρο, Γραμματέα, Ταμία.

4. Τὸ Δ.Σ. συνέρχεται σὲ Συνεδρία τακτικῶς ἀνὰ δίμηνο καὶ ἐκτάκτως ὅταν παρίσταται ἀνάγκη, κατόπιν ἐγγράφου προσκλήσεως τοῦ Προέδρου. Ἐδρα τοῦ Δ.Σ. ὀρίζεται ὁ χώρος Συνεδριάσεων τοῦ Ἰδρύματος.

5. Τὸ Δ.Σ. βρίσκεται σὲ ἀπαρτία παρισταμένου τοῦ Προέδρου καὶ δύο του-

λάχιστον Μελῶν αὐτοῦ. Σὲ κάθε συνεδρίαση τοῦ τηροῦνται πρακτικὰ ἀπὸ τὸν Γραμματέα, τὰ ὁποῖα ὑπογράφονται ἀπὸ τὰ παρόντα μέλη στὴν ἐπόμενη συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου. Στὰ πρακτικὰ μπορεῖ νὰ διατυπώνεται καὶ ἡ γνώμη τῶν μειοψηφούντων μελῶν, ἐὰν τὸ ζητήσουν.

6. Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Δ.Σ. λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφία τῶν παρόντων Μελῶν. Σὲ περίπτωση ἰσοψηφίας ὑπερισχύει ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου.

7. Στὶς Συνεδριάσεις τοῦ Δ.Σ. μποροῦν νὰ μετέχουν καὶ τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Προέδρου, χωρὶς ὅμως δικαίωμα ψήφου.

8. Σὲ περίπτωση χηρείας τῆς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου, τὸ Ἴδρυμα συνεχίζει νὰ διοικεῖται ἀπὸ τὸ Δ.Σ., σύμφωνα μὲ τὸ παρὸν καταστατικό. Ἡ διάρκεια τῆς θητείας τοῦ Συμβουλίου παρατείνεται, ἀκόμα καὶ ἂν ἔχει παρέλθει ἡ τριετία, μέχρι τὴν ἐγκατάσταση τοῦ νέου Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελίνου.

Ἄρθρο 4ο

Ἀρμοδιότητες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο διοικεῖ τὸ Ἴδρυμα. Ἀποφασίζει γιὰ κάθε θέμα ποῦ ἀφορᾷ στὴν ὀργάνωση, λειτουργία, διαχείριση, καθὼς καὶ γιὰ κάθε ἐνέργεια ποῦ σχετίζεται μὲ τὴν ἐκπλήρωση τῶν δραστηριοτήτων καὶ σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος. Ἔχει τὴν ἐπιμέλεια ὅλων τῶν ὑποθέσεων τοῦ Ἰδρύματος. Εἰδικότερα καὶ μεταξὺ ἄλλων τὸ Δ.Σ.:

α) Ἐποπτεύει καὶ μεριμνᾷ γιὰ τὴν ὀρθή, ἀπρόσκοπτη καὶ ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος, ὡς καὶ τὴν ἐξέγερση οἰκονομικῶν πόρων.

β) Καταρτίζει τὸν προϋπολογισμό καὶ ἀπολογισμό τοῦ Ἰδρύματος, τοὺς ὁποῖους ὑποβάλλει στὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου πρὸς ἔγκριση, καὶ ἐν συνεχείᾳ δημοσιεύει τὸν ἀπολογισμό σταὰ τοπικὰ μέσα γενικῆς ἐνημερώσεως.

γ) Καθορίζει τὶς ἀναγκαῖες θέσεις τοῦ προσωπικοῦ γιὰ τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἀποφασίζει γιὰ τὴν πρόσληψη καὶ ἀπόλυση αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ γιὰ τὰ καθήκοντα, τὶς ἀρμοδιότητες, ἀποδοχές, καθὼς καὶ γιὰ ὅλα τὰ συναφῆ μὲ τὸ προσωπικὸ ζητήματα, σύμφωνα πάντα μὲ τὶς ἰσχύουσες διατάξεις τῆς κείμενης Νομοθεσίας. δ) Προβαίνει στὴν δημιουργία ἐπιμέρους τμημάτων καὶ ἐπιμέρους ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἰδρύματος, ὅταν αὐτὸ χρειασεῖ, ρυθμίζει τὶς ἀρμοδιότητες κάθε τμήματος ὡς καὶ τὶς μεταξύ τους σχέσεις συντάσσοντας τοὺς κανονισμοὺς λειτουργίας ἐνὸς ἐκάστου τμήματος.

Ἄρθρο 5ο

Ἀρμοδιότητες Προέδρου

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Πνευματικοῦ Πολυκέντρου:

α) Ἐκπροσωπεῖ τὸ Ἰδρυμα ἐνώπιον κάθε Ἀρχῆς, τῶν Τραπεζῶν, Ὁργανισμῶν, Δικαστηρίων, ὡς καὶ στὶς μετὰ τρίτων Νομικῶν, φυσικῶν προσώπων ἢ Φορέων σχέσεις τοῦ Ἰδρύματος.

β) Συγκαλεῖ τὸ Δ.Σ. τακτικῶς ἢ ἐκτάκτως, κηρύσσει τὴν ἔναρξη καὶ λήξη τῶν συνεδριάσεων αὐτοῦ, διευθύνει τὶς συζητήσεις καὶ καταρτίζει τὸν κατάλογο τῶν πρὸς συζήτηση θεμάτων, σὲ συνεργασία μὲ τὸν Γραμματέα.

γ) Ἐντέλλεται τὴν πληρωμὴ οἰασδήποτε δαπάνης, ἡ ὁποία ἀναγράφεται στὸν ἐγκεκριμένο προϋπολογισμό, ὑπογράφει κάθε ἔγγραφό του Δ.Σ. καὶ ἐκτελεῖ τὶς ἀποφάσεις του.

δ) Ἀσκεῖ τὴν ἐποπτεία καὶ ἔλεγχο στὸ προσωπικὸ τοῦ Ἰδρύματος καὶ παρακολουθεῖ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δ.Σ.

ε) Τὸν Πρόεδρο ἀπόντα ἢ κωλυόμενο ἀντικαθιστᾷ ὁ ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ καὶ σὲ περίπτωσι ἀπουσίας τοῦ ἀναπληρωτοῦ, ὁ Ἀντιπρόεδρος ἢ ἄλλο μέλος τοῦ Δ.Σ. ἀρμοδίως ἐξουσιοδοτημένο.

Ἄρθρο 6ο

Ἀρμοδιότητες Ἀντιπροέδρου

Ὁ Ἀντιπρόεδρος ἐκτελεῖ τὰ καθήκοντα ποὺ μπορεῖ νὰ τοῦ ἀναθέσει ἀρμοδίως ὁ Πρόεδρος.

Ἄρθρο 7ο

Ἀρμοδιότητες Γραμματέα

Ὁ Γραμματέας ἐκλέγεται ἀπὸ τὸ Δ.Σ. κατόπιν προτάσεως τοῦ Προέδρου καὶ ἀσκεῖ τὰ ἑξῆς καθήκοντα:

α) Συνυπογράφει μετὰ τοῦ Προέδρου κάθε ἔνταλμα τοῦ ἐγκεκριμένου προϋπολογισμοῦ.

β) Ἐπιμελεῖται τὴν σύνταξη τῶν πρακτικῶν τοῦ Δ.Σ.

γ) Φροντίζει γιὰ τὴν κοινοποίηση καὶ ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δ.Σ.

δ) Διεκπεραιώνει τὴν ἀλληλογραφία καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ Προέδρου ἔγγραφα πρὸς τρίτους.

ε) Τηρεῖ βιβλίο Πρακτικῶν, Πρωτοκόλλου, εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων.

στ) Φυλάσσει τὰ ἔγγραφα καὶ βιβλία (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σφραγίδα ἢ ὁποία φυλάσσεται στὸ γραφεῖο τοῦ Προέδρου).

ζ) Ἐπιμελεῖται, μὲ τὸν Πρόεδρο καὶ τὸν Ταμία, τὴν σύνταξη τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ, οἱ ὁποῖοι ὑποβάλλονται στὸ Δ.Σ.

η) Στὴν ἄσκηση τῶν καθηκόντων τοῦ ὁ Γραμματέας μπορεῖ νὰ βοηθεῖται ἀπὸ ὑπάλληλο τοῦ Ἰδρύματος, ὁ ὁποῖος ὀρίζεται μὲ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ.

Άρθρο 8ο**Άρμοδιότητες Ταμίας**

Ο Ταμίας εκλέγεται από το Δ.Σ., κατόπιν προτάσεως του Προέδρου, και άσκει τὰ έξής καθήκοντα:

α) Ένεργεί όλες τις είσπράξεις που άφορούν στο Ίδρυμα εκδίδοντας διπλότυπες άριθμημένες άποδείξεις, τις όποιες ύπογράφει με τόν Πρόεδρο.

β) Ένεργεί κάθε είδους πληρωμές με βάση νομίμως έκδοθέντα έντάλματα, καταθέτει σε τραπεζικό λογαριασμό επ' όνόματι του Πνευματικού-Πολιτιστικού Πολυκέντρου της Ίερās Μητροπόλεως Κισάμου και Σελίνου τὰ είσπραττόμενα έσοδα και προβαίνει σε αναλήψεις καταθέσεων κατόπιν έγγραφου έντολής του Προέδρου.

γ) Επιμελείται με τόν Πρόεδρο και τόν Γραμματέα την σύνταξη του προ-ύπολογισμού και του άπολογισμού, οί όποιοι ύποβάλλονται στο Δ.Σ.

δ) Άσκει την έποπτεία στην ταμειακή ύπηρεσία και γενικά στην οικονομική διαχείριση του Πνευματικού Πολυκέντρου και έχει την εύθύνη για την κατάθεση, φύλαξη και άσφαλή διαχείριση τών χρημάτων του Ίδρύματος που βρίσκονται σε τράπεζες ή άλλα πιστωτικά ιδρύματα.

ε) Έχει την εύθύνη για την τήρηση και φύλαξη τών διαχειριστικών βιβλίων του Ίδρύματος.

στ) Στην άσκηση τών καθηκόντων του ό Ταμίας μπορεί να βοηθεϊται από υπάλληλο του Ίδρύματος, ό όποιος όρίζεται με άπόφαση του Δ.Σ

Άρθρο 9ο**Γενικός Διευθυντής**

Συνιστάται θέση Γενικού Διευθυντού του Πνευματικού Πολυκέντρου.

α) Η θέση του Γενικού Διευθυντού καλύπτεται μόνον και έφ' όσον κριθεϊ αναγκαϊο για τις άνάγκες λειτουργίας του Ίδρύματος, κατόπιν άποφάσεως του Δ.Σ., ή όποία έγκρίνεται από το Μητροπολιτικό Συμβούλιο της Ίερās Μητροπόλεως Κισάμου και Σελίνου.

β) Ο Γενικός Διευθυντής πρέπει να είναι κάτοχος πτυχίου Άνωτάτης Σχολής ή άλλου εκπαιδευτικού Ίδρύματος έτσι ώστε να έξυπηρετεϊ τις άνάγκες του Ίδρύματος, κληρικός ή λαϊκός και διορίζεται δοκιμαστικά αν κριθεϊ άπαραίτητο, έν συνέχεια με ανανεούμενη θητεία, κατά την κρίση του Δ. Σ.

γ) Οί άρμοδιότητες του Γενικού Διευθυντού, ή σχέση του προς το Δ.Σ. ως και ή σχέση έργασίας του καθορίζονται με άπόφαση του Δ.Σ., ή όποία έκδίδεται με βάση τις άνάγκες του Ίδρύματος. Γενικά ό Διευθυντής έχει τή μέριμνα για την εκτέλεση τών άποφάσεων του Δ. Σ. που άφορούν στην οργάνωση και λειτουργία του Ίδρύματος και την τήρηση τών διατάξεων του παρόντος Κανονισμού. Έπιμελείται για τις πάσης φύσεως προμήθειες του Ίδρύματος, έποπτεύει και έλέγ-

χει τὸ προσωπικὸ, ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων του καὶ εἰσηγεῖται στὸ Δ. Σ. γιὰ τὴν ὁργάνωση Σεμιναρίων, Συνεδρίων, Ἐπιμορφώσεων, Ἡμερίδων, ὡς καὶ λοιπῶν δραστηριοτήτων τῶν Τμημάτων τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρο 10ο

Προσωπικὸ

Τὸ προσωπικὸ τοῦ Ἰδρύματος διακρίνεται σέ:

- α) ἐθελοντικὸ (ἄνευ ἢ συμβολικῆς ἀμοιβῆς),
- β) ἔμμισθο καὶ
- γ) μὲ ἀπόσπαση ἀπὸ ἄλλη Ὑπηρεσία.

Τὸ ἔμμισθο προσωπικὸ προσλαμβάνεται καὶ ἀπολύεται ὑπὸ τοῦ Δ. Σ. σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τῆς κείμενης Νομοθεσίας. Οἱ θέσεις τοῦ προσωπικοῦ, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ εἶναι μόνιμο ἢ ἔκτακτο, καθορίζονται μὲ ἀπόφαση τοῦ Δ. Σ. σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες γιὰ τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος. Προϊστάμενος τοῦ προσωπικοῦ εἶναι ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς καί, ἐλλείψει Διευθυντοῦ, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρο 11ο

Τηρούμενα Βιβλία καὶ Στοιχεῖα

Ἡ οἰκονομικὴ διαχείριση τοῦ Ἰδρύματος εἶναι ἐνιαία καὶ ἀφορᾷ σέ ὅλα τὰ τμήματά του. Συνίσταται Γραμματεία τοῦ Πνευματικοῦ Πολυκέντρου. Στὴν Γραμματεία μὲ μέριμνα τοῦ Γραμματέα καὶ τοῦ Ταμῆα, κατὰ περίπτωσιν, τηροῦνται τὰ κάτωθι βιβλία καὶ στοιχεῖα μὲ τὴν συμβατικὴ τους μορφή ἢ μὲ τὴν μορφή ἠλεκτρονικοῦ ἀρχείου:

- α) Βιβλίον Πρωτοκόλλου (εἰσερχόμενη, ἐξερχόμενη ἀλληλογραφία)
- β) Βιβλίον Πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Δ. Σ.
- γ) Βιβλίον Ταμείου καὶ διπλότυπα γραμμάτια εἰσπράξεως καὶ ἐντάλματα πληρωμῶν.
- δ) Βιβλίον δωρεῶν καὶ δωρητῶν
- ε) Βιβλίον Μητρώου Προσωπικοῦ
- στ) Βιβλίον Ἀπογραφῶν στὸ ὁποῖο καταχωροῦνται κατὰ ἔτος τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τοῦ Ἰδρύματος, ὁ προϋπολογισμὸς, ὁ ἀπολογισμὸς καὶ ὁ ἰσολογισμὸς.
- ζ) Βιβλίον ὑλικοῦ στὸ ὁποῖο καταγράφεται ἡ εἰσαγωγή, ἐξαγωγή καὶ τὸ ὑπόλοιπο τῶν διαφόρων ὑλικῶν τοῦ Ἰδρύματος.
- η) Τυχὸν ἄλλα βιβλία καὶ φάκελλοι ποὺ θὰ κριθοῦν ἀπαραίτητα ἀπὸ τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος
- θ) Τὰ ἀπαραίτητα Βιβλία κάθε Τμήματος τοῦ Ἰδρύματος γιὰ νὰ λειτουργοῦν σύμφωνα μὲ τὴν ἀποστολή, τὴν δραστηριότητά τους καὶ τοὺς Νόμους, μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ Δ. Σ.

2. Τὰ ἀνωτέρω βιβλία θεωροῦνται κατ' ἔτος γιὰ κάθε νόμιμη χρήση ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου, τηροῦνται ἀπὸ τὸν Γραμματέα, ἐκτὸς τὰ διαχειριστικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα τηροῦνται ὑπὸ τοῦ Ταμίᾳ.

Ἄρθρο 12ο

Πόροι τοῦ Ἱδρύματος καὶ διάθεσή τους

Πόροι τοῦ Ἱδρύματος εἶναι:

Τὸ Χρηματικὸ ποσὸν τῶν 10.000 εὐρώ, προερχόμενο ἀπὸ ἐφάπαξ εἰσφορὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου.

α) Ἐπιχορηγήσεις τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου, Ἱερῶν Μονῶν, Ἑνοριῶν καὶ εἰσφορὲς Ν.Π.Δ.Δ. ἢ Ν.Π.Ι.Δ., Τράπεζες, Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, Ὅργανισμοὶ Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, κ.ἄ.

β) Ἑσοδα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν νόμιμη ἀξιοποίηση τῆς κινητῆς καὶ ἀκίνητης περιουσίας τοῦ Ἱδρύματος.

γ) Ἑσοδα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὶς ἐμπορικὲς δραστηριότητες τμημάτων τοῦ Ἱδρύματος (Βιβλιοπωλεῖο, ἐκδόσεις, κ.ἄ.).

δ) Ἑσοδα ἀπὸ τὴν διεξαγωγὴ συνεδρίων, σεμιναρίων, ἐπιμορφωτικῶν προγραμμάτων, κ.ἄ.

ε) Κληρονομίες, κληροδοτήματα καὶ κληροδοσίες, κινητῶν καὶ ἀκίνητων, δωρεές, προσφορές, οἰκονομικὲς ἐνισχύσεις ἐκ μέρους κάθε τρίτου πρὸς τὸ Ἱδρυμα, ὡς ἐπίσης καὶ ἔσοδα ποὺ θὰ προέρχονται ἀπὸ αὐτά.

στ) Πρόσοδοι ἀπὸ τὴν διοργάνωση ἐκδηλώσεων, καλλιτεχνικῶν παραστάσεων, πραγματοποίηση λαχειοφόρων ἀγορῶν καὶ ἐράνων, νόμιμα διενεργουμένων.

ζ) Προαιρετικὲς εἰσφορὲς σὲ εἶδος ἢ χρήματα, ὡς καὶ κάθε ἄλλη πρόσοδος ἀπὸ νόμιμη πηγή, ἡ ὁποία θὰ προσάδει στὴν διδασκαλία, τοὺς κανόνες καὶ τὴν παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Οἱ εἰσπράξεις τῶν πόρων τοῦ Ἱδρύματος γίνονται μὲ διπλότυπα εἰσπράξεων καὶ οἱ πληρωμὲς μὲ ἐντάλματα πληρωμῶν, στὰ ὁποῖα ἐπισυνάπτονται τὰ σχετικὰ δικαιολογητικὰ τῆς δαπάνης. Γραμμάτια εἰσπράξεως καὶ ἐντάλματα πληρωμῶν θεωροῦνται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Κισάμου καὶ Σελίνου.

Οἱ πόροι τοῦ Ἱδρύματος, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ. Σ. διατίθενται, διὰ:

α) Τὴν ἀντιμετώπιση τῶν δαπανῶν συντηρήσεως τῶν ἐν γένει ἐγκαταστάσεων, τῶν τρεχουσῶν δαπανῶν διοικήσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Ἱδρύματος.

β) Τὴν προμήθεια τοῦ ἀπαιτουμένου ἐξοπλισμοῦ καὶ ἀναλωσίμων εἰδῶν πρὸς κάλυψη τῶν σχετικῶν ἀναγκῶν.

γ) Τὴν πληρωμὴ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ ὑπηρετοῦντος ἐμμίσθου ἢ ἐκτάκτου προσωπικοῦ, σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τῆς κείμενης Νομοθεσίας.

δ) Τὴν κάλυψη κάθε ἄλλης δαπάνης πὺν προβλέπεται στὸν ἐγκεκριμένο προϋπολογισμό καὶ ἀποσκοπεῖ στὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν καὶ δραστηριοτήτων τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρο 13ο

Προϋπολογισμός - Ἀπολογισμός - Ἰσολογισμός

α) Τὸ οἰκονομικὸ ἔτος ἀρχίζει τὴν 1η Ἰανουαρίου καὶ λήγει τὴν 31η Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

β) Ὁ προϋπολογισμός κάθε οἰκονομικοῦ ἔτους ψηφίζεται ἀπὸ τὸ Δ.Σ. καὶ ὑποβάλλεται γιὰ ἔγκριση πρὸς τὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου, τὸ ἀργότερο μέχρι τὴν 30 Νοεμβρίου κάθε ἔτους.

γ) Οἱ δαπάνες τοῦ Ἰδρύματος προβλέπονται στὰ ἄρθρα τοῦ προϋπολογισμοῦ του. Ἀναθεώρηση τοῦ προϋπολογισμοῦ γίνεται μόνο κατόπιν αἰτιολογημένης ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος. Ἡ τροποποίηση τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑποβάλλεται ἐπίσης πρὸς ἔγκριση στὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο τῆς Μητροπόλεως.

δ) Ὁ ἀπολογισμός συντάσσεται κατὰ τὸ δεύτερο δεκαπενθήμερό του Ἰανουαρίου τοῦ ἐπομένου οἰκονομικοῦ ἔτους καὶ ὑποβάλλεται πρὸς ἔγκριση στὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο ἐντὸς τοῦ Φεβρουαρίου. Στὸν ἀπολογισμό ἀναγράφονται σὲ χωριστὲς στήλες τὰ προϋπολογισθέντα καὶ τὰ πραγματοποιηθέντα ἔσοδα καὶ ἔξοδα, οἱ διαφορὲς καὶ τὸ ταμειακὸ ὑπόλοιπο πὺν προκύπτει.

ε) Μὲ τὸν ἀπολογισμό συντάσσεται καὶ γενικὸς ἰσολογισμός, στὸν ὁποῖο ἀναγράφονται ἀναλυτικὰ τὰ ἐνεργητικὰ καὶ παθητικὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τοῦ Πολιτιστικοῦ Πολυκέντρου πὺν ὑπάρχουν τὴν 31η Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους. Ὁ ἰσολογισμός ὑποβάλλεται στὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο πρὸς ἔγκριση μαζί μὲ τὸν ἀπολογισμό τοῦ ἔτους.

στ) Ἀπολογισμός καὶ ἰσολογισμός δημοσιεύονται στὸν τοπικὸ τύπο.

στ) Μεταγενέστερες τροποποιήσεις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτρέπονται, ὅταν αὐτὸ κριθεῖ ἀναγκαῖο, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ.

Ἄρθρο 14ο

Ἐποπτεία καὶ Ἐλεγχος

Τὸ Ἰδρυμα ὑπόκειται στὴν ἐποπτεία καὶ τὸν ἔλεγχο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου, καθὼς καὶ τῶν ὀργάνων τῆς Πολιτείας πὺν εἶναι ἀρμόδια γιὰ τὰ Ν.Π.Ι.Δ.

Ἄρθρο 15ο

Τροποποίηση τοῦ Κανονισμοῦ

Ὁ παρὼν Κανονισμός τροποποιεῖται μὲ ἀπόφαση τοῦ Δ. Σ. τοῦ Ἰδρύματος καὶ μετὰ ἀπὸ ἔγκριση τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως

Κισιάμου και Σελίνου.

Άρθρο 16ο

Διάλυση του Ίδρύματος

α) Τò Ίδρυμα διαλύεται κατόπιν αιτιολογημένης και δημοσιευμένης απόφασης του Μητροπολιτικού Συμβουλίου της Ίερᾶς Μητροπόλεως Κισιάμου και Σελίνου, μετά από πρόταση του Δ.Σ. του Ίδρύματος. Ἡ απόφαση αὐτή δημοσιεύεται στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ περιοδικὸ «Ἀπόστολος Τίτος» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης.

β) Στὴν περίπτωση αὐτῇ ἡ περιουσία του, κινητὴ καὶ ἀκίνητη, περιέρχεται χωρὶς ἄλλο στὴν Ἱ. Μητρόπολη Κισιάμου καὶ Σελίνου καὶ τὴν διαθέτει αὐτὴ ὅπως ἐκείνη κρίνει.

Άρθρο 17ο

Ίσχύς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ

Ὁ παρὼν Κανονισμὸς λειτουργίας τοῦ Ίδρύματος ἰσχύει μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2/10/24-11-2010 Ἀπόφαση τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ίερᾶς Μητροπόλεως Κισιάμου καὶ Σελίνου, δημοσιεύεται στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ στὸ Περιοδικὸ «Ἀπόστολος Τίτος» τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.

Άρθρο 18ο

Κάλυψη δαπάνης

Τò Ίδρυμα ἰδρύεται μὲ πρωτοβουλία τῆς Ίερᾶς Μητροπόλεως Κισιάμου καὶ Σελίνου καὶ προκαλεῖται ἐφάπαξ δαπάνη ὕψους 10.000 εὐρὼ σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 12 σὲ βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ της, ἐπιπλέον δὲ γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν του καὶ τὴ λειτουργία του αὐτὸ θὰ ἀντλεῖ ἔσοδα ἀπὸ τὴν περιουσία καὶ τοὺς πόρους του ὅπως αὐτὰ προβλέπονται στὸ ἐν λόγω Καταστατικὸ. Συνεπῶς δὲν προκαλεῖται δαπάνη στὸν προϋπολογισμὸ τοῦ Κράτους.

Άρθρο 19ο

Τελικὸ

Κάθε θέμα ποὺ δὲν προβλέπεται ἀπὸ τὶς διατάξεις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἀλλὰ βασίζεται σὲ αὐτὲς καὶ δὲν τὶς ἀντιβαίνει, ρυθμίζεται μὲ χωριστὴ ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ίδρύματος, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε σύμφωνη μὲ τοὺς Ἱερὰς Κανόνες τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, τὶς διατάξεις καὶ τοὺς Νόμους ποὺ διέπουν τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπικράτεια, τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους.